

ORVOS KÖNYV

Mellyet

MÉLTÓSÁGOS LIBER BARO

STÖRCK ANTAL

UR Ö NAGYSÁGA

MIND A' KÉT CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSŐ
 NEK TANÁTSOSA, ELSŐ ORVOSA, AZ OR-
 VOSI TUDOMÁNY TANÍTÁSÁNAK ÁL-
 LANDO IGAZGATOJA, AZ AUSTRIAI
 MINDEN ÖRÖKÖS ORSZÁGOKNAK
 PROTOMEDICUSA.

Az Auszriai Német Tartományok-
 ban lévő Tábori, és Falusi Borbé-
 lyok füzámára, Német Nyel-
 ven írott.

Maga Nemzete hasznára pedig minap
 Bétsben látván, ugyan ott Ma-
 gyar Nyelvre fordított

MILESZ JOSEF

MED. DOCTOR mostan á Ketskeméti H. C.
 Oskolában Rector és Professor.

Második Darab.

EGYETEM
 TUD.-EGYETEM
 KÖRÖDÁ

BÉTSBEN

NEMES TRATTNER TAMÁS Udvari

Nyomtato és könyv-árusnál

MDCCLXXVIII.

Handwritten signatures and dates, including "24. 1878" and "JUN 2004".

LAISTROM

A' második Darabra.

Levél.

Az el - el hagyo, Rázo Hideglelésrül.	1
A' Vizi betegfégrül.	20
A' Sargaságról.	37
A' Scorbutusról.	50
A Rühröl.	58
A' Geliszéaról, ét fergekröl.	65
Az Arany - Erröl.	67
A' Vesékben és hojaghan termett köröl.	85
A' Frantzus nyavalyáról.	95
Az Afzfonyi rendnek különös nyavalyáiról.	128
A' Vifelős és vajudo Afzfonyokról.	153
A' Gyermekek ágyas Afzfonyról.	170
A' Kisdedek nyavalyáiról.	185
A' Nyavalyákra mutato Tábla.	

Orvosságok.

Az orvosságoknak a' magok rendire valo fel
elztása.

AZ EL-EL-HAGYO HIDEG-LELESRÖL.

El-el-hagyo Hideg lelés az, melly egynéhány orák mulva egészlen meg-fziinik ugyan, de ismét elő 's meg-elő fordul hasonlo ' jelentésekkel, és ostromokkal. Rázo hidegnek-is mondatik ez, mivel többire, hol kisebb, hol nagyobb fázáfsal, és borzadáfsal kezdődik; jollehet ollyas el el-hagyo hideg-is van, melly minden fázás, és borzadás nélkül, egyszeribe forroságon kezdődik.

Az el-el-hagyo hideg, az eszten-dőnek minden rélzeiben ugyan, de ki-vált tavaszszal, és őszszel jár: e' kettő közt is, a' tavaszt könnyebb orvosolni.

Ha minden-nap ki-leli az em'ert a' hideg, az *minden-napi* hideg; ha pedig a' hideg' egyik ostromának vége, és a' másik ostromnak kezdete közt, egy egész nap szabadon marad, az *harmadnapi* hideg; ha pedig két-nap van szabadon tőle, az *negyed-napi* hideg.

Gyakran a' hideg minden nap ki-leli ugyan a' beteget; de a' másod napon való ostroma a' hidegnek, különböz az első napitól; ellenben a' harmadik napon való ostroma egyez-meg az első napival; és a' negyedik napon való ostroma, hasonló a' második napihoz, 's a' t. az efféle hideg, *kettős harmadnapi* hideg.

Midőn az el-el-hagyo hideg, azon egy időben, és előbbeni szokott ostromival jő az emberre, az *rendet tartó* hideg; ha pedig most előbb, majd később, még pedig más más ujjabb ostromokkal jő az emberre, akkor az *rendeletlen* hideg, és ezt nehezebb orvosolni mint az első.

Gyakran a' hidegnek ostroma egyszerűben kezdődik; de gyakrabban elik úgy, hogy a' beteg előre el-bádogyad, áfítóz, háta borzadóz; keze, lába halavány; körmei izederjelek; az erek el-tünnek, a' pulsus ölzve vonul, kicsiny, de hamar vér: azonnal reszkerő borzadás érdekli, azután a' belső részek is fáznak, minden tagja reszket, fogai

vatzognak; szív szorongatása, szomjusága nagy; az ételt utálja; sokszor epe sárral elegyes taknyos matériát hány; néha pedig a' fő fájás-is majd el-tűrhetetlen. Mind ezek a' hideg ofstromi pedig sokszor igen kemények, és sok órákig tartanak: néha pedig csak szenvedhetők, és rövidek.

Midőn ofztán a' lázás szünik, azután kezd a' pulsus lassanként nőni, szabadabb, tellyesebb, és erősebb kezd lenni; ortzája pirosodik, száraz forroság fogja el egész testét, erősen szomjuzik, és gyakran a' fő fájás-is ekkor nevededik, úgy hogy, ha a' hideg fellette erős, még eizen kívül-is beizéll a' beteg, és tagjaiban erőszakos rángódásokat szenved.

Illy állapotban van a' beteg, hol tovább, hol kevesbé, most kisebb, majd nagyobb erőben: végre kezd izünni a' száraz forroság, a' test bőre-is azonnal lágyul, és nedvesedik, azután izzad, melly által a' több ofstromok-is enyhülnek, végre meg-is izünnenek; a' pulsus lassan-lassan természeti járására tér vissza, és a' beteg-is: kevés bádgyadást ki-vévén, jól érzi magát. És így megyen véghez a' rendet tartó el-hagyó Hidegnek szokott ofstroma. De ellenben ha rendelerlen a' hideg, vagy ha más nyavalyával van öszve kaptsolva, már akkor ha meg-szünt-is a' hi-

degnek egyszeri oftroma: csak ugyan fokféle bajt, és nehéz állapotott hágy maga után.

Midőn a' beteg a' hidegnek oftroma alatt fázik, minden hideg ital néki árt: hanem akkor szükség hogy igyon lágy meleg, és a' test nedvességeit higitó italt, mint Nro. 13. 116 143. és az ágyba jól bé-takartassék, hogy teste hamarébb meg-melegedvén, a' testnek bőrén ki-jövő láthatatlan gőzölgés gyengén elő mozdittassék.

Ha pedig meg-szünvén már a' fázás, következik a' forroság; akkor a' betegnek bé-takarását is, nem egyszeribe, hanem lafsanként kell meg kevesíteni; és a' hideg-lelésnek nagy vagy kisebb voltához képest, szintűgy mint az állandó forró hidegben, hivesítő italt, és orvofságot kell adni, mint Nro. 1. 2. 3. 6. 7. 8. 9. Ha pedig a' forroság nem igen nagy, akkor a' fellyebb említett orvofságok elégségesek, sőt még hasznosabbak, ha már egyszer izzad a' beteg: mert az izzadást lafsanként kell elő mozdítani, és fel-melegítő ital és orvofság által soha sem kell ki-tekerni.

Ha a' hideg-lelés közben okádik a' beteg; igyon lágy meleg vizet böven, hogy az által a' hányás segittessék.

Az el-el-hagyo hidegnek oka, vagy a' gyomorban vagy a' belekben van közönségesen; vagy pedig valamelly szí-

vos, epe sárral elegyes tsipös matériától származik, melly miá a' hasban lévő több részek-is az ő hivatalos munkájokban meg-gátolodnak, és rend kívül meg-telnek. Azért-is a' gyógyításnak elein azt kell leg-először-is gondolora venni.

Ha jelét látjuk a' meg-veztegetődött gyomornak, ha a' beteg hányásra ökredezik, az ételt utálja, szája keferü, ragados nyálkás, ekkor okádtato orvofságot kell bé-adni, mint Nro. 24. 25. 26. de ezzel az okofsággal ám, hogy míg az hideg ujonnan réá jönne a' betegre, már addig a' hányást el-vegezte a' beteg, és egész teste meg-tsen-desedjen akkorra.

Éppen ezt kell meg-tartani az alol tisztito orvofságra nézve-is: mellyet akkor kell elő venni; mikor elegendő jelét nem láttyuk annak, hogy a' gyomor meg-vólna terhelve vagy veztegetöde, és így nints elég ok réá, hogy hánytato orvofságot kellene bé-adni. Alolról igen jól tisztito szerek, Nro. 3. 4. 5. 14. 38. azomban igyon gyakran a' beteg vékonyito, higitó, és keferüs italt, mint Nro. 13. 143. és úgy várja azután a' hidegnek lejendő ofstromát, melly ofztán gyengébb szembe-tü-nöképpen, mint az elébbeni vólt.

Gyakran meg-esik, hogy tsak egyszerű felyül vagy alol tisztito orvofság

által, a' hideg-lelés egézflen meg-gyog-virtatik. De meg-esik az-is gyakran, hogy az illy orvolság után-is, a' hideg hasonló kemény, sőt még keményebb oftrommal-is ujjonnan réá jő a' betegre, kivált mikor már a' Hidegnek oka ré-gi, és gyökeret vert.

Ha mind ezek után-is a' meg-vez-tegetődött gyomornak, vagy a' gyomor-ban és belekben meg-gyült hafzontalan árralmas matériának jeleit látjuk: szük-ség ismét vagy atol, v. felyül tiltito orvolságot bé-adni; de hasonló vigyá-zással, mint fellyebb mondok. Ha pe-dig azon jelek szünni kezdenek, nem szük-ség azokat bé-adni, hanem csak egyedül közép természetii sőt, és kefe-rü italt kell adni: mellyekkel ha hoí-zzatskán-él a' beteg, hafa meg-indul elégegendőképpen, és a' több belső ré-szek-is ha igen tele, vagy meg-du-gulva vagynak, ki-tisztulnak; és gyak-ran a' hidegnek oka-is el-töröltetik. Az idő-közben hát, midőn a' hideg meg szünt, minden harmadik órában egy port kell bé-adni, mint Nro. 3. 109. vagy pedig a' Nro. 132. 144. való or-voílságot. De a' mellett a' Nro. 13. vagy 143. való italból böven igyon a' beteg.

Ha ezekkel való élés után a' hi-deg oftroma mind fzelidebb fzelidebb, és kurtább kezd lenni: nem szük-ség más orvolsághoz nyulni, hanem kell

kell velek élni mind addig, míg a' hideg végképpen el-mulik: sőt azután-is egy darabig élni kell velek, de már ki ebb mértékben, hogy semmi ne maradjon a' testben, a' mi újabb ok lehetne arra, hogy az ember visszfa essen a' hideg-lelésben. Ezen mód szerént lehet többire a' tavaszi hideget, sőt még, a' még nagyon meg-nem gyökerezett őszi hideget-is meg-gyógyítani.

Igen jó jel az, ha midőn a' hideg jobbulni kezd, ugyan akkor a' beteg orrán, vagy ajakán pattanások, vagy apro kevéletskék támadnak.

Az el-el-hagyó hidegben ritkán szükség eret vágni: de még-is nem kell azt el-mulatni, kivált a' tavaszi hidegben, ha a' beteg igen tele véru, ifiu, erős, és ha az hideg ostroma alatt igen szomjuhozik, és forrósága van, nehezen lélekzik, ezze nélkül van, 's a' t. mert kulömben ez az el-el-hagyó hideg, igen könnyen forró hideggé változna: de ellenben az őszi hidegben, ha nagy ok nélküil. és ha a' beteg nem tele véru-is, még-is eret vágnak rajta: így a' hideg még gonoszba lesz, a' beteget inkább el-erötleníti, és gyakran *Scorbutus*, vagy pedig vizi betegség követi.

Ha pedig az eddig elő adott orvoslás módja nem eléggé segít a' betegben: ekkor a' hideg-lelés ostroma inkább in-

kább nehezedik, tovább tovább tart, és félo, hogy szomorú vége ne legyen. Ekkor hát mindjárt Peruviai fa-héjat kell bé-adni, kivált ha már a' beteg a' hidegnek egynéhány ostromán által elet, gyomra és béle eléggé ki-tisztult, és a' több belső részeknek-is meg-tömülése, vagy meg-dugulása a' közép természetű sók által, és más őzlató orvosságok által el-mult.

Az olly beteg ki már fel-nőtt idejü, bé-vehet a' Peruviai fa-héjból leg-alább-is egy unctiát, de az idő közben, míg a' hideg nints rajta: kisebb dosis, vagy mérték ritkán használ; mert vagy a' hideget nem üzi-el egészen, és a' beteg ujjonnan belé esik; vagy ha a' nem lenne-is, de a' beteg erőtellenül, halovány színbe marad, az ételt nem kívánja, pulusa erőlen, és sebes, gyakran ágyéka felett feszülést érez, hása fel-puffad, meg-szorul, meg-dugul, hol lapos kemény daganat-is támad belől az ágyék körül, mellyet a' Németek, hideg pogátságának hívják. Efféle következési vagynak, a' csak félig gyógyult hidegnek, mellyek nem következnének, ha a' hideget üző fa-héjból elegendő részt adtak volna-bé a' betegnek: és ekképpen nem igazán esik, hogy gyakran a' Peruviai fa-héjat gyalázzák, mintha ártalmas volna.

Ha az első untzia bé-vétel után, a' hidegnek leendő és várt ostroma egéizlen el-marad-is: tsak ugyan ne hagyja félben még a' beteg a' Peruviai fa-héjjal való élést, hanem két, három napig még vegyen bé abból minden nap egy lotot, azután pedig kifsebb kisebb dozist: így a' hideg nem tsak tökéletelen el-mulik, hanem azt-is elkerüli a' beteg, hogy belé vízfza ne essen; azomba ereje-is hamarébb megjő, és dolgaihoz hamarébb nyulhat.

Meg-ezik ugyan, hogy egy untzia Peruviai fa héj bé-vétele után, a' hideg nem tsak meg nem szunik: de még keményebb ostrommal tér vízfza: de ettől éppen nem kell meg-ijjedni: mert ez tsak azt jelenti, hogy a' hideg erős lában áll; azért-is, mihelyt a' hideg ostroma el-mulik, ismét egy untziát kell bé-adni az idő köz alatt, míg a' hideg ismét ki-nem leli a' beteget, vagy pedig azon egy untziához, még két, három, v. négy könting (*Drachma*, melly 60. grán) fa-héjat-is lehet tenni: így majd mindenkor a' kívánt tzeltség el-érjük. Mert mihelyt a' gyomor és belek ki-tisztultak, és a' több belső részekben-is, semmi meg-dugulás, vagy más hiba nintsen: soha sem kell félni róle, hogy a' hőv mértékben bé-adott Peruviai fa-héj kárt tenne: sőt abba van a' hiba gyakran, 's azzal téfznek

kárt a' betegnek -is, hogy igen kitsiny dozisban adják néki ezen orvofságot. De valamig a' bete nek teste, kivált gyomra, béle, ki-nem tisztul, 's egyéb meg-dugulások, benne fel-nem oldodnak, addig el-kell szorgalmatosan távoztatni a' hideg üző fa-héjat.

Sokszor meg esik az -is, hogy a' hidegnek kemény ostroma a' beteget egészen el-erőtleniti, úgy hogy veszedelmes állapottya nőn nő: ekkor hát eleit kell venni a' gonosznak, és a' hideget a' Peruviai fa-héjjal hamar el-kell nyomni, hogy idők legyen azután jó orvofsággal a' nyavalyának több részeit el-hárítani. De mihelyt a' hideg el-áll, vagy izenvedhetővé lesz, a' hideg üző fa-héjat mindjárt félre kell tenni, és más orvofsághoz kell nyulni, mellyek a' beteg jelen való állapotjához legyenek igazva. Ha hát ekkor látjuk, hogy a' beteg ragados taknyos nedvelséggel telyes, 's azzal kivált a' belek, és egyéb belső részek a' hasban meg-terhelve vagynak: ekkor ismét, oízlató, keserűs, és gyengén aló tisztító orvofságot kell bé-adni, mellyek a' már említett orvofságok, Nro. 109. 132. 143. 144. azomban ha lábai vagy egyéb tagjai dagadtak, vizellete kevés: tehát vizelletet gyengén indító orvofságot kell adni, mint Nro. 71. 72. mellyel éljen, míg egészen

a' nyavalya meg-szünik. Az idő alatt-is, míg ezen orvofságokkal él a' beteg, meg-efik fokszor, hogy a' hideg előkerül; de már nem olly nagy ofstrommal, mivel már a' beteg az ártalmas nedvességektől vagy egéizlen megtisztult, vagy leg alább nagyot könnyebült. De csak ugyan, ha még-is a' hideg igen kártékony volna: tehát a' Peruviai fa-héjjal ismét el-lehet állítani: de ha szükségesnek láttzik, hogy a' beteg tovább-is éljen azon fa-héjjal, azt már a' több gyengén tisztító orvofságokkal elelegyítve kell béadni, mint Nro. 151.

Éppen így kell változtatni az orvofságot az olly betegek körül-is, kiket kemény hideg gyötör, 's azomban sárgaság-is vagyon rajtuk, és hafokban, vagy ágyékokban feszülő keménységet éreznek.

A' mindennapi, vagy kettős harmadnapi hidegnek ofstromi fokszor olly hofzfafok, hogy egyik alig mulik-el, vagy el-sem mulik egéizlen, már a' máik ott éri. Az efféle hideg olly hasonlo, az állandó, de ofstromában ottan ottan alább hagyo hideghez, hogy alig lehet attól meg-külömböztetni; mivel az újabb ofstromot kezdeni szokott refketteto hideg, gyakran szembe se tűnik, vagy csak mulolag való rövid borzadásból áll, mellyet egyízeriben forroság követ;

és

és az hidegnek ostromát végezni szokott izzadtság-is alig tettik-meg. Ilyen hideget látunk többire tavaszszal: gyógyítását pedig úgy kell kezdeni, mint az állandó hideg-lelésben szoktuk. Így meg-esik ofztán, hogy a' szükségesen lett ér-vágás után, és az hivesítő, és gyengén alolról tisztító orvosságok után, az ilyen hidegnek járása egészlen meg-változik, és a' minden napi, vagy a' kettős harmad-napi hidegnek rendes utára tér visszra: s akkor ofztán úgy kell a' beteggel bánni, mint selyebb látok; és az illy tavaszi hidegek, a' keserűs italok, és a' közép természetű sók által, gyakran könnyen meg-gyógyítatnak. De néha még-is meg-esik, hogy azoknak nem engednek, és a' Peruviaai fa-héjjal kell őket meg-gyözni.

Midőn pedig a' mindennapi, vagy kettős harmadnapi hidegnek két ostromai közt maradt köz idő felette rövid, még-is pedig az alatt a' Peruviaai fa-héjnak szokott mértékét, t. i. az egy untziát bé-adni szükség volna: ekkor hát, mihelyt a' forroság valamennyire szünni kezd a' hideg' ostroma vége felé, mindjárt el-kell kezdeni az azzal való élést, és abból minden órában legalább egy köntinget (*Drachma*, 60. grán) bé-kell adni, hogy így az egész untzia már bé-legyen adva, míg az hidegnek újabb ostroma el-kezdődne.

Ha

Ha pedig az időnek rövid volta miatt egy untziát nem lehetne bé-adni, annak hát egy részét kliftérben kell bé-adni.

Sok betegnek gyomra émelyeg ezen fa-héjtól, és bé-nem veheti: ekkor minden két óra mulva, ezen fa-héjnak fött levéből mint Nro. 149. egy kliftért kell bé-adni: de az illy kliftér leve csak kevés légyen, t. i. négy untzia, hogy az, a' bélben maradjon, és onnan a' nedvességet szivó tsövetskék által széllyel öfzöthajson.

Ha pedig a' hidegnek ostroma a' meg-irt orvoslásnak módja után sem rövidül, sőt az állando, de ostromában ottan ottan alább hagyó hideghez mégis hasonlít, 's a' beteget erőtlentí, nehezíti: már ekkor a' hidegnek ostroma alatt-is bé-kell adni a' Peruviai fa-héjat, 's az által ekképpen a' nyavalya gyakran el-mulík egészlen.

Gyakran az illy hideg, melly az állando hideg-lelésnek ábrázattyát vette magára, kivált ha azomba kettös harmadnapi hideg, olly veszedelmes, hogy majd minden ostromlo ki-lelése halállal fenyeget. Innét sokszor csak annyi idő-is alig van, hogy felyül, vagy alólról tisztító orvótságot venne-bé a' beteg, 's már a' hideget üzö fa-héjhoz kellettük nyulni.

Az illy hidegben való betegek mindjárt eleintén el-erötelenülnek, fejek elkábúl, eszeken kívül vagynak, mindég alufznak, és melyek úgy horög, mint a' gutta ütött emberé: néha el-el-ájulnak, 's azomban a' nagy izzadásban majd el-olvadnak; lélekzések nehezen esik. Ha ekkor hirtelen Peruviai fa-héjat nem adnak-bé: a' hidegnek lejendö ofstroma meg-öli a' beteget; vagy pedig gyakran rothasztó hideg-lelésé válík, a' melly fok beteget vagy hoszfazon gyötör, vagy ki-is végez e' világtól. Ekkor hát a' Peruviai fa-héjat böv mértékben kell adni: azomban a' rothadásnak ellentálo, és gyengén erősítö italokkal-is, mint a' rothasztó hideg-lelésben szokás, értetni kell.

Midön az efféle hideg így hirtelen meg-fojtodik, minden más orvofs'ggal előre való élés nélkül meg-esik ofztán foklör, hogy az illy betegek egész testekben fel-puffadnak, hasok üregiben némelly részek megkeményednek. Ekkor hát azon kell lenni, hogy gyenge dörgölések, illendö étel ital, és eröt szerzö gyenge orvofságok által, a' beteg erősödjön. Ez meg-lévén, ofztán az első utakat (a' gyomrot, a' belet;) lafsanként gyengén ki-kell tisztítani: azután pedig jó darab ideig éljen a' beteg ofzlato, keserüs, 's azomban erősítö

ervoftágokkal, mint Nro. 46. 72. 109. 132. 134. 135. 136. 142. 143. 144.

Az efféle hidegben gyakran fok emberek feküfznek azon egy időben, és helyben: többire pedig azok, kik ragados taknyos, tsipös nedveftégűek, vagy kikben az epe sár igen bőv és tsipös, vagy a' kik motsáros nedves, egéségtelen helyen laknak: gyakran megéfik hogy az illy emberek addig meg-nem gyógyulnak, míg más egéséftes helyre nem mennek, és a' levegő-éget nem változtatják.

Ha a' hófzfzan tartott fzfraz nyári meleg után, hirtelen nedves ködös, hideg idő támad: ekkor a' negyednapi hideg igen fokakra éfik, és nehezen gyógyithato. Az öfzi negyednapi hidegnek első öftromi többire gyengék és rövidek: de azután mind keményebbek és hófzfzabbak kezdenek lenni: kivált pedig a' fázáftsal rázó öftroma terhes, és egy-néhány órákig el-is tart. Az illy betegek közönséftesen az ételt utálják, a' ízív gödrében fzfzorongatáft, és az ágyék körül fájdalmat éreznek: többire kemény has fzfzorulásban vagynak és fel-puffadtak, orzfzájok halovány, és imitt amott sárgás, barna fzfzinii foltos: akkor-is, mikor a' hideg öftroma meg-fzfziint erőtlének, lankadtak, a' dologra tehetetlenek, nem-is olly vidám elméjűek mint a tavafzi hidegben lévők; gyakran fzfzag-

gato

gato fájdalmat-is éreznek minden tagjaikban.

Mint a' mindennapi, vagy harmadnap-i hidegben; itt-is úgy kell rendelni a' gyógyításnak módját: kivált pedig az őzsi hidegben az Nro. 144. való orvosság igen hasznos, ha előbb akár felül, akár alól, az első utak ki-tisztítottak; és ha a' beteg igen erőtlenségre és ösztönözö italt kell adni, mint Nro. 16. 17. 18. 21.

Ha az említett, vagy azokhoz hasonló orvosságok után-is a' hideg el-nem mulik, és a' beteg-is még inkább erőtlenségre, vagy a' hideg ostromai-is még gonoszabbak lesznek; tehát a' hideg üző fá-héjat kell elő venni, de öly vigyázással, mint fellyebb mondok; még pedig ekkor jó darab ideig éljen a' beteg véle, kivált ha unalmára nints, hogy a' hidegbe való vízfa esést, mellytől leg-inkább lehet felni özfzel, az által el-kerülje.

Az el-el-hagyo hideg néha öfzve van kaptsolva a' rohadástól eredö, vagy a' gyulado hideg-leléssel, és ekkor ezen nyavalyáknak ostromi mindennap, vagy minden másod, harmad, vagy negyedik napon, egy bizonyos orán kártékonyabbak, és azután ismét szelidülnek. Midön az illy ostromok semmit nem engednek, az illyen nyavalyákban való közönséges orvosságoknak:

nak: tehát a' Peruviai fa-héjat kell elő venni: de a' mellyet, kivált a' gyulafzto hidegben soha sem kell addig bé-adni, míg elegendő ér-vágás, és ofzlato, hivesítő orvofságok által a' test nedveségei eléggé meg-nem higultak.

Gyakran az el-el hagyó hideg más nyavalyának ábrázattját veszi magára, és minden nap, vagy minden második, vagy harmadik napon, annak képiben jelenik meg, még pedig azon egy bizonyos órában, és ekkor hol fő fájás, hol vakság, fulafzto hurut, nehezen való lélekzés, szív dobogás, vérpökés, okadás, kolika, tagoknak szag-gato fájdalma s a' t. j. az emberre; és ez illy nyavalyák fokszor-fok orákig el-tartanak, azután meg-szűnnek, de ismét a' szokott órára elő kerülnek.

Ha az efféle nyavalyát, ahoz illendő szerekkel mindjárt eleinten orvosolják, gyakran el-mulik; ha pedig nem akar el-távozni, tehát a' Peruviai fa-héj itt-is a leg-jobb orvofság, csak hogv, mint fellyebb jö böven kell bé-adni.

Közönségesen minden rendet tartó, el-el-hagyó hideget, a' Peruviai fa-héj meg-gyogyit, ha a' hideg nem származott, vagy a' testnek valamelly genyettséges részéről, vagy meg-dugulástól, vagy a' nedveségek tsipótségétől,

vagy fekélytől, 's a' t. mert ekkor a' Peruviai fa-héj nem használ.

Sokan vagynak pedig, kik annyira irtoznak a' Peruviai fa-héjtől, hogy nyavalyájokat, sőt minden gonoszt készébbek el-szenvedni, mint azzal éljenek: ez ilyeneknek hát, ha már a' gyomrok és bélek jól ki-tisztult, a' Nro. 142. 180. 185. orvosságokat kell adni, de csak az idő közben, midőn a' hideg nints rajtok. Éppen ezen orvosságok használnak gyakran akkor-is, mikor a' Peruviai fa-héj nem használhatott.

Sokszor a' leg-keményebb hideget is szerentséfen el-lehet üzni, ha a' betegnek fél-orával az előtt, míg a' hideg réá jönne, a' Nro. 316. vagy 317. orvosságot bé-adják. De szükség, hogy a' ki a' Nro. 316. orvossággal akar élni, annak tüdejében semmi erőtlenség, vagy sértődés ne legyen.

Sokszor van olyan nehezen gyógyulo el-el-hagyo Hideg-is, és kivált a' negyednapi hideg gyakorta olyan, hogy mikor a' hidegnek ostroma el-végződik, a' beteg semmit nem iz-zad: az illy hideg gyakran sem a' fellyebb említett orvoslás módjának, sem a' Peruviai fá-héjnek nem enged. Ekkor semmi nints jobb, mint, mihelyt a' hideg borzasztja a' beteget, mindjárt kámforral jól meg-füstölt pamut ruhá-

ruhával a' hátát dörgölni, azután jól bé-takarni, és el-öfzlato italt, mint Nro. 13. 72. 143. böven innya adni. Ez által bövséges, és fok orákig tarto izzadás következik, melly által a' hideg többire meg-gyogyul, vagy pedig igen meg-szelidül.

Tavazfzal, és öfzszel fokan esnek Náthás hideg-lelésben, mellyben a' fázás nem szembe tűnő; de a' forroság három, négy oráig-is el-tart, mellyet el-bádgyalzo izzadás követ. Mig a' forroság tart, addig a' szomjuság, a' nehéz lélekzés, a' fő fájás nagy: de a' köhögés nem erős; meg-szünvén pedig a' hidegnek ostroma, a' beteg nagyon el-bádgyadt, lélekzése szapora, keveset köhög, de gyakran hákog-ki valami kevés turhát; az ételt pedig épen nem kívánja. A' Peruviai fa-héj ezen Hideget még gonofzabbá, a' lélekzetet pedig a' betegbe még nehezebbé tenné, mivel az oka a' tüdőbe vagyon. De az ilyen hideg-is könnyen meggyogyul, ha lágyito, és a' hákogás által a' turhának ki-pökését segítő italt, vagy orvofságot, mint Nro. 8. 32. 40. 88. adnak a' betegnek; estve pedig, ha enyhítő orvofságot adnak-bé, igen jó.

A' VIZI BETEGSÉGRŐL, VAGY VIZ- KORSÁGRÓL.

Midön valamelly vizes daganat, valamelly tagon, vagy pedig az egész testen el-terjed; vagy midön a' vizes matéria a' testnek valami üregében meg-gyül, ottan daganatot, vagy más nehézséget szerez, az *Vizi betegségnek* mondatik; és különös nevet veizen a' helytől, a' hová gyül; illyen a' főbéli, mely-béli, has-béli, és tagok hajlási közt meg-gyült víz. 's a' t.

A' vizi betegség gyakran hirtelen támad; de többire úgy kezdődik, hogy alig lehet észre venni, azután lassan lassan nevededik, és fokszor halálos.

Ha a' test belső részei egészségesek, meg-nem dugultak, meg-lem keményültek, és azomban a' nedvelségek, jók: ekkor lehet bizni a' meggyógyuláshoz. Ellenben ha a' test nedvelsége csipös, és széllyel olvadt, vagy ha a' belső részek sértve vagynak: már ekkor a' betegnek roszszul van dolga.

A' víz-korság akkor-is veizedelmes többire, midön a' pulsus szaporán vér, és a' beteg nagyon izomjuzni izokott. Az-is rosz jel, ha a' beteg igen bőv és el-erötelenítő has menésben elik, és ha az által a' vizes daganat nem csak nem apad, hanem még a' beteg állapotja roszszabbul.

Mind

Mind az valami a' testnek bőrén ki-jövő gőzölgést meg-gátolja; vagy a' testnek üregiben a' gőzölgő vizes páráknak bé-szivódását, és a' vérnek rendes keringését akadályozza; ki áradást, meg-dugulást, vagy meg-keményülést a' belső részekben szerez; a' nedvességeket igen el-higittya; a' kemény részeket igen el-lágyította, 's a' t. mind az, a' vizi betegségnek oka lehet.

A' kik mocsáros, nedves helyen laknak, gyakran esnek vizi betegségben: de többire a' víz-korság követi az öfzi el-el-hagyó hideget, kivált ha az, a' belső részekben meg-keményülést, vagy meg-dugulást okozott; vagy ha hófázán tartott, és nem helyesen orvosoltatott. Gyakran támad pedig a' víz-korság, a' hófázás forró nyavalyák után-is; a' vérnek bővséges el-folyása után, vagy a' testnek egyéb igen bővséges ki-üresítése után; ilyen ok, a' fokizori ér-vágatás-is.

Ha a' víz-korság onnét van, hogy valamelly belső rész eves, genyetséges, vagy ha valami más gonosz fekélytől, vagy a' nedvességek tsipőlségétől származott; ekkor a' víz-korság többire gyógyulhatatlan; innét, ha a' szárazto nyavalyában lévő emberre víz-korság jő; már az halálos jel. Akkor-is ve-

szedelmes a' viz-korság, ha a' hofzszas *Scorbutust* követi.

Háromféle utakon lehet az illy vizet a' testből ki-tizni; t. i. az izzadás, a' vizellet, a' szék által: de leg-inkább a' vizellet által takarodik-ki. De meg-esik gyakran, hogy a' vizelletet hajto orvolság nem elégséges, és ekkor alol-ról tisztító orvolságot-is kell bé-adni.

Itt az orvoslást mindenkor gyenge orvolságokon kell kezdeni, hogy meg-lásuk mit tehetnek azok? ha csak keveset használnak, ekkor erősebb orvolságokhoz kell nyulni.

Jó jel az mindenkor, ha a' gyengébb orvolságok, az említett három utakon valamit munkálnak, jollehet nem elégedendőképpen: mert onnét megtudjuk, hogy erősebb orvolságok által a' kívánt tizelt el-érhettyük.

Okádtato orvolsághoz ritkán kell nyulni a' viz-korságban: árt az kívált ha a' belső részekben meg sértődés van.

A' viz-korságban lévőknek hafok és székek többire meg-fzorult; vizellek-is csak kevés, az-is veres, néha zavaros; gyakran pedig sűrű, verefses, téglá szín-forma sepreje van.

Mikor valaki meg-fázik nagyon, azomba a' levegő-ég nedves, hideg, ködös, meg-esik gyakran, hogy vagy egész testén, vagy csak valamelly tagján, lágy, puffadt, fényes, vizes daganat

nat hirtelen támad: azomba semmijét nem fájlalja, belső részeiben semmi bajt nem érez, lélekezése könnyű, ehetik, ihatik, 's jól aluszik. Az izzasztó orvosság, a' füstölt ruhával gyengén való dörgölés, az illendő melegségi ágyba való fekvés, az efféle daganatot hamar és könnyen el-űzik. Lehet napjában háromszor olyan port bé-adni, mint Nro. 20. vagyon: igyon reá pedig mindenkor két fintsiával olyan italból, mint Nro. 16. 17. 18. 46. 72., írva van: ha szükségesnek láttzik, lehet alólról tisztító orvosságot is adni.

Mind ezek után-is pedig szükség még, hogy a' beteg egynéhány napokon, mérséklett és egyenlő melegben maradjon, a' hideget kerülje: 's azomban a' már meg-ihadt daganatot, napjában egyszer kétszer, meg-füstölt ruhával gyengén dörgölje.

Viz-korságba ha azért esett valaki, hogy fok vére folyt-el, vagy eret igen gyakran vágatott, vagy egyéb más uton teste felette igen kiürítettett; vagy hogy hófzfas el-elhagyó, vagy forró hidegben volt, és egyedül csak a' kemény részeknek erőtelenségétől, és el-lágyulásától származott a' víz-korság: ekkor gyenge eledelek által kell a' beteget erősíteni, 's egyszerismind gyenge dörgélések, és olly orvosságok által mint Nro. 17. 18. 68.

71. 72. 79. vagynak meg-írva, a' vizes matériát folyhatóvá kell tenni, és ofztán lafsanként a' testből ki-takarítani.

Éz gyakran hamar és szerentséfen végbe mégyen, és minden daganat egészen el-mulik: de közönségesen fenn marad még az edényeknek, és a' több kemény részeknek erőtlensége, melly miá a' daganat ismét könnyen visszfa jöhet: hogy azért a' ne legyen, az el-lágyult, és erőtelenült kemény részeket, erősítő és szorító orvofság által kell orvofolni, és természetü erejekre visszfa állítani. Leg-jobb orvofságok e' végre, Nro. 31. 36. 74. 75; és néha mindjárt eleinten-is lehet ezen orvofságokkal élni, midönt. i. az erőtlenség olly nagy, hogy az orvofság ha hamar nem használ, a' beteg veszedelembe főrog, és következésképpen a' másutt fellyebb említett orvofságokból kevés háiznot lehetne várni. Azomba ha ezen orvofságokkal való élés közben a' betegnek széke nem volna: tehát gyenge kliftért kell bé-adni.

Minden vizi betegségben pedig, akár az egész testen, akár csak valamelly részen légyen az el-terjedve, szükség jól meg-vizgálni, ha a' vizes matéria, folyó és vékony-é? vagy pedig sűrű, ragafzos, megn nyomult, kotsonya vagy takony forma; és a' daganat természetü színü-é? vagy pedig veres és fel-gyuladott színü?

nli? vagy pedig már szederjes, feketés, vagy fetét piros foltok láttzanak rajta.

Ha a' vizes matéria folyó és vékony: akkor ha a' daganatott ujjal nyomják, igen könnyen gödrötske esik a' bőrön, melly ismét hamar meg-telelik; 's azomba az illy daganat közönségesen természeti melegségben van: de ha a' vizes matéria, enyves, vagy kotsonya forma. akkor a' daganat-is többire hideg, a' bőrt nem olly könnyen lehet bényomni, és a' bényomott gödrötske-is igen fokára telik ismét meg.

Ha tehát a' vizes matéria folyó, ha semmi meg-keményedés a' belső rézekben, vagy más egyéb gonofz jelenségek nintsenek, és ha a' beteg-is jó erejében van még: ekkor hát mindjárt alólról jól tisztító orvofságot kell béadni, mint Nro. 4. 5. 14. 38. ha pedig ezek gyengék, meg-kell edgyet próbálni a' Nro. 154. 155. 156. 157. 158. között.

Ezen orvofságok után gyakran fok víz takarodik-ki a' vizellet és a' fzek által; a' beteg el-nem lankad, söt még könnyül, a' daganat-is lágyul és kisebbül. illy állapotban hát ezen alól üritő orvofságokat, minden harmad, vagy negyed nap bé-kell adni, és mind addig velek élni, míg a' daganat egéztlen el-mulik. Ezen orvoslásnak módja gyakran szerentséfen esik, kivált ha

a' meg-dagadt részeket, a' Nro. 161. meg-főtölt ruhával gyakran dörgölik, és a' betegnek minden nap egynéhány fintsia theát adnak, a' Nro 89. 162. 163. írott orvofságból.

Ha pedig a' beteg az először bé-adott alólról tisztító orvofságtól igen el-erötelenül, többször azt nem kell bé-adni, valameddig ereje meg-nem jön; hanem vizelletet hajto orvofsággal kell inkább ekkor rajta fegíteni: melly annyira használ gyakran, mint Nro. 68. 71. 79. 113. 118. 119. 152. hogy ofztán nem szükség többet alólról tisztító orvofsághoz nyulni. Ha pedig meg-esne, hogy nem használna az-is eléggé: tehát minden hatodik vagy nyolctad napon az elébbi alólról tisztító orvofságot kell bé-adni; mert az illy állapotban nem kell igen félve nyulni az orvofsághoz.

Ha ellenben a' vizes matéria igen ragados, takony vagy kotsonya forma: szükség mindjárt olyan orvofsághoz nyulni, melly azt higitsa, el-olvaszsa, folyová tégye, és lafsanként a' vizellet vagy szék által a' testből ki takarítsa; mint Nro. 71. 79. 110. 111. 113. 118. 142. 144. 152. 159. Ezen orvofságok által gyakran a' nehezen orvofolható viz-korság-is meg-gyogyul; és ha ezek által a' vizellet böven megyen, és a' szék-is elegendő, 's a' daganat-is apad;

apad; nem szükség más ki-üritő orvossághoz nyulni. Ha pedig ezen orvosságok nem eléggé üritnék a' betegnek testét, szükség hát, hogy a' mellett erősebben üritő orvossággal-is gyakran éljen.

Ezen orvoslásnak módja többnyire mindenkor elégséges, ha a' hasban való részek egészségesek, a' nedveségek nem tsipősek, és a' beteg még jó erővel bír: de ezen orvosságokkal állandóképpen éljen, és nem kell mindjárt meg-változtatni, míhelyt egy két dosis után teste elégedendőképpen nem kezd ürülni.

Ha sem a' vizelletet hajto, sem az alolról tisztító orvosság nem szerez enyhülést; az igen rossz jel.

Ha a' vizelletet hajto orvosság vizelésre való fájdalmas erőlködést, a' hügy tsöveiben pedig meg-gyuladást, és a' betegben nagy szomjuságot szerez: ekkor az illy orvosságot mindjárt félre kell tenni, különben a' vesékben, vagy a' hügy tsöveiben olly égető gyuladás támadna gyakran, hogy a' beteg nagy veszedelembe vólna miatta: ezen gyuladásnak pedig ellent lehet állani, lágyító és sűrű italokkal, mint Nro. 40. 41. 88.

Ha a' gyenge vizelletett hajto, és alolról tisztító orvosságok semmit nem használnak; ellenben az erősebbek, a' bete-

beteget el-bádogyafztyák, szorongattyák, melyében fájdalmat, és száraz hurutot okoznak: ez már igen rofz jel; mivel itt az erősebb üritő orvolság árt, a' gyenge pedig nem hafznál. Az illy víz-korság majd többire gyógyulhatatlan, és ekkor csak azon kell lenni, hogy gyenge szerek által a' fájdalom, 's egyéb érdeklő bajok enyhüljenek, és a' nyavalya fzenvedhetőbb légyen.

Az illyen nem gyógyító, hanem csak nyavalyát és fájdalmat enyhítő orvoslásnak módját, elő kell venni az olyan víz-korságban-is, mellyet valamely belső résznek éves genyetsége, rothadása okozott, és mindenkor halál követ.

Gyakran meg:elik, hogy a' vizi korságban lévő emberre forro hideg-lelés jő; néha pedig oldal nyilallás, tüdőnek, vagy más belső résznek meggyuladása: ekkor ha a' beteg még jó erőbe van, ha pulfusa kemény, és tellyes, és a' vére még nints meg-vesztegetödvé, szint úgy kell a' beteggel banni, mint fellyebb a' forro hideglelésben meg-mondatott, t. i. nem nézvén ekkor a' vizi betegségre semmit, eret kell rajta vágni, ha a' szükség kívánnya gyakran; és hivesítő, lágyító orvosságot kell néki adni. Ekképpen gyakran, nem csak a' forro hideg-lelésből, hanem a' vizi betegségből-is egyfzersmind meg gyógyul a' beteg. Ha

Ha pedig a' víz-korságban lévő emberre akkor jö a' forró hideg, mikor már egészlen el-lankadt, ereje nints, a' nedvelség benne meg romlott, és tsi-pös: már ekkor egy sem épül-meg, mind meg-hal.

Hogy pedig a' hasnak üregiben víz légyen, meg-lehet tudni abból, hogy ha az ember edgyik kezét a' hasnak edgyik oldalára tézsi, a' másik kezével pedig a' hasnak másik oldalát veregeti lassan, ekkor a' víznek mozdulását, és mint-egy kotyogását lehet érezni. A' hasbeli víz-korságot-is, a' félyebb írt mód szerént, vizelletet hajto, és alolról ürefitő orvofságokkal kell orvosolni. Ha pedig a' vizelletet hajto, és alolról ürefitő erős és kemény orvofságok után-is nem apadna a' daganat a' hasban, söt még erőtlennülne a' beteg: tehát ekkor, meg-kell a' hasnak egyik oldalát szurni, hogy a' víz ki-follyon belölle. Mjdon pedig a' has egylzer így ki-ürült már az által; ismét vizelletet hajto orvofságot kell bé-adni, melly illyenkor gyakran igen hasznos, és a' vizelletett annyira hajtya, hogy a' has többé vízzel meg-nem telik, és a' beteg tökéletesen meg-gyógyul.

De meg-esik még-is sokszor, hogy a' has oldalának ki-tsapoláta után-is, 's más egyéb orvofságokkal való élés
után-

után-is, ismét meg-gyül a' viz a' hasban, és az elébbi daganat a' vele járó bajokkal elő kerül. Ekkor hát ismét ki-kell tsapolni a' vizet a' hasból, és ha azután meg-telne ismét vízzel, ismét azt kell tselekedni. De szükség a' víznek ki-tsapolása után való idő közben mindenkor meg-probálni, ha vizelletet és széket böven indító orvossággal nem lehetne-é annak eleit venni, hogy többé a' has meg-ne teljen vízzel.

Vagyon elég példa arra, hogy hat, hét, sőt nyolctzszori ujjabb ujjabb ki-tsapolása után a' víznek, végre a' betegek gyógyulni kezdettek, meg is gyógyultak, vizsgálva sem estek többé a' vizi betegségbe.

De meg-kell jegyezni, hogy a' hasnak ki-tsapolását soha sem kell fokká halasztani; hanem mihelyt a' a' válogatott legjobb orvosságok is nem használnak, mindjárt ahoz kell látni. Mert különben a' hosszúság halogatás alatt a' beteg el-erőtlenül, a' belső részek a' hasban el-lágyulnak, morfolhatóvá lésznek, gyakran a' víznek tsipósége miatt ki-is rágodnak; néha pedig egyszersmind a' melynek ürege is megtelik vízzel, és már ekkor a' nyavalya halálos.

Midőn a' hasnak vizes daganata jó darab ideig azon egy állapotban marad, úgy hogy se nem apad, se nem nő; ekkor

kor leg-bátorságofabb ki-tsapolni belöle a' vizet; és illy állapotban az első ki-tsapolás után majd mindenkor meg-gyogyul a' beteg. Mert ez annak a' jele, hogy már a' viznek szaparodása és áradása meg-szünt, és innét van, hogy azután a' víz-korság sem kerül többire soha-is elő az illyenekben.

A' hasnak ki-tsapolása fokszor csak arra való, hogy enyhittse a' nyavalyát; akkor t. i. mikor semmi reménység nints ugyan a' betegnek gyógyulása felöl, de a' hasnak nagy fel-puffadása miatt igen nagy szorongatásban van, és fokszor nem-is vehet lélekzetet a' beteg: ez által pedig a' szív szorongatás el-hámul, a' lélekzet könnyebbül, és a' nyavalya-is hofszu ideig tűrhetővé lesz. Ezen okokra nézve hát mikor a' szükség kívánnya, gyakran ki kell tsapolni a' vizet a' hasból.

Ha a' hasból ki-tsapolt víz tiszta, nem rosz szagu; ekkor inkább lehet a' meg-gyógyulást várni, mint sem mikor zavaros, büdös, és tsipös.

Gyakran a' hasba lévő vizes matéria olly sűrű, takony, vagy kotsonya forma, hogy a' hasba szurr tsapon ki-nem folyhat. Ekkor szükség vagy a' sebet ki-ízélesíteni, vagy el-öfzlato, olvaszto hig orvolságot fetskendező tsövön a' has üregibe fetskendezni, hogy az által a' sűrű matéria úgy el-higuljon,

hogy a' hasból ki-folyhasson: jobb mindenkor egy huzomba a' vizet egészen ki-tsapolni, és az a' miatt következhető bajokat, has szorító alkalmas széles övedzők által el-távoztatni.

Ha a' tsapolás közben a' beteg igen el-lankadna, vagy el-ájulna, 's a' t. ekkor meg-kell állapodni a' tsapolásban, és mind addig várakozni, míg a' beteg egészen magához tér: azomba gyengén erősítő orvosságot kell néki beadni, mint Nro. 160. vagy egynéhány kalán jó bort.

Minden vizi betegségben, de kivált a' has viz-korságban mindenkor meg-kell mindjárt eleintén jól vizsgálni, ha nints-é a' beteg hasában, v. agyékában valami meg-keményedés? Ha találta-tik: tehát a' vizelletet hajto, és alóról gyengén ürítő orvosságokon kívül, az illy meg-keményülést oldó és feloldó szereket-is kell adni, mint Nro. 46. 72. 109. 110. 132. 135. 136. 142. 144. 159. De a' Nro. 164. való pilulák, gyakran leg-hasznosabbak.

Illy állapotban a' fel-gyógyulás igen hosszafon esik, gyakran nehezen, sokszor pedig éppen lehetetlen.

Ha egy darab idő múlva látni, hogy a' vizellet bővebben megyen, a' vizes daganat apad, a' meg-keményült rész lágyabb, 's kisebb kezd lenni; ekkor jó reménységge kell lenni, és

azon

azon szerekkel tovább-is élni kell. De ha tenni enyhülést nem látni, a' megkeményült réz-is régi állapotjában marad: e' már rossz jel. Tsak ugyan ekkor-is, ha a' megkeményült rézek nem állanak ellent, a' vizet ki-kell tsapolni, melly által néha azt lehet nyerni, hogy osztán az osztato és fel-oldo orvosságot bővebb mértékben lehet beadni, hogy az jobban használjon.

Íly állapotban gyakran meg-esik szerentséfen, hogy a' vizelletet hajto orvosság által a' vizes matéria egészen ki-takarodik; de a' megkeményült rézek előbbi állapotjokban maradnak; de már ekkor azokon könnyebb segíteni, 's e' végre való szerek, Nro. 49. 50. 134. 135. 136. Ha pedig ezután a' vizellet kevéssé kezd menni, és tolle félni lehet, hogy a' vizes matéria ismét meg-ne gyüljön; tehát az említett szereken kívül, éljen a' beteg, vizelletet hajto orvossággal - is, millyen Nro. 164.

Ha a' bor-ízák, vagy fok égett-borral élő embereknek halokba megkeményedés támad és azután vízi betegség jő rájuk: az mindenkor halálos. Az illyeneknek lépek és májjok, gyakran majd olyan kemény mint a' kő, és egészen meg-aszott.

Gyakran meg-esik, hogy a' májj felette igen nagyra nő, úgy hogy a' hasnak üregit majd bé-tölti; fokszor

pedig sok belső részek megkeményülnek a' hasban, néha pedig egy tsomban forradnak: ha már ekkor vizi betegség következik, az mindenkor gyógyulhatatlan: de csak ugyan el-özlato, vizelletet hajto, és alólról gyengén tisztító szerek által lehet annyit nyerni, hogy a' nyavalya ne öregbedjen jobban, és a' leg-inkább érdeklő, 's nehezebb jelenségei, valamennyire enyhüljenek; és illy mód által gyakran jó hosszú ideig el-él a' beteg. Illy állapotban, az alólról keményen tisztító orvosságokat, mint minden más egyéb részeknek megkeményedésében is, éppen távoztatni kell.

Sokszor meg esik, hogy a' viz-kor-ságos emberre nagy szomjuság, és forro hideg jön; ekkor mindenféle vizelletet hajto, és alólról tisztító, 's azomban melegítő orvosságok felette ártalmalok.

A' hivesítő, lágyító, és vizelletet gyengén hajto orvosságok gyakran leg-többet használnak: és ekkor kivált-képpen azokat kell adni, mellyek egyszerűs mind hivesítenek-is, és alólról gyengén tisztítanak-is, mint Nro. 8. 9. 11. 33. 39. 46. 113. 165. 166. 167. 168.

Az ilyen beteget sem szomjusága szerént nem kell böven itatni, sem az italtól nem kell el-tiltani egészen, mert úgy még öregbedne nyavalyája; a' mit
ifzik

iszik pedig az mindenkor savanyu légyen valamennyire, mint Nro. 29.

Sokat legit az illy betegen az-is, ha gyakran tart ízájában valami savanyut, hogy az által izomjusága izinjön; vagy ha ízáját etzetes vízzel gyakran kiöblíti.

Meg-esik gyakran, hogy a' bé-adott alólról tisztító kemény orvolság miatt a' víz-korságosnak hafa igen tel-fuvodik hirtelen, és a' miatt igen nagy szorongatásban van; ez onnan van mindenkor, hogy az illy betegen az érző inak felettébb érzékenyek, és kéntelen erőszakos húzódásra ingereltetnek könnyen. Ekkor az illy betegnek fájdalommat enyhítő orvolságot kell bé-adni, mint Nro. 82. 84. 85. 126. és az által nem csak az érző inaknak fel's alá való rángató húzódási meg-szűnnek a' hasban, de még a' puffadás-is apad, és a' beteg nagyot könnyül.

Gyakran a' Nro. 171 172. lévő orvolságok leg-többet használnak a' vízi betegségben, midőn más vízzellet hajto, és alólról tisztító orvolságok semmit nem használnak.

A' Nro. 172. lévő port egynéhány napokig minden nap bé-kell adni: de ha a' beteg az által igen el-erőtelenülne, vagy nagy szorongatásba esne, csak harmad, vagy negyedik napon kell adni. Ezen orvolságok kivált akkor hasz-

nálnak, midön a' vér igen sűrű taknyos, és a' belső részek is a' has üregében enyves, taknyos matériával meg-töltek.

Sok példa van réá, hogy a' hossz-
fzas vizi betegségben a' bőr a' lábokon meg-hafadoz, és azon fok viz foly-ki, a' betegnek nagy könnyebségére: e' végre a' nehezen gyógyulo, hideg, lágy daganatokon gyakran lehet egynéhány fzeléft tenni, hogy azon a' víz ki foly-hafson. De ezt soha se kell akkor próbálni, mikor a' betegnek vére igen tsi-pös, vagy a' daganaton szederjes, feke-tés, fetét-veres, *Scorbutus*os foltok vagynak: mert ekkor a' bőrnek meg-mettzését fene, a' fenét pedig halál kö-
veti

Minden vizi betegségben nagyot hafznál a' dörgölés, ha a' bőr nints meg-
gyuladva, vagy ha igen nagyon nem érzékeny: mivel az által, az álló vi-
zes materia folyhatová leszén, és a' vérrel edgyütt keringeni kezd.

Kivált pedig a' hasbéli vizi beteg-
ségben igen nagyot hafznál, ha min-
den nap kétfzer, vagy háromszor, egy vagy két fértály oráig a' hasat dörgölik a' Nro. 169. lévő kenettel.

De vagynak olly betegek, kiknek bőrök, ha olajos, vagy más 'siros ma-
tériával meg-kenik, mindjárt meg-tüze-
sedik,

fedik, vagy fel-pattogzik; ez illyeket hát csak szárazon kell dörgölni.

Sokszor némelly tagokon a' vizes daganat igen lágy, fényes, és világos: ekkor pergelt sóval; vagy pergelt bab lisztel, 's kevés kámforral; vagy elfozlato sünek száraz porával, mint Nro. 314. meg-töltött 'satskotskát kell rajta melegen tartani.

Ha a' kézen vagy lábbon lévő daganat kemény, szivos; ekkor azt meleg vízben el-ázott füvel kell kötni, millyen Nro. 315.

A' víz-korságból gyógyuló beteg fok ideig kerülje a' kemény, puffasztó, nehezen emészthető elcdelt; a' fok italt; a' nedves, ködös, hideg levegő-eget; a' nedves, iszapos helyen való lakást; testét pedig a' szabad, tiszta, száraz levegő-égen gyakorolja.

A' vízi betegségből fel-gyógyulók többire mind erőtlenek, lankadtak: e' végre böltsen tselekeznek, ha a' fellyebb írott erősítő orvofságokkal élnek. Igen hasznos e' végre a' Nro. 170. lévő orvofság-is, mivel az étel kívánást szerez, a' vizelletet gyengén hajtja, és egyfzersmind erősít.

A' S Á R G A S Á G R Ó L.

Midőn az epe a' vérbe által megyen, az egész testen el-terjed, és abba

sírğa színt szerez: ezen állapot *Sárgaságnak* mondatik.

Ez néha hirtelen támad: de néha már jóval az előtt érez a' beteg fokféle terhelő bajokat testében, és egész teste el-kezd lankadni; szája keletü, és gyomrában éles fájdalmat érez gyakran, és szorongato öfzve huzodást a' melynek gödriben, melly kivált a' jobb oldal tsontoknak alsobb vége-felé terjed el, és ottan állandó, lafsu, tompa, néha pedig éles fájdalmat szerez. Az illy beteg igen nehéz melyü, nehezen lélekzik, minden ételt utál, a' hányás erőlteti, toskán savanyu vagy rothadt párra bőfög-fel: azután a' szemének fejére meg-sárgul, és ofztán azon szín egész testén el-terjed, még a' feje bőrén - is. Széke többire agyag forma, hamu-színü, vagy néha fehér; gyakran pedig az illy betegnek hafa meg-szorul keményen. Vizelete néha sűrű, zavaros, vagy sáfrány színü, néha pedig fetét sárgás, és a' be'é mártott ruhát megfesti: gyakran egész testén el-tűrhetetlen vizketést érez, néha a' pulzusa hideg-lélös, gyakran pedig éppen nem az.

A' kiknek taknyos nyálas vérek van, sáppadtak és puffadt kövérséggel vagynak, vagy a' kik szívos, fel-fuvo, nehezen emészto eledellel élnek, és testeket keveset gyakorolják: ezekben az epe folyásának utai, ragaszos taknyos

matériával meg-dugulnak, és így az epének folyása meg-gátolodik, a' honnét ofztán sárgaság következik.

Az illy beteg mindenkor érez valami nehézséget, és hideget gyomrában, jobb felől a' hátulso oldal tsontoknak végénél hafa meg-feszül, az érelet utálja, és gyakran sűrű nyálos taknyos matériát hány-ki okádással.

Ekkor hát mindjárt eleintén alólról irritő orvofságot kell bé adni, mint-Nro. 4. 5. 38. vagy ha látni hogy a' gyomor taknyos sürti matériával van meg-terhelve, és a' természet hányvis által igyekszik azt ki-üríteni, teh't ekkor jobb lészzen hánytato szert bé adni, mint, Nro. 24. 25. 26.

A' következendő napokon pedig gyengén olvafzto, és ofzlato szereket kell bé adni, mint Nro. 3. 46. 72. 109. 132. 136. 144. 173. Ha ezen szerek által szünik a' nyavalya, és a' beteg jobban érzi magát, tehát tovább-is éljen azokkal, míg szinte meg-gyogyul.

Ha pedig ezen szerek nem sokat hafználnek, és kivált ha azomba a' betegnek nintsen elégedendő széke, tehát ezen szerek mellett végyen-bé minden harmad vagy negyed nap a' fellvebb említett alólról tisztito szerek között: és az orvoslásnak illyen módja által az efféle Sárgaság neme, mindenkor meg-gyogyul.

De meg-esik még-is néha, hogy az ilyen sárgaságnak neme-is nehezen orvosoltathatik, midön t. i. a' taknyos matéria igen ragados, enyves, és már igen meg-sűrítődött: ekkor a' Nro. III, 174. lévő szerek igen hasznosok.

Midön a' sárgaságot a' májnak forro gyuladása okozta, vagy állandó hideg leléléssel van edgyütt, és ha femmi kiilönös ártalmas jelentést (*Symptoma*) nem szerez: tehát ekkor nem szükség sárgaság ellen való orvossághoz nyulni, mivel azon szerek által mindenkor elmulik, a' mellyek vagy a' májnak gyuladását, vagy a' hideget meg-orvosolják.

Ha pedig a' sárgaság onnét van, hogy a' májban genyetséges fekély van: már ekkor a' sárgaság orvosolhatatlan, és az illy beteg egészen el-szárad, 's úgy hal-meg: hanemha vagy maga a' természet utat nyit, mellyen a' genyetség ki-follyon, vagy pedig mesterségeten kéz által, mint fellyebb a' tüdőgyuladásról mondatott, olyan ut nyit-tatik.

Néha a' sárgaság a' májnak meg-ke-ményedésétől származik, mellyet meg-lehet abból tudni, hogy ekkor, ha jobb felől a' hasnak azt a' lágy részét tapogattyák, melly az oldal tsontok mellett van, a' hol a' máj fekszik, tehát ott ke-ménységet lehet érezni.

Ekkor-

Ekkor hát szükség, szintúgy mint fellyebb mondodott, el-ozlato orvolságokhoz nyulni: de szükség, hogy azokkal igen sokáig éljen a' beteg.

Itten igen haiznosak a' Nro. 60. 91. 174. lévő pilulák -is. Igen sokat használ az -is, ha kívülről a' meg keményült részt, reggel estve, a' Nro. 128. lévő kenettel jól meg-dörgölik, és azután bürokből (*Cicuta*) készült flastromot kötnek réá.

Ha a' Sárgaság az el-el-hagyo hideg-lelés után jött a' betegre, még pedig azért, mi el abból rozízul gyógyították, vagy hogy a' hideget Peruviaifa-héjjal hamar meg-fojrották: ekkor is a' fellyebb írott el-ozlato szerekhez kell nyulni, kivált pedig a' Nro. 144. lévő szer igen hasznos ekkor.

Ezen orvolságok gyakran ujjabb hideg-lelést hoznak a' betegre; és ha az nem felettébb való, tsak hagyni kell hogy lelje a' beteget mind addig, míg a' sárgaság, és a' vele járó jelenségek el-nem mulnak: ekkor osztán a' hideg magába -is el-mulik, ha a' beteg továbbá -is él ezen szerekkel, és nem -is szükség Peruviaifa-héjhoz nyulni. De ha a' hideg igen el-erőtlenitené a' beteget, vagy más ártalmas jelenségeket szülne, már akkor azt -is elő kell venni.

Gyakran meg-esik, hogy a' sárgaság el-el-mulik a' betegről, de ismét

elő 's meg-elő kerül. Ez illven beteg nehézséget, feszítő tompa fájdalmat érez májja körül. A' melynek gödriben öszve huzodást érez, mellyet hirtelen melly-szorulás, nehéz lélekzés követ: az ételt utálja, gyakran okádik, vizelle te zavaros, vagy sáfrány szini:, lassan lassan kezd sárgulni a' szeme fejére, végre azon sárga szín egész testét el-futtva.

Ekkor osztán az elébbi jelenségek meg-szünnék mindenkor, és a' sárgaság is ismét lassanként el-mulik, minden fok orvoslás nélkül.

De gyakran egynéhány nap mulva, gyakrabban pedig egynéhány hetek vagy hónapok mulva az elébbi jelenségek a' sárgasággal edgyütt elő kerülnek, és ismét azon módon mulnak-el mint elébb; és azt mindenkor meg-lehet jegyezni, hogy mennél gyakrabban kerül elő a' sárgaság, annál keményebbek mindenkor annak jelentései, annál hosszabban tartanak, és annál hamarébb következnek egymás után.

Ha a' sárgaság gyakran kerül elő: tehát abból szinte bizonyosan ki-lehet hozni, hogy az epe holyagban az epe igen meg-sűrűdött és enyves ragados, vagy hogy az epe hojagban kö legyen.

Az ilyen el-el-mulo, 's meg-elő fordulo Sárgaságban lévő embert, ám-bár egészségesnek látsék-is, mindjárt olyan italra kell fogni, melly a' meg-sűrű-

sűrűdött nedvességet olvasztani, és olvasztani szokta: illyek, Nro. 45. 46. 72. 136. 141. 144. 173. sziükség pedig hogy fokáig éljen az illy szerekkel, mert ezek által a' sárgaságnak gyakorta való előkerülése szünik, végre el-is mulik, kivált ha jokor kezd élni ilyen szerekkel, míg még a' nyavalya mély gyökeret nem vert.

Ha pedig egyfzer meg-gyökerezett: ekkor a' sárgaságnak előkerülése nem szünik, hanem még gyakrabban és keményebb jelentésekkel jó elő: mind ez pedig ekkor a' természetnek sziükséges és hasznos munkálodása, melly által az epe hójagból a' követ, a' bélbe akarja ki-hajtani, és így magát attól meg-szabadítani: és gyakran lehet látni, hogy a' sárgaságnak ostroma alatt, a' beteg vagy okadás, vagy szék által, illyen epe hójagban termett köveket vét-ki. Néha pedig hányás által, gyakrabban pedig szék által, valami ragaszos, kotszonyás, fetét zöldes, vagy pedig aprokövetses, káfa péphez hasonló matériát vét-ki a' beteg, a' melly-is neki nagy könnyebséget szerez.

Igen káros volna hát a' természetnek ezen hasznos munkálodását meggátolni, sőt inkább azon, ha nem feletébb való segíteni és könnyíteni kell.

A' hányást hát segíteni lehet lágy meleg, mézzel elegyített víz ital által:

a' mellett lágyító italt-is kell adni, millyen Nro. 8. 40. 88. vagy olajos szert, mint Nro. 175. és hasonló szereket lehet kliftéren-is bé adni. Használ ekkor lágyító kenettel való külső kenés-is; úgy szinte a' lágyító olajos kötés-is.

Ha a' sárgaságnak ilyen ostroma igen hofzszas volna; lágyító feredőben kell ültetni a' beteget, melly által nagyot könnyül.

A' sárgaságban meg-kell mindenkor szorgalmasan nézni az emésztetet, ha megyen-é vele ki valami követses, vagy más fellyebb le-írott követsenyás matéria; mert ha valami ollyas megyen-ki az emésztettel; állandoképpen való könnyebbülést lehet a' betegnek ígérni.

Néhá pedig a' sárgaság felette erőszakos és vezédelmes jelenségekkel jár, a' beteg mindent ki hány, a' mit bé veszen, fájdalma kegyetlen, szorongatása türhetetlen: ekkor hát fájdalmat enyhítő szert, mint Nro. 126. kell bé-adni, és a' mellett minden másod, vagy harmadik orában len-olajból kliftért. Ha pedig a' pulsusa igen feszült, tellyes és Hideglelős; ekkor mindenek előtt eret kell vágni, és azután a' Nro. 126. lévő szer helyett, kell adni a' Nro. 41. vagy 92. lévőöt.

A' fájdalmat enyhítő orvossággal mind addig kell élni; míg a' fájdalom
nem

nem fűnik; ekkor ofztán a' beteg elfozokott mindenkor alunni, és azután sokkal jobban van.

Ekképpen kell hát bálni a' beteggel akkor, midőn a' sárgaságnak jelenlégi ötet oftromolják és györik.

Midőn már az oftrom elmult, azon kell lenni minden uton módon, hogy lehessen a' jövendő oftromnak ellent állni, és elkerülni.

Ekkor hát ismét a' fellyebb említett felolvaszto, és széllyel ofzlato szereket kell béadni, még pedig, ha a' beteg könnyen veszi-bé, jó bőven kell adni, és jó darab ideig.

Gyakran pedig az illy ofzlato italok fájdalmat, és hidegséget szereznek a' beteg gyomrában, úgy hogy azokat eléendő mértékben bénem veheti: ekkor szint olly jó, vagy még több haszonnal lehet béadni, a' Nro. 91. 135. 174. lévő pilulákat, egy ollyan fintsia theával, millyen Nro. 143.

Ha ezen szerekkel való élés közben, a' hasnak az oldal tsontok mellett való része mir többé nem feszés, nem kemény, és ha az emészttel edgyütt sok sűrű taknyos matéria takarodik ki, és ha a' beteg-is jó erővel van; tehát jó reménységbe kell lenni.

Ezen orvofságokkal való élés közben, az epe hojagban termett kövecskék, úgy mennek ki gyakran az emész-

tettel edgyütt, hogy azok miatt a' beteg semmi különös nagy fájdalmat nem szenved.

Néha pedig az ostromlo jelenségek ismét elő kerülnek: de már mindenkor szelidebbek, és rövidebbek.

Ha a' sárgaság és annak jelensége jó darab ideig elő nem kerülnek, és a' beteg már semmi bajt nem érez magában: az orvosságokat is félre lehet tenni.

De mihelyt leg-kisebb jelensége lázlik a' jövő sárgaságnak, vagy ha a' májnak tájékán valami bajos nehétség érződik: ismét elő kell venni mindjárt az orvosságot, és egynéhány hetekig élni kell véle.

Az illy betegeknek sokat használnak tavalízzal az el-özlato, és feloldo erővel bíró Bánya vizek, és savanyu kutak, szint-úgy a' hasonló erővel bíró feredök-is.

Illy móddal lehet ezt a' kegyetlen és kinos nyavalyát gyakran egészlen meg-gyógyítani: de ha a' beteg az illy fok el-özlato szerekkel való élés által meg-erötelenülne: tehát azután éljen egy darabig erőfitő szerekkel, melyek Nro. 74. 170. 176. Hasznosak ilyenkor az egészséget erőfitő kutak-is: mint a' Spádai savanyu víz, vagy a' Stecknitzi kut, (illyen Magyar Ország-on-is elég van, Tihány, Füred, Lófontz,

fontz körül 's 2' t. Erdélyben-is elég van, úgy - mint Lövétén, Kovásznán, Száldoboson, 's a' t.) De meg-kell mindenkor jegyezni ekkor, hogy a' betegnek hala ne légyen fokáig szorulva.

A' kibben az érző inak (*nervi*) igen érzékenyek és könnyen ingerelhetők, úgy hogy, görts, sugorodás, huzodo rángatódások, hamar meg-esnek rajtok: ezekben az epe sárnak tsöve-is gyakran öfzve huzodik, és a' miatt sárgaságba esnek.

Ez leg-inkább akkor esik-meg, mikor valaki hirtelen meg-haragszik, meg-ijjed, vagy más egyéb kemény indulatba esik.

Gyakran a' természet maga legit az ilyen betegekben; mert epe sárral bővölködő gyenge has-menésben esvén, a' sárgaságból minden orvosság nélkül ki-gyogyulnak.

Ha pedig hafok magába meg-nem indul, szükség vagy klifér által, vagy gyenge purgátzio által meg-indítani, millyen Nro. 38. azon kívül estvénként a' Nro. 41. lévő szert kell bé-adni, így gyakran hamar el-mulik a' sárgaság.

Ha pedig a' sárgaság nem könnyen és nem hamar akarna el-mulni, és ha a' beteg nehézséget érezne gyomrában, és minden ételt utálna: tehát ekkor még egyfzer bé-kell adni a' Nro. 38. lé-

vö szert, vagy a' helyett a' Nro. 3. lévő port napjában háromszor kellene beadni.

Ha a' betegnek májja meg-tömiilt és felzútt, és az illy orvofságokra - is nem apad, nem lágyul: tehát gyengén ofzlato szereket kell elő venni, millyek Nro. 46. 72. 134. 173. és ezekkel addig éljen a' beteg, mig hasának az a' része melly a' jobb oldal tsontok mellett van, hol a' máj fekszik egészlen meg-nem lágyul, és meg-nem láppad, vagy lohad, és a' sárgaság - is el-nem mulik egészlen.

Gyakran pedig nagy fájdalmat - is szerez az epe sár tsövének öfzve huzódása, nagy szorongatásban van a' beteg, és nagy kinnal okádik, vizellete pedig víz színű. Ekkor a' Nro. 107. vagy 126. lévő szerek hirtelen könnyitnek.

Minekutánna fájdalma és szorongatása el-mult a' betegnek, tsak a' szerént kell orvosolni, mint fellyebb meg-mondodott.

Gyakran a' sárgaság fok honapokig, vagy esztendőig - is el-tart. Ha a' beteg azomban semmiről nem panaszkodik, ha ehetik, ihatik, és jó erőben van, és szokott munkáira alkalmas: tehát a' veszedelem nem nagy. De tsak ugyan szükség, hogy gyengén ofzlato, vért tisztító, és vizelletet gyengén hajto szerekkel, mint Nro. 46. 72. szüntelen éljen.

Az olly szer, mint Nro. 45. vagon, az illy állapotban igen használ ha jó bőven és fokáig élnek véle.

Ha pedig a' sárgaságban lévő beteg szüntelen éhezik, iokat eszik, még-is szüntelen izárad, és ereje fogy: ekkor már rolszul van dolga, kivált ha azomba a' pulsusa hideg-lelős-is.

Gyakran nem csak a' külső része a' testnek sárga: de még a' belső részek-is, a' tsontok-is sárgák, az epe sártól.

Némelly betegekre fokszor fetét zöld, vagy fetét sárgás szín jő. Ha a' vérben elegyedett sár epe tsi-pös; az lafsanként az egész vért el-ol-valztya, a' test nedvességeit meg-vesztegeti, és gyakran vezedelmes rothasztó hideg-lelést okoz.

Ekkor mindjárt eleinten a' Nro. 29. 176. lévő szereket kell bőven be-adni, mind addig, míg a' nyavalya meg-nem szünik: a' mellett pedig lehet a' Nro. 31. lévő szerrel-is hasznosan élni.

Ha pedig ezen szerek által mindjárt valamelly állandó könnyebséget nem érez a' beteg: ekkor többire, minden reménységnek vége van: kivált ha egyszersmind a' beteg feketét, büdöset vizellik, vagy vékony, meg-vesztegetődött turhát köpköd-ki: ha osztán dagadoz, fok vére foly, büdös has-ménés jő réá; ekkor bizonyosan meg-hal.

A' SCORBUTUSRÓL, V: SÜLYRÖL.

A' *Scorbutus*nak elein azt lehet többire észre venni, hogy akkor a' testnek kemény részei (*Solida*) el-lágyulnak, nem könnyen ingerelhetők, és benne az az erő (*Elasticitas*) fogy, melly a' testet elébbi formájára vízfűza állítja: melly miá a' vérnek keringő folyása - is lafsodik, a' vér - is el-lankad, imitt amott tsemelodik, és végre a' vér meg-tsipösödik.

A' kemény részek mennél inkább el-lágyulnak, a' vér - is annál inkább romol, és inkább tsipösödik, végre annyira el - is olvad és tsipösül egészlen, hogy olztán a' kemény részeket - is elzi és rágja, és az által lok gonosz, gyakran halál - is következik.

A' mi a' kemény részeket el-lágyítja, azokban az érzékeny ingerlőseget kifsebbíti, és így a' vérnek keringő folyását - is akadályozza: mind az *Scorbutust* okozhat.

Ezért - is a' *Scorbutus*, gyakran a' rozsfűz gyogyított, vagy fokáig tartott rázo vagy el-el hagyo hideg után származik: leg - inkább pedig az olly tartományokban vagy helyeken uralkodik, hol a' levegő - ég nedves, hideg, ködös és tisztátalan, kivált ha ott a' lakosok, keveset gyakorolják testeket, vagy ha nehezen emészthető, szivos, puffasztó ele-

eledelekkel, vagy meg füstölt hufokkal és halokkal élnek. A' tisztátalan bézárótt, meg-nem ujjított levegő-ég, gyakran *Scorbutust* okoz, az alacsony, nedves, ujjonnan épült hajlékokban, úgy szinte az Ispotályokban, tömlőtzőkben, és az ellenségtől meg-szállott városokban-is, a' mikor az-is fokot teszen e' nyavalyának szerzésére, hogy akkor illendő eledelt, és kivált kerti zöldtséget nehezen kaphatnak az emberek, és gyakran állott, poshadt, rut vizet kénytelenek innya. De a' táborokban-is uralkodik a' *Scorbutus*. Nagy alkalmatosságot ad pedig a' *Scorbutus*-ra, a' kedvetlen szomorú élet, a' félelem, az igen hosszú álom, vagy a' selettébb hosszú éjtfakai vigyázás.

A' *Scorbutus* rend szerént kezdődik a' tagoknak nagy lankadtságán: úgy hogy a' beteg se nem járhat, se nem alhat; hanem mindenkor csak ülni, vagy fekünni kíván: ha reggel fel-ferken, minden tagjaiban nagy lankadtságot érez, és mintha öszve törték volna; de ha oltán egy darabig az ágyon kívül van, a' testnek ez a' törödése szünik. *Pulsusa* lankadt, lafsu: ábrázattya és gyakran egész teste is sáppadt, vagy föld színü, ajaki puffadtak, foga inye meg-dagadt, és könnyen vért botsát, vizellete nyers, gyakran barna, és néha sós hártya lebeg felyül rajta.

Ha a *Scorbutus* öregbedik, akkor a beteg nehezen lélekzik, lehellése büdös, lábai dagadnak, ábrázattya barnul, imitt amott a testén fétét veres, szederjes vagy feketés foltok támadnak; fogai inye rothad, vagy apro fekélyek támadnak rajta, úgy izinte ajakin, és torkában-is, mellyek hirtelen elterjednek, és a izomzéd rézeket-is ki-febelítik, és el-türhetetlen büdösséget okoznak.

Gyakran bé-hat e' nyavalya a' belső rézekre-is, ott veszedelmes meggyuladást szerez, melly könnyen fenévé válik; néha az illy beteg köhögés által, feketés meg-veszett vért köpködki, vagy az orrából igen sok vér foly el, néha a' vizelletén-is vér megyenki; vagy pedig kemény vér-has jön rá: gyakran az illy beteg egész testébe meg-dagad, a' melly foltok az elébb fétét vereisek, vagy szederjesek vóltanak, rothadt fekélyé válnak, mellyek sokszor a' tsontig bé-elzik magokat; ekkor már dögös szag érzik körülle, és nem lokára meg-hal.

Az áldott természet sokféle orvos-ságokat szerzet e' nyavalya ellen, mellyek a' ragaszos sűrű nedvességet hígíttyák, a' *Scorbutus*nak tsipőfségét édesítik, a' kemény de el-lágyult rézket erősítik, és azokban olly erőt szereznek ismét, melly által, (*Elasticitas*)

midőn valamelly-felé nyomodnak vagy huzodnak, ismét elébbi formájokra víz-sza állanak.

E' nyavalya könnyen meg-gyógyul, ha mindjárt eleintén orvololják; de mennél inkább meg-gyökeredzik, annál gonofszabb; ha pedig egyfzer erőt vett, és már a' belső rézket-is el-foglalta, semmi reménységnek nints többé helye.

Kiváltképpen pedig fok függ attól, hogy az ember jól végére mennyen, hogy a' *Scorbutus* forro, vagy hideg természetü-é?

Ha a' beteg mindjárt eleintén forroságba van, szomjuhozik, pulfusa igen fenn vér, és feszült; ajaki forrok és szárazok, vagy a' nagy forroságban meg-hafadoztak, és abból szélesen de nem mélyen terjedő fekély származik; ha foga inye ég, vizket, nagyon piros; ha az ajakin, nyelvén, fog húsán, vagy a' torkában való sebek eleinte igen pirosak, égnek, és nagyon fájnak; ha külömben-is a' beteg vidám és meleg természetü: ekkor nyilván van, hogy a' *Scorbutus* ilyenkor forro természetü.

Az illy forro *Scorbutus*ban a' beteg nem igen bádgyadt, és e' nyavalya ekkor onnét van inkább, hogy a' *Scorbutusi* tsipölség ki fejtődött a' vérből, mint sem attól, hogy vagy a' vér

vólna sűrű ragados, vagy a' kemény részek lágyultak vólna - el.

Az ilyen *Scorbutus*ban a' melegítő szerek ártalmasok, mellyek a' hideg természetű *Scorbutus*ban jók: csak olyan szereket kell hát itt elő venni, mellyek a' forroságot enyhítik, a' tsi-pőtséget édesítik, és a' vizellet vagy ízék által a' testből ki-űritik, mint Nro. 7. 9. 11. 12. 29. 39. 45. 46. 68. 69. 179.

Ekkor hát igen használ, mind az valami savanyu, kivált a' meg-ért, meg-főtt kerti gyümölcsök, és minden azokból készült levek, és kifatsart italok; minden hivesítő zöldségből készült eledelek, mint a' Soska, Saláta, Endivia, kerti laboda, (*Spinachia*) sárga és fejer répa, savanyu káposzta, 's a' t. és ezekkel bőven és sokáig kell élni, ha a' betegnek gyomra el-birja.

Néha pedig az ér-vágás-is szükség, ha t. i. a' beteg tele vérii, pulfusa tellyes, és feszült; de réá kell vigyázni, hogy az által a' beteg el-ne erőtlenüljen, mivel e' nyavalya gyakran hófzan tart, és végre a' nedvességek elolvadnak és meg-vesztegetődnek.

Az illy beteg minden melegítő italt, és fűszerzámos ételt kerüljön; a' hus étel-is árt: hanem marha hus levest, citrom-lével vagy bor-kövel lehet néhi adni: a' zab, ros', árpa, ris-kásának
főtt

főtt leve kevés etzettel, vagy tzitromlével, vagy bor-kövel elegyítve néki igen hasznos.

Ílly orvoslás által a' forrosággal járo *Scorbutus* gyakran egészlen meggyógyul.

De néha a' *Scorbutus*nak ez a' forro tsipőfsége olly kemény, hogy a' vért hamar el-olvasztya; apro, roz termézetü, meg-gyuladott fekélyeket ferez, mellyek gyakran fenéhez közelitnek, és a' beteget felette el-erőtlenítik.

Mihelyt hát illy állapotban esik a' beteg, mindjárt minden halasztás nélkül olly orvofságot kell elő venni, melly a' vér el-olvadásának és rothadásának ellent áljon, a' beteget erősitse, és a' fenét el-távoztassa; a' gálitzkő savanyu spiritusfa, a' Peruviai fahéj, a' kámfor, itten leg-jobban használnak; lehet pedig a' Rothasztó nyavalyákban elő adott más orvofságokat is meg-probálni; hanem tsak arra kell vigyázni, hogy azon szerek közzül, mellyiket lehet leg-jobb móddal béadni? mellyiket birja-el leg-jobban a' beteg? és mellyik használna leg-jobban? Illyen szerek vagynak Nro. 16. 17. 22. 23. 28. 29. 31. 70. 93. 177. Ha éjtszaka nem alhatik a' beteg, estvénként éljen a' Nro. 41. lévő szerrel.

Ha az illy gonosz fekélyek a' szájban, vagy torokban vagynak: úgy

kell gyógyítani, mint a' Torok-fájásban mondatott.

Meg-esik néha, hogy meg-szabadulván a' beteg e' nyavalyától, még-is azután tagjaiban és egyéb részeiben szaggato fájdalmat érez; külömben pedig jól érzi magát, pulfusa jó, ereje-is nő; ekkor hát a' Nro. 177. 178. 179. lévő szerek között edgyet vegyen elő.

A' hideg természetü *Scorbutus* nem jár forrossággal; hanem a' beteg lankadt, pulfusa lalsu, gyakran egyenetlen, fogahusa szederjes, vagy inkább vizes daganat van rajta, ritkán szomjuzik, szájában az apro sebek sem nagyon nem fájnak, sem nem forrok, hanem inkább fetét veresek, és gyakran szalonna forma bőrrel vagynak bé-vonva; lábain és egyéb részein vizes, hideg daganatok vagynak, és az ezen daganatokon láttó foltok-is nem forrok, se nem feszesek, se nem nagyon pirossak, hanem igen lágyak, fetét veresek, szederjesek vagy barnások.

Mikor a' hideg *Scorbutus* kezdődik, igen könnyen és hamar lehet rajta segíteni, és e' végre elégedendő az olly szer, mint Nro. 144. 178. vagyon, tsak hogy mind addig kell vele élni, míg a' nyavalya el-mulik. De ha már meg-gyökeredzett, ha a' beteg nehezen lélekzik, lába vagy egész teste meg-dagadt: ekkor valamivel erősebb orvos-ság-

sághoz kell nyulni; de ekkor-is lehet mindenkor a' Nro. 144. lévő szert megpróbálni, és gyakran eleget-is használ. De ha nem használna eléggé: tehát a' Nro. 178. 182. 183. lévő szereket kell elővenni, mellyek által többire a' leg-gonoszabb *Scorbutus*-is meg-gyogyul.

Ha pedig már az egész vér úgy meg-romlott, hogy az, a' hákogás, vagy köpdösés, a' vizellet, vagy ízék által-is foly-ki: már ekkor oda van minden reménység, és csak azon kell lenni, hogy a' melly jelensége a' nyavalyának leg-inkább sérti és nehezíti a' beteget, az enyhítésként enyhítő szerekkel.

A' hideg *Scorbutus*-ban-is vagynak néha olyan foltok vagy fekélyek, mellyek hamar fenévé válnak, vagy meg-rothadnak: ekkor a' Nro. 181. 318. lévő szerek igen jók: kivált ha azomban a' beteg a' Nro. 177. lévő szerből bőven véfzen-bé. Ugyan ezen szer magában-is mindenkor hasznos a' *Scorbutus*-ban.

Gyakran végződik e' nyavalya, valamelly fokáig tartó köles forma pattanások által, vagy pedig rühöz hasonló nyavalya által: de ezen jelenségek is többire egészen meg-gyogyulnak, ha a' beteg fokáig él olly szerekkel, millyek Nro. 110. 144. 182. vagynak, kivált ha azomban a' Nro. 45. lévő szerrel bőven él.

Néha pedig ezen utolsó állapotban, mikor már semmi egyéb orvosság nem használt, a' Nro. 60. lévő pilulák használtak.

A' R Ü H R Ö L.

A' *Rüh* hószasz, unalmas és ragado bőrön való nyavalya, kezdődik leg-inkább a' kézen, holott az ujjaknak töve között apró, de tsipős vízketeges, vizes materiával telyes hojagotskák származnak, mellyek annyira vízketnek, hogy a' beteg vakarás nélkül nem állhatja. Azután hasonló hojagotskák támadnak a' testnek egyéb részein is, és nagy nyughatatlanságot szereznek a' betegnek: gyakran az egész testet beborították; de néha csak a' kézen és lábon van olly bőven és sürűn, a' több részén pedig a' testnek csak kevés van és ritkán.

Ez illyen hojagotskák idővel mély vagy széles kelevénnyé változnak, és megvarasodnak. Mennél mélyebben eszi magát-bé ez illy kelevény, annál nagyobb a' vízketetség, melly-is éjtszakánként mindég nevededik, és forroságot, nyughatatlanságot, álomtalan-ságot szerez.

Az illy varas fekélyek közt lévő bőr néha meg-feszül, veres, és tüzes;
és

és ekkor a' beteg többire nagyon szomjuzik, pulsusa-is hideg-lelős.

Gyakran pedig a' fekélyek közt lévő bőr nem tüzes, a' varak-is szárazok, és a' pulsus nem hideg-lelős.

Némellyeknek pedig egész testeken himlő forma pattanások támadnak, melyek genyetséggel hamar meg-telnek, és ekkor a' körületek meg-veresfedik azoknak, ezekből gyakran egy egy var lesz: vagy pedig ha öszve futnak, széles, vastag, tsunya varafság támad belőlök.

Az ilyen rühnek neme-is szint-úgy el-ragad, mint az elébbi. Ezért az egészségesek az illy betegekkel ne társalkodjanak, egy ágyba velek ne feküdjenek, sem ezeknek ruhájokat magokra ne vegyék.

A' kemény, nehezen emésztődő, igen meg-sózott és sültölt eledelek, a' fojtos éretlen gyümölcsök, a' sok ülés, 's a' t. ezen nyavalyának szerző okai: kivált ha azomban testét és also ruháját nem tisztán, hanem szennyesen, mottokoson viseli valaki.

Minden rühes betegtől jól meg-kell tudakozni, ha régen van-é vagy nem rajta a' rüh? van-é forrosága, szomjusága, és hideg-lelős pulsusa, vagy nints?

Ha a' beteg forro, szomjuzik, pulsusa Hideg-lelős, bőre feszes, meg-gyuladott: ekkor hivesítő, vért tisztító italt kell néki adni, mint Nro. 7. 8. 9.

II. 12. 39. 46. 187. mellyel addig éljen, míg a' gyuladás és forroság nem szünik: Ha pedig keményen leli a' hideg, és a' beteg tele vérü, ekkor az ér-vágás is szükség. Azomban minden harmad, vagy negyed nap mulva purgátziot vegyen-bé, mint Nro. 4. 5. 14. ha az említett szerek után nem eléggé indul-meg a' hafa.

Ha a' forroság és gyuladás szünik, már nem szükség olly gyakran adni purgátziot, hanem éljen tovább-is az említett italokkal.

Igy ofztán a' varak lassan lassan kezdenek hullani, és a' nyávalya kevés hetek alatt meg-gyogyul.

Néha pedig a' hideg-lelésnek és forroságnak el-mulása után-is, a' varak meg-maradnak keményen a' bőrön, és az alattok lévő tsipos matéria mind mélyebben-mélyebben eszi magát, és türheterlen égető viszketegséget okoz. Ekkor a' Nro. 110. vagy 115. lévő szert kell a' betegnek adni, mellyre a' Nro. 46. vagy 116. lévő szerből böven igyon: felette hafznál pedig, és a' gyógyulást fietteti, ha azomba minden nap lágy meleg vízzel mofsa testét a' beteg, mellyben Venetziai szappant elébb olvaszfzon-el.

Midön egyszer jobbulása láttzik a' Rühnek, tehát nem kell többé változtatni a' szereket, hanem azokkal éljen szor-

szorgalmatosan tovább-is a' beteg, mind addig, míg a' varak le-hullanak, és már új pattanása nem fakad a' Rühnek, és minden viszketegség el-mulik rolla.

Gyakran pedig a' rühes fekélyekből fok tsipos vizes matéria szivárogo-ki, melly a' körül való részeket ingerli, gyulafztya, és így ujjabb fekélyeket támaszt: hogy ez hát ne légyen, lágy meleg vízzel, és téjjel, vagy pedig a' Nro. 51. 208. lévő. szerekkel kell gyengén de gyakran, az olly fekélyetskéket meg-törölgetni.

Midőn a' rühes emberen, sem forroság, sem gyuladás, sem hideg nints, ekkor az orvoslást mindjárt purgátzion lehet kezdeni, mint Nro. 4. 5. 14. 38. 42. 43. 44. Azután vért tisztító italt igyon böven, mint Nro. 45. 46. 72. 116. Hat vagy nyolcz nap mulva pedig, ismét purgátziót vegyen-bé; és ilyen formán éljen a' szerekkel, míg szinte meg-gyogyul.

Hanem itt arra kell vigyázni, hogy a' fok purgátziók által a' beteg el-ne erőtelenöljön; mert így meg-eshetne, hogy a' rühes matéria visszsa menne a' bőrről a' testbe, és a' belső részekbe nagy kárt tenne.

A' fokáig tarto hoszfzas rühben-is nagyot használnak a' Nro. 144. vagy 179. lévő szerek, kivált ha a' rühesnek enyves, vagy *Scorbutusos* vére van.

Az olyan rühöt - is pedig, melly a' válogotott leg-jobb orvosságokna-is nem engedett, meg-gyogyittya a' Nro. 49. 174. lévő szer.

Ugyan ezen szereket kell meg-probálni, más bőrön való hófzfas, vagy poklofsághoz hasonlo nyavalyákban-is, mert azokban-is különös hafznát lehet tapasztalni.

Mindenkor jobb az, ha a' rühöt és akármelly nyavalyát-is belső orvossággal meg-lehet gyógyítani: mert a' belső orvoslás mindenkor bátorságosabb; és ámbár a' beteg hófzfásnak és bajosnak tartsa-is azt, de a' külső szerekhez nem kell nyulni mind addig, mig tsak lehet el-kerülni, kivált midőn a' nyavalya már meg-gyökeredzett, és a' meg-romlott tsipos vértől származott.

Ha midőn pedig a' belső szerekkel fokáig élt a' beteg, még-is kevés hafznát érzi, és így nem-is reménylheti, hogy azok által egészen meg-gyógyulhatna: akkor hát azon részeit a' testnek, a' hol a' rüh leg-sűrűbben van, minden nap gyengén kenegesse a' Nro. 319. vagy 229. lévő kenettel; de azomban a' belső szerekkel-is éljen: és azután-is, midőn már minden rühes pattanás elmult testéről, fok ideig éljen a' vért tisztító italokkal.

A' rüheseknek igen jó a' bűdös-köves feredő: de az-is árt, ha elébb a' vért illendő belső szerrel nem tisztítják, és a' vérnek tsipőséjét nem mérséklék.

Ha pedig bizonyosan meg-lehet tudni, hogy a' betegre a' rüh más rühesről ragadott, annak t. i. vagy ruhájáról, vagy vele egy ágyban való fekvéstől: ekkor mihelyt a' rüh ki-adja magát, szabad kényköves; vagy bűdös-köves feredővel, és az említett kenettel élni, mert ekkor még eleintén a' vér nem tsipós, hanem egészséges, és a' pulsus nem hideg-lelős.

E' nyavalyában nem kell soha-is élni, rühet vízszá tizó, szárazító, gléttel, onból készült tsukorral, vagy reptsin füvel tsinált kenőtsőkkel; mivel azok felette ártalmasok.

Ha pedig a' helytelen orvoslás miatt, vagy más külső szerek által, a' rüh a' testnek külső szinéről, a' vérbe vízszá megyen: a' miatt gyakran hófzás fő fájás, szédelgés, vakság, fikettség, nehéz lélekzés, hurut, néha pedig nyavalya-törés-is, származik. 's a' t.

Ekkor mindjárt szükség a' fellyebb elő adott vért hígító, és oízlató italokat bőven innya adni, és a' Nro. 110. 115. vagy 49. 174. lévő szereket-is megpróbálni: napjában a' beteget egynéhány órákon lágyító feredőben kell ültetni,

tetni, hogy az által a' rüh a' testnek külső részére ismét ki-takarodjék.

Hogy ha ezek által a' beteg könnyebszik, tehát tovább-is-éljen azon szerekkel; hogy ha pedig egy vagy több hetek múlva-is nem könnyebbülne, más módot kell próbálni, melly által a' rüh ismét ki-adja magát a' bőrön.

Ekkor hát az illy beteget más rühes emberrel kell hálatni, vagy rühes embernek ingét kell rá adni, vagy rühet kell belé oltani. Ez így meg-lévén, sem külső, sem belső szert nem kell neki adni, hanem engedni kell hogy hatalmazzon-el rajta a' rüh; és midőn a' rüh így jól ki-adja magát, akkor ofztán az elébbi nyavalyák, mellyeket a' rühnek a' vérbe viázta térése okozott, többire meg-szűnnek. És ha midőn ezek így már meg-estek: akkor ofztán vért tisztító belső orvosságokhoz kell nyulni, és azok által a' rühet lassan lassan el-űzni.

Ha a' beteg az orvoslásnak illyen módja által szerentésen meg-gyogyult: testének valamelly részén mesterséggel fekélyt vagy fontanellát kell csinálni, és azt fokká folyani hagyni.

A' FÉRGEKRŐL ÉS GELESZTÁK- RÓL.

Az olyan emberekben gyakran féreg vagy geleszta terem, a' kiknek bélelekben sok taknyos matéria van, és a' kik kemény és rosz eledellel élnek, vagy tisztátalan rothadt vizet isznak 's a' t.

Az illy féreg sok-féle: némelleyek kitsinyek és kurták mint a' sajt féreg; mások pedig kitsinyek ugyan, de vékonyok, és valaményire hosszak: e' két-féle férgek többire teremnek a' vég hurkában.

Némelleyek pedig hosszak, gömbölyűk, a' földi gelesztákhoz hasonlók; végre vagynak ollyak is, mellyek igen hosszak, laposak, szélesek, és eze' c' lapos, vagy galand forma gelesztákna'c' neveztetnek.

Gyakran nehezen lehet meg-tudni, ha a' betegség a' férgektől származott-é, vagy nem? de ha némelley jeleket látunk a' következő jelekből, alkalmasint hozzá lehet vetni, hogy a' betegség féregtől vagyon.

Az illyen betegnek többire nagy és kemény a' hafa, ábrázata sáppadt, és bé-elett, szeme fejére kékes, és szeme fénye igen szélesen ki-terjedt; az orra szüntelen tsiklándik; azomban száraz tsiklándozó hurut, és tsuklás van rajta. Ugy érzi mint-ha tép-

nék vagy marnák a' bélit, kivált míg éhomra van; a' melly szünik, mihelyt valamit eszik. Gyakran fokot ehetnék, fokot-is eszik, de még-is naponként főványodik; gyakran büdös a' szája, és az ételt utálja: nem jól érzi magát, elájul, szédeleg vagy inai rángatódnak, sőt néha a' nyavalya-is ki-töri. Pulsusa fokszor nem egyenlő, és néha el marado: vizellete halovány színű, és fővetlen. Néha szüntelen megyen a' hasa, néha pedig igen-is meg-dugúlt.

Mennél több efféle jelek adják elő magokat, annál bizonyosabban meg-lehet tudni, hogy a' betegség féregtől vagyon.

Leg-bizonyosabb jel pedig az, ha a' beteg vagy hányás, vagy szék által férget vét-ki.

A' hosszú gömbölyű gelesztát igen-könnyű ki hajtani, de a' lapos, galand-forma gelesztát felette nehéz ki-üzni, és ki-vesztteni.

Mivel pedig a' férgek többire a' ragadós taknyos matériában vernek fészket, és a' belekhez keményen hozzá ragadnak; azért az illy betegnek olly orvos-ságot kell adni, melly a' taknyos matériát el-oszlattya, a' férgeket meg öli, vagy a' belekből ki-üzi.

A' Nro. 200 lévő szer, gyakran mindenféle férgek ellen legjobban használt, és sok betegeket tökéletesen meg-gyógyított.

A' keferii, bűdös, sós, és haft indito szerekhez, ezen nyavalyában mindenkor nagy haszonnal lehet nyulni, mellyek Nro. 292. 293. 294. 295. 296. 297.

AZ ARANY ÉRRŐL, VAGY VÉG-HURKÁBAN VALÓ SÜLYRŐL.

Midön a' vég hurkában lévő erek-
ből vér foly, ezen vér folyás,
mondatik; *Folyo arany érnek.*

Ha pedig a' vég-hurkának végi-
ben lévő erek el-szélesednek, dagad-
nak; gömbölyű vagy hosszú, fetéc
veres vagy fetéc-kék tsomokat, és
vér keléseket okoznak, de minden
vér folyás nélkül: akkor az vak,
vagy meg dugult arany ér.

Az illy daganat vagy kívül,
vagy belől van a' vég - hurkán, és
gyakran felette fájdalmas, 's meg gyu-
ladott: néha pedig tsak lágy, és ép-
pen nem fáj.

A' kiken az arany ér van, azok-
nak gyakorta fáj a' fejek, és széde-
leg, nyakok tsigáján, ágyékokban,
kereszt tsontjokban fájdalmas huzodást
éreznek; hasoknak az oldal tsontok
mellett való lágy része teizes és puf-
fadt, néha úgy érzik, mintha valami
kemény abrants volna feszülve az al-
fobb oldal tsontok alatt színt az ágyé-

kokig, melly miatt nehezen lehelnek epekednek, kedvetlenek, munkájokra alkalmatlanok, erőtlenek, és szomorúak; néha pedig a' kerefzt-tsontnak végén, vagy a' vég hurkának végén, kemény szurdalo, éles, égető, vagy öszve szorito fájdalmat éreznek; gyakran vizelletek vagy bélek - is meg - szorul, meg - dugul: néha pedig a' székre való nagy erőltetés háborgata őket, mellyet ösztán hasmenés követ, mellyel fok ragasztos, taknyos matériás emészttet takarodik-ki. Ha ezeknek meg-áll a' hafok meg-könnyebbülnek; de ha gyakran megyen a' hafok, gyakran éreznek minden hasmenés után nagy el-bádogyadást, szédelgést, szív dobogást, és tüzes égető fájdalmat a' vég hurkában. s a' t.

Midön ösztán az arany-ér folyani kezd, vagy gyuladás nélkül meg-dagad: az említett bajok többire meg-szünnek.

De ha az arany-ér meg-gyulad, meg-tüzesedik, akár belől, akár kívül, többire kemény hideg-lelés is járul hozzá, és a' vég-hurkában való fájdalom el-szenvedhetetlen léfzen, melly gyakran el-terjed a' víz hojagig, és izuntelen vizelésre való erőltetést szerez: vagy pedig a' belekre terjed-ki a' fájdalom, és ottan kemény, és veszedelmes gyulasztó kolikát szerez.

Az arany-ér foly némelly embereken minden hónapban rend szerént, másokon harmad vagy negyedik hónapban, másokon tavaszszal és őszszel: némelyeken pedig tsak tavaszszal.

Az ilyen személyeken az arany érnek folyása, többire a' természetnek hasznos munkája, és az ilyenek akkor sokkal frissebben vagynak, munkájokra is alkalmasok: az ilyen személyek hát jól magokra vigyázzanak, hogy kivált az idő tájban, midőn az arany érnek folyása elő szokott kerülni, sem rendeletlen élet, sem étel ital-béli hiba által, sem nagy meg-melegedés vagy meg-fázás által, 's a' t. az arany érnek folyását meg-ne gátolják, vagy háborítsák.

Midőn az arany-ér helyesen foly, a' beteg tsendességben légyen, és várja végét a' dolognak; és ha semmi különös, terhes, és veszedelmes baj nem adja magát elő, sem külső, sem belső, orvofságot nem szükség elő venni. hanem tsak magára a' természetre kell bizni az egész dolgot.

Ha pedig vagy a' helytelen orvoslás, vagy a' testnek kemény gyakorlása, vagy nagy indulatoskodás, vagy hirtelen való meg-fázás miatt, 's a' t. az arany érnek folyása meg-áll: ekkor sokféle veszedelmes bajok, úgy mint szédelgés, hofzszas fő fájás, gutta ütés, szél-ütés, meg-vaku-

lás, vér hányás, nehéz lélekzés, 's a' t. jönnek gyakorta a' betegre. Ekkor hát minden uton módon azon kell lenni, hogy az arany érnek folyása ismét helyre állittassék, és ujjonnan foljon.

E' végre ha a' betegnek pulfusa tellyes és felzes, vagy ha a' beteg tele véru restel van, mindjárt eret kell rajta vágni, vagy még azon kívül, lágyító klisztérek és szerek által hasmenést kell néki szerezni: ilyen szerek, Nro. II. 39. 141. Így lehet a' beteg gyakran hirtelen könnyíteni, kivált ha az arany ér egyzfersmind folyni is kezd, vagy ha leg-alább meg-dagad.

Ha pedig ezen szerek által semmit nem könnyebbülne a' beteg, lyukas székre kell tiltetni, melly alatt meleg víz légyen egy edényben, hogy annak meleg párája által, a' vér az arany érbe inkább siessen, a' melly-is mihelyt meg-telik vérrel és meg-dagad, de még sem kezd folyni, tehát nádalyokat kell réá ragasztani, hogy azok a' vért onnan ki-szívják; azomban lágyító italt böven igyon a' beteg, mint Nro. 8. 40. 89. a' mellett napjában háromszor a' Nro. 201. lévő port vegyebé, és reggel 's estve, fél vagy egy egész oráig mosassa a' lábát lágy meleg vízben. Ezek után ha jobbulását érzi a' beteg, tovább-is ugyan ezen szerekkel éljen, mind addig míg a' szükség kívánnya.

Ha

Ha pedig a' beteg semmi könnyeb-
büléft, és a' vég-hurkában-is sem-
mi fájdalmat, tsipéft, és huzodáft
nem érez: ez azt jelenti, hogy a' ter-
mészet már nem azon részre lietteti a'
vért; és akkor az arany érnek meg-
rekedett folyásából származott nyava-
lyákat úgy kell orvosolni, mint midőn
azok más okból származnak.

Ha pedig az arany érnek hirtelen
lett meg-rekedése után, a' betegre sem
forroság, sem hideg nem jó, és a' beteg
nem tele véru tellet van: tehát nem
szükség rajta eret vágacni, hanem reg-
gel estve, vagy napjában háromszor a'
Nro 202. lévő port vegye-bé; meleg
viz párára üljön, és a' Nro. 203. meg-
irt szék tsapot-is elő kell venni: ha
ezek után-is az arany érnek folyása
hamar meg-nem indul, vagy még jele
sints hogy folyni akarna, tehát ezen
szereket-is fé're kell tenni, és a' bete-
get nem kell sokáig velek terhelni, ha-
nem más olyan szereket kell elő ven-
ni, millyeket a' betegnek nyavalyája
kiván.

Meg-esik az-is néha, hogy az
arany érnek folyása hirtelen meg-áll,
de még-is semmi bajt nem szerez: ek-
kor hát nem szükség semmi ujj dolgot
próbálni, hanem csak a' természet mun-
kájára kell vigyázni.

A' melly betegnek az arany ere foly, szükség ott jól meg-visgálni, ha nem felette igen bőven foly-é az? vagy ellenben igen-is kevésé? vagy pedig ha rendes bővséggel foly-é az? Midőn az rendesen foly: nem szükség semmihez-is nyulni: de ha felettebb szűken, és kevésé foly, úgy hogy az által, a' vég-hurkában való feszülés, a' fő szédelgés, epekedés, fájdalom's a' t. nem szűnnek-meg, tehát ekkor gyenge szerek által kell azt bővebben megindítani: e' végre a' lágyító kliftérek, a' Nro. 88. lévő theának bővséges itala, a' Nro. 201. 202. lévő pornak reggel és este való bé-vétele, vagy a' Nro. 120. lévő szer felette hasznolák: ha pedig azomba a' beteg tele véru tettel van, eret-is lehet rajta vágni.

Ha pedig az arany-ér felettebb-is bőven foly, azon kell lenni hogy az kevésbé folyon. E' végre ha a' beteg egészséges állapattal van különben, vagy pedig ha tele véru, a' karján eret kell vágatni; azomban hogy a' belekben lévő meg-keményült emésztet, a' teleket ne feszítse, és ne szorítsa, és így a' vér folyást-is ne öregbítse, lágyító kliftért kell bé-adni, és a' Nro. 93. 94. lévő szerekkel-is éljen. Ha ezek által a' felettebb való vér folyás nem kifesebbülne, és a' beteg miatta elerötelenülne, tehát a' Nro. 95. 96. lévő szere-

szereket kell elő venni, vagy ha szüntelen és felettébb folya a' vér, a' Nro. 97. 192: szerekhöz kell nyulni. Külső szereket is lehet elő venni; az elkészített tser-fa taplo itt leg-jobb, ha hozzá lehet férni az arany-ér nyílásához, és ezt réá tenni.

Mihelyt pedig az arany érnek felettébb való folyása, jól kezd kevesedni: mindjárt félre kell tenni a' vért elállító, erős, belső orvosságokat.

Midőn az arany-ér nem foly, vak, és meg dugult: szükség ott jól meg-visgálni, ha az csak akkor kezdődött-é? és leg-elsőben akkor jött e' a' betegre? vagy pedig, ha az előtt is már gyakran volt baja miatta a' betegnek? és a' mostani arany ere régen kezdődött-é? fáj-é? meg-gyuladott-é? van-é Hideg-lelés vele együtt a' betegnek? vagy pedig csak gyuladás nélkül van dagadása az arany érnek? végre ha könnyeségére van-é a' betegnek, és a' természetnek hasznos munkája-é? vagy pedig történetből való, terhes és ártalmas?

Ha az arany-ér fájdalmas, meggyuladt, és kemény hideg-leléssel van edgyütt: lágyító kötést kell kívül réá kötni, és úgy kell orvosolni a' beteget, mint fellyebb a' forró gyulafzto hideg-lelésben mondatott. Mihelyt pedig a' fájdalom szünik, és a' meg-gyuladott

rész már többé nem annyira feszes, nem-is annyira veres: a' lágyító kötést oszlato kötéssel kell minjárt fel váltani: mert különben gyakran meg-esne, hogy a' fokáig tartott lágyító körékek miatt, azon részek igen el-lágyulnának, vagy meg- genyetségelednének: az oszlato kötésekkel pedig mind addig kell élni, míg a' daganat, és a' fájdalom egészen el-mulik. Ha a' beteg a' kötést nem akarná tovább fzenvedni, midőn már egyszer a' fájdalom és a' gyuladás el-mult: tehát a' még fenn maradt lágy daganatnak el-oszlatására, a' Nro. 204. vagy 206. lévő irral kell azt be-kötni, ha pedig azon részen még húzos, kemény fájdalmat, vagy székre való erőltetést érezne a' beteg, tehát a' Nro. 205. lévő irat kell elő venni.

Gyakran pedig az arany-ér annyira meg-telik a' vérrel, és annyira meg-feszül, hogy a' lágyító kötések, és a' belső orvafságok-is semmit nem használhatnak: ekkor hát ér vágo lántzétával: meg kell vágni, és a' vért ki-kell belőlle botsátani; vagy ha fél a' beteg az ilyen vagástól, nadályokat kell oda ragasztani; vagy pedig ha a' fel-dagadt érnek bőre vékony, azt fige fa levéllel, vagy kemény szitato papírossal dörgölni kell gyengén, így az arany-ér többire magába-is folyani indul.

Ha pedig a' meg-dagadt, rész már fetét veres, vagy fetét-kék színü, úgy hogy veszedelmes ki-meneteltől kelle-
tik félni: már ekkor nem lágyító, ha-
nem ofzlato, és a' rothadásnak ellent
álló fűvekből készült kötést kell réá
kötni, mint Nro. 247. Ha pedig már
olyan jelek-is vagynak, mellyek azt
mutatják, hogy fene akar azon részbe
belé esni, tehát olyan szereket kell
mindjárt a' betegnek be-adni, millyek
Nro. 70 145. 150. írva vagynak, azom-
ba a' külső kötéfekeket-is szorgalmasan
és szüntelen kötni kell.

Ha pedig még-is meg-esne, hogy
az elő vett szerek nem használnának,
hanem a' meg-gyuladott rész meg-ge-
nyetségesedne, ekkor azt a' helyet a'
hol a' genyetség van, mindjárt meg-kell
vágni, és meg-nyitni, hogy a' genye-
tség ki-folyhasson: nem kell itt soha-
is olyan fokká halogatni a' genyetsé-
ges helynek fel-mettzését, és ki-nyi-
tását, mint a' merigyes makkos, vagy
más részekben; mert fok kövérség lé-
vén ezen a' helyen, a' genyetség ha-
mar meg-tsipösödik, a' körül való ré-
szeket ki-eszi, fekélyt szerez, utat fur-
bé meszszire, vagy *fistulát* tsinál, és
így gyakran hófzszas, sőt néha gyógyít-
hatatlan nyavalyát szerez.

Az ilyen, genyetségtől furott utat,
vagy *fistulát*, eleinte meg-lehet töké-
lete-

letesfen gyógyítani, ha a' Nro. 59. lévő szerből fejskendeznek belé, belső orvos-ságul pedig, a' Nro. 60. 61. lévő szerekkel él a' beteg: de néha egyéb mód nints a' gyógyításra, hanem a' fel-met-tzés, vagy fel-vágás.

Midön az arany-ér bizonyos időben rendesen szokott meg-dagadni, és az a' betegnek ha könnyebbségére vagyon, nem iziükség azon lenni, hogy az egyszerűbe hirtelen el-muljon, hanem azt kell meg-visgálni, ha nints-é még a' mellett más baja-is a' betegnek miatta, melly ő néki terhére volna? ha lát azomba nagy és állandó hideg-lelés forroság, fő szédelgés van rajta, a' beteg pedig tele véru tessel van: ekkor eret kell rajta vágni, vagy nádályokat ragasztani a' meg-dagadt arany érre, lágyító klifté-reket kell bé-adni, és úgy kell orvosolni, mint az állandó forro hidegben szokás a' beteget orvosolni. Ha pedig azomba az érző inak testében huzodnak, vagy ha szüntelen erőlteti a' székre való ülés: ekkor a' Nro. 41. 92. vagy Nro. 93. lévő szert kell néki adni, és a' fájos részt a' Nro. 204. lévő irral kell meg-kenni. De ha semmi különös nagy baját nem érzi a' beteg, nem szükség hogy orvofsággal éljen, hanem tsak tsendefségbe tartsa magát.

Ha pedig az arany-ér nem a' szokott idejében, hanem rend kívül da-gad-

gad-meg, és nem hogy könnyebbséget izerezne, de még nagy bajt okoz: ekkor azt lafsanként el-kell ofzlatni.

Az ilyen rendkívül járo, semmi könnyebbséget nem szerző arany-ért okozza, az igen fűszerfzamos, vért forralo eledel; az ujj erős bornak böseges itala; a' fokáig fzorulásban lévő has; a' bélben meg-keményült emész-tet, és annak nagy erőlkedéssel való le-tétele; a' lágy, puha meleg széken való hofzfzas ülés; a' fok lovaglás; a' fzerelem dolgában való mértékletlenség. 's a' t. Sokakban fájdalmar, és dagadást fzeréz az arany érben, a' kaffé, és a' veres bor-ital.

Eleinten könnyit gyakran el ofzlatni az arany érnek dagadását: ha bőv vérü a' beteg, erét kell rajta vágni, és hivesítő, purgáló szert kell néki adni, mint Nro. 11. 12. 39. 141. vagy pedig lágyító kliftérrel kell hasát ki-üríteni: azután a' Nro. 206. lévő irral kell az arany-ért kenni: vagy ha nem fáj az arany ér, mofsa azt maga a' beteg napjában kétszer, vagy háromszor hideg vízzel, és hideg vízbe mártott spongyi-át vagy ruhát tartson rajta jó darab ideig; azomba valahányszor székre megyen, fzingt úgy tselekedjen: ilyen módon az a' réz lafsan lafsan meg-erősödik, és végre az arany-ér egéizlen elmulik minden baj nélkül: a' beteg pedig

azután el-kerülje mind azokat az okokat, mellyek az arany érnek megdagadását okozhatták.

Ha pedig az érnek dagadása fájdalmas, ekkor elsöben lágyító, és fájdalmat enyhítő kötést kell rá tenni: mihelyt pedig a' fájdalom megfűnt, öszve huzo, és erősítő külsö kötést, vagy irat kell elő venni, mint fellyebb; vagy hideg vízzel való mosást.

Ha pedig az arany-ér már régen támadt, és fok meg-tsomozott görtsök vagynak rajta, ha ezen tsomokba meg-aludt vér vagyon, mellyet már semminémüi lágyító kötésekkel el-nem lehet öszlatni, leg jobb azt ér-vágo lántzétával meg-mettzeni, és az alutt vért belölle ki-nyomni: így az illy tsomos daganat gyakran hamar és könnyen el-mulik, kivált ha egynéhány napokig öszlato és erősítő fűvekböl készült kötést raknak rá.

Ha pedig az illy tsomos daganatnak böre igen vastag, és már megkeményedett: ekkor leg-jobb azt egészlen le-mettzeni, és azután mint az ujj sebet úgy gyógyítani.

Ha pedig látni hogy az illy daganaton lévő tsomozásokból ottan ottan valami enyves maréria izzad ki, vagy ki-foly: ekkor nem kell azokat mind egyszeribe le-mettzeni, hanem azokat meg-kell hagyni, a' mellyek
nem

nem igen fájnak: azután egy darab idő múlva azokat is le-lehet mettzeni, mikor már a' beteg jobban van, kivált ha az olyan matériának ki folyála semmi háznára nints a' betegnek.

Ha az arany-ér belőlről dagadt-meg, ha has fájást izerez, és a' vizellet miatta fenn akad: ekkor lágyító kötések, és meleg viznek párája által azon részt lágyítani kell: így a' külső része dagadt-meg, az arany-érnek, és minden belső fájdalom el-mul-k: mi-helyt pedig ezen külső rész meg-dagadt, és a' belső fájdalom meg-izünik, mindjárt nadályt kell rá ragasztani, vagy lántzétával meg kell vágni, hogy a' vér ki-follyon belőle, és többé az előbbi helyre vissza ne-térjen.

Ha pedig a' belőlről meg-dagadt arany-ér kemény kolikát izerezne, ha a' pulsus-is azomba hideg lelös és kemény: úgy kell orvosolni a' beteget, mint seilyebb a' kolikáról meg-iratott.

Néha minden jelek úgy mutattyák, hogy az arany-ér belőlről dagadt meg, és a' vizellete-is fenn akad a' betegnek: végre a' beteg vért vizellik, és mindjárt jobban van utánna; e' pedig gyakran minden hónapban meg elik némelyen, vagy pedig más bizonyos időben. Ha tehát látni, hogy az ilyen véres vizellet az arany értől van, azt nem kell meg-állítani, sőt még lágyító ita-
lok

lok által, mint Nro. 8. 40. 88. segíteni kell. Soha pedig öfzve szorito, öfzve huzo orvofságokkal nem kell meg-állítani.

Ha azok a' kiken az arany-ér van égető fájdalmat éreznek a' vég-hurkának végén, valahányszor hafokat irriteni le-ülnek, vagy ha a' nélküli égető fájdalmat éreznek a' vég hurkában: tehát igen hafznál ha *Theobroma* fa gyümölsnek vajából, melly a' Patikában kakas vajnak mondatik, készített tsapot dugnak napjában kétszer a' vég-hurkában, vagy, ha a' Nro. 207. lévő irral kenik-meg; azomban jól végére kell menni, ha a' vég-hurkában nints e' vagy fekély, vagy meg-keményedett tsomo, vagy ki-nőtt hus, vagy más egyéb ok, melly az égető fájdalmat okozná, mert úgy más orvofsághoz kellene nyulni.

Néha az arany-ér belölről, nagy és hosszú tsomokra dagad-fel, és valahányszor a' beteg dolgára le-ül, mindig egy vagy két darab ki-tsusz a' vég-hurkából, és ott tsüing egy darabig, és kemény fájdalmat okoz: de végre megapad ez a' ki-tsuszott tsomos daganat, és ismét bé-tsusz a' bélbe.

Ha az ilyen beteg böv vérü, gyakran kell rajta eret vagni, azomba vért higito szereket és italokat kell neki adni, mint. Nro. 2. 6. 7. 8. 9. és lágyito kliftérek által kell néha néha ha-

sát ki-üríteni: így gyakran el-mulik e' nyavalya lafsanként magába-is.

De meg-esik néha, hogy le-ülvén dolgára a' beteg, az ilyen tsomos daganat ki-tsusz a' vég-hurkából, azután a' bélnek vége szorófsan öszve huzodik, és a' kin tsüngő daganat-is oda zárodik, és keményen meg-szorittatik: ez gyakran el-tűrhetetlen fájdalmat, kemény hideg-lelést, és forroságot okoz; az illy állapotban mindjárt-eret kell vágatni; azon helyre lágyító kötéseket kell tenni, és mind azon szereket kell elő venni, mellyek a' gyullasztó forró hidegben javasoltattak.

Ha a' fájdalom szünik, és ha a' meg-szorult daganat lágyul, azután gyengén bé-kell azt a' bélbe nyomni, gyakran pedig magában-is el-mulik.

Sokszor pedig mind ezek az orvofságok-is semmit nem használnak, a' fájdalom semmit nem szünik, a' daganat veressés kék színüvé lészzen, és néha a' fenétől-is lehet félni: hogy tehát e' gonofz el-háruljon, a' kinn szorult daganatot lántzétával meg-kell vágni, hogy bövséges vér folyon-ki belölle, azután daganatot oszlato kötést kell réá tenni; belső orvofságul pedig csak az elébbi italokkal éljen a' beteg, így többire minden bajtól szerentséfen meg-szabadul.

Gyakran szurdálo fijdalmat érznek némellyek azon a' helyen a' hol az arany-ér meg-szokott dagadni, de sem kívül sem belől ottan semmi dagadást nem érznek; azomban a' nyakok vápájában, és a' hátokon öszve huzodást érznek, vagy pedig fejek gyakran szédeleg. Néha úgy érzik, hogy a' hátokról valami mulolag való borzadás, forroság, fel-buzogás, mégyen-fel a' főre; magokat nem bírják, kitsiny szívűek, mélyen gondolkozők, és komor indulatuak; pullusok többire egyenetlen, hideg-lelős; és néha az ilyen baj gyakran éri őket esztendőt által.

Az illyek többire könnyen megépülnek, ha napjában kétszer, vagy háromszor bé-vészik a' Nro. 1. lévő port, vagy a' Nro. 2. lévő szert; és azomban gyakran isznak a' Nro. 88. vagy 257. lévő theából.

Ha pedig azomba érző inaik-is huzodnak, ekkor a' Nro. 92. lévő szer jobban használ, mint sem a' Nro. 1. 2. lévő szerek: ha minden nap nincs székek, székség néha néha lágyito klisztért bé-adni.

Gyakran meg-esik, hogy némellyekben a' vég-hurkának vége annyira ég, és vístket, hogy nem szenvedhetik, és akkor azon rész veres és forro: és azon részből ekkor szüntelen

tsipös és vizes matéria izzad-ki, melly azt a' részt tsipi, ottan apro égő hojagotskákat támalzt, és el-fzenvedhetetlen viízketegséget okoz; ez illyeknek gyenge purgátziót kell adni, mint Nro. 129. és a' Nro. 116. lévő fzerbol böven kell itatni, a' fájo részt napjában gyakran kell a' Nro. 208. lévő fzerbol mosni, vagy a' Nro. 207. lévő irral kenni. Az illy orvoslás által hamar lehet rajtok legiteni, végre meg is gyógyulnak egészen.

Az Afzfonyi nemben fokban vannak; a' kik mindénkor a' Honap-fzám előtt egynéhány nappal, feszirő és fzurdaló fájdalmat éreznek az arany eren, melly fájdalom gyakran a' hasra-is, kivált annak közepére el-terjed, és a' hasban-is nyilallást, és fájdalmas has tekergést szerez; fokfzor vizelletek-is fenn akad, vagy pedig bajosan, nagy erölködéssel, és tsak tsepegve mégyen: azomban néha a' kereszt-tsontba-is fájdalmat éreznek, néha pedig a' bal vékonyokban nyilallást és feizülést.

Szükség hogy az illyek ekkor magokra fzorgalmatosan vigyázzanak, és minden vért forraló, melegítő italt és hasonló eledelt el-távoztatsanak: ha székek nintsen lágyító kliftért kell nékik adni: azomba a' Nro. 209. lévő port, reggel és este hé-vegyék, és napjában egy két fintsiával gyakran

igyanak, a' Nro. 40. 88. lévő szerből: ha pedig bőv benne a' vér, eret- is szükség rajtok vágatni, és ha a' fájdalom igen nagy, és nem akar szünni, lágyító feredőben kell őket tenni, vagy a' fájos részre lágyító kötést kell tenni. Mihelyt pedig a' hónap- szám meg- indul rajtok, mindjárt meg- könnyebbülnek többire.

Ezen nyavalyának el- távoztatására, szükség hogy a' fok vérrel bővöl- ködök gyakran eret / vágassanak, és hivesítő, hígító italokkal éljenek, mint Nro. 7. 8. 40. Némellyeknek nagyot használ, ha egynehány hetek alatt, reggel és estve, mindég három fintsiá- val isznak a' Nro. 88. lévő szerből.

A' kedvetlen komor indulatu, vagy lépe fájo személyeknek, a' rend sze- rént folyo arany-ér gyakran igen na- gyot használ, kivált ha az arany érből folyo vér fekete, sűrű, és ragaszos.

Azomban az illy betegeknek igen használ, ha egynehány hetek alatt minden reggel a' Nro. 136. lévő itallal él- nek, és testeket elégedendőképpen gya- korolják.

A' VESÉKBEN, ÉS A' VIZELLETTET TARTO HOJAGBAN TERMETT KÖRÖL.

A' testnek majd semmi része nints, mellybe néha köves matéria nem találatnék.

De még - is leg - inkább az epe sárt tartó hojagotskában, a' vesékben, és a' vizelletet tartó hojagban lehet azt találni.

Az epés hojagban leg - inkább a' meg - keményült epétől terem a' kö.

De a' vesében és a' húgy - hojagban termett kö éppen különböző természetű amattól: sőt egymás köz - is igen különböző gyakran az ilyen kö - is formájára nézve: mert edgyik kemény, lapos, és nem szégeletes, másik pedig darabos, homokos, és könnyen el - lehet törni. 's a' t.

A' lapos, kemény, és egyenlő kövek, gyakran sokáig maradnak a' vesében, és a' hojagban - is, de még - is semmi nagy bajt nem okoznak a' betegnek.

De ha élesek, hegyesek, és darabosok azok, gyakran mindjárt eleinten kemény fájdalmat, és éles nyavalyát okoznak.

Hogy a' vesében kö - légyen, meg lehet tudni abból, ha a' vékonyában és a' vesék körül feszítő, buta fájdalmat.

has puffadást, és has tekergést érez a' beteg; ha ezen fájdalom mellett a' vizellet-is fenn akad, vagy nagy erőlködéssel, és kevés mégyen; ha a' vizelletben azután, taknyos vagy homokos matéria találtatik; ha valamellyik a' szüléji közzül ezen nyavalyába völt; ha az illy fájdalom mindjárt nagyot öregből, mihelyt testét gyakorolja a' beteg, vagy ha lovagol, vagy kotsin megvén, kivált kövel rakott uttzán, vagy egyenetlen, göröngyös, köves uton; ha ez a' fájdalom az ágyba és a' nyugovásba ismét el-mulik.

Midőn a' nyavalya öregbedik, vagy ha a' vesében lévő kő valami módon meg-mozdul helyéből, és ha izegeletes, éles, hegyes, vagy darabos a' kő: ekkor el-tűrhetetlen, izurdalo, furdalo fájdalmat érez a' beteg a' vese tájékon, melly fájdalom el-terjed a' vesétől le-jövő vizellet tsatornán szint a' hujg hojagig; a' férjfiakban e' miatt eg szersmind, hol edgyik, hol mind a' két golyo fel-felé huzodik, még pedig fájdalmason; néha a' betegnek edgyik, vagy másik lába meg-me-revedik, érzéketlen, vagy a' szél üt-meg; néha okádik-is; eleinte a' vizellet ienn a' tad, vagy igen kevés mégyen, de ha meg-sziinik a' fájdalom, azután többire bőven megyen, a' tsöt igen égeti, és többire zavaros, és fok tak-

taknyos, vagy homokos sepredék szállle a fenekére, vagy pedig vérrel elegyes.

Ekkor azután meg-szünnek többire mind ezek a' sullyos bajok; de egy darab idő mulva ismét elő kerülnek, még pedig gyakran nagyobb fájdalommal. Ez illy fájdalom szint úgy, mint az epe hojagban termett kö miatt szokott lenni, meg-meg szünik, meg-ismét elő kerül.

Ez a' fájdalom pedig, mint szinte az epének meg-kövesedésében, onnét van, hogy ekkor a' természet erőlködik, az illy követ helyéből ki-mozdítani, ki-tafzítani, és a' testből ki-hajtani.

Ezért-is a' vesében vagy hojagban termett kö miatt kínlodo beteggel úgy kell bánni, és szinte azon orvolságot kell néki adni, mint a' melly, a' meg-kövesedett epe sártól való kínlodo fellyebb meg-iratott.

Ha pedig a' vesében lévő kö kicsiny, lapos, nem szegéletes, se nem éles: onnét gyakran minden nagy fájdalom nélkül le-mégyen a' hujagba, és gyakran meg-esik, hogy a' hojagból-is mindjárt ki-mégyen a' vizellettel edgyütt.

Ha pedig a' vesében lévő kö nagy, szegéletes, vagy éles; gyakran, midőn a' veséből le-jövő tsön le-jöne abba meg-szorul, meg-akad, és a' fel-

lyebb meg-írt kinokat gyakran még nagyobbakat-is szerez; gyuladást, bővér folyást, és néha fenét és halált okoz.

Ha pedig egyfzer a' vesében termett kö, onnét az említett kinok közt, vagy pedig a' nélkül, le megyen a' hojagba; azután az elébbi sullyos bajok lassan lassan meg-szünnek, a' vese tájékon sem feszülést, sem nyilallást nem érez a' beteg; ekkor lehet gondolni, hogy a' vese meg-szabadult a' kötől.

Ha pedig még azután-is érez némelly fájdalmat a' beteg a' vese tájékán, ekkor többire még több kö-is maradt a' vesében, melly miá ismét az elébbi kínos fájdalmak elő következnek.

Ha az elébbi környül álló dolgokból bizonyosan tudhatni, hogy a' veséből a' kö le-ment a' hojagba, azután szorgalmasan meg-kell a' vizelletet egynéhány napok alatt mindég vizgálni, ha követses vagy homokos darabotska nem megyen e' vele-ki? Ha illy követskét látni a' vizelletben, és azomba a' beteg könnyen vizellik, és vizelletében semmi más sepredék nintsen, sem fájdalmat nem érez; ez igen jó jel, mivel ekkor bizonyosan tudhatni, hogy a' veséből a' hojagba le-ment kö a' testből egészen ki-takarodott.

Ha pedig a' vizelletben semmit nem találni, és azomban a' beteg nehezen vizellik, a' vizelés közben égő fájdalmat érez, vagy a' vizelés izünetlen erőlteti: ez annak a' jele, hogy a' kö a' hójagba maradt: a' melly-is ottan nőni kezd, és gyakran igen nagygyá lélzen.

A' lapos, síma kö, ámbár nagyotska légyen-is az, gyakran íokáig úgy van a' hójagban, hogy semmi különös nagy fájdalmat nem szerez: hanem nehezséget érez a' beteg a' hójagban, néha a' vizellete fenn akad, vagy nehezen vizellik többire, és vizellete taknyos sürtü materiával elegyes.

Gyakran a' veséből homokos materia, és apro követskék mennek alá a' hójagba minden nagy fájdalom nélkül: azok a' hójagba maradván, kö nevededik belőlök: de gyakran magában a' hójagban-is terem ilyen kö, úgy hogy nem a' vesékből megyen a' hójagba.

Ezen két állapotban ritkán lehet mindjárt eleinte meg-tudni, hogy kö van a' hójagba; mivel majd semmi, vagy igen kevés baját érzi a' beteg; és többire akkor kezd csak panaszolkodni, mikor már a' kö igen nagy, és a' nyavalya eröt vett.

Hogy valamennyire nagyotska kö légyen a' hójagba, közönséges jelei im ezek:

ezek: ekkor a' vizellet nehezen, és égető fájdalommal mégyen, néha pedig csak tsepeg, vagy fokáig éppen nem is vizellhet a' beteg, jollehet a' vizellés szüntelen ösztönözi; néha pedig a' vizellet eleinten könnyen és bőven mégyen, de a' vizellés közben hirtelen fenn akad a' vizellet, és nagy kint okoz; fokszor pedig meg-elik hogy a' vizelletet éppen nem tarthattya a' beteg, hanem az meg-szűnés nélkül tsepeg: a' férjfiak a' szemérem testben, kivált annak mákjában, gyakran éles fájdalmot, néha pedig unalmas tsiklandást éreznek; a' vizellet többire, vérrel, genyett séges, vagy taknyos ragaszos matériával elegves, vagy ha homokos fepredékje van; néha a' vizellet halovány színi, és taknyos, bőrforma darabok uszkálnak benne; néha a' vizellet zavaros, gyakran szagos, és rothadt szagu: az illy beteg mint valami terhet érez a' hojaga körül, az arany ere-is fokszor fáj, és néha egyszerűsmind a' székre való menés-is szüntelen erőlteti.

Jollehet pedig ezek a' jelek hol kifsebb, hol nagyobb erőben majd mindig elő adják magokat, valahányszor kö vagyon a' hojagban: de még-is csak egyedül ezen jelekből nem lehet bizonyosan meg-tudni, hogy a' hojagba kö légyen; mivel gyakran szint ilyen jelek

lek szár naznak más különböző okokból is, úgy mint fekélytól, megkeményedéstől, magát mélyen befurc tösvos létől, az arany értől, 's a' t.

Leg-óizonyosabban lehet pedig a' könek a' hojagba való jelen létét meg tudni tapogatás által, bé-dugván a' mutató ujjat a' vég-hurkában, az Afzszonyi nemben pedig, a' izemérem testben; így a' hojagban lévő követ meg lehet érezni: vagy pedig *Cathéter* által kell meg tudni.

De az ilyen jel is, midőn fokféle őszve tsaporozott nyavalya van a' betegen, meg tsalhattya gyakran a' legprobálatrabb hojagmettő orvost is.

Midőn hát a' fellyebb meg irt jelekből észre vehetni, hogy a' vesében kö vagyon, mindjárt azon kell lenni minden uton és módon, hogy a' nagyobbra ne nőjön, és ha lehet azt el kell olvasztani, vagy illendő szerek által a' testből ki-kell takarítani.

Az ilyen beteg hát mindenféle italt, és ételt, és más egyebet is a' mi csak a' követ nevelhetné szorgalmatosan kerüljön.

A' testnek gyenge gyakorlása; a' zöldtségből, leves füvekből, gyökerekből készült eledel; a' meg-érett kerti gyümölcsök néki igen hasznosak.

A' kinek fok a' vére, azon eret kell vágni, és azután bővséges lágyító, olvasz-

olvasztó, vagy gyengén purgáló italt-is kell néki adni, mint Nro. 8. 39. 40. 72. 88. 136. 141. Azomba ha ízültség, gyakran kell néki olajos kliftért-is adni; minden nap egy két oráig lágyító feredőben kell tiltetni; és a' vese tájékát, a' hasát-is napjában kétszer, a' Nro. 128. lévő irral kell kenni.

Az ilyen, és ehhez hasonlo orvossággal való hofzfas élés után gyakran nagyot könnyebbül a' beteg, úgy hogy a' vizellete gyakran igen zavaros, mellynek sűrű taknyos sepreje van, felső szinén pedig fok szinű, ragyagó hártya lebeg; néha pedig a' vizellettel edgyütt fok apro homok, vagy vékony lapos követskék jönnek-ki.

Ha ez által lassanként szünni kezdenek a' vese tájékon való fájdalmok, jó meg-gyulalást lehet reményleni: ezért-is ekkor az orvofságokat nem kell meg-változtatni, hanem továbbá is ugyan azonokkal szorgalmatosan kell élni.

Ha pedig az említett orvofságokkal való élés után-is vagy semmi, vagy csak kevés, és nem állandó jobbulást érez a' beteg: ekkor azok mellett elő kell venni azokat-is, mellyek Nro. 71. 79. 91. 134. 135. 159. 174. 210. 211. 212. 213. írva vagynak.

De ezen orvofságokkal jó hofzfan kell élni mindenikkel, hogy meg-lehes-
fen

sen tudni, ha használnak-é? nem kell hát az orvofságot meg-változtatni, mi-helyt első nap mindjárt semmi nagy könnyebbséget nem szerez; mert az ilyen nem könnyen gyógyuló nyava-lyában, az orvoslásnak módját-is nem könnyen kell változtatni, és az által gyakran fokot nyer az ember: elég az, ha a' beteg irtozás, émelygés, vagy unalom nélkül el-birja az orvofságot, mert így a' vele való hosszas élés nem árt soha-is, gyakran pedig nagy hasznot tézen.

Azon szerek, mellyek a' meg-kö-vefedett epe ellen hasznosak, a' hojag-ban termett kö-ellen-is hasznosak.

Ha pedig azok nem használnak, szükség a' hojagnak ki-mettzése által venni-ki a' követ, ha a' betegnek ál-lapottya engedi.

De gyakran a' beteg igen erőtlen; vagy testének nedvessége igen tsipös, és meg-romlott, vagy más egyéb ok-is lehet, melly miá a' hojagot nem lehet meg-mettzeni: ekkor hát csak a' fáj-dalmat enyhítő szerekhez kell nyulni, a' leg-inkább sértő bajt kell enyhíteni, és a' mennyire csak lehet a' nyavalyát szenedhetővé kell tenni.

Jól réá kell hát vigyázni, hogy az említett szerek között, mellyik használt leg-többet a' betegnek, és az
zal

131 éljen mind addig, míg annak hafz-
nát érzi.

Ha a' fájdalom igen kínos, és az-
omban a' beteg se nem bőv vérü, sem
gyuladás nincs rajta, ekkor enyhítő
szereket kell néki adni, mint Nro. 82.
126. 127. 197. még pedig bőven,
mert az illy beteg azt könnyen el-
birja, és többire egyéb orvolságban
vigasztalást, és könnyebbülést nem talál.

Néha a' hojagban lévő kö a' ho-
jagnak szájára fordul és a' vizelletnek
ki-menését meg-gátolja; ekkor a' beteg
úgy feküdjön, hogy a' hátulso része
fellyebb légyen, hogy így a' kö hel-
lyéből le-forduljon, és a' vizellet ki-
folyhasson: de ha ez sem hafznál sem-
mit, Catheterrel kell el-fordítani a'
követ a' hojag szájáról, és így kell
utat nyitni a' vizelletnek.

Ha pedig úgy esne, hogy egy
darab része a' könek, vagy egészlen
a' kö, a' hojagból a' vizelettel ki jö-
vén, a' hugynak tsövében megakad-
na, és ott szorulna: ekkor gyenge
szorítás, vagy lógyító kötés, vagy o-
lajos gyenge bé-fetskendezés által kell
azt a' tsöböl ki-hajtani: de ha így tel-
lyefséggel nem-lehet ki-venni, tehát
ki-kell mettzeni a' tsöt, hogy így a'
követ ki-lehessen venni.

Az öreg, vagy az erötelen személ-
lyek vizelletével, gyakran meggyen-ki
homo-

homokos matéria, és vizellekben gyakran apro követskéket lehet látni: ezek többire majd semmiről nem panaszkodnak, és az ilyen bajhoz már szinte hozzá szoktak: hanem még-is néha a' vizelés közben égő fájdalmat éreznek; néha nehezen és csak tsepegve mégyen a' vizellek: ekkor a' Nro. 214. 215. 216. 217. lévő fizek, nagy könnyebbséget szereznek.

A' FRANTZUS NYAVALYÁRÓL.

EGy nyavalya lints melly a' közönséges tárfaságnak annyit ártana, mint a' Frantzus: mert az szüntelen tartó, és elébb-elébb terjedő pestis, melly miatt izámtalan fok személyek, gyakran a' leg jobb természetiek vesznek-el, vagy leg-alább úgy el-nyomoródnak, hogy életeknek leg-szebb virágában, mikor a' köz hafzonra leg-alkalmatosabbak volnának, tellyefséggel erötelenek, majd minden hivatalra és munkára tehetetlenek, és a' közönséges tárfaságnak csak terhére vagynak.

E' nyavalyának közfönhetik fok erős természetű, és a' köz jónak fokot haíznált hires Familiák, hogy maradékok vagy el-gyengült, el-allyafodott, vagy tellvefséggel magva is szakad.

A' régenten erős hadakozo nemzettek, midon egyszer köztök a' buja élet
láb-

lábra kapott, afszonyi gyenge természetű, puha néppé lettek.

Eddig a' Frantzu esméretlen volt a' Falusi nép közt: de már a' közt-is kezd terjedni, és ma holnap ott-is olly közönséges léfzen mint a' nagy és népes városokban, ha tsak módot nem talál, mellynek szoros meg-tartása által ezen el-árado nyavalyának ellent állani lehessen.

A' Frantzut egy különös el ragado tsipös matéria okozza, melly soha magába a' test nedvességének meg-romlásából nem származik, hanem mindenkor másról ragad-el.

A' Frantzu leg-inkább tisztátalan közösködés által ragad-el, midőn egyik mély egészséges, a' másik pedig frantzus.

A' forro természetű, bő vérit ifju személyekre hamarébb és mérgesebben ragad-el a' frantzu, mint sem azokra, kiknek lágy hufok van, és nedves taknyos testek vagyon.

Mennél frantzufabb valaki, és mennél tsipösebb testében a' frantzus nedvességnek mérge: annál hamarébb el-ragad, és mérgesebben éri tölle a' frantzu az egészséges személyt.

A' frantzus személyen, mindég mérgefíti a' frantzut az ujjonnan való közösködés.

Ha két frantzus személy közösködik egymással, így meg-efik gyakran, hogy a' frantzunak mérge, melly még

tsak egyik részén volt a' testnek, azután a' vége által mégyen, és az egész testre el-terjed.

A' kis gyermekkel vele születhetik a' frantzu, ha a' szülék vagy mindketten, vagy ha tsak edgyik - is közülök frantzus volt.

A' frantzus szopos gyermekről az egészséges dajkára el-ragad a' frantzu: de a' frantzus dajkáról még könnyebben el-ragad a' Frantzu az egészséges szoptatos gyermekre.

Más egyéb módon-is el-ragadhat a' frantzu, de a' ritkán esik-meg, hanemha akkor, 's az olyan izemélyről, kin már igen erő-vett a' frantzu, és annak mérge igen tsipőssé lett testében, és úgy el-higult, hogy könnyen által mehet más testre. Ezért-is szükség, hogy jól magára vigyázzon minden, hogy az illy izeméllyel soha egy ágyba ne feküdjön, sem ruháját, melly annak testén volt magára ne végye; sem azon pohárból ne igyék, sem azon kalánnal ne egyék, ha tsak elébb jól meg-nem mo'sták, melly az illy frantzus személynek száján forgott, kinek vagy ajakán, vagy nyelvén, vagy tor-kában frantzus kelevények vagynak.

A' frantzunak mérge leg-elsőben-is azon a' részen iiti-ki magát, a' mellyre elsőben ragadott: de meg-esik néha, hogy ez a' méreg nem marad azon a'

részén, a' hová először ragadt, hanem bé-szopodván a' bé-szivo edényeken, a' vérrel öszve elegyedik.

Ha ez a' mérég ilyenkor nem felettebb el-mérgesedett frantzuból ragadt-el, és ha a' testnek nedvesége az előtt jó volt, és a' meg-romláshoz nem közelit: így meg-eshetik, hogy az ilyen vérbe már belé elegyedett mérég semmi kárt nem tehet, és a' vértől ismét el-válik, és vagy a' vizellet által, vagy a' testnek bőrén ki-jövő gözölgés által, a' testből ki-takarodik: néha pedig ez a' vérbe elegyedett mérég csak kicsiny, és nem fokáig tartó bajt szerez, mellyet a' természetnek ereje, a' mértékletes élet, és gyenge orvosságok könnyen el-hárítanak.

Gyakran pedig az el-ragadott frantzunak mérge fokáig úgy lappang a' testben, hogy ki-nem irti magát, kivált ha a' meg-frantzusodott személy meg-szünik a' tovább való fertelmeskedéstől, és sem a' testnek kemény gyakorlása által, sem az indulatoskodás által, sem a' részegítő italok, sem a' fűszerfzamos eledelek által, a' maga vért fel-nem forralja, és így a' nyugvo mérégnek 'alkalmatosságot nem ad, hogy dühös fájdalommal ki-űsse magát.

De gyakran a' frantzunak mérge olly tsipós és hathato, hogy mindjárt eleintén a' vért kezdi vesztegetni, és
annyi

annyira terjed, hogy gyakran a' testnek minden nedvelségeit meg-rontja.

Az illy állapotban a' meg-frantzusodott személy, gyakran a' második vagy harmadik nap, néha pedig nyoltz, vagy több napok mulva a' frantzus személlyel' lett közösülés után, rend-kivül való lankadtságot érez, térdei reszketnek, ottan ottan vére fel-forr, és kezét és lábát alig bírja, fejét nehézség, és buta fájdalom fogja. Néha mind ezek a' fájdalmok hirtelen el-mulnak, és a' beteg azt gondolja hogy már minden bajtól meg-szabadult: de ez a' látatott jobbulás nem sokáig tart. és rövid idő mulva az^m előbbi bajok mind elő kerülnek, és most gyengébben, majd mérgeesebben érdeklék a' beteget, estve pedig mindenkor gonoszabbak, és tovább tartanak, és az ágynak melege mindég öregbiti e' nyavalyát, úgy hogy egész éjtszaka nem alhatik miatta a' beteg, hanem hajnal felé szünvén a' kínnya, akkor kezd azután alunni.

Midön a' nyavalya öregbül, feje fáj a' betegnek, az izekben, hajlásokban, és a' testnek különböző tsontjaiban, kivált pedig a' fő-kaponyában, a' karnak és lábnak tsontjaiban, és a' kultsos tsontokban (*Claviculae*) kemény fájdalmat szenved; néha ez a' fájdalom egyik helyről a' másikra megyen által, de néha egy bizonyos tsontba marad.

és abban majd el-tűrhetetlen szorító, hafogató, felzító fájdalmat okoz, melyet úgy érez a' beteg, mintha szeget vernének belé.

Néha ez a' fájdalom az áll-tsontokra esik, és miatta fel-nem nyithattya a' beteg a' száját.

Midön az ilyen tsontra esett fájdalom egy helyben fokáig tart, a' miatt a' tson-t is meg-rétefedik, és néha fok-féle módon ki-tsutsorodik, fel-tsomofodik a' tson-t, és kínos fájdalmat szerző ki-növések léznek rajta.

Néha magát a' tson-tot is ki-rágja ez a' tsipös matéria, és mérges fekélyt tsinál a' tson-tban, fokszor el-is rothaszt fok tson-tokat, többire pedig az orrnak tson-tjait emélti-meg, és néha a' kaponyát is úgy ki-rágja, hogy darabonként válik fel a' tson-t, és az agyvelő is ki-láttzik.

Gyakran pedig nem annyira a' tson-tokra, hanem inkább a' testnek külső szinére takarodik a' frantzus matéria, és ottan mérges, héjas tsunya rühöt, vagy leves fekélyeket okoz: a' homlokon is, és a' vak szemeken fok-féle apro, varas, sárga barnás fekélykék támadnak, mellyekben ragados, enyves, tsipös büdös matéria vagyon: ezen fekélyek mind elébb-elébb terjednek, az ábrázatot és a' főnek hajas részét is egészen bé-fedik, végre az egész

testet is elborították, és kínos égő fájdalmat, és el-tűrhetetlen vízketegséget okoznak.

Gyakran a' torokban-is, a' nyelven, az ortzának belső részén, az ajkakon, fok-féle apro, forró égető, letét veres fakadékok támadnak, mellyek hirtelen egyenetlen, szalonna színű, és magát bé-evő, el-terjedő fekélyekké lésznek.

Gyakran a' frantzus fekély mély lyukat fur a' száznak padlásában, vagy a' nyeldekő körüli lévő részekben, és holtig tartó, meg-orvosolhatatlan akadályt okoz a' beszédben, és a' le-nyelésben.

Hasonló mérges fekély izokott az orron, és az orrnak lyukaiban támadni, mellyekből bűdös sár-víz, vagy enyves, sárga zöld, néha barnás fekete matéria foly-ki szüntelen, és az illy személlyel irtozik minden társalkodni.

Sokszor a' fiil töve mellett, a' torokban, a' honaly alatt, és az ágyékban lévő mondolák, vagy merigyek meg-keményednek, fájnak; és mérges, rák fene forma fekélyek válnak belőlök: néha a' testnek fok részén fetét veres szeplők láttzanak; mellyek apro, sárgás barna fakadékokból állanak, és azokból csak hamar nagy emészto fekélyek származnak, mellyek többire a' bőr alatt lévő kövérséget bé-takaro hártyát ki-rágnak: melly azután, ki-

vált a' kövér személyekben egészen ki-rothad, fertelmes büdös, és a' fekély-ből ki-tsüng; úgy hogy ha szinte az-után meg-gyógyul-is egészen a' beteg, de még-is a' fekélynék utálatos, mély, egyenetlen nyoma ott marad mindég.

Néha a' testnek bőre fok helyen magában meg-repedez, és fok formáju, fetét veres, igen fájos, kemény ízeliü hafadások léznek a' bőrön belőle.

Néha a' frantzus tsipös méreg a' szemnek belső részét ki-rágja, és meg-gyógyíthatatlan vakságot szerez.

Néha pedig a' belső részeket ostromolja ez a' méreg, és azokat majd szinte meg-émészti; innét a' frantzuból, mindenféle nyavalyák származhatnak, úgy hogy ha a' frantzunak mérgé igen erőt vett, gyakran az abból származott nyavalyákat a' halál követi; vagy azok által némelly részek úgy el-romolnak, hogy a' testnek viziza szerezhetetlen kára lesz belőle.

Ha pedig egyszer a' testben lévő minden nedvesség meg-romol, és a' miatt a' belső részek-is nagy részént meg-vesztegetődnek: fokszor azután a' tsipös méreg a' szemérem testre takarodik, azt hirtelen meg-rontya, hogy abból valami barnás sekete, büdös materia szüntelen és igen böven foly; ekkor azután minden ereje el-esik a' betegnek, testéből utálatos dögös szag jön ki,

ki, fok része el-rothad, és le-hull testéről, végre a' számtalan fok kinlodások után, az ohajtott halál utól éri.

Így vagy on a' frantzus nyavalyának állapotja, midon annak mérge behatván a' vérre, azt egészlen meg-veztegeti, és a' kemény részeket-is megemészti.

Leg-gyakrabban pedig a' frantzusok azt a' részt veztegeti elsőben, a' melyre ragadott először; innét többire csak némelly részén van a' testnek a' frantzus: de ha az orvoslásnak halogatója által, vagy újabb közösködés által, vagy helytelen roz orvoslás által a' frantzus mérgefebbé léfzen, azután a' vérbe-is által mégyen, és a' fellyebb említett nyavalyákat fzerzi.

Azon nyavalyák közt, mellyek a' frantzus méregtől, a' vérnek meg-veztegetődése nélkül, csak valamelly tagon támadnak, leg-közönségefebb a' főjér folyás (*Gonorrhoea, fluor albus*) vagy a' vizellő tsöben támadt fekély; néha mag-folyás.

E' nyavalya akkor származik, midon a' frantzus személlyel való közösködés által, a' frantzus mérge a' vizellő tsöbe be-tsuszván, annak valamelly részéhez ragad, azt tsipi, rágja, meggyulasztja, és abból szüntelen tartó, taknyos, tsepegő, genyetséges, vagy zöldes folyást okoz.

Ritkán elik-meg hogy a' fertelmes közösiség után mindjárt első, vagy második napon, a' vizellő tsóból ilyen fojás jöne: hanem többire a' negyedik, ötödik, hatodik nap, vagy még későbben kezd a' meg-frantzusodott személy, a' vizellő tsónek a' végén viizketegséget, és égést érezni, melly a' vizelés közben mindég nevedik: ekkor többire veres a' tsónek a' vége, és fáj, és ragafzos, vizes takony tsepeg belöle.

Azután a' fájdalom el-terjed az egész vizellő tsóvön, melly miá a' vizelés igen nagy kinnal elik: a' nemző tag meg-keményül, meg-görbül, melly miá abban el-tűrhetetlen, égő feszülés támad, és a' golyoknak, és a' mellette lévő részeknek is ölzve huzódála, kínos fájdalmat okoz.

Néha a' nemző tagnak makkos vége egészlen meg-gyulad, melly miá a' vizelésre való erőltetés nevedik, és fájdalmasabb kezd lenni: fetét veres, égető szeplök, vagy kínos pattanások, vagy magát bé-rágo fekélyek-is támadnak a' makkon, és azt bé-borító bőrön: ez a' bőr gyakran úgy meg-gyulad, hogy az egész makot bé-fedi, és kínosan meg-szorittya, a' vizelletnek-is, és a' veszett matériának kifolyását meg-akadályozza. Gyakran pedig a' szemérem testnek első bőre a' mak-

makról egészen le-huzodik, meg-gyulad, és úgy meg-dagad, hogy a' maknak also része keményen meg-ízorodik, így a' makba a' vér meg-tömődik, meg-reked, és hirtelen fene támad rajta, kivált ha a' testnek nedvesége már meg-vesztegetődött.

Valamig a' fájdalom igen kinos, és a' vizellő tső felzefesen van, addig nem folyhat jól-ki a' matéria; de mi-helyt azok szűnnek, mindjárt az-is jobban és szabadabban foly.

A' ki folyó matériának mérges vóltát annak színéből kell meg-ítélni; a' fehéres, sárga vagy genyetséges matéria nem olly roz, mint a' zöld, barnás, feketés, vagy büdös matéria: a' rotdhadt hus lévhez hasonlo, vagy a' zöld és vérrel elegyes matéria pedig, mindég leg-mérgelebb.

Közönségesen szollván, azokat könnyü meg-gyógyítani az illy frantzus folyásból, kik még kiilömben egészséges vérrel vagynak, és tsak most vagyon először rajtok az illy folyás.

De mennél többször esik valaki e' nyavalyába, annál nehezebb belöle ki-gyógyítani.

Midön a' vizellő tsőben támadt fekély mindjárt elöl van a' vizellő tsőnek a' végén, és az oda ragadott frantzus matéria nem felettébb mérges,

ritkán esik-meg, hogy veszedelmes bajokat szerezzen.

De mennél mélyebben megyen alá a' vizellő tsöben ez a' fekély, mennél közelebb megyen a' vizelletet tartó holyaghoz, vagy a' nemző magot tartó edényekhez: annál veszedelmelebb az, és annál nehezebb meg-gyógyítani; a' fájaldalmak-is ekkor mindég kínosabbak, és tovább tartanak; ekkor gyakran azon részeken igen mérges, gyógyíthatatlan fekélyek, magát mélyen befurt tsövös *fistulák* támadnak, vagy a' vizellet szüntelen tsepeg: ha pedig a' nemző magot tartó edényeket-is kirágta a' tsipős matéria; ekkor a' nemző magnak szüntelen való folyása miatt a' beteg ki-izárad.

Mihelyt a' beteg észre veszi, hogy a' vizellő tsöben fekély akar támadni, mindjárt tsendefségben tartsa magát, a' fertelmes életnek véget vessen; részegítő, erős italt, fűszerzámos, kövér ételt; savanyított, nehéz emészthető füstölt eledelt távoztassan: ellenben a' Nro. 8. 13. 40. 46. 88. 116. lévő szerekből böven igyon, azomban a' meg-frantzusodott tagját napjában gyakran fereszfe lágy meleg vízben, vagy téjben.

Ha az illy szerekkel mindjárt eleinte elégedendő mértékben él a' beteg, gyakran a' franczunak veszedelmes szüleményit el-lehet háritani: a'
fáj-

fájdalom, az égető viszketés így elmulik hamar, a' vizellet könnyebben mégyen, gyakran a' folyás-is rövid idő alatt szünni kezd, és a' ki-folyó matéria hig és vizes kezd lenni.

Mikor így kezd jobbulni a' beteg, minden negyedik vagy hatodik nap, a' Nro. 193. lévő port kell néki napjában kétfzer vagy háromszor bé-adni, és azomban a' Nro. 98. lévő szerből böven kell itatni.

Ílly könnyü móddal, lehet többire szerentséfen meg-gyógyítani a' még erőt nem vett frantzus folyást.

De néha nem olyan könnyen, nem-is olly tökéletesen esik a' gyógyulás: mert meg-szünik ugyan a' kín, és a' vizelés közben lévő fájdalom az említett szerekkel való élés által, de a' frantzus folyás nem kifsebedik, és a' ki-folyó matéria sárga zöldes.

Az ílly állapotban, az elébbi italok mellett minden negyedik, hatodik nap mulva, a' szerént a' mint a' szükség kívánnya, vagy a' betegnek ereje engedi, purgátziót kell bé-adni, mint Nro. 4. 5. 14. vagy 42. 43. 44.

Ha ekképen kezd szünni a' folyás, még pedig állandoképpen: nem szükség azután olly gyakran bé-adni a' purgáló szereket; de az említett italokkal szorgalmatosan éljen a' beteg mind addig, mig tökéletesen meg-gyógyul.

Az

Az orvoslásnak illy módja többire elégséges, midön az el-ragadott frantzu nem felettébb mérges, sem mindjárt eleinte nagy és sullyos változást nem szerez, vagy míg még a' méreg fézket nem vert magának, sem a' vizellő tsöt ki-nem rágta.

Ha pedig mindjárt az első napokon a' fájdalom el-szenvedhetetlen, ha a' nemzö-tag meg-merevül, és meg-görbül, a' vizellett pedig égő fájdalmat okoz; ha a' szomjuság felettébb való, a' forroság nagy, a' pulsus tellyes, és feszes: ekkor éret kell vágatni, hivesítő, és higitó szereket kell a' betegnek adni, mint Nro. 1. 2. 6. 7. 8. 9. a' szemérem tettet pedig napjában gyakran meleg vízben, vagy lágyító fitveknek meg-főtt leviben kell feresztetni, és mindent úgy kell rendelni, mint a' Gyulafzto forro hidegben szokás.

Ekkor a' hast-is, kivált ha meg-szorult, a' Nro. 11. 39. 141. lévő szerekkel ki-lehet üríteni.

De mihelyt a' hideg-lelés szűnik, és a' forroság el-mulik, a' kemény fájdalom, és a' vizellő tsöben való égés enyhül: a' hivesítő orvofságokat el-lehet hagyni, és tsak az elébbi módon kell a' beteggel bänni.

Ha pedig semmi állandó jobbulást nem szereznek az elébbi szerek, vagy ha a' beteg nem veheti-bé a' purgáló telen

szereket, és a' ki-folyo matéria szüntelen tsak zöld, vagy barnás: ekkor az elébbi lágyító italok mellett, a' Nro. 230. 244. 304. vagy az 231. 232. 233. lévő szerekből-is kell a' betegnek adni.

Ezen szerekkel való élést soha sem kell fokká halasztani, midőn a' vizellő tsöben való frantzu igen kínos, és mérges, kivált midőn az, a' vizellet-tarto hojag-felé, vagy a' nemző magot tarto edények-felé terjed, és az említett szerek nem használják hamar úgy, a' mint kívántatnék.

Sokat használ az-is a' gyógyításra, ha a' belső orvosságokon kívül, a' Nro. 299. lévő irral-is napjában, vagy minden harmad-nap, a' vizellő tsönek azt a' részét, a' hol a' frantzus fekély van kívülről meg-kenik.

A' frantzus folyásban okosan kell bánni a' vizellő tsöbe való fetskendezéssel, azt soha nagy ok nélkül nem kell elő venni, vagy ha elő vészik is, tsak gyengén kell fetskendezni hogy ne talám az erősen lett fetskendezés által, a' tsipös mérges matéria felfelé, a' vizelletet tarto hojagnak nyaka felé hajtassék.

Ha pedig a' ki-folyo matéria igen ragaszos és sűrű, úgy hogy eléggé kifem folyhat, a' vizellet sem mehet szabadon miatta: ekkor olyan szerekből, mint Nro. 6. 8. 57. 59. vagynak, napjában

jában egyszer, csak gyengén belé kell a' vizellő tsöbe fetskendezni.

Ha pedig az égő fájdalom igen nagy, és a' ki folyo matéria hig, és tsipös: ekkor a' Nro. 40. 62. 66. lévő szerekből, leg-jobb, belé fetskendezni.

Gyakran pedig a' leg-jobb orvos-ságok után is, a' frantzus folyás a' vizellő tsöböl nem szünik: ez gyakran hafznára van a' betegnek, mivel a' tsipös matéria ekkor ezen az uton mind ki-takarodik, és bizonyos lehet arról, hogy a' vérbe semmi nem megyen által, a' mi azt meg-veztegetné, vagy más vezedelmes nyavalyát szerezhet-ne.

Ezért-is az öfzve huzo, szorito, és a' matériának folyását meg-állito bé-fetskendezést távoztatni kell mindenkor, midön a' ki-folyo matéria tsipös, sürü, roz színü, vagy büdös, és így, midön a' frantzus méreg még nagy erejében van.

Midön ez a' nyavalya rendszeren mégyen végbe, és jól orvosolták, és ha az előtt ki-folyo, sárga zöldes, vagy büdös matéria, fejéres jó-féle és nem büdös, genyetséges forma matéri-ává változik, és végre hig, vizes, és nem tsipös kezd lenni, azomba ha a' beteg-is már semmi különös fájdalmat nem érez, 's a' t. ekkor szinte bizonyosan el-lehet hinni, hogy már a' fran.

frantzunak mérge el-múlt, és a' még tartó folyó materia egyedül csak arról van, hogy az a' rész a' melly frantzus volt, el-lágyult, el-gyengült. Egyedül csak ilyen állapotban szabad a' folyásnak el-álitása végett, olly gyenge szerekből, mint Nro. 51. 299. 300. vagynak, a' vizellő tsöbe fetskendezni: de az által sem kell még hirtelen el-állítani a' folyást, sem más erősen öszve huzó szert nem kell elő venni: mert a' miatt a' vizellő tsö gyakran meg-keményedik, vagy úgy meg-keskenyedik, hogy a' vizellet nehezen mehet rajta keresztül.

Nem szabad soha ollyan fetskendéssel élni, mellybe onból készült nád-méz van: az által ugyan többire mindjárt szünik a' fájdalom, de azután rettenetes, sokáig tartó, és gyakran orvosolhatatlan nyavalyák következnek utánna.

Szintúgy ártalmasok a' balsamos szerek-is, ha azokat mindjárt eleinten adják a' betegnek: mert forroságot, szomjuságot, vizelésre való erőlködést, éles fájdalmat, gyuladást szereznek akkor.

Az illyen szerek a' matériának kifolyását meg-akadályozzák, és az által azt okozzák, hogy a' frantzus tsi-pös mérge, a' testnek több nedvessé-

geivel öszve elegyedik, vagy valamely más részre megyen által.

Ha pedig olyan balsamos szereket, mint Nro. 86. 108. 228. 234. 306. akkor adnak a' betegnek, mikor már az említett szerek által a' frantzus méreg elmult, a' fájdalom meg-szűnt, és a' kifolyó matéria többé nem tsipös, hanem jó-féle és jó-szinü: ekkor azok nagyot használnak, és a' nyavalyát egéizlen meg-gyogvittják: kivált ha azomba a' bereg, a' Nro. 87. 89. lévő szerekből, bőven írják.

Gyakran a' frantzus folyás igen régi, meg-gyökeredzett, vagy olly mérges, és felettébb való, hogy az eddig elő számlált, és más hasonló orvossággokkal való hozzász, és sokféle módon lett élés-is semmit nem használ ellene; a' folyás szüntelen tart, a' folyó matéria tsipös, és roz-szinü, és a' vizelés fájdalommal esik.

Ílly állapotban a' Nro. 48. 49. 61. 171. 230. 240. 241. 246. 255. lévő szereket kell meg-probálni.

Íllyen szereket kell hát mindenkor elő venni, mihelyt látni hogy a' rendszerént szokott orvoslásnak módja nem használ: sőt gyakran, a' frantzus folyásnak kezdetiben mindjárt lehet azokkal élni, mert a' tapasztalás bizonyította sok példákbot, hogy akkor igen hasznosak, kivált ha a' nagy kinnak

Mi-

enyhítésére, a' Nro. 229. lévő irat-is elő veszik.

Midőn a' nemző tagnak makkos vége, vagy az azt bé-takaro bőr, meggyulad, megdagad, veres és forro, azomba ha a' beteg böv vérü, és nagy forrosága van; ekkor bövséges ér-vágás által, lágyito kötések és lágyito feresztések által, hivesítő, higitó, és gyengén purgáló szerek által kell a' betegen legíteni: de mihelyt a' gyuladás és a' hideg-lelés el-mulik, mindjárt ismét a' frantzus folyás ellen való fellyebb említett szereket kell elő venni.

De azomba szükség lesz, hogy a' meggyuladott tagot, a' Nro 235. lévő füveknek főtt levében, napjában gyakran fereszték, és azon főtt füveket szüntelen kötve rajta tartásák: így a' gyuladás többire hamar el-öfzol, a' daganat-is el-mulik.

Néha pedig a' nemző tagon, lágy vizes daganat marad: ez gyakran akkor esik-meg, mikor azt fokáig kötik, és feresztik: ekkor nints jobb mint a' Nro. 208. lévő szert réá kötni.

Ellenben ha az illy lágy vizes daganatot, mindjárt eleinte erős szerekkel akarják el-öfzlatni: így, a' miatt, a' makkott bé-borito bőr úgy meg keményedik, hogy éppen semmit nem hajlik. Mig pedig még az a' keményedés nem régi, a' Nro. 15. lévő kötés által

többire meg-lágyul, és szerentséfen meg gyógyul.

Ha pedig a' makkot bé-borito bőr alatt, ragados, tsipös matéria gyült öfzve, azt onnét gyenge tisztító fetskendezés által kell ki-takarítani.

A' makkot bé-borito bőrt, ha tsak igen nagy sztikség nem kényszerit, soha fel-nem kell metzeni: mert a' miatt ujjabb gyuladás származna, és vezedelmes következést okozhatna.

A' Nro. 235. füveknek levével való feresztés akkor-is használ, mikor a' makkon, vagy azt bé-takaro bőrön mérges fekély támad, vagy ki-nő, ki-tsutsorodik a' hus rajtok: így gyakran könnyen és hamar el-mulnak azok; de néha kivált a' fekélyek nehezen gyógyulnak; ha pedig azok levelek, szalonna színűek, ha a' kerületek kemény, és ha tovább tovább terjednek; ekkor a' feresztés mellett, napjában kétszer a' Nro. 236. vagy, 237. lévő szerrel, bé-kell kenni, vagy a' Nro. 238. lévő porral bé-kell hinteni.

Belső orvofságul pedig a' frantzus folyás ellen már fellyebb meg-irt szerrekkel éljen tovább-is a' beteg.

Midőn a' frantzus tsipös matéria az ágyék és tzombok töve közt lévő mondolátskákra, vagy mirigyekre takarodik, és azokban dagadást, vagy meg-

meg-keményedést szerez, az, meg-tso-mozott frantzus mondatik; melly néha minden frantzus folyás nélkül mindjárt a' frantzus személlyel lett közösülés után kevés idővel ki-adja magát, midön t. i. a' tsipös matéria, a' vizellő tsöben nem marad-meg, hanem a' vizes edényektől (*vasa lymphatica*) bé-szopodik, és az említett mirigyek-re vitetik.

Néha pedig az ilyen mirigyek, akkor kezdenek elsöben meg-dagadni, mikor már a' frantzus mérég az egész testben való vért meg-hatotta, és azután úgy takarodik ezen merigyekre.

Leg-gyakrabban pedig akkor dagadnak-meg ezen mirigyek, ha a' vizellő tsöben kezdődött frantzus folyást eleinte nem orvosolják, vagy ha eleinte balsamos szerekkel orvosolják, vagy ha azon folyást öszve szorító szerek által akarják hirtelen el-állítani; és így a' tsipös matéria a' mirigyekre hajtatik.

Az ily meg-dagadt merigyeket bé-fedő börnek a' színe, többire csak olyan, mint az egészséges állapotban szokott lenni: de a' menés közben mindig nagy akadályt, és fájdalmat szenved a' beteg.

Néha ezen meg-dagadt, meg-tso-mozott frantzus mirigyek, igen kemények, egyenetlenek, és ha jokor nem

orvosolják rák fene esik belé; vagy magát mélyen bé-surt, orvosolhatatlan tsöves fekély támad rajtok: néha ellenben rendkívül való fájdalmost, gyuladást, és kemény hideg-lelést okoznak.

Ha pedig az említett ágyék és tzombok töve közt lévő mirigyekben meg-tsomozott frantzu onnét van, hogy a' vizellő tsöböl való frantzus folyás el-állott: ekkor azon mirigyeknek dagadása hirtelen el-mulik ismét, mi-helyt a' vizellő tsöböl-ujjonnan kezd folyni a' matéria.

Az illy mirigyeken támadott frantzus daganat többire könnyen el-mulik, midőn még nem régi, ha a' beteg a' Nro. 49. 60. 135. 245. lévő szerekkel illendöképpen él, és a' mellett a' Nro. 40. 88. 116. lévő italokból böven iszik.

Ha pedig a' daganat nem akar mulni, a' mostan említett szerek mellett fokot használ, ha napjában, vagy minden harmad nap, a' Nro. 229. lévő irral azt jól meg-kenik, vagy kényesös flastromot téiznek réá.

Ha pedig ezen szerek nem elégé használnak, a' Nro. 230. 231. 232. 233. 301. lévő szereket kell elő venni.

Ha pedig a' mirigyek frantzus daganattya igen fáj, és meg-gyuladt: ekkor lágyító kötést kell réá tenni, a' hideg-leléshez képest kell eret vágni, és
lági-

lágýito, hígýito, hivesítõ szereket bőven kell adni a' betegnek, mint a' forró hidegben szokás, mellyekkel mind addig éljen, míg a' gyuladás és a' hideg-lelés egészen meg-szünik.

De mihelyt a' gyuladás meg-szünik, és a' pulsusban a' hideg-lelésnek semmi jele nintsen, ismét az elébbi szereket kell elő venni.

Néha pedig sem a' gyuladás, sem a' hideg-lelés nem akar szünni: ekkor többire a' daganat meg-fog genyetségesedni: minden uton módon azon kell hát lenni, hogy az meg-érelõdjön, és mihelyt látni, hogy már elég lágý, és genyetséggel tele van, mindjárt azt meg-kell fokasztani; de gyakran magába-is meg-fakad.

Többire azután ekkor a' hideg-lelés meg-szünik; és ismét a' fellyebb említett szerekekkel kell osztán elő venni, és a' fekélyt lassanként bé-gyógyítani.

A' golyokon támadt kemény vagy meg-gyuladott frantzus daganatokat. a' nyavalyának változása szerént, úgy kell orvosolni mint az ágyék és tzonbok töve közt lévő mirigyeken támadt frantzus daganatot.

Néha a' közép husba (*perinæum*) fok genetség gyül, mellyet hamar meg-kell fakasztani; mert külömben magát mélyen bé-furo, mérges, tsövös fekélyek támadhadnak azon a' részen.

Meg-efik néha az-is, hogy a' meggyuladott nemző tagra, a' meggyuladott, megkeményedett golyokra, vagy a' tzombok tövén megdagadt mirigyekre hirtelen a' fene esik. Ha az illy beteg igen erőtlen, pulfusa gyenge és sebes, mindjárt a' Nro. 31. 70. 'sa' t. lévő szereket kell néki adni, és a' Nro 247. lévő füvekből kötést kell réá tenni.

A' melly orvosságok a' vizellő tsöböl való frantzus folyás ellen, és a' tzombok tövén lévő mirigyeknek frantzus daganattya ellen hasznosak: ugyan azokkal többire szerentsélen lehet élni, a' fokáig tartó frantzus torok-fájásban, frantzus szem-fájásban, frantzus közhvényben, a' tsontoknak frantzus megrevefedésében, ki-tsutsorodásában; frantzus daganatokban, fekélyekben, keményedésekben, ki-növésekben; a' frantzus rühben, és a' bőrnek más hasonló nyavalyáiban. 's a' t.

A' frantzus mérges fekélyeket, és reves tsontokat, az említett szerekkel való élés közben, minden reggel és este a' Nro. 59. 242. 243. lévő szerekkel meg kell mosni, és tisztítani, azután vászonzól tépett, és ugyan ezen szerekbe mártott fonalokat kell réá kötni. Vagy pedig minekutánna ezen szerekkel ki-mosattak ezen fekélyek, a' Nro. 238. lévő porral kell napjában kétszer bé-hinteni.

Midőn a' frantzus méreg a' torokban, a' szemben, vagy más részben gyuladást, és hideg-lelést okoz: eleinte mindjárt olyan szerekkel kell élni, mellyek a' gyuladásokban szoktak közönségesen rendeltetni, és azokkal mind addig kell élni, míg a' hideg meg-szünik, és a' gyuladás el-mulik: azután pedig mindjárt a' fellyebb említett, frantzú ellen való szerekhez kell nyulni.

Ha pedig a' torokban belől támadt vereség nem akarna még-is el-mulni: ekkor minden három vagy négy óra mulva a' Nro. 59. lévő orvossággal rotyogtassa vagy gargarizálja a' torkát a' beteg: ha a' nem segítne eléggé, tehát a' Nro. 231. 232. lévő szerekből négy vagy hat kalánnal kell közé elegyíteni, vagy a' Nro. 233. lévő szerből tsak két kalánnal kell közé elegyíteni.

A' torokban és a' száj-padlásán támadt frantzus fekélyeknek orvoslására is, gyakran hasznos az ezen szerekkel való gargarizálás: de ha ekkor nem eléggé használnak; szükség ezen fekélyeket kétfzer minden nap a' Nro. 236. vagy 237. szerekkel is bé kenni.

A' fige forma frantzus tarjagótság ellen-is, melly többire az alfelen szokott támadni, hasznos a' Nro. 237. lévő szer: de mind ebben, mind a' fellyebb lévő állapotokban-is szükség, hogy a'

frantz u ellen elő adott szerekkel - is éljen a' bereg.

Az orrban támadt frantzus fekélyt gyakran meg-gyogyittya a' Nro. 59. lévő szer, ha azt gyakran szippantya-fel lágy melegen az orraba a' beteg, vagy gyengén vele belé fetskendez.

Az eddig elő számlát frantzus nyavalyában, az eddig elő adott orvofságok helyet lehet kényesös hájjal kenni a' testet, vagy a' mint modják, kenéssel orvosolni a' frantzut.

Az ilyen kényesös orvoslásnak nagyon különös jó haszna, és gyakran minden más szerek felett többet használ: de nagy vigyázást, és próbált orvost kíván az ilyen kenetsös orvoslás: azomba fok betegnek természetere, rangja, és hivatalja nem engedi ezen orvoslást.

Gyakran pedig e' kétféle orvoslást egyfzersmind lehet követni, az az, kényesös hájjal-is lehet kenni kívül a' testet, belölröl-is azomba belső orvofságot lehet a' betegnek adni.

Ezen kétféle orvoslást akkor kell követni, midön a' belső orvofság igen fokára használ, vagy éppen nem-is használ: ekkor hát a' belső orvofság mellett minden harmad, vagy negyed nap, a' Nro. 229. lévő kenetsből ahoz képeft, a' mint magát birja a' beteg, három vagy négy lotot kényen a' lába szárára, vagy a' karjára. így

Így gyakran a' belső orvosság mindjárt jobban használ, és a' beteg hamarébb, és szerentsélen meg-gyógyul.

Gyakran az illy kenés által a' fájdalmas kinok mindjárt meg-szünnnek: és ekkor a' kenést egészen félre lehet tenni, vagy csak nyóltz nap alatt kell egyszer elő venni.

Ellenben a' mérges és fokáig tartó frantzuban, a' belső orvossággal azután-is egynéhány hetekig, kitsiny-kitsiny mértében éljen a' beteg, mikor már egészen meg-gyógyultnak lázik, és semmije nem fáj is; hogy így bizonyos lehessen a' felől, hogy a' frantzunak mérge testéből egészen ki-hajtatott, vére megtisztult, és a' nyavalya, melly különben könnyen meg-esne, rajta meg-nem ujjul.

Az említett kényesős hájjal való kenéssel pedig csak akkor lehet élni, mikor a' vérben semmi nagy gyuladás, vagy kemény hideg-lelés nintsen. Sőt ekkor a' kényesöböl készült minden másféle szereket-is távoztatni kell.

Mert ekkor midőn a' vérbe elegetted frantzus mérge kemény hideg-lelést, vagy egyszersmind valamellyik belső részbe gyuladást okoz, az olyan kényesős szerek felette ártanak, mind addig, míg az olyan gyuladás, és hideg nem szűnik.

Az ilyen frantzus hideg-lelést, vagy gyuladást, mindjárt eleintén úgy kell orvololni, mint akármelly más gyulafzto hideget: azért-is szükség az ilyen betegnek erejéhez képeft eret vágni rajta; és higitó, hivesítő, 's gyengén purgáló szereket, mint a' gyulafzto hidegben szokás néki adni, hogy azokkal addig éljen, míg a' hideg el-nem mulik.

Mert a' frantzus hideg-lelés meg-egyez e' részben más forralo hideg-leléssel, hogy az által a' frantzus tsipös nedvesség, a' természetnek még arra ereje lévén, gyakran úgy meg-főzetik, és meg-szelidül, hogy azután vagy sem-mi kárt nem téfzen többé, vagy el-válván a' vértől az izzadás, vizellet, vagy szék által a' testből ki-takarodik, vagy a' testnek külső színén adja-ki ma-gát, és így azután a' hideg-lelés el-mu-lik.

Az ilyen hideg-lelés el-tart néha ha hufz, harmintz napig-is, néha tovább-is: néha pedig kevés napok mulva minden nagy hideg-lelés nél-kül el-válik a' frantzus méreg a' vér-től, és ki-adja magát a' meg-mondott utakon.

Néha meg szünvén a' hideg, bövsé-ges бүдös izzadás jö-ki a' beteg testén, vagy vizellete a' tsöt égeti, igen bőv, бүдös és zavaros.

Ekkor a' betegnek olyan italokat kell adni, mint Nro. 8. 40. 46. 72. 88. 116. vagynak, hogy azokkal fokáig éljen, mellyek által vére megtisztul egészlen, és meg-gyogyul tökéletelen.

Néha a' hideg-lelésnek szünésekor holmi veressés, köles forma pattogzás terjed-el az egész testen, melly annyira ég, és vízket, hogy a' beteg éppen nem alhatik miatta: ekkor-is az említett italokkal éljen a' beteg, mert így gyakran hamar el-szárad az olyan pattogzás, és korpás héjjal le-hull. Hogy pedig alhasson a' beteg, estvéneként a' Nro. 41. lévő szorból kell neki adni.

Néha pedig az ilyen fel-pattogzás igen fokáig marad a' testen, az e-lébbi szerek semmit nem használván, és a' beteg estvéneként nagyon el-bádogyad, ottan-ottan neki melegszik, és testében nagy vízketegséget szenved. Ekkor olyan szereket kell elő venni, mint Nro. 186. 240. 302. 307. 308. vagynak, mellyekkel való élés után gyakran bövséges bűdös izzadás, vagy vizelés következik, és a' ki-pattogzás-is kezd fogyni: midön illy haszna van ezen szereknek, továbbá-is csak azokkal kell élni.

Ha pedig ezen szerekkel való hofzras élés után-is semmit nem könnyeb-bül a' beteg: a' kényesöböl való szereket kell elő venni.

így

Így kell a' beteget orvosolni akkor is, midőn a' frantzus hideg-lelésnek megszünése után a' feje nagyon fáj, tagjait a' köszvény szaggattya, tsontyai, vagy bélei 's a' t. fájnak, a' frantzus matériának azon részekre lett takarodása miatt.

A' kik egyszer frantzusok voltak, azok gyakran igen félénkek, és kételkednek mindenkor azon, ha a' frantzusnak mérge egézfien ki-takarodott e' testekből.

De ha e' nyavalyát jokor kezdeték orvosolni, és ha az eddig elő adott orvoslásnak módját szorgalmasan követték, nem marad hátra semmi belölle, hanem ha a' beteg az orvoslás közben ismét frantzus személlyel fertelmeskedett, vagy ha az orvótságokkal nem élt elégedendő ideig.

A' kényeső által szerzett nyál-fojás által való orvoslás ártalmas, és hafzontalan: mivel más módon könnyebben meg-gyogyúl a' beteg, és annyira el-nem erőtelenül: azért-is az illyen nyál fojást minden uton módon el-kell távoztatni.

Mihelyt hát a' beteg érzi, hogy fogá inye vízfket, fáj, dagad, vagy a' torkában lévő mondolák dagadnak, és fogai lógnak, és mintegy el-váfolodtak, vagy ha a' szája nyállal szüntelen tele telik: ekkor mindjárt alólról tisztító,

fito, ürítő szert végyen-bé, torkát pedig gyakran rotyogtassa, gargarizállyá olyan ízerrel, mint Nro. 40. vagyon, vagy azt tartsa a' szájában egy darabig; a' kényesöböl való szereket pedig mind addig félre tégye, míg ezen említett jelek egészen el-nem mulnak.

Sokan vagynak olyak, kiknek csak kevés kényesötöl-is mindjárt foly a' nyálok a' szájokból: az illyeket kényesös szerek által nehezen, vagy néha nem is lehet meg-gyógyítani.

Ezért-is a' kényesöböl készült szereket, és a' kényesös hájjal való kenést-is, csak igen kicsiny mértéken kell kezdeni, és jól rá kell vigyázni, hogy mitsoda változást szerez a' betegben a' kényesös, és úgy kell tovább a' beteg állapottyához rendelni az orvoslást.

Ellenben vagynak olyak-is, kik csak kevés kényesös szer által-is könnyen, és hamar meg-gyógyúlnak: némelyek pedig jó nagy mértékben élnek azzal, míg annak valami erejét meg-érik.

Majd minden frantzus nyavalyákban a' Nro. 231. 232. 233. lévő szerek többire leg-hathatofabbak, ha a' beteg azokat el birja.

De fok betegek vagynak kiknek az illyen szerek ártanak; illyek azok, kiknek gyenge melyek van, kiken
gyak-

gyakran száraz hurut van, kikben könnyen ingerelhetők az érző inak, és a' kiknek gyakran foly a' vérek. 's a' t. Mihelyt hát érzi a' beteg hogy az illy szerektől ég a' melye, vagy a' feje szüntelen fáj, roszszul van, gyomra émelyeg, és okádásra erőlteti: mindjárt tegye felre az illyen szereket, vagy oly kicsiny mértékben éljen azokkal, hogy miattok leg-kisebb bajt se érezzen.

Ezen szerek mellett ha azok vagy kevelsé, vagy fokára használnak, lehet a' Nro. 229. lévő kenettel is külsöképpen élni: és az illyen egyszer mind belső, és külsöképpen való orvoslás gyakran könnyű, és hasznos.

Az illy kétféres orvoslás pedig gyakran annál hasznosabb, ha azomba minden nyoltz, vagy tizenkét nap alatt egyszer purgáló szert véfzen-bé a' beteg. A' bőv vérüeken pedig szükség eret-is vágni.

Az Aszfzonyi nemben a' frantzus fejr folyást, vagy a' frantzu miatt támadt vizellésre szüntelen való erőlködést, éppen úgy kell orvosolni mint a' férjfiakon, a' vizellő tsöben támadt frantzus fekélynek folyását.

A' frantzus mérges sekélyek, kitsutsorodások, és fige forma tarjagofások ellen, a' melly szerek már említették, szint azokkal kell élni akkor-

is,

is, midőn az Afzfzonyi rendnek fzen-
n-crem testén, vagy al felén azon nya-
vallyák támadnak.

A' frantzus nyavallyának egyéb
részeit-is csak úgy kell orvosolni az
Afzfzonyi renden-is, mint a' Férjfiakon.

A' méh-hüvelyének, (*vagina ute-
ri*) akármelly részében-is támadhat
mérges frantzus kelevény: de gyakran
úgy támad, hogy eleinte sem a' vizel-
lésben nehéz bajt, sem fejer folyást
nem okoz.

Gyakran pedig igen méllyen tá-
mad a' frantzus fekély oda-bé a' méh-
nek hüvelyében, szinte a' méhnek szá-
ja körül, és semmi nagy bajt nem o-
kozt: innét gyakran meg-esik, hogy
némelly Afzfzony személy a' leg-szo-
rosabb meg-vizsgálás után-is egéjsé-
gesnek lenni gondoltatik, holott pedig
frantzus.

Közönségesen szollván, a' frantzus
nyavallya nem olyan mérges az afz-
fzonyokon, és ők könnyebben türik,
mint a' férjfiak: innét van, hogy az
afzfzonyi rend a' frantzunak orvoslást
eleinte gyakran el-mulattya, és akkor
keres osztán orvoslást, mikor már
erőt vett rajta a' frantzus.

Többire ez olyan szemérmes, jám-
bor afzfzonyokon esik-meg, kik a' ma-
gok férjeket tisztá életüeknek gondol-
ván, a' férjektől kapott frantzunak fáj-
dal-

dalmit, más egyéb októl gondolják lenni; innét frantzu ellen való orvos-ságot nem keresnek, nem jeleníven bajokat senkinek, azomba nyavalyájok szüntelen nevedik.

A' leg-gonolzabb leg-mérgefebb, leg-fájdalmalabb, kínosabb, frantzu az aszszonyi renden az, midőn a' frantzus méreg a' méh hüvelyének fok részeit meg-keményíti, meg-gyulafztya, úgy hogy a' hüvely fok-képpen meg-haladoz, és igen csipős, égető, biidos sár-víz foly belőle. Az ilyen aszszony-személytől kapott frantzu leg-vefzedelmefebb.

Az illy állapotban fokot használ a' Nro. 59. 62. 69. lévő szerekből fetskendezni a' méhnek hüvelyébe: és az orvoslás annál jobban megyen végben, ha a' Nro. 245. lévő orvosság mellett, lágyító, és vért tisztító italt-is böven íszik az illy beteg, millyen Nro. 40. 46. 88. 116. vagon.

AZ ASZSZONYI RENDNEK KÜLÖNÖS NYAVALYÁIRÓL.

A' természetnek Ura úgy formálta az aszszonyi rendet, hogy az méhben magzatot fogadjon, azt abban hordozza, nevelje, és végre a' kilentzedik hónapnak végén világra szülje.

A' természetnek ezen munkájára nézve, és az ahoz alkotott aszfzonyi testnek mivoltához képest vagynak az aszfzonyi rendnek különös nyavalyái, mellyek a' férjfiakban éppen nintsenek.

A' tizen-harmadik, tizen-negyedik, tizen-ötödik esztendőben többire a' leányok el-adok; mert már ez idő tájba a' szülő tagok és részek el-vagynak benne készülve, és a' méhben való fogadásra alkalmasok.

A' természet bizonyos jelt rendelt erre: a' melly ez, midön t. i. a' szülő részből ekkor vér kezd folyni, minden kü'ső erőszak nélkül.

Ez a' vér folyás gyakran két, három, négy nap tart; némeltyekben pedig kilentz napig tart, azután meg-szünik; négy hetek múlva pedig ismét elő kerül; így van osztán ez minden hónapba, izint a' nyegyvenedik, vagy ötvenedik esztendeig; akkor a' természet meg-sziinik, és az illy vér folyás is végképpen el-marad.

Ezen vérnek ki-tirülése mondatik *Honap-számnak*, vagy *Havi tisztulásnak*.

Némeltyekben az által sok vér foly-el: de némeltyekben csak kevés: de sem egyik, sem másik nem nyavalya, ha azomba jó egészsége van az aszfzony személynek.

Mennél jókorabb kezdődik a' havi tisztulás, annál hamarébb - is fog az el-mulni: innét némelly aszszonyi renden, a' havi tisztulás már harminz-nyoltz, vagy negyven esztendőös korokba végképpen elmarad: de némelyeken az ötvenedik esztendeig - is el-tart, néha tovább - is.

Valamig a' havi tisztulás rend szerént jár, és semmi tetemes akadály nem adja elő magát, mind addig az aszszonyi rend alkalmas arra, hogy méhében fogadjon: de mihelyt az megszűnik természetel, azután arra alkalmatlan hogy fogadjon.

Vagynak olly aszszonyi személyek - is, kiknél havi tisztulás soha nincs: az illyek közönségesen magtalanoknak tartatnak; de elég példák vagynak réá, hogy az illyek - is szültenek: és így az nem közönséges regula, jó lehet többire mindenkor kétséges.

Az aszszonyi rend elébb - is fogadhat méhében, mint sem a' havi tisztulás rajta el-kezdődnék: de jobb még - is mindenkor azt meg-várni, hogy a' havi tisztulás el-kezdődjön, és a' házasságot addig halasztani, míg a' leány jól meg-erősödik arra, hogy méhében fogadhasson, a' magzatot méhében jól nevelhesse, és jól szülhessen: mert ha igen ifju, gyenge, és erőtelen: úgy egélséges erős gyermeket nem szül; sőt
gyak-

gyakran maga-is az első gyermek szülésben rendkívül el-erőtlenül, vagy meg-is nyomorodik.

Az egészséges, vidám elméjű, és jól meg-nőtt leányokon, az első havi tisztulás könnyen, és minden baj nélkül adja ki-magát, egy hónap mulva ismét szerentsélen elő kerül, és azon rendet azután-is mindég jól meg-tartja.

Az olly leányok pedig, a' kik dologtalan, heverő életet élnek, azomba kemény, nehezen emészthető eledellel élnek, vagy sok főtt meleg italt isznak, az által testeket erőtlennitik, jóllehet a' nélkül-is mindég beregefnek; vagy a' kiknek gyenge és könnyen ingerelhető érző inaik vagynak, mellyek gyakran rángatodnak; úgy szinte azok-is, kiknek igen bőv és sűrű vérek vagyon, benne a' vérnek edényi kemények és teszefek, 's a' t. többire nem olly szerentsélek a' havi tisztulásnak el-indulásában.

Innét sok leányok vagynak, a' kik betegségben esnek akkor, midőn a' hónapzám rajtok el-akar kezdődni.

Némelly leányokon a' havi tisztulás jól kezdődik, és egynéhány hónapokig jól, rendesen kerül elő: de azután ismét sok hónapok alatt egészlen el-marad.

Ha az illy leányok azomban egészségesek, jó színbe vagynak, és vidám

elméjük, femmi bajt nem éreznek magokban: nem szükség hogy orvofsággal éljenek: hanem tsak magára a' természetre kell a' dolgot bizni.

De ha az illy izeméllyek betegek azomba: jól meg-kell vizgálni, ha azért betegek-é? hogy a' havi tisztulás rajtok el-maradt: vagy inkább nem azért maradt-é-el rajtok a' havi tisztulás, mivel valami nyavalya vagy on testekben? ettől a' meg-vizsgálástól függ az egész orvoslás.

Mert a' havi tisztulásnak el-maradását szokták sok nyavalyáknak okául adni, mellyek éppen nem attól származtak: sőt inkább többire ellenkezőképpen esik a' dolog, az az, nem a' havi tisztulásnak el-maradása szerzi azon nyavalyákat, hanem azon nyavalyák úgy meg-háborityák a' testet, azt úgy meg-erötelenitik, hogy a' természet rendes munkáját benne nem követheti, vagy elég ereje nints réá, hogy a' havi folyást meg-indithassa.

Ha tehát az illy állapotban a' havi tisztulást akarják orvofság által el-indítani, többire nem tsak nem használ az illy orvoslás, de még-inkább öregbiti a' nyavalyát: elébb hát a' testben lévő betegséget kell illendő szerek által meg-orvosolni, és azután a' havi tisztulás magába el-indul.

Az olly leányokon, kik leányka korokban nagy és hosszú betegségben voltak, vagy ha a' nélkül-is mindig betegek, erőtelenek, többire későbbben kezdődik-el a' havi tisztulás mint másokon: de azután gyakran sokkal egészségesebbek kezdenek lenni.

Midőn a' leányok el-érik azt az időt, hogy a' havi tisztulás el-kezdődjön rajtuk, akkor többire nagy bádgyadást éreznek testekben, vagy vérek-is fel-buzdul; ottan ottan néki hevülnek, és áorázattoknak színe gyakorta változik, álmok nyughataatlan, fejük szédeleg, fáj; szívek dobog; némellyeket a' hinyás-is erőltet, vagy étel-kivánások el-vész; némellyeknek kemény, megfzorult hasok van, másokon pedig gyenge has-menés van: végre feszülést, és unalmas huzodást éreznek ágyékokban, a' kereszt-tsonban, és hasoknak alsó részén; azután csak hamar egynéhány tsep vér kezd a' szülő részből folyni, vagy pedig a' havi tisztulás-is egészlen meg-indul, és azután minden bajok el-mulik: néha meg-esik az-is, hogy vér helyett csak valami vizes, fejéres takony foly-el tőlök, és könnyebbülést szerez.

Gyakran pedig az említett bajok egynéhány hónapok alatt rend szerént elő kerülnek, és egy néhány napok mulva ismét el-mulnak, de még-is a' havi tisztulás egész-

len ki-nem adhattya magát: ebből a' tet-
tzik - meg, hogy már a' természet ezen
munkáját el-kezdette, de még tökéle-
tességre nem vihette.

Némellyeken ellenben a' leg-első
havi ifztulás-is könnyen, minden baj
nélkül kezdődik, úgy hogy alig veszik
éltre magok is az. aszszony személyek.

Midőn hát a' fellyebb említett bajok
se nem sullyofsak, sem fokáig nem tar-
tanak, úgy hogy az egészség miattok meg-
nem bomol: nem szükség orvofsághoz
nyulni.

Ellenben ha a' pulsus sebes, tel-
lyes: a' forroság nagy, fokáig tartó;
ha feje a' betegnek fáj, nehéz; ábrázat-
tya veres: ekkor vegye-bé napjába
kérfszer vagy háromszor, a' Nro. 1. lé-
vő port, és igyon réá mindég egy, két
fintsiával a' Nro. 88. lévő theából. Hafz-
nosak a' Nro. 3. 8. 9. 40. lévő szerek-is,
kivált ha azomba minden nap mossa a'
beteg a' lábát lágy meleg vízben, és ha-
sát lágyító kliftér által ki-ürítetteti.

Éret vágatni nem szükség, hanem
ha akkor, midőn felette bőv vérű a'
személy, melvében nehéz szorulást érez,
pulsusa kemény és feszés, és midőn a'
hivesítő szerek hamar nem segítnek.

Ha pedig a' gvenge, erőtelen, és az érző
inak ringatodifival bajoskodo aszszony-
személyeket érik az említett bajok: azok-
nak a' Nro. 92. vagy 250. lévő szert kell
adni, és a' mellett a' Nro. 251. lévő theát.

Mihelyt pedig a' havi tisztulás il-
lendőképpen rendesen foly, és az em-
lített bajok meg-ízünek: minden or-
voiságot félre kell tenni.

Azomba, míg a' havi tisztulás tart,
minden nagy indulatot, testnek kemény
gyakorlását távoztatni kell, és a' test-
nek also részeit oltalmazni kell, hogy
meg-ne fízzanak: ártanak ekkor a' ne-
hez emésztető, ragasztos, puffasztó ele-
delek, és vért forraló italok-is.

Az említett bajok némelly aszszony-
személyekre mindég elő kerülnek egy-
néhány nappal az előtt, midőn a' havi
tisztulás-is elő kerül; és erőtelenek,
munkájokra tehetetlenek miatta.

Az ilyen bajoknak okát jól ki-
kell hát keresni, és a' szerént kell az
orvoslást intézni.

Ha tehát az illy személyek erős-
sek, és a' mindennapi munka által meg-
erősödött testűek, ha pulzusok azomba
feszés, kemény és sebes, ábrázattok
tellyes, jó színi; ha melyekben szo-
rongatodást éreznek, fejek szüntelen
szédeleg, 's a' t. ez annak a' jele, hogy
bennük a' vérnek edényei kemények,
hogy a' vérek sűrű, vagy igen bőv: ek-
kor hát lágyító, vért hígító itallal,
mint Nro. 6. 7. 8. 40. 88. bőven élje-
nek: a' mellett a' Nro. 1. 3. lévő port
napjában kétfzer, vagy háromszor ve-

gyék-bé; és lágvito kliftért-is lehet nékik bé-adni. Ha pedig felette bőv vértiek ezen személlyek, a' karjokon eret kell vágatni.

Az íly bajoknak, és a' vér felettébb való meg-izaparodásának gyakran eleit lehet venni az által, hogy az íly személlyek a' Nro. 11. 39. 141. 187. lévő szerekkel jó darabig éljenek, vagy pedig úgy, hogy egynéhány hónapok alatt, mindég egy héttel a' havi tisztulásnak el-közelítése előtt, minden nap, reggel és este a' Nro. 3. lévő port vegyék-bé, és arra a' Nro. 88. lévő theából két fintsiával igyanak.

Sokaknak az is használ, ha a' havi tisztulásnak el-közelítésekor purgátziót vérsnek-bé, millyen Nro. 5. 14. vagyon.

Ha pedig az íly orvoslás után-is a' vérnek bővsége csak ugyan izaporodna: szükség az íly személveken eszten-dőt által, kétszer vagy háromszor eret vágni: de soha nagy ok nélkül az ér-vágásra nem kell őket szoktatni.

Gyakran pedig az említett bajok nem a' bőv vértől, hanem a' ragasztos enyves vértől, és a' telben meg-gyült taknyos nedveségtől származnak: az íly személlyek sápadtak, vagy sárgás zöldre sáriniek, bádgyadtak, és gyakran ábrázattyokon, kezeken, lábokon, vagy egész testeken-is hideg és taknyos

nyos nedvességgel tellyes puffadás va-
gyon: nehezen lélekzenek, szívek do-
bog, és minden kitsiny mozdulás után
hamar el-fáradnak.

Ezeknek hát olyan szereket kell
adni, mellyek az ilyen taknyos raga-
dos nedvességet meg-higítsák, el-oliz-
latsák, és lalsanként a' testből ki-taka-
ritsák, millyek a' Nro. 68. 110. 134.
135 144. 178. 179. lévő szerek, mellyek-
kel mind addig kell élni, míg az olly
puffadások egészen el-mulnak.

Az orvosság mellett pedig az illy
személyek dolgozzanak, testeiket gya-
korolják a' munka által; a' nehezen e-
mészhető, kemény, és puffasztó, tak-
nyos nedvességet szerző eledeleket ke-
rüljék: a' gyengén fűszerfűszámos elede-
lek pedig nekik hasznosok.

Az illyen személyek azután-is mi-
dön már testeiből a' taknyos nedvesség
ki-takarodott, még egy darabig erőt-
lenek, tsak kitsiny munka után is a'
fejek fáj, szívek dobog, nehezen lélek-
zenek, és egészségtelen sziniiek.

Ekkor erősítő szereket kell ezek-
nek adni, mint Nro. 73. 74. 75. 176.

A' gyenge és erőtelen aszszonyi
rendre az említett bajok, gyakran
a' has alsó részében való érző inak-
nak rángató öszve huzodásából szár-
maznak; és ezek a' havi tisztulásnak
el-közelítésekor többire azon panaszol-

kodnak, hogy a' hasok fáj, fel-fu-
dik; izivek dobog, tagjaik rángatod-
nak, gyomrok émelyeg. 's a' t. Az ér-
ző inaknak illy rángító vonodásin a'
Nro. 92. 107. 116. 250. 251. lévő sze-
rek által lehet leg-könnyebben segíte-
ni.

Ha az illy személyek a' havi tisz-
tulás után gyenge purgítziót, mint
Nro. 38. vélsnek-bé, és azután a' Nro.
73. lévő pilulákkal jó darabig élnek:
az illy bajokat elkerülhetik, és azok-
tól egészen meg-izabadulhatnak.

Néha a' hasban vagy a' méh kö-
riül timadt meg keményedéle-
tészik a' havi tisztulást bajossá, és fáj-
tossá.

Ekkor az illy keményedést meg-
lágylító, és el-oszlató szerek, mint Nro.
46. 60. 72. 91. 110. 132. 131. 135. 137.
leg jobbak: de azokkal jó darabig keil
élni, és azomba a meg-keményedett
részeket, a' Nro. 128. lévő irral kell
reggel és estve jól meg-kenni.

A' melly akadályok a' havi tisz-
tulásnak leg-első meg-indulását késlel-
tetik, és fájdalmasá téstik, ugyan a-
zoktól van az-is, hogy az elő kerülő
havi tisztulás, vagy nem elegendőkép-
pen foly, vagy pedig hogy el-is ma-
rad: ekkor is hát a fellyebb említett
szereket kell az akadályoknak külömb-
ségéhez alkalmaztatni: míg pedig azon
aka-

akadályok el-nem hárittatnak, soha addig hó-számot hajto, és ösztönözö szereket nem kell elő venni.

Néha pedig meg-esik, hogy a' kü-lömben egészséges alízony emberekben-is, a' gondos meg-*visgálás* után-is sem-mi nyilván való okot nem lehet talál-ni, melly miatt az elő kerülö havi tisz-tulásnak folyása meg-gátolodna, vagy el-maradna: ekkor hát midön nem lehet ki-találni az akadályt, bi-zonyos orvoslást sem lehet az ellen rendelni; de még-is gyakran akkor is, a' Nro. 60. 73. 91. 134. 135. lévő szerek nagyot segitenek, ha azokkal fokáig élnek, és a' mellett a' Nro. 46. 72. lé-vö gyenge hígító italokkal-is élnek.

Szint az illy szerek használnak fokszor akkor-is, midön a' havi tisz-tulás minden nyilván való ok nélkül egy-néhány hónapig vagy tovább-is el-ma-rad; és azt rendes szokott idejére víz-sza hozzák.

Néha ugyan a' havi tisz-tulás a' rendes szokott időre kerül elő, de tsak egynéhány, ragaszos, barnás tsep vér foly-el; vagy pedig tsak kevés, raga-szos, vérrel elegyes taknyos nedves-ség foly-el: a' mellett az illy szemé-lyek szorongatodást éreznek melyekben, vagy pedig a' szívek dobog, fejek fáj, egész testekben el-bádgyadtak, pulsu-fok egyenetlen, és erőtlen; sáppadtak,
és

és szüntelen fáznak. 's a' t. Ekkor gyengén ösztönözö szereket, mint Nro. 120. 201. 202. 215. 250. lehet elő venni. A' láb mosás, és a' klisérek-is fokot használnak ekkor: de a' havi tisztulást erőszakosan hajto, vért forralo, és ingerlö szerek mindenkor ártalmasok.

. Néha pedig a' havi tisztulás helyett csak valami kevés taknyos, vizes, valamennyire veres matéria foly-ki, és a' mellett a' fellyebb említett bajok adják elő magokat: ekkor-is az elébbi gyengén hajto szereket kell elő venni.

A' nehéz vagy hosszúas betegség után; a' testnek felettebb való ki ürítése után; a' vérnek igen bőven lett elfolyása után, vagy a' szükségtelenül lett gyakorta való ér-vágás után, a' havi tisztulás gyakran el-marad, és fok ideig elő nem kerül: ez attól esik-meg, hogy a' testnek szükséges nedvességei meg-fogytak, és a' test el-erőtlenült.

Ekkor gyenge tápláló eledelek által kell a' testnek nedvességeit helyre állítani lassanként, és azután gyenge dörgölgetés által, és a' testnek mezon lévő levegő egen való gyakorlása által kell az el-erőtlenült tagokat erősíteni.

Ha így sem kezd eléggé erősödni a' beteg: erősítő szereket kell neki adni, millyek Nro. 74. 75. 176. 253. vagnak.

Gyakran a' havi tisztulás el-marad, és fenn akad hirtelen, a' nagy meg-ret-tenés, harag, váratlan öröm, meg-fázás miatt, 's a' t. ekkor-is az onnét származo bajokat jól gondolora kell venni.

Ha tehát a' miatt kemény hideglelés, az egész testnek forrosága, nagy szomjuság, bádgyadtság, fő fájás, melynek szorulása, nehéz lélekzés következik: mindjárt eret kell vágni, és gyakorta való kliftérezés, láb mosás, hivesítő és lágyító szerek által kell a' vérnek felettebb való fel-buzdulását és forroságát le-tsendesíteni, és így a' havi tisztulásnak folyásán segíteni.

Néha pedig a' havi tisztulásnak hirtelen lett fenn akadását, semmi nagy hideg-lelés nem követi, a' pulsus nem feszés, nem-is nagyon hideg-lelős: ekkor az ér-vágás nem izükséges; hanem csak lágyító italokat kell elő venni, mint Nro. 8. 40. 88. a' mellett láb mosással és kliftérral kell a' betegen segíteni. De ha ezek keveset használnak, a' fellyebb említett gyengén ösztönözö szereket-is meg-kell próbálni.

A' melly afzszony személyek gyengék, és az érző inak könnyen rángató vonodást szereznek benne, azokban gyakran könnyen fenn akad a' havi tisztulás, csak kitsiny harag, ijjedés, öröm által-is, vagy valami kellelten
szag

szag miatt - is: ezeknek a' Nro 37. lévő szert többire használ.

Midőn némelly egészséges aszszony-személyeken a' havi tisztulás fok hónapok alatt el-marad: gyakran meg-elek, hogy azután egytzer hirtelen nagy bövséggel meg-indul a' ho-szám folyani: de attól ekkor nem kell meg-ijedni, sem el-nem kell mindjárt állítani, hanem csak azon kell lenni, hogy az illy személyek valamig a' folyás tart, tsendelésben tartsák magokat, a' meg-fázást, és az indulatotságot kerüljék.

Ha pedig a' ho-számnak ezen bövséges folyása igen foká tartana, úgy hogy a' beteg miatta el-erőtlenülne, térdei reszketnének, gyomra émelyeg-ne, szive szorongatodnék; s a' t. ekkor olyan szereket kell néni adni, mint Nro. 94. 95. 98. vagynak.

Ha pedig ezen szerek nem elégségesek arra, hogy a' vér folyást külsé-bittsék: erősebb szereket kell elő ven-ni, mint Nro. 96. 97. 102. De mihelyt ezek által a' vér folyás mérsékelődik, mindjárt félre kell tenni, és csak az elébbi szerekkel kell élni, mind addig, mig szükségesnek láttzik.

Gyakran a' havi tisztulás fokáig tarto vér folyásá változik. Ez néha azokon történik, a' kiknek igen fok vérek van: de gyakrabban azokon, a' kik-

kikben a' vérnek edényi igen gyengék, erőtlenek, és lankadtak.

Az első állapotban a' betegnek egészséges szine van, pulzusa tellyes, feizes, és ereje nem fogy a' betegnek. Az illy betegen eret kell vágni, és gyenge purgatiót kell néki adni, mint Nro. 5. 14. és azután reggelenként, és estvéneként, a' Nro. 3. 109. 167. lévő porok közül valamelyiket kell bé-adni, mellyre mindég két fincsiával igyon a' beteg a' Nro. 98. lévő theából. Ekképpen a' vér folyás lassanként kisebbedik, végre meg-is szűnik. De ha még sem akarna meg-szűnni, jollehet már a' beteg nem tele véru, és ha ereje fogy, térdei rezketnek, szive dobog, 's a' t. ekkor a' fellyebb említett vért el-állító szereket kell elő venni.

A' második állapotban pedig, azaz, midön a' gyenge személyeken történik ez a' vér folyás; az olyan személyek sáppadtak, igen bárgyadtak; a' testnek akármelly kitsiny gyakorlása, vagy az elmének meg-indulása után mindjárt dobog a' szivek, és nehezen lélekeznek.

Ezeknek a' Nro. 103. lévő port kell adni: és azután a' fellyebb említett vér folyást el-állító szerekekkel kell lassanként el-állítani a' vért. Így megszűnvén a' vér folyás, azután a' Nro. 74. 75. 253. lévő szerekekkel éljenek ezek
egy

egy darabig, hogy az erőtlen részek benne meg-erősödjenek, és többé azon nyavalyába vízfa ne eszenek.

Némelly aszszony személlyeken igen soká tart egymás után a' vér folyás, de semmi tiszta, friss vér nem foly tőlök, hanem csak sűrű, ragasztos, feketés, és sok taknyos nedvességgel elegyes vér foly tőlök: itt először hígító, és a' taknyos nedvességet osztató szereket kell elő venni, mint Nro. 144. 179. 215. és ezek mellett minden nyoltzadik, vagy tizedik napon, a' Nro. 103. lévő port kell be adni. Így gyakran a' nyavalya lassanként meggyógyul.

De néha az ilyen szerekekkel való hosszúságos élés után is nem szünik meg az ilyen vér folyás, hanem a' jó, hogy a' ki-folyó vér tisztább, vékonyabb, hígabb; és pirosabb kezd lenni: és ekkor a' fellyebb említett vér folyást el-állító szereket nagy haszonnal lehet elő venni.

Ha pedig az illy fokáig tartó, taknyos nedvességgel elegyes vér folyás, egyszersmind igen tsipös-is, úgy hogy a' szülő résznek külső részeit tsipi és égeti; ekkor elsőben is a' Nro. 60. 61. 238. 240. lévő szereket kell elő venni.

Midön az illy hosszúságos vér folyásban, egyszersmind az anya-méhben, vagy a' körülie lévő részekben meg-

ke-

keményedés, vagy mérges, rák-fenés fekélyek vagynak: ekkor a' Nro. 60. 135. 246. 255. lévő szerekkel kell fokáig élni; és ha a' izemérem testnek külső része sebes, vagy a' tsipös nedveség ki-ette, ekkor azt a' Nro. 255. lévő szerből kell meg-mofogatni, vagy belé fetskendezni.

Gyakran meg-esik, hogy a' havi tisztulás után, még egynéhány napok alatt, valami taknyos, vizes matéria foly-ki, de azután hirtelen el-áll. Néha pedig az illy taknyos folyás egynéhány napokkal meg-előzi a' havi tisztulásnak elő kerülését. Ezen bajok többire azokon esnek-meg, a' kik erőtlenek, vagy taknyos hideg természetűek: de ha a' miatt semmi tsonkulás nincs egészegekben, egyebet nem szükség tselekedni, hanem hogy testeket illendöképpen gyakorolják, és rendesen éljenek.

Ha pedig ez a' folyás igen bőv, és bádgyasztó; gyenge purgátióval mint Nro. 103. éljenek, és azután erősítő szereket kell nekik adni.

Gyakran pedig edgyik havi tisztulástól fogva, színt a' málik havi tisztulásig, izüintelen foly a' izülő réltből valami ragasztos, taknyos, vizes nedveség, melly fejer fujásnak-is mondatik.

Sok aszfzony-fzemélyek ezen taknyos folyást könnyen izenvedik, és az

ellen semmi orvofsággal nem élnek, ha a' tsak kitsiny mértékben foly, és semmi bajt nem okoz.

De ha az illyen fejér folyás fokáig tart, és bőven foly, a' testet el-erőteleníti, el-szárazsítja, vagy az inakban-is rángatodást, a' lélekzésben nehézséget, a' melyben fájdalmat, a' szívben dobogást, az elmében gyengeséget, a' tagokban reszketést ízerez, 's a' t. kivált ha a' fejért folyás már régen tart, és gyökeret vért.

A' fejér folyás gyakran azért esik az aszszony-személyekre, mert a' magok szemérem testét nem tisztán tartják, azt gyakran meg-mofogatni elmulattyák; és így a' havi tisztulásban oda ragadt vér, vagy taknyos nedveség ottan meg-tsipósodik, azt a' rész elzi, és tsipi, és így szüntelen való folyást okoz.

Azon résznek felettébb és gyakorta való ingerlése-is, nehezen orvosolható fejér folyást szerezhet.

Némelly aszszony-személyek, kik a' fejér folyás vagon, sáppadtak, és egész testek olly lágy puffadt, mint a' meg-költ tészta, nehezen lélekzenek, és leg-kifsebb munka után-is dobog a' szívek, az ételt nem kívánnyák, sőt utálják; némellyek pedig rendkivül való dolgot, mélyet meg-sem lehetne emészteni, ollyat kívánnak enni, gyakran

ran okádnak, és a' szív gödriben mindig nehétséget, szorongatodást éreznek; pulzusok kicsiny, sebes, egyenetlen; vizelleték bőv, halovány, és néha taknyos; örömeft és fokáig alufznak, lomhák, szomorúak, vagy komor kedvűek.

Mind ezek a' bajok származnak az ő testekben el-áradott tsipős taknyos nedvességtől: ezeknek hát elsőben-is olyan szereket kell adni, mint Nro. 110. 134. 135. 144. 179. vagynak, mellyek által gyakran egészségek helyre áll.

Néha pedig midőn már a' daganat és a' több bajok szűnnek-is az illy személyeken: de még-is testeknek hufalágy, gyenge; a' színek sáppadt, pulzusok kicsiny, és a' fejer folyás-is csak valami kevésbé szűnik rajtuk; ekkor hát erősítő szerekkel éljenek ezek; mint Nro. 74. 75.

Szint ezen erősítő szerek használnak akkor-is, mikor a' fejer folyás onnét van, hogy a' testnek kemény részei el-gyengültek, el-lágyultak: de ekkor előre bé-kell mindég a' Nro. 193. lévő port egyszer, kétszer venni, hogy az által az gyomor és a' belek ki tisztítsanak.

Néha pedig a' fejer folyás egyedül csak onnét van, hogy az anya-méh taknyos matériával meg-tömődött; ekkor a' Nro. 215. lévő szer igen jó. Hogy a' fejer folyás innét légyen, meg-lehet

abból tudni, hogy ekkor a' test részeinek egyéb munkái helyesen folynak, és az illy aszszony-személy meg-lehető színben van, de valamikor a' fejér folyás egy kevelsé meg-szünik rajta, vagy kevés mértékben foly, mindenkör valami buta fájdalmat, feszülést, vagy tsiklandozást érez hasának alsó részében.

Midön a' beteg a' Nro. 215. lévő szerrel kezd élni, az által eleinte gyakran még nevededik a' fejér folyás: de azután mindjárt meg-tettzik, hogy a' ki-folyó taknyos nedvesség higabb és vékonyabb kezd lenni, azután kevésbé foly, végre olczán ezen szer által lafsanként gyakran el-is mulik.

Néha ellenben ez a' szer nagy könnyebbülést szerez ugyan, a' taknyos nedvességet higittya, és kevelíti: de tsak ugyan az nem szünik-meg folyni: ekkor a' Nro. 215. lévő szer mellett, minden negyedik vagy hatodik nap, a' Nro. 193. lévő szert-is, bé-kell adni, melly által a' nyavalya egészlen meg-szünik.

Ha az illy személy a' fokáig tartó fejér folyás miatt száradni kezd, ha gyakorta száraz hurut jö réá, ha szorongatást, vagy szurdalást érez a' melynek táblája alatt, ha ereje el-fogy, úgy hogy a' beszédet-is nehezen tézsi, 's a' t ekkor a' Nro. 215. lévő szer mellett,

lett, igyon gyakran minden nap egy-egy fintsiával a' Nro. 188. lévő italból, vagy zab árpa riskása, vagy más tápláló levefessel éljen.

Ha pedig mind ezen szerekkel való élés után is nem szünik a' fejer folyás, ekkor a' Nro. 215. lévő szer helyet, a' Nro. 86. 108. vagy 35. 70. 147. 150. lévő szereket kell elő venni.

Gyakran a' fejer folyás hirtelen el-mulik: de azután mindjárt a' lélekzés meg-nehezedik, a' beteg köhög, és taknyos matériát vét-ki: a' melly turházást, a' Nro. 8. 32. lévő szerekkel kell segíteni: de ha fokáig tart a' hurut, a' Nro. 86. 108. lévő szerek hafznosok, és többire az egészséget helyre állittyák.

Midőn a' fejer folyás tsipös, a' szülő részt égeti, tsipi, eszi, kivált ha keményedések vagy mérges fekélyek is vagynak a' hasnak alsó részében; a' Nro. 60. 61. 238. 239. 240. 255. lévő szereket kell elő venni.

Azomba napjában gyakran kell a' szemérem testet lágy meleg vízzel elegyített téjjel, vagy a' Nro. 208. lévő szerrel ki-mosogatni: ha erős, szorító orvofsággal akarják el-állítani a' fejer folyásnak akármelly nemét-is, a' mindig árt, kivált ha azomba ottan valamely részén keményedés-is van.

Néha, az aszszony-személyek, midőn meg-fáznak, azután szüntelen való, égető forroságot éreznek hasoknak alsó részében, azomba nagyon szomjuznak, bádgyadtak, hasok kerülete igen forro, mellyben ha meg-tapogattyák, sullyos fájdalmat okozó keményedést lehet érezni; nyelvek száraz, pulsfok hideg-lelős: egynéhány nap mulva ezen bajok el-mulik, és ekkor a' szemérem testekből taknyos nedvesség folyki, melly azután mindjárt genyetséges forma nedvességgel kezd folyni, melly hasonló ahhoz a' genyetséges ki-köpéshez, mellyet a' tüdőnek meg-gyuladása után szokott a' beteg ki-vetni.

Ekkor többire az anya-méh gyuladott-meg: ha tehát a' hideg nagyon leli az illy személyr, mindjárt eret kell rajta vágni, még pedig ha a' szükség kívánna ujjonnan-is: kívülről lágyító kötést kell réá kötni, kliftéreket kell beadni, belső orvofságul pedig a' Nro. 8. 40. 88. lévő italt kell bőv mértékben adni.

Ezen szerekkel mind addig kell élni, mig a' fájdalom és a' hideg-lelés meg-nem szünik, és mig a' ki-folyo genyetséges matéria sűrű.

Az illy szerekkel való élés által az illy folyás gyakran egészen megszünik: gyakran pedig higul ugyan, és vizesedik, de nem keveledik semmit; ekkor hát egynéhány napokig a' Nro.

215. lévő szert kell bé-adni, és azután a' Nro. 86. 108. 234. lévő szerek által kell az orvoslást el-végezni.

Mikor azok az elztendők következnek, mellyekben a' nemzésre való tehetség meg-szűnik, és az afzszony-személyek a' méhben való fogadásra alkalmasanok lésznek: akkor a' ho-szám fokokban kezd lassanként kevesedni, vagy nem a' rendes időre kerül elő, és csak hamar azután végképpen el-is marad. gyakran úgy, hogy semmi bajt nem lérez maga után.

Némellyek pedig, kik az előtt mindig egészségtelenek voltak, azután hogy a' ho-szám meg-szűnt rajtuk, fokkal egészségesebbek.

Némellyekben pedig a' ho-szám-nak meg-szűnése nem olly könnyen és hasznosan esik: mert gyakran a' vérben hirtelen való fel-buzdulást, forroságot, bádgyadást, melynek szorulását, a' kereszt-tsonban, és ágyékban huzodást, has-tekergést, szív dobogást gyomor émelygést, fő-szédelgést, fő-fájást, 's a' t. okoz.

Néha ezek a' bajok igen sullyosak, és holzfzafok: de néha csak mulolag valók, és rövidek.

A' bőv vérű afzszony-személyeknek lábán ekkor eret kell vágatni, és ha a' szükség kívánnya, azután egy darab idő mulva ismét azt kell tselekedni:

azomba gyakran kell nékik purgátziót adni, mint. Nro. 5. 14. Vagy egy darabig a' Nro. 39. lévő italt, vagy más hasonló szert kell nékik adni.

Ha pedig az illy személyeknek állapottyok nem olly sullyos, ha nem böv vérüek: elég, ha jó darab idő alatt, minden nap egyszer, kétszer a' Nro. 1. 3. lévő port bé-vészik, vagy ha a' Nro. 129. lévő szerral élnek, és a' mellet lágyító italt ilznak, millyen Nro. 40. 88. vagon.

A' gyenge, érotelen, igen érzékeny testü aszfizony személyeknek, vagy kikben az érző inak könnyen rángatodást okoznak: a' Nro 73. 134. 221. 250. 251. lévő szerek, az^m említett állapotban hasznosok.

Gyakran az utolsó havi tisztulás igen böven mégyen, de semmi különös nagy bajt nem szerez, és azután végképpen egyszeribe el-marad.

De gyakran meg-esik az-is, hogy egynéhány hónapok mulva minden reménység kívül ismét elő kerül, és egynéhány hónapokig rendes folyását megtartya, és azután ismét meg-szünik.

Néha pedig minden rend tartás nélkül, hol hamarébb, hol később kerül elő, mig osztán egyszer végképpen el-marad.

Ha az illy állapotban semmi baj nem adja elő magát, melly az egészségnek

nek rsonkulására vólna: nem] szükség orvofsághoz nyulni, hanem a' természetre kell bizni, hogy a' maga dolgát el-végezze.

Ha pedig az említett bajok közzül, némellyek adnák elő magokat, úgy kell orvosolni, mint fellyebb mondatott.

Az illy utolsó havi tisztulásban, gyakran igen hasznofok a' lágyito feredők, vagy a' gyenge bányák-is: mellyek, ha a' mi szoros dugulások még a' testben vagynak, azokat megnyitják, a' vérnek a' testben való keringő folyását szabadofsá téstik, és egés-séges vénséget szereznek.

A' VISELŐS, ÉS SZÜLŐ ASZSZONYOKRÓL.

Midön az aszszony-méhében fogadott, gyakran azután fokféle beteges állapot éri; többire mindjárt ekkor a' havi tisztulás rajta meg-szünik; gyomrában nehézséget érez, az ételt nem kívánnya, a' melly ételt az előtt leg-inkább szeretett, azt-is utálja, gyakran a' hányás erőlteti, gyomra émelyeg, szive dobog, feje szédeleg, a' füle tseng, foga fáj, vagy más egyéb olly baja érkezik, millyen soha az előtt nem vólt rajta: néha igen

különös dolgokat kívánna enni, gyakran olyakat is, mellyek tsömört ízreznének, és nem enni valók.

Némelleyekre az említett bajok onét származnak, hogy igen sok vérek vagyon; mellyet testeknek állapottyából, a' tellyes és felzes pulsuból meg lehet tudni, és ekkor eret kell rajtok vágni: az illy személlyeken gyakran kell eret vágni a' vifelőségnék ideje alatt, t. i. midön vérek nagy felbuzdulásban van, melyekben izorongatódást, fő fájást, fő izédelgést éreznek, 's a t. és az illy bajok, gyenge hivesítő szerek által, nüllyek Nro. 1. 2. 3. 250. vagynak, vagy gyenge kliftérek által el-nem mulnak.

Nem kell pedig minden külömb-ség nélkül, akármelly vifelős atizonyon eret vágni, a' mint némelleyek szokták: mert az ekkor mindég árt, ha csak a' vérnek bövsége, vagy más fontos ok azt nem kívánja. Sokan szerentséfen szülnek, és egészséges gyermekek vagyon, a' nélkül-is, ha vifelős korokban eret nem vágta rajtok.

Azomban vagynak olly afizony személyek, kik réa nézve gyengéknek, eroteleneknek lenni lástyanak, de még is a' ho-fzám nagy bövségben mégyen tölok, és böv vérü természettel birnak: az illyek ha teréhben esnek, és csak azért nem vágna eret rajtok, hogy

hogy erőteleneknek lenni láttzanak, igen nagy kárt tehetnek nekik, és talán idéetlen szülést-is okozhatnak: az illy állapotban hát jól meg-kell vizgálni a' környül álló dolgokat, és okosán kell bánni a' dologgal.

Néha az említett bajok, sőt néha még azoknál-is sullyosabbak jönnek némelly aszszony-személyekre, a' kikben fok vér nints ugyan, de erőtlenek; testek könnyen ingerelhető, és az érző inak hamar rángató vonodást szereznek benne.

Ezeknek az ér-vágás ártana, hanem olyan szereket kell nekik adni, mellyek az érző inaknak rendeletlen mozgást meg-orvosolják, millyek, a' Nro. 250. 256. 257. lévő szerek, vagy a' Nro. 105. 106. lévő szerekből egynéhány tseppet kell egy kalán vízben nekik bé-adni: de ha igen erőtlenek, és az érző inaknak mozgási testekben felettébb valók, és az említett szerek ha semmit nem könnyitenek: ekkor a' Nro. 107. vagy 126. lévő szert kell elő venni.

Néha a' vífelős személyeknek ha sa igen meg-szorult, meg-dugult: ezt nem kell foká úgy hagyni, hanem vagy gyenge kliftér által, vagy a' Nro. 3. 129. 130. lévő szerek által lágy székelt kell szerezni.

Igen erős purgációt soha sem kell adni a vifelős személynek: hanem mikor meg-tettzik hogy gyomrok vagy belek meg van terhelve, a' Nro. 5. 14. 38. lévő szereket bé lehet nékik adni.

A' hánytato szereket pedig még annál-is nagyobb gondal kell nékik adni: és azokat soha nem-is kell nékik adni, hanemha felette igen nagy szükség kívánná, olyankor t. i. midőn a' beteg früntelen okádozik, hogy a' gyomrában meg-gyült/roz/ matériát ki-vethesse, de ki-nem vetheti, és sem o/zlato, és gyenge purgáció által belöle ki-nem akar azon roz/ matéria takarodni: ekkor jobb, gyenge hánytato szer által, mint Nro. 24. a' beteg segíteni, mint sem hó/z/ás halogatás által ötöt veszedelembé hagyni.

Gyakran meg-esik, hogy olly nyavalya uralkodik közönségesen a' nép közt, mellynek orvoslására mindjárt eleinte hánytato szert kell bé-adni: ha már illy nyavalyába esnek a' vifelős afzszonyok-is, ő nékik-is illyen hánytato szert kell adni.

De illyenkor a' hányás után egy-néhány orával, tsendefítő szert kell nékik adni, mint Nro. 82. 126. hogy a' testekben lett háboruság az által meg-tsendesedjen.

Gyakran a' vifelős afzszonynak méhe olly formán fekszik, és annyira
nó,

nő, hogy okádást indít benne, vagy pedig a' magzatnak szüntelen való kemény mozgása miatt, a' gyomra hányásra ingereltetik.

Ekkor az orvosság keveset használ, és az illy hányás majd szünteddig tart, míg a' szülés elközelít: hanem fokot segít még-is az, ha lágyító klistérek, és az említett gyenge purgátiók által, mindég lágy széke van a' betegnek, és illy szerek által ellent lehet állani, hogy semmi rossz matéria a' gyomorban és belekben rakásra ne gyűljön, melly a' hányást súlyosabbá tenné.

Gyakran pedig a' gyomorban rakásra gyűlt meg-vezett epe-sár, vagy más meg-avasodott, keserű, rothadt matéria okozza az okádást: ekkor napjában kétszer, vagy háromszor a' Nro. 3. vagy 167. lévő port kell be-venni.

Ha pedig meg-tettzik, hogy a' gyomorban fok ragados taknyos matéria gyűlt, melly az okádást okozza: ekkor a' Nro. 132. lévő izert kell be-adni.

Az olly szerek pedig, mint Nro. 130. 131. vagynak; akkor használják, midőn a' mi a' gyomorból fel-bőfög, vagy a' mit ki-hány a' beteg, savanyu ízű.

Ha pedig meg-tettzik, hogy az okadás, nem az eddig elő számlált okok-

ckoktól vagyon, hanem onnét, hogy a' vifelős Afzfzony igen érzékeny testü, és az érző inak benne könnyen ingereltetnek rend kívül való mozgásra: ekkor a' Nro. 82. 107. 126. lévő szereket kellene elő venni.

Sokaknak használ, ha főzött szék-fü levéből, és ugyan annyi olajból készített kliflért vélnék-bé; és a' mellett, a' Nro. 106. lévő szerrel meg-áztatott pamutot téfznek köldökökre.

A' fokáig tartó, kemény has-menés, kivált pedig a' vér-has gyakran igen árt a' vifelősöknek.

Nem kell hát soha is halasztani, hogy az illy nyavalya erőt végyen, hanem mindjárt gyengén purgáló szerek által, ha kívántatik, a' tsipős és meg-vezett matériát ki-kell belőlök takarítani; és így a' nyavalyának okát el-kell fordítani; és azután hasznos szerekkel, mint fellyebb a' has-menésben, és vér-hasban meg-mondatott, e' nyavalyát el-kell háritani.

Midőn a' vifelőség tökéletesen jól, és rendesen mégyen véghez, az idő alatt vér-solyás soha sem jő a' vifelős afzfzonyra: de vagynak még-is némellyek, kikre némelly vifelőségeknek 10ején, a' havi tisztulás egynéhány hónapok alatt rend szerént elő kerül; de azzal nem kell semmit gondolni, ha, azomba az illy személyek

egés-é.

egészségesek, és nem erőtlenülnek a' miatt: hanem csak azt kell meg-visgálni, ha nincs - é igen fok vérek? mert akkor eret kell vágni a' lábokon; ha pedig vérek nagy buzdulásba van, gyenge hivesítő szerekkel kell le - tsendesíteni.

Az igen bőv vérű aszszony személyeken meg - esik néha, hogy a' terhben való esést követő első holnapokon, minden nyilván való ok nélkül, bövséges vér - folyás megyen - el tőlök, melly mindég veszedelmes.

Mihelyt hát illy vér - folyás jő a' viselős aszszonyra szükség hogy tsendességben tartsa magát, és mindjárt eret kell vágni a' karján, és hivesítő szert kell neki adni, mint Nro. 2. 9. 41. 92. Ha pedig azután - is még, a' pulsus tellyes, felzes, és hideg - lelős volna; ismét eret kell vágni: így eleinte gyakran eleit lehet venni a' veszedelmes következésnek.

Sokkal veszedelmesebb pedig az illyen vér - folyás akkor, midőn az valami nagy indulat miatt származik, mint, harag, ijjedés, öröm miatt, vagy a' testnek kemény gyakorlása miatt, vagy valami külső erőszak miatt. mint meg - ütődés, rugás, ütés, el esés miatt: mert ekkor többire az edények meg - szakadnak, és a' Mása - pogátsája rész szerént a' méhtől el - válik: melyet gyakran ideilen szülés, vagy az
utol -

utolsó holnapokban ideje előtt való
fzülés követ.

Ez illy állapotban-is azon kell len-
ni leg-elsőben-is, hogy a' beteg tse-
déségben tartsa magát: ha a' fzülesnek
valóságos vajudo fájdalmai nem állanak
elő, és ha az anya-méhnek szája meg-
nem nyilt, mindjárt eret kell vágni
rajta, és ha már az előtt-is széke nem
vólt, gyenge kliftért kell néki adni:
belső orvótságul pedig, gyengén hive-
fitő, és tsendesítő szert kell néki adni,
mint Nro. 41. 92. 93. azomba, ha ve-
szedelmes az állapot, a' hasnak alsó
részére, etzettel egyenlő mértékben
elegyített hideg vízben mártott ruhát,
vagy flanelt kell kötni.

Az illyen idejében való orvóslás
gyakran olly szerentsés, hogy a' vér-
folyás általa meg-szűnik, és a' magzat
a' méhben meg-marad, mind addig,
míg tökéletességre menvén, a' szokott
időben világra jö.

Ha pedig a' vér-folyás nem szün-
ne, azomba a' fzülesnek valóságos fáj-
dalmai nem vólnának jelen: ekkor a'
Nro. 95. 96. 97. 192. lévő szereket kell
elő venni: de mihelyt ezek által a' vér
folyás kezd szűnni, azután ismét az
előbbi gyengébb szereket kell elő ven-
ni.

Ha ellenben a' viselős aszfzony az
illy vér folyásnak mindjárt kezdetiben,
vagy

vagy kevéssel az után, ágyékában és a' kereszt-tsonban huzodást érez, vagy ha ágyékától fogva, öszve vono, szorító fájdalom terjed-el színt a' szemérem testéig, és ha a' sellyebb említett gyenge orvosságok által nem szűnnek ezen bajok hamar, se nem könnyebbülnek: a' magzat többire ekkor idétlen lészen, kivált ha a' méhnek szája lassanként megnyilik, kiszélesedik, és a' szülésnek fájdalmi-is nehezedenek.

Ekkor igen helytelenül tselekedne az, a' ki erős, és öszve szorító szerekkel, vagy igen bővséges ér vágások által akarná a' vér-folyást elállítani, és a' magzatot megtartani a' méhben.

Szükség inkább ekkor lágyító ita-
lok által, mint Nro. 40. 88. és sokszori kliftér által a' szülést segíteni, vagy ha a' szükség kívánnya, tanult bába, vagy tzompo keze által siettetni.

Az efféle vér folyásról meg-kell azt jegyezni, hogy mennél bővebben foly az, mennél hirtelenebb követi nyomban a' maga szerző okát, mennél erőszakosabb volt annak szerző oka: annál nagyobb veszedelem érheti miatta, mind az anyát, mind a' magzatot.

Az erőtelen aszszonyokon, és a' kikben az érző inak könnyen ingerel-
tetnek rendeletlen mozgásra. gyakran csak kitsiny indulat, vagy valami rosz

szagnak érzéfe-is, ilyen vér-folyást támaszt.

Ezeknek mindjárt tsendesítő szert kell adni, mint Nro. 107. 114. 126. melyek által gyakran az inaknak rángatódási meg-ízünnek, de a' vér folyás semmit nem akar szünni, ekkor hát vér-folyást el-állító szert kell elő venni, mint Nro. 94. 95. 96. 97. 192.

Meg-szünnvén pedig a' vér-folyás, azután fokot használ az illy személyeknek, ha fokáig élnek olyan szerrel, mint Nro. 70. 150. vagyon.

Az erőtelen, méheknek viszontagsággival bajoskodo aszfzonyok, kivált pedig azok, kiknek igen légy, vagy igen érzékeny méhek vagyon, gyakran a' negyedik hónapnak a' végén, vagy az ötödik, hatodik, hetedik, és nyoltzadik hónapban-is időntent szülnék, úgy hogy semmi nyilván való okot nem lehet látni, melly azt ismerzette volna.

Az illy veszedelmes dolgot el-lehet kerülni, ha a' viselős személy, mindjárt a' második vagy harmadik hónapban olly erősítő szerrel kezd bizonyos mértékben élni, mint Nro 74-75-176. vagyon írva. és azzal mind addig él, mig nem szül a' rendes időben. Elég az-is némelly aszfzonyoknak, ha a' Nro. 145. 146. lévő porból minden nap egyszer kétszer vésznek-bé, vagy ha a' Nro.

Nro. 150. lévő szerből minden nap két vagy három kalánnal vésznek-bé.

Némellyek elkerülik e' veszedelmet, és magzattyokat meg-tartják méhekben, ha az idő alatt míg viselősök, mindég reggel estve, két fintsiával isznak a' Nro. 221. lévő theából.

Meg-elik az-is néha, hogy a' viselős afzszony fok napokon vagy heteken is holt gyermeket hordoz méhében: ezt majd bizonyosan is meg-lehet előre mondani, ha t. i. fok ideig semmi mozgását a' gyermeknek nem érzi méhében az anya, kivált ha az előtt keményen és szüntelen mozgott az; ekkor pedig hirtelen vagy látsanként meg-szünt a' mozgása; azomba szokatlan terhet-is érez ekkor a' hasának alsó részében, melly hol ide hol amoda fordul, mintha egyik oldalából a' másikba hömpölgetnék.

Az ilyen afzszony igen erötelen-is, rosz színbe van, gyakran borzadoz, tsetsi el-hervad, meg-lohad, és gyakran bövséges vizes matéria foly belolle.

Ha ezen állapotban vér-folyás jö az afzszonyra, és a' szülésnek fájdalmi elő állnak: a' fellyebb meg-irt módon kell rajta segiteni, és terhétől meg-szabadítani.

A' vér-folyást el-állító és tsendesítő szerek itten haszontalanok, és ártalmasok volnának.

Az idétlen szülés, vagy a szokott idő előtt való szülés-is, sokkal inkább erőtleníti az afzfonyt, és sokkal későbbre jö meg-elébbi ereje, mint sem a rendes szokot időben való szülés után.

A természeti, rendes időbeli szülésben, többire a kilencedik hónapnak vége felé, a méh le felé szál, melly által az afzfonytnak lélekzése könnyebbedik, vékonya és hasának kerületi lágyabb kezd lenni, és nem olly feszes, mint az előtt volt: ellenben hasának alsó része vastagabb és tellyesebb kezd lenni; testéből taknyos, vizes matéria kezd ki-folyni; ekkor némelly afzfonyt a vizelés szüntelen erőltet, néha pedig a vizellet egészen fenn akad.

Ha a vizellet fenn akad, azt nem kell soká úgy hagyni, mert különben a vizelletet tartó hójag meg-erőtlenül, a szél meg-ittí, vagy a mi annál is veszedelmesebb, meg-hafad, meg-szakad.

Ekkor hát lágyító klisztért kell beadni; ha a nem segít, úgy kell fektetni az afzfonyt, hogy a hátullya fellyebb, a feje pedig és melye alább legyen: így többire a méh hátrább tsufzván, a vizellet szabadon ki-mégyen: ha pedig a méh így sem akarna hátrább tsufzni, szükség hogy a Bába, vagy a Tzompo, csak gyengéden, és okossan hátrább tolyya a méhet; és ha

így

Igy sem jön-e ki a' vizellet, szükség *Cathetert* elő venni, az-az, ahhoz készített aszszonyi tsövöt, mellyet a' hojagban dugnak, hogy a' vizellet ki-fojjon.

Minden vizelletet hajto szerek ezen állapotban felette ártalmasok.

Midőn már a' szülésnek ideje közelit, egy, két, három, sőt több napokkal-is az előtt, az ágyékban, a' kerefzt tsontban gyakorta fájdalmat, a' hasnak alsó részében pedig szoritált érez az aszszony: de ezek a' fájdalmok, hirtelen ismét el-múlnak.

Mikor pedig már valósággal közel van a' szülés, az ágyékban és kivált a' kerefzt-tsontban fokkal nagyobb a' fájdalom, melly szinte a' szemérem testig el-terjed. Eleinte ez a' fájdalom lafsanként áll elő, és néha egy két óráig megszünik, végre mind jobban-jobban sulyosodik, úgy hogy a' lábok és térdek is reszketnek miatta; ez a' fájdalom ekkor hofszan tart, és ha megszünik-is, meg-ismét mindjárt visszazár tér; azomba az anya-méhnek-is szája lafsan lafsan meg-nyilik, a' vizet tartó burkos hártya meg-feszeseedik, és a' gyermeknek feje mind killyebb-killyebb nyomodik, ekkor fok takonnyal elegyes ver foly-ki a' méhnek hüvelyéből, végre a' burkos hártják meg-szakadnak, a' víz ki-foly, mellybe a'

gyermek lakott, és azután mindjárt a gyermek el-születik: azután csak hamar a Málfa-isbovséges vérrel következik, és a ki-jövén, a szülésnek szerentséfen és tökélletelen vége van.

Némelly afzszonyoknál könnyen, és hamar végbe megyen az egész dolog: de némellyeknél gyakran nehezen és fokára megyen végbe: azomba, ha tudva van, hogy rendes tekvéje van a gyermeknek a méhben, és semmi rendkívül való baj nem adja magát elő, ekkor sem kell soha-is igen jokor, vagy felettébb ösztönözni a vajudo afzszonyt az erőlködésre, sem hirtelen nem kell mindjárt kézzel látni a dologhoz, annyival-is inkább vért forraló, és ki-hajto szert nem kell neki adni.

A jó renden lévő szülésnek állapottját, mennél inkább bízzák a természetre, és mennél szemesebben, és későbben nyulnak külső kézi segítséghez, annál szerentséfebben megyen végben a szülés, és a szülő afzszonyis annál inkább erejében hamarébb épül.

Sok afzszonyokat a hirtelenkedő és az el-szülést fietterő bábák, gyakran az első gyermek szülésben úgy elrontanak, hogy azután mindég betegesek, és magtalanok lesznek: a természetnek kell el-készíteni az utat a szülésre:

és a' mi szükség nélkül erővel esik meg, mind roszszúl esik.

Felettebb árt az-is, ha kívülről nyomják, mint eddig szokás volt, kivált kemény eszközzel, az aszszony-nak hasát le felé, hogy így a' izülés hamarébb meg-légyen.

Az illy helytelen nyomás által a' bélek, a' tseplész háj, vagy a' méh-is meg-törődnek, onnét gyakran gvuladís, vagy rothadás támad azon részekben, mellyből ösztán a' gyermek-ágyas aszszonyra sokszor forró nyavalyák jönnek, és mérges pattanások támadnak a' testén.

A' vájudó aszszonnyal hát szépen és tsendesen kell bánni, élelztgetni, bátorítani kell, és tsak akkor kell no-gatni és ösztönözni az erőlködésre, midön a' izülésnek fájdalmi hoszszafon tartanak és nem szünnek rajta, midön már a' méhnek szája eléggé meg-nyilt, és a' vizet tartó hártya feszelen van és a' szülésnek vége már közel vagyon.

Néha pedig a' jó renden lévő, termézetű szülés-is igen hoszszas, a' vájudó aszszony a' nagy és hoszszas fájdalom miatt el-erötelenül: ekkor hát lehet szülést segítő gyenge szert néki adni, mint Nro. 120. vagy meg-frisítő, és erősítő szert, mint Nro. 117. 160. egy kevés *Tinctura Succini-*

vel néki adni: de az ily állapot ritkábban történik, mint sem gondolják mások.

Minden szüléshez közelítő afzonyt meg-kell jól nézni, ha bőv vére van-é? pulfusa fefzes-é? ha úgy van, minden halasztás nélkül eret kell rajta vágni.

Továbbá, ha vizellete szabadon mégyen-é? ha pedig az már régen fenn akadt, a' fellyebb mondott módon ki-kell ereszteni.

Ha pedig már egy darab idő-ólta széke fintsen, lágyító kliftérrel kell néki széket szerezni.

Mert ha az ily állapotokra is nem eléggé vigyáznak, a' miatt gyakran bajos és szerentsétlen szülés következhetne.

A' szülésnek fájdalmi, vagy valóságos vájudó fájdalmak, vagy pedig más okokból származott fájdalmak: néna mind a' kétféle fájdalom együtt van; és az utolsó az elsőnek háznát el-rontya.

A' szülésnek valóságos vájudó fájdalmi az ágyékon és a' kereft-tson-ton kezdődnek, és szint a' szemérem testig el-terjednek, ezek szorito sulyos fájdalmak, és lafsanként a' méhnek száját meg-nyittyák.

A' más okoktól származott fájdalmat tsak a' hasában, és kivált a' köldöke

döke körül érzi az aszszony, melly miá has-tekergés és fel-fuvodás jó réá: ezen fájdalom nehezebben esik az aszszonynak, mint a' valóságos vájudó fájdalom.

Az ilyen fájdalmat azért mennél hamarébb el kell háritani: e' végre fokot használ, ha az illy aszszonynak hasára, szeretsen dio-virág füstivel meg-füstölt ruhát melegen gyakran kötnek, és ha ottan-ottan a' Nro. 257. lévő theából, egy fintsiával, vagy a' Nro. 106. lévő szerből, egynéhány tseppet egy kalán vízben adnak inni néki: ha pedig ezek után sem szünne a' fájdalom, a' Nro. 82. vagy Nro. 126. lévő szerből kell gyakran egy két kalánnal bé-adni.

Néha a' vájudó aszszonyok el-ájuláshoz közelitének: de ekkor könnyű segíteni rajtok, mert csak ruta-füves bor-etzettel kell a' vak szemeket megdörgölni, vagy azt kell velek szagoltatni gyakran, vagy pedig e' végre a' Nro. 105. 106. 258. lévő szerek-is használjak.

A' szülés közben felette fok vérc foly-el néha az aszszonynak: ha az a' vérnek bövségétől van, eret kell vágni rajta: de ha a' pulsusa gyenge, tétovázó, ha maga erőtlen, ábrázatya sáppad, kiilsó tagjai hidegülnék, ekkor nincs egyéb hátra, hanem hogy

a' gyermeket fordítani kell, ámbár jó fekvése legyen, és ki-kell szabadítani.

Gyakran pedig felettébb foly ugyan az aszszonynak a' vére, de a' vér meg-reked a' méhben, úgy hogy a' szemérem testből semmi vér ki nem foly mivel az utba lévő gyermek, az utját el-rekesztette a' vérnek. Ezt a' veszedelmes állapotot meg-lehet abból tudni, hogy ekkor az aszszonynak hasa hirtelen fel-puffad, maga el-sáppad, el-ájul, pulfusa kicsiny, egyenetlen, tétovázó, keze lába meg-hidegszik, és egész testén bővséges hideg veréjték jön ki: ezen állapot igen veszedelmes, úgy hogy ha akkor mindjárt mesterséggel ki-nem lehet vonni a' gyermeket, gyakran mind az anya, mind a' gyermek csak hamar meg-halnak.

De még ennél-is veszedelmesebb az, midőn a' szülés közben a' méh meg-reped, meg-szakad: ekkor is azon kell lenni hogy a' gyermek mennél hamarébb ki-vonattassék.

A' GYERMEK-ÁGYAS ASZSZONYOKRÓL.

Minekutánna az aszszony gyermekét el-szülte: *Gyermek-ágyas* aszszonynak mondatik.

A' tapasztalás tanította, hogy kivált a' gyenge beteges személyyeknél,
és

és azoknál-is, kik nehezen szültenek, szinte hat hetek telnek-el, míg ismét erejekre állanak, azért-is a' nyugadalomra, orvoslásra, erősödéssre hat hetek rendeltettek nékik, innét *Hat hetefeknek*-is mondatnak.

Az erős dologhoz szokott személyek, és azok-is kik könnyen szülnek, és különben-is egészségek, fokkal hamarébb fel-épülnek a' gyermek-ágyból.

A' gyermek-ágyas idő néha jól, szerentséfen telik el: de néha az alatt sokféle nehéz és veszedelmes bajok adják elő magokat: mellyek többire onnét következnek, hogy vagy a' szülés nem szerentséfen ment végbe, vagy hogy a' gyermek-ágyas aszfzonnnyal rolszül bannak, néha pedig onnét hogy nem jól viselnek reá gondot, és nem jól orvosolják,

A' melly vér mindjárt a' szülés után kezd szüntelen folyni, gyermek-ágybéli tisztulásnak mondatik: ha ezzel edgyütt egyéb állapottya-is rendesen, jól van az aszfzonnynak, igen kevés, vagy semmi fájdalmat nem érez, pufusa jól jár, mint más egészséges emberé: és így tart ez egynéhány napig: de többire a' harmadik vagy negyedik napon, kevesebbé kezd ez a' tisztulás folyni, és inkább valami fejeeres taknyos matéria foly helyette; ugyan

azon időben kezd az emlője-is dagadni, és fájni, kivált az olly afzszony-nak, a' ki gvermekét nem szoptatja; gyakran borzadás éri, pulsusa hideglelős; de olztán az ötödik, vagy leg-későbbben a' hatodik napon, tej kezd az emlőjéből szivárogni, mellynek dagadása, feszülése, és fájdalma ekkor megszűnik, és a' hideg-lelés-is, melly *Tsets-Hideg-lelésnek* mondatik, egészen el-múlik.

Ez után-is még egynéhány napokig, taknyos matériával elegyes vér foly a' szemérem testből, de azután csak vér foly, mellynek folyása némellyeknél, három vagy négy hétig tart; de némellyeknél színt a' hatodik hétnek végéig tart, sőt néha tovább-is.

Ha ezen állapotok rendesen mennek végben, a' gyermek-ágyas afzszony-nak semmi orvofságra nints szüksége.

De azomba, kivált míg a' *Tsets-hideg-lelés* el-múlik, tsendességbe maradjon, és ha házi dolgai engedik, az ágyba feküdjön; és a' Nro. 131. lévő szerből, estve reggel egy káffés kalán-nal végyen-bé, arra pedig mindég, a' Nro. 88. lévő szerből egy két fintsiával igyon. Ha pedig széke nints elégedendő: napjában, vagy minden harmad-nap, lágyító kliftért kell néki adni.

Az

Az erőtelen, és a' méhnek viszony-
tagságival bajoskodo személyek, úgy
szintén azok-is, kik nehezen szülte-
nek, igen helytelenül tselekesznek, ha
a' kilentzedik nap előtt az ágyat el-
hagyják: mert így magokat erőtleneb-
beké téstik, érzo inaikban rendeletlen
mozgást okoznak, és fel-épüléseket há-
tralják.

A' gyermek-ágyas aszszonynak az
első napokon csak kevés és gyenge ele-
delt kell adni, melly levesből, meg-fő-
zött kenyérnek hig levéből, főtt riská-
sa, vagy főtt árpa levéből, főtt almá-
ból álljon, ha illyeket bé-vehet, és
hozzá szokott; és illy eledellel éljen,
mind addig, míg a' tsets-hideg-lelés
egészlen el-mulik; midőn osztán min-
den részben jól van dolga, valami ke-
vés gyenge húst-is ehetik; a' kilentze-
dik nap után lehet olly ételt is néki
adni, melly jól táplál, de a' mindég
könnyen emészthető légyen. Tizen-
négy nap mulva, ha femmi baját nem
érzi többé, ereje meg jött, az ételt na-
gyon kívánnya, ekkor lassanként szo-
kott eledeléhez foghat, kivált az olly
aszszony, a' ki a' házbéli dologhoz-is
kénytelen látni: de a' kinek módja van
benne, hogv a' házi bajtúl ment lehet,
mindég jobb, ha még egy darabig a'
gyermek-ágyas aszszony *Dietáját* tartja.

A' szülés után többire az aszfzony bádgyadt, és álom jö réá: nagy gombaság vólna azért az illyet, a' köriille való hafzontalan fetsegés, vagy más zörgés által az álomtól el-vonni; mert a' természet nyugodalmat kíván a' fáradtság után, és az álom által az illyek hamar eröt kapnak. Aludni kell hát hagyni az illyen aszfzonyt, és minden zörgéft körülötte távoztatni kell: de mig ő aluszik, a' Bába mellette ül-jön, és réá vigyázzon, ha az aluvás közben nem érkezik e' valami baja, vagy tagjai nem rángatodnak-é?

Ha valami ollyas baja érkezik: tsendelen fel-lehet költeni, és illendő orvofságot kell néki adni.

Mert gyakran nagy el-ájulás következik az aszfzonyra, ha a' szülés közben igen fok vére folyt-el, és a' miatt nagyon el-erötelenült: néha ez a' beteget el-erötelenítő bövséges vér-folyás, a' szülés után-is tart: az illy személy hát tsendességben tartsa magát; a' hasát széles ruhával keresztül kell kötni; gyenge lágy meleg leveft, melyen kevés 'sir van, gyakran kell néki adni; ha ezek után sem szünik a' vér folyás, vért el-állito gyenge szereket kell néki adni, mint Nro. 85. 94. 98. ha pedig azon szerek gyengébbek vólnának, hogy sem a' vért el-állithatnák, tehát erősebb szereket kell elő venni,
mil-

millyek Nro. 96. 97. 192. a' mellett pedig, hideg vízzel egyenlő mértékkel elegyített etzetbe mártott ruhát kell hasának alsó részére kötni, mihelyt ez a' bőséges vér folyás, már kevelebbé kezd folyni, a' vért el-állító orvosságokat, kivált az utolsokat félre kell tenni.

Meg-kell pedig jegyezni, hogy ezen orvoslás módjának csak akkor van helye, midőn tiszta, piros, hig vér foly a' szemérem testből, és a' méh mindentől már üres; és így midőn ez a' vér folyás csak onnét van, hogy a' vérnek edényi a' méhben igen lágyak és gyengék: ellenben az ilyen orvoslás hafzontalan sőt káros volna akkor, midőn még a' Máffa, vagy egészlen, vagy annak nagy része a' méhben volna, vagy midőn fok öfzve aludt, meg-tsomozott vér volna benne a' méhbe, melly miatt az nem huzodhatnék öfzve, és így ezen vér folyásra okot adna.

Ekkor hát a' Bába vagy a' Tzompo, okosán és szemelsen kezével takarítsa-ki a' méhből a' Mását, vagy a' meg-tsomozott aludt vért: azután nyugalom által, és vért el-állító gyenge szerek által, millyek Nro. 82. 92. vagnak, ez a' felettébb való vér-folyás lassanként meg-szünik.

A' melly aszszonyok igen nagy gyermeket hordoznak méhekben, és

azomban igen sok víz-is van méhekben, azoknak a' méhek gyakran úgy ki-feszül, és meg-erötelenül, hogy a' szülés után öszve nem vonhattya magát egy darabig: gyakran meg-esik ez, az olly szülés után-is, melly nehezen és fokára ment végbe: ekkor hát a' méh a' szülés után-is meg-maradván előbbi nagyságában, és ki-feszült formájában, hasonló az üres 'sákhoz, és éppen nem huzza öszve magát, melly miatt felette bövséges vér-folyás következik.

Midön a' méh a' szülés után, idejében öszve huzza magát ekkor a' szemérem tsont felett, egy kemény gombalyagot, vagy kemény gömbölyü dombolságot lehet tapogatás által érezni: ha tehát ilyen kemény gombolyagot ott nem érezhetni, és ha az előbb említett okok jelen voltak, t. i. a' nagy gyermek, a' sok víz a' méhbe; és ha a' Bába, vagy Tzompo, bizonyosan tudja, hogy semmi sem maradt a' méhbe: ekkor nyilván van, hogy a' bövséges vér-folyás egyedül tsak onnét van, hogy a' méh igen ki-feszült lévén, még öszve nem huzhattya magát.

Ekkor a' hasnak alsó részét, meleg ruhával, vagy tenyérrel kell gyengén dörgölgetni: a' Bába pedig az ujjával tsak gyengédeden ingerelje a' méhnek a' száját: igy az öszve huzó erő fel-indul a' méhben, és végre öszve huz-

za magát: azután a' bövséges vér-folyás-lalsanként meg-fzünik.

Gyakran a' szereztséfen végbe ment szülés után, kemény fájdalmas, rángato forma öfzve huzodást éreznek méhekben az afzszonyok, has-teker-gés jö réájok, és hafoknak alsó részében kemény szorongatodást szenvednek: ezen fájdalmok néha meg-fzünnek, de ismét elő kerülnek, néha türhetők, és nem hofzszafok, de néha olly folyofok, hogy a' szülésnek fájdalomnál is kínofsabbak.

Szülés után való fájdalmoknak mondatnak azok.

Ezen fájdalmak többire az erőte-len afzszonyokon történnek, és azokon, kiknek igen könnyen ingerelhető testek van, vagy azokon-is, kik nehezen szültenek.

Ha ezen fájdalmok nem nagyok, könnyü az orvoslás: mert csak szereztsen dio-virág füstivel, vagy *Succinum*, gyanta füstel meg-füstölt ruhát kell az illy személy hasának alsó részére kötni, és ottan-ottan a' Nro. 257. lévő theából, egy fintsiával kell neki inni adni.

Ellenben ha nagyok és hofzszafok a' fájdalmak, fájdalmat tsendesítő szereket kell elő venni, mint Nro. 82 126. vagynak.

De ha ezen fájdalmak a' benn maradt Másától, vagy a' méhben megtsomozott aludt-vértől származtak: ezek a' a' szerek semmit nem használnak, és a' fájdalmak-is addig meg nem szűnnek, míg a' méh azoktól, vagy a' természetpek ereje által, vagy megerőség által meg-nem szabadul.

Míg ezek a' szülés után való fájdalmak tartanak, addig a' pulsus sebesen vér, öszve vonult, és egyenetlen: de mihelyt azok meg-szűnnek, a' pulsus mindjárt szabadon jár, egyenlő, és természet szerént való.

Ha a' tsets-hideg-lelés jokor kezdődik, és csak gyenge; nem szükség azért orvótséghez nyulni: hanem csak az említett port, és lágyító italt kell a' betegnek adni, azomban a' beteg őrizze magát a' hidegtől, hogy meg-ne fázzon, és ha nincs elégedendő széke, minden nap míg a' hideg tart rajta, és az emlője feszes, lágyító klisfért kell bé-adni.

De ha erősen leli a' hideg, minden nap, a' Nro. 1. lévő port, háromszor vagy négyszer végye-bé, vagy éljen a' Nro. 2. 9. lévő szerrel: és a' mellett böven igyon a' Nro. 40. 88. lévő lágyító italokból.

Ritkán esik-meg, hogy ez a' tsets-hideg-lelés olly nagy légyen hogy eret kellene miatta vágatni: de csak ugyan
szük.

szükséges az néha, midőn t. i. a' beteg igen bőv vértü, pulsusa kemény és tellyes, vagy ha az emlője igen veres, felette kemény, fáj; és igen meg-gyuladott.

Ekkor úgy kell az orvoslást rendelni, mint a' közönséges gyuladásban fellyebb mondatott; és ha a' gyuladás felettébb való, mindjárt elsőben-is lágyító főtt kötést kell a' melyére kötni: ha ez által szűnik melyének gyuladása és feszülése: tehát e' közzé a' lágyító főtt pép közzé, el-olzlato erővel bíró füveket-is kell elegyíteni.

Az emlőnek illy gyuladása gyakran meg-genyetségesedik: melly ha magába meg-nem fakad, lántzétával meg-kell vágni.

Gyakran a' gyuladás és a' Hideg-lelés el-mulik egészlen: de azomba az emlők igen keményen és feszesen maradnak: ekkor a' lágyító italok mellett, a' Nro. 173. lévő szert kell elő venni: így gyakran kevés napok alatt az illy keményedés el-olzlak.

Ha pedig az emlőnek illy keményedései nehezen gyógyulnak, és sokáig tartanak, eger szagu bürögből készített flastromot kell réá kötni, és a' mellett olzlato szereket-is kell bé-adni, millyek Nro. 60. 91. 135. 174. vagynak: így többire a' leg-nehezebben orvosolható keményedések-is, és mérges, rák

fenés fekélyek az emlőn, szerentséfen meg-gyógyulnak: de azomba az illy szerekkel fok ideig kell élni, hogy legkisebb keményedés se maradjon hátra.

Néha a' tsetsnek bimboji, kivált az olly afzszonyokban, kik a' magok gyermekét szoptattják meg-sebefednek, fájnak, fok helyeken meg-hafadoznak: nagy könnyebbséget szerez ekkor az, ha birs-alma meg-tört magvának levével, vízzel fel-eresztve, vagy fül fünek friss levével a' tsetsnek illy bimboját gyakran meg-kenik, vagy ha tojás vagy viasz-olajjal jól bé-kenik.

Néha pedig a' tsetsnek bimboja igen meg-veresedik, és vízket, fáj keményen, és valami tsipős evös matéria jö-ki rajta, melly azt néha ki-sebesíti, és ki-efzi: ekkor a' sérelmes részt a' Nro. 208. lévő szerrel kell gyakran, de gyengédeden mosogatni, és ugyan azon szerbe mártott gyenge gyoltsot kell szüntelen rajta tartani: de arra kell vigyázni, hogy mikor a' gyermek szopni akar, mindenkor elébb, lágy meleg téjjel, egyenlő mértékben elegyített vízzel a' tsets bimboját meg-kell mosni, és tisztogatni, hogy semmi se maradjon rajta ezen orvoiságból, hogy a' gyermek azt bé-ne szopja: a' kik pedig nem szoptattják gyermekeiket, nem szükség hogy így téjjel le-mossák

mosás a' tsets bimboról az orvofságot.

Némelly aszszonyoktól a' gyermek-ágybéli tisztulás elég böven foly: de némellyektől tsak kitsiny mértékben: némellyektől tsak olyan vér-foly-el, mint a' mosott husnak a' leve, némellyektől pedig inkább tsak taknyos vizes matéria foly, mint sem vér.

Az efféle állapotban tsak azt kell meg-visgálni, ha egészséges-é azomban a' gyermek ágyas aszszony, vagy nem? ha egészséges, semmi bajt nem érez, a' természetre kell bizni az egész dolgot.

De halátni, hogy az olly aszszony kitől böven és szüntelen foly ez a' vér tisztulás, az által erőtlenség, szinében sáppad, ottan-ottan ájuláshoz közelelt, szive dobog, 's a' t. ekkor vér-folyást el-állito szert mint fellyebb irodott kell néki adni, és hogy tsendességben tartsa magát meg kell néki mondani.

Ha pedig a' gyermek-ágybéli tisztulás tsak igen kitsiny mértékben van az aszszonyon; de azomban hasának alsó részében szorongatodást, vagy szurdalo fájdalmat érez, feje szédeleg, melye meg-szorúl, szive dobog, szorongatodik, és tellyes pulsusa van: ezek azt jelentik, hogy a' tisztulás nem eléendő mértékben megyen töle: ekkor hát gyakran mosassa lábait lágyító feredőben; hasát pedig a' Nro. 128. lévő

irral kell ottan-ottan jó darab ideig kenni; lágyító klisztért is gyakran kell bé-adni: azomba a' Nro 88. 251. lévő italokból hőven igyon. Ha ezen szerek nem eléggé használnak: tehát a' Nro. 120. 201. 202. lévő szereket kell elő venni. Ha pedig a' pulfusa tellyes és feszes, eret kell rajta vágni.

Vért forraló, és a' vér-folyást erősen hajto szereket, kiváltképpen távoztatni kell.

Gyakran meg-esik, hogy a' hirtelen való meg-fázás miatt, vagy hirtelen való meg-ijjedés meg-haragvás, vagy más egyéb indulat miatt, a' gyermek-ágybéli tisztulás hirtelen el-áll, fennakad, és a' belső részekre megyen által: ebből a' leg-veszedelmesebb gyulafzto nyavalyák izármaznak.

Felettebb roszfzül esne a' dolog, ha ekkor vér-folyást indito szerekkel akarnák az ilyen el-állott tisztulást meg-indítani: hanem tsak úgy kell orvosolni, mint fellyebb az illy nyavalyában meg-iratott.

Néha a' gyermek-ágyás idő közben, minden nyilván való ok nélkül has menés esik az aszszonyra, melly vizes és epe sár materiából áll, és ekkor a' vér-tisztulás rajta meg-szünik.

Ha ez a' has-menés nem felettebb való, sem más egyéb bajt nem okoz, vagy fokáig nem tart: nem szükség azt el-ál-

el-állítani: de ha felettébb van, és fokáig tart: a' Nro. 193. lévő port kell bé-adni, és azután a' Nro. 94. lévő szer által kell a' has-menést mérsékelni.

Ha pedig a' has-menés onnét van, hogy a' beteg meg-fázott, vagy hogy nem jó Diétát tartott: ekkor úgy kell azt orvosolni, mint fellyebb az illy okokból származott has-menésről meg-mondatott.

Néha a' gyermek-ágyas aszszonyoknak leg-nagyobb nyavalyáji onnét származnak, hogy a' tej az emlőjökben nem jól készül meg, nem válik el elég-gé a' vértől, hanem meg-poshad, meg-romlik ottan; vagy midőn a' fészec és tejjel telyes emlő, hirtelen meg-üres-sedik, el-lágyul, el-hervad, jöllehet a' tsets bimbón nem szívárgot-ki a' tej; mert ekkor a' tej vízíza takarodik a' melybe, és kulombféle részekre me-gyen által.

Ha ez a' tej az agyvelőre, a' tü-dőre, vagy a' hasba lévő belső részek-re takarodik: igen veszedelmes az álla-pot, és gyakorta csak hamar meg-hal miatta a' beteg.

Ha pedig ez a' tej a' külső részek-re takarodván, ottan daganatot támaszt, gyakran lehet rajta segíteni; mert ek-kor csak fok lágyító italt kell adni in-ni, és mihelyt a' daganat meg-lágyul, ki-kell vágni, és fokáig úgy kell nyil-

va tartani, hogy minden rusnyaság azon az uton ki-sollyon.

Az illy daganat néha mindjárt eleinten meg-lágyul, és lehet tapogató kézzel érezni, hogy a' nedvesség meggyült benne; néha pedig kemény ez a' daganat, és ekkor lágyító flastromot kell ráá kötni, vagy pedig lágyító péppel kell mennél hamarébb meg-éreltetni.

Néha pedig ez az emlóból vízfza takaradott téj az egész testen el-terjed, és sullyos közfvényes fájdalmat okoz, gyakran azután némelly tagjait nem is mozdithattya a' beteg. Ekkor a' Nro. 46. 72. 116. 173. 174. lévő szerek, ha jó darabig él velek a' beteg, használ-
nak: ha pedig a' mellett jó erőbe van a' beteg, igen jó lesz azomba, gvenge purgáló szert gyakran bé-adni néki.

Néha pedig azután hogy a' téj az emlóból a' vérbe vízfza takaradott, azt lehet észre venni, hogy az aszszony-nak szemérméből, fok fejéres, téj forma taknyos nedvesség foly-ki; vagy pedig, hogy taknyos, biidös nedvességii has-menés esik az aszszonyra: az efféle ki-ürülés mindég hasznos, mivel így a' rosz matéria semmi részre nem megyen által, hogy ott magának fészket verjen.

Gyakran a' gyermek-ágyas aszszonyon köles forma pattogzás üti-ki magát:

gát: ha ez a pattogzás nem különbözik a' rendes köleles pattogzástól, csak úgy kell orvosolni ezt-is, mint azt, a' mint fellyebb a' forro nyavalyákról meg-iratott.

Minekutánna a' gyermek-ágyas idő szerentséfen el-tölt, és a' tisztulás-is lassanként, rendesen el-végződött: hasznos mindég ekkor purgáló szert adni az afzszonynak, ollyat mint Nro. 5. 14. írva vagyon.

A' KISDEDEK NYAVALYÁIRÓL.

Mihelyt a' gyermek a' világra születtek, mindjárt szorgalmasan meg kell vizsgálni, ha friss, eleven, egészséges-é az? vagy pedig erőtlen, és csak alig láttzik hogy élne.

Az egészséges friss gyermek körül, minekutánna annak köldök kötelét helyesen meg-kötötték, azt kell jól meg-nézni, ha nints é valami természet ellen való annak testében? ha ép é minden tagja? nem ment-é-ki helyéből valamellyik tagja? vagy nem tört-é-el? ha feje nem törődött-é-meg valahol? vagy ha valami daganat, vagy szokatlan ki-nőtt hus, vagy valami festett foltos jel nintz é a' testén? nints-é hasadt ajaka, mint a' nyulnak? 's a' t.

Gyakran úgy születik a' gyermek, hogy az alfele bé-van forradva, vagy

pedig csak bé van zárva valami vékony oda nőtt bőrrel; ez színt úgy meg - esik a' vizelő tsöben - is; úgy hogy ekkor a' gyermek se nem vizelhet, se izéke nem lehet: szükség hát ekkor tanult Borbély kéz által segítségével lenni: mert szükség mennél hamarébb a' mostan született gyermeket attól a' rusnyaságtól meg - szabadítani, melly ő benne meg - gyült az idő alatt, míg az anya méhében lakott.

A' tagoknak helyéből való ki - fitzomodása, és a' tsonthak törése, az illy kisdedekben gyakran könnyen és izereintséfen meg - gyógyul.

A' gyenge törődések, és az onnét származott kicsiny daganatoknak többire hamar el - mulnak, ha azokat lágy meleg borral és vízzel gyakran molo gattyák, és abba mártott gyolts ruhát tartanak szüntelen rajta.

A' fonek hátulján támadt nagy daganatok többire mindég halálosok.

A' több természet ellen való történetek, nem kívánnak semmi olly hirtelen való segítséget: ha a' gyermek egészséges, fogan azok közül magokba el - mulnak, midőn az erősödni kezd.

A' több Borbély mesterség alá való nyavalyákat, ha hirtelen nem kívánnák a' Borbély kéz által való segítséget, addig lehet halasztani, míg a' gyermeknek elég ereje lesz arra, hogy a' Borbély kezét (*operatiot*) el - szenvedhesse; de ha látni hogy az illy nya-

valya nőtön nő, annak orvoslását nem kell fokára halasztani.

Ha pedig a' gyermek a' születés után erőtlén, és olyan mintha alig élne, mint ez gyakran a' nehéz, hozzizas és természet rendin kivül való szülésben meg-ízokott esni: mindjárt az illy gyermeket élesztetni kell, és az életnek benne meg-fogyatkozott erejét segíteni kell.

Némelly az illy gyermekek közül, egészen halován színü és sápadt, alig látzik hogy lélekszene, a' szivében és a' pulzusában, csak igen gyenge és ottan-ottan el-maradó mozgást lehet érezni; néha pedig semmi efféle jelt sem lehet a' gyermek körül látni, hanem csak ez egyet, hogy még egész testében a' természeti melegség meg-vagyon, és hogy még a' teste lágy.

Némelly pedig mint a' holt úgy fekszik, feje és kivált ábrázattya felpuffadt, vérrel meg-tölt, szederjes színü, és néha fok tajték jö-ki szájából.

Az első állapotban, midön t. i. az erőtlén gyermek halován színü, annak köldök kötelét mindjárt illendöképpen meg-kötven, és el-vágván, ötet meleg feredoben kell tenni, melly egyenlő mértékben öszve elegyített borból és vízből készült, és spongviával, vagy ruhátskával kell mosni és dörgölgetni a' fejét, ábrázattját, mellyét, hasit, hát-

hát-gerintzét és egész testét; a' vak-
 izemeit pedig, az orrát, és a' szívnek
 gödrét, szarvas szarvából készült gyen-
 ge spiritussal kell dörögölni: így gon-
 doskodván körülötte, kezd olzván a'
 gyermek lélekzetet venni, ki az előtt
 az erőtlenség miatt nem vehetett lehel-
 letett, azután teste-is kezd melegedni,
 és végre a' siraft is el-kezdi. Az olly
 gyermeket pedig, a' ki úgy fekszik
 mint a' holt, nem olly hamar lehet fel-
 élesztetni: minekutánna azért azzal-is
 egy darab ideig így bántak, de nem
 lehetett még-is fel-élesztetni, meleg
 gyóltó ruhába kell azt bé-polálni, és
 gyakran kell néki olly kliftért bé-adni,
 mellybe a' szarvas szarvából készült
 spiritusból legyen egynéhány csep ele-
 gyítve; melyét pedig néha-néha a' két
 tenyérral csak gyengédeden öszve kell
 szoritni, és hirtelen el-kell bortsátni:
 ottan-ottan a' hát-gerintzét, melyét,
 és kivált a' szive tájékát, a' tenyérral
 kell, de csak gyengédeden ütögetni,
 vagy illetni; az orrát bé-kell fogni, és
 úgy kell azomba a' szájába levegő-eget
 fujni szájjal; így gyakran fel-éled az
 olly gyermek-is, kit réá nézve, akárki
 holtak mondott volna lenni: de azom-
 ba ekkor az időt és a' fáradságot nem
 kell lajnállani, hanem egynéhány órát
 az illy élesztgetésben el-kellerik
 tölteni: az illy fáradságnak elég nagy
 jutal-

jutalma, midőn az által Embernek élete szereztetik visszsa.

A' második állapotban pedig az ilyen dörgölés, és vért forralo orvolság ártalmas vólna, mivel akkor a' vér igen meg-gyült a' főben, és az életnek ereje igen el-nyomattatott.

Ekkor-is ugyan a' köldök kötelét el-kell vágni, de nem kell azt meg-kötni; hanem engedni-kell, hogy egy-néhány kalán vér folyon-ki rajta; így a' kisedben a' vérnek keringése mindjárt szabadabb lesz, feje-is a' fok vérnek terhétől meg-szabadul; és többire az életnek jelei csak hamar megttzenek az illy gyermekben.

Mihelyt pedig elégedendő vér folyt-el a' köldök kötelen, azt mindjárt meg-kell kötni, és azután az illy gyermeket is lágy meleg vízzel és borral kell mosni; ha pedig azomba nints elégedendő széke, kliftért kell neki adni: mellybe egy kevés méz légyen elegyítve.

Az égetett, erős spiritusból való szereket ezen állapotban távoztatni kell.

Némelly gyermekek frissen, egés-ségesen születtenek, semmi hiba nintsen benne: de egynéhány orák mulva, gyakran elébb-is, kezdenek nehezen lélekzeni, a' mellyek hörög, ábrázattok meg-szederjesedik, szájokból tajték jö-ki, mellyel néha a' szájok egélfz-

egészlen meg-telik: az illy tajtékot mind-járt ki-kell ujjal tsak gyengédeden az ő Izájokból takarítani, klisztért kell nékik adni, és a' Nro. 288. lévő szerből gyakran kell nékik egy kis kaffés kalánkával adni. Az okadás hafznál az illy kisdededeknek, mert azzal a' fok taknyos matéria ki-megyen belőlök.

Mindjárt a' születés után való szé-ke a' gyermeknek, olyan mint az enyves, szurkos, fetét zöldes, taknyos matéria, mellyet gyermek-szuroknak - is lehet mondani.

Gyakran nem tsak a' gyomra terhes a' kisdedednek taknyos matériával, hanem a' béleiben - is a' taknyos matérián kívül, fok gyermek - szurok van.

Felette igen nagy szorongatodást, el-erőtlenítést szerez a' kisdedednek az illy matéria, kivált midőn az igen enyves, úgy hogy nehezen mehet el-tőle.

Ha pedig tsipós ez a' matéria, a' belet rágja, has tekergést okoz, felpuffadást, gyakran a' tagokban rángatodást, a' nyavalya-töréshez hasonlo hánykodást, és a' belekben gyuladást szerez.

Leg-első gond-is a' legyen hát, hogy az illyen szurkos matéria a' kisdededből ki-ürítették: e' végre a' Nro. 259. 260. lévő szerből gyakran kell néki egy kaffés kalánkával adni. Ha pedig ez a' gyermeki szurok, bűdös és tsipós,

az elébbi szor mellett kliftért-is kell néha adni, melly friss olajból, és tehén hus lévből készült légyen.

Hogy a' gyermekén has tekergés van, meg-lehet abból tudni, hogy akkor a' hasa fel-fuvadott, a' gyermek nagyon fikolt, és szüntelen sír, lábát a' hasa felé vonnya-fel, magát hánya veti, és ha egynéhány szél elmegyén tőle, mindjárt tsendesebben van.

Az elébbi gyenge purgáló szerekkel, mind addig éljen a' kised, ha szinte már szopik-is, vagy másképpen tápláztatik-is, valamig az illy matéria belőle egészen ki-nem takarodik: mert valamig abból valami marad benne, mind addig a' tej, vagy más táplálás nem használ néki, és nem-is nyughatik.

A' kisedből hogy az illy enyves matéria már egészen ki-takaradott, abból meg-lehet tudni, hogy azután természeti szine van a' székinek, és taknyos, fetét zöldes, vagy más színű enyves matériával többé nem elegyes.

Az olyan gyermeket a' ki friss, erős, egészséges, a' kinek hasa mindjárt eleinten könnyen, és bövségefen ki-ürült, a' ki a' száját szüntelen nagy kívánsággal tátja-fel, ajakit hegyesen öfzve vonja, és úgy kéri a' tsetset, lehet tizenkét ora mulva szoptatni, vagy
más

más igen gyenge, könnyen emészthető eledelt néki adni.

De az olyan gyermeknek, a' ki nek hafa, nem olly könnyen, nem is olly böven kezd ürülni, és tisztulni, húfzon-négy, vagy harmincz oráig nem kell tsetset adni, ha szinte szüntelen kívánná is azt; elég az illyennek, gyenge, 'sir nélkül való hus lévből egy-néhány kaffés kalánnal gyakorta adni.

Minekelötte tsetset adnak a' kisednek, meg-kell jól vizgálni, ha szophat-é az?

Hogy ezt meg-tudhassd, kis ujjodat tedd a' szájába, és ha azt nyelvvel és ajakival bé-szopja, bé-huzza, ebből meg-tudhadd, hogy szophat.

Hogy a' nyelve szabadon van a' kisednek, abból-is meg-tudhadd, ha az nagyon sikolthat, ha nyelvét ajakinak külső szinéig ki-nyujtja, és ha nyelvét a' szája padlásáig fel-mozdithatja, és végre abból, ha jól szopik.

Ha pedig látni, hogy nyelvét nem könnyen mozditja, és nem igen szabadon van a' nyelve; jól meg-kell vizgálni, ha nyelvének alsó rélje nem ragadt-é-le? és így a' nyelvnek hártvás kötele eléggé van-é fel-oldva?

Ha úgy nints, tehát okosan és szemesen, olloval azt fel-kell mettzeni.

Néha pedig a' kised azért nem szophatik, mert gyenge és erötelen: az illyen-

illyennek nem kell a' tsetset erővel dugni a' szájában, ha nem a' tejet csak gyengédeden ke'l a' tsetsből a' szájába ereszteni, vagy ki-sejvéni a' tejet a' tsetsből, kaffés kalánnal kell a' szájábaa tölteni; vagy pedig tsirke hus levet kell gyakran néki adni, mellyel addig éljen, míg annyi ereje jö, hogy szophat, és azután a' tse:re kell fogni.

Néha pedig a' kisded azért nem szophat, mert a' nyelve és az ajaki fájnak, vagy hogy azok sebessek.

Az illy gyermekeket is hát tsak úgy kell táplálni, mint elébb mondatott, míg ezen bajai el-mulnak.

Az illy állapotban pedig nagy könnyebbséget izerez, ha a' Nro. 67. 261. lévő izerekkel, ezen fajos vagy sebes rézket gyakran kenegetik.

Mikor már a' kisded egy darab időtől fogva szopott, azután fokféle bajai érkeznek a' téj miatt, kivált ha gyenge, erőtlen hála van, vagy ha azomba taknyos nedvelséggel-is a' gyomra és béle meg-terhelődik.

Mert ekkor többire a' téj a' gyomrában meg-alulzik, meg-sűrűdik, meg-savanyodik: innét a' gyomra, és béle fel-fuvodik, has-tekergés jö réá, melly miatt tagjai, mint a' nyavalya-törésben rángatodnak, hánykodnak: gyakran, sűrű, meg-turofodott matériát okádk; nagy szorongatódásba van, erőtlen;

nints nyugta; azután erős has-menés jö réá, az eméztete többire taknyos, meg-turodzott forma, és bűdös; néha eleinte az eméztete zöldes, néha pedig sárgás ugyan, de egy kevés idő múlva az-is pást zöld színűvé lesz: és ezekből a' jelekből lehet nyilván meg-tudni, hogy sok tsipös savanyu matéria van gyomrában, mellyből az említett bajok származnak.

Ekkor hát olly szereket kell adni a' kisednek, mint Nro. 262. 263. 264. 265. vagynak: így a' savanyu tsipös matéria többire meg-orvosoltatik, és látsanként hasából ki-ürül.

Ha a' has-tekergés felettébb kínos, gyakran kell kliftért adni a' kisednek, melly friss olajból, és hus léből készüljön, hasára pedig szeretsen dio virággal meg-fűtött gyenge ruhát kell kötni; vagy pedig gyenge ruhából zat kotskát kell varni, azt székfűvel meg-kell tölteni, és mindég melegen kell a' hasán tartani.

Ezen orvoslást mind addig kell követni, míg látni, hogy még is turosz, fajos, vagy tsipös savanyu matéria van a' kisedben.

Az idő alatt pedig, kivált ha a' savanyu tsipös matéria igen sok a' kisedben, ritkán kell öret szoptatni, vagy tejet néki adni: hanem inkább
tsak

tsak jól meg-főzött tsirke husnak le-
vével kell táplálni.

Az illy szorgalmatos orvoslás ál-
tal az elébbi bajok, többire mind meg-
szünnek: ha pedig a' has-menés az-
után-is tart a' kiseden, midőn már
úgy láttzik, hogy a' savanyu tsipös,
és fajtos, turos matéria belőle ki-ta-
karodott, ekkor a' Nro. 266. lévő szert
kell elő venni.

Az erős, és igen szorító, has-me-
néft el-állító szerek a' kisedeknek
mindég árranak: mert azok az ő bel-
ső rézekben meg-keményedést okoz-
nak, ha fok fel-puffad, meg-keményül
miatta, fokszor pedig nehezen gyogvit-
ható, vagy orvosolhatatlan száraz-be-
tegségben-is esnek miatta.

Ha pedig azután-is, midőn már
az elébbi szerek által, a' taknyos, tu-
ros, és savanyu matéria meg-orvosol-
tatott, a' nyavalya töréshez hasonló
rángatodások, és hánykodások meg-
vagnak a' gyermekben: ekkor a' Nro.
267. 268. 269. 270. lévő szereket kell
elő venni.

Az illyen szereket pedig soha ad-
dig bé nem kell adni a' kisednek,
míg gyomra és a' béle a' tsipös maté-
riától ki-nem tisztul; mert többire az
a' fő szerző oka az illyen bajoknak:
míg tehát az olly matéria ki-nem ta-
karodik, az illy szereket hijába adják

a' kisedednek: de tsak ugyan, midön a' nyavalya-töréshez hasonló hánykodások, és rángatodások kemények és soká tartanak a' kisededen, az elébbi szerekhez ezekből is lehet elegyíteni, és úgy kell néki béadni.

A' melly kisededeknek formáclan nagy fejek vagon, vagy a' kikben, a' kaponyának isontos részei igen távol álnak egymástól, a' kik mindég álmofak, és minden nyilván való ok nélkül gyakran okádoznak: ezekben a' tagoknak rángatodási mindég veszedelmese.

Gyakran meg-esik, hogy ezeknek fejekből hirtelen, taknyos nedvesség kezd le szivarogni, ekkor ezek mindég tsuklanak, azután nehezen lélekeznek, és köhögni kezdenek, azután nyavalya-töréshez hasonló hánykodás jö réájok, és néha tsak hamar azután meghalnak.

Némelly gyermekekenk ugyan gyenge korokban illyes bajok nintsen, hanem mindég betegesek, és buta elméjük vagy fejük van: és gyakran egész életkben tart rajtuk az érző inak rendelelen rángatodása, vagy maga a' nyavalya-törés-is réájok jár.

Az illy gyermekeknek nagyot használ, ha gyakran adnak nékik gyenge purgáló izert.

Néha pedig hogy nyavalva-töréshez hasonló hánykodások és rángatodások jönek a' kisedre, annak a' szoptató dajka az oka: midőn t. i. az, nagy meg-haragvás, vagy meg ijjedés, vagy más egyéb nagy indulatosság után, szoptattya a' kisedet.

Az illy kisednek mindjárt purgáló szert kell adni, de gyengét, a' dajka tsetsütől el-kell fogni egy darabig; a' dajka melyéből egynéhányszor ki-kell fejni a' tejet, és midőn már az indulatok és a' miatt a' dajkában lett háborodások meg-szüntek, és emlőjében friss újj tej szaporodott, akkor kell osztán ismét tsetsre fogni a' kisedet.

Néha a' szoptató dajkára a' havi tisztulis rendszeren elő kerül: ha ez idő alatt a' miatt lemmi baja nem érkezik a' kisednek; nem szükség a' dajkát változtatni: de ha az idő alatt a' kised mindég beteges, nem nyughatik, kivált ha inai rángatodnak, vagy úgy hánykodik, mintha a' nyavalva törné, ekkor vagy a' réjtől el kell választani, vagy más dajkát kell néki keresni.

Gyakran, a' születés után egy darab idővel sárgaság csik a' kisedre: többire ekkor a' gvomra és béle fel-van fuvodva; ekkor-is a' fellyebb említett gyenge purgáló szereket, kivált

a' Nro. 264. lévőöt kell elő venni, ha látni, hogy savanyu, vagy turos matéria, gyült-meg benne.

De ha semmi jele nints annak, hogy lok savanyu matéria vólna benne, és ha elégedendő ízéke van: ekkor tsak olyan szereket kell egy darabig néki adni, mint Nro. 271. 272. vagynak.

Szint ezen szerek hafznosak akkor is, ha egy darab ideig élnek a' kisedek velek, kiknek gyakran holmi apro fekélyetskék támadnak az ajakokon, fogok-husán, nyelveken, és torkokban; de ha azomba ezeknek hafa megszorúlt, székek nintsen elégedengő, ezen szereket egy két nap félre kell tenni, és azok helyett gyenge purgáló szert, mint Nro. 273. kell bé-adni.

Azomban az illy kisednek száját mindig tisztán kell tartani, gyakran kell friss tiszta jó vízzel, vagy sállya vízzel ki-mosni: ha az ajaka, nyelve, foga-husa, és torka sebes, a' Nro. 261. lévő szerrel gyakran kell azon részeket kenegetni.

Ha pedig azomba a' kisednek szája, vagy az említett részek valami fejéres, ragados hártzával vagynak bévonva, vagy ha azok az apro fekélyetskék, gombáfok és dombosok: ekkor egy darab vékony gyenge gvoltstot vízbe kell mártani, azután a' Nro. 274. lévő porba kell azt mártani, és azzal
tsak

csak gyengédeden kell az említett részeket kezegetni, dörgölgetni: azután a' kiseded száját jól ki-kell mosni, és a' Nro. 261. lévő szerrel úgy kell bekenni a' mondott részeket.

Ha a' kisedednek, tsipós, vízkető, evös, fokáig tarto fel-tsattant tarjagótság, vagy apro sekélyetskék vagnak az ábrázattyán, füllén, ízeme tájékán, fejének hajás.rézén: ekkor-is, mint fellyebb jó darab ideig kell néki adni olly szereket, mint Nro. 271. 272. 273. vagnak.

Néha az illyen orbántzos sekélyből fok tsipós nedveség foly-ki, melly a' közelebb lévő részeket meg gyulasztja, ki-eszi, vagy pedig majd el-tűrhetetlen vízketogséget szerez: ekkor hát ligy meleg vízzel elegyített téjjel kell gyakran ki-mosni az illy tsipós nedveséget, és azután száraz ruhával kell fel-szivatni, és ki-szárasztani a' nedveséget. A' sebet szárasztó szerek, kivált a' mellyek onból kézfülnek, itt többire veszedelmek: néha ugyan azok által el-szárad az illy fekély, de azután a' tsipós nedveség gyakran a' belső részekre takarodik, és gyuladást, inak rángatodást, nehéz lélekzést, vakságot, és néha nyavalya-törést-is szerez. Az illy fel-tsattant tarjagótsággal, és fekélyel, mindég okosan kell hát bánni: igaz ugyan hogy fokáig tartanak

nak azok: de hogy a' nagyobb veszedelmet el-lehefesen kerülni, a' szüléknek békeféséses türeéssel kell várni azoknak meg-gyógyulását.

Szint ezen szerek használnak az olly kisededeknek-is, kiknek nagy hasok vagyon, vagy a' kibben úgy látzik, hogy meg-keményedés van belső részeikben: de szükség hogy azokkal tokáig éljenek az illy kisededek: a' mellett este, reggel, jól meg-kell kenni a' hasokat olly irral, melly a' Patikában fejer málva irnak mondatik.

Ha pedig a' kiseded hasában lévő keményedés olly erős, hogy ezen szerek által nem akar meg-lágyulni, a-7omba, ha a' mondolák a' kisedednek nyakán, vagy egyéb részén-is testének, meg-keményedtek: ekkor a' Nro. 275. lévő szert kell néki rendelni, melly orvolság többire elégséges-is, ha egy darabig él-véle: ha pedig egyszernind lok tsipós matéria-is van a' béliben: a' Nro. 276. lévő szert kell néki rendelni.

Ha ollyan szerekkel, mint Nro. 271. 272. 275. 276. jókor kezdenek élni, és jó darab ideig élnek az olly kisededek, kiknek, a' mint szokták mondani, kettős tagjaik vagynak, vagy Angliai betegségbe estek; abból gyakran szereztsélen ki épülnek, vagy leg-
alább

alább veszedelmes következtetést elkerülük.

A' Nro. 277. lévő por gyakran szerepséfen meg orvoslta e' nyavalyát, de úgy, hogy lok hónapok alatt, sőt egész esztendőig is élte véle a' gyermek.

Azomba arra kell vigyázni, hogy midőn a' gyermek ezen izerekkel él, ha nintsen elégedendő széke, vagy ha az ételt nem kívánja: gyakran kell neki gyenge purgátiót is adni, millyen Nro. 273. vagyon.

Az illy gyermeket pedig mindég tisztán és szirazon kell tartani; mert ha mindég nedveltségben és rusnyaságban fekszik, az által mindég öregbedik nyavalyája: gyakran a' tisztátalan vagy nedves ház, mellybe az illy gyermekek laknak, leg-első szerző oka az ő nyavalyájoknak.

A' tiszta szíraz, friss levegő-ég, az illy gyermekeknek kiváltképpen használ: a' mellett a' teinek mindenféle gyakorlása, a' mellyre csak lehet a' kisdedeket fogni.

Sokat segiti e' nyavalyának gyógyítását az-is, ha a' kisdednek hasát, és meg-vastagodott tagjait, kámfornak és succinum gyantának füstivel jól megfüstölt pamut ruhával, minden nap gyengén döröglik.

A' melly gyermeket a' gelifzta háborgat, attól többire könnyen meg-szabadul, és meg-gyógyul olly szerek által, mint Nro. 278. 279. 280. 281. 282. vagynak.

Ha pedig a' omiba kemény-is a' hafa, és feszes; vagy ha a' gondolák testében meg-keményvednek: ekkor ezen szereket a' fellyebb említett lágyító és olvasztó szerekkel meg kell elegyíteni.

A' harmadik vagy negyedik honapban gyakran meg-esik, hogy a' kiseded, valamit csak kaphat, mindent a' szájában dug, és azt erőssen harapja, szájából fok nyál foly ki, és a' két áll tsontya igen meleg, fok helyen igen veres, és igen vízket néki; néha egész testében nagy forrosága van, ábrázatya piros, testében bűdgyadt, és pulsu-fa hideg-lelős.

Ezek a' nyughatatlan bajok akkor jönnek a' kisededre, midőn a' szájában a' fognak matériája kezd keményedni, dagadni, és dombosodni, az-az, midőn a' fog kezd érni.

Ekkor ha elégedendő széke nincs a' gyermeknek, gyakran kell néki klistért adni, és a' mellett gyengén hivesítő italt, mint Nro. 283. a' fájós részt pedig a' Nro. 67. lévő szerrel gyakran kell kenegetni: így majd mindég könnyen meg-szűnik a' vérnek ekkori felbuzdulása.

A' hetedik, nyoltzadik, vagy kilencededik hónapban, néha későbben-is, kitögetnek a' kis gyermeknek fogai ki.

Némelly gyermekben ez könnyen esik-meg, úgy hogy észre sem lehet fokszor venni, hát már ki-jött a' foga.

De némelly gyermek igen nehezen fogafodik a' foga inye meg-dagad, meg-veresedik, meg-gyulad, ég, és fáj: az ortzája igen piros, szeme villogo, meröven áll; szájából szüntelen fok nyál foly-ki: többire kemény hideg-leli, nagyon szomjuzik, egész teste forro; nyughatatlan, szorongatodik, nem alhatik; gyakran inai rángatodnak, és mintha a' nyavalya-törné, hánykodik szüntelen; néha has-menés is esik az illy gyermekre; mindég jobb pedig ha ekkor has-menés van a' gyermekben, mint sem, ha meg-szorulva vóina a' hafa.

Ha tehát erőssen leli a' hideg a' gyermeket, minden orában egy kalánnal kell néki adni a' Nro. 283. lévő szerből: ha széke nints elégedendő, gyakran kell néki lágyító kliftért adni: a' lába talpára Galbánumból való flastromot kell kötni, vagy pedig savanyu kovászt; és a' meg-dagadott, meg-veresedett foga inyét, a' Nro. 67. lévő szerrel szüntelen kell nedvesíteni.

Az illy orvoslás után gyakran a' forroság, és a' hideg-lelés meg-szünik, és a' fogak szerentséfen ki-nőnek.

Gyakran pedig az illy szerek-is, semmit nem használnak; a' forroság, a' hideg-lelés szüntelen nevededik a' gyermekeken; szemei meg-verelednek, inai vonodnak, tagjai rángatodnak; és ekkor a' gyermekeken eret kell vágni, vagy pedig, a' mit még annál-is könnyebben végbe lehet vinni, nadályt kell a' füle megé ragasztani.

Ha a' gyermek igen bőv vérű, vagy ha sullyosodik nyavalyája, és a' hideg-lelés sem akar szünni rajta, néha ismét eret kell rajta vágni, vagy ujjonnan nadályt kell ragasztani.

Ha ekkor vért forraló szereket, vagy égetett erős spiritusfokat adnának a' gyermeknek, az inak huzodási; és a' tagok rángatodási ellen: az által nem csak a' nyavalya öregbedne, de gyakran halál is következne.

Ha pedig az inak huzodása és a' tagok rángatodása azután-is tart, midőn már a' hivesítő szerek, a' fok klisztérek, és ér-vágás által a' hideg-lelés és forroság nagyot szünt: ekkor olyan szereket-is lehet osztán adni, millyek Nro. 267. 268. 269. 270. vagnak.

Ezen szereket gyakran bé-lehet adni akkor-is mindjárt eleinten, mi-helyt

helyt a' gyermekek az inak huzodási, és a' tagok rángatodási el-kezdődnek, ha t. i. a' fogafado gyermekek sem nagy forroság, sem erős hideg-lelés nintsen, azomba ha az bádgyadt, és szüntelen álmos; és ha semmi jele nintsen, hogy gyomrában, vagy belében valami lavanyu taknyos, vagy más tsipós matéria volna, melly az illy rángatodásokat okozná.

Ha pedig a' fellyebb elő számlált jelekből nyilván van, hogy gyomra vagy béle, taknyos, sajtos, turos, vagy más lavanyu tsipós materiával meg-van terhelve; az ollyat, a' fellyebb említett gyenge szerekkel ki-kell belöle takarítani, és azután minden tagjaiban meg-szünnék a' rángatodások.

Ha pedig azon szerek után sem sünnének azok; az inak huzodási, és a' tagoknak rángatodási ellen való szereket kell elő venni, millyek a' Nro. 267. 268. 269. 270. lévő szerek.

Ha ezen szerek sem elégedendők; tehát azok mellett, hojagot szivo flastromot-is kell a' lába ikrájára kötni.

Néha pedig a' fognak inye, azon az helyen, a' hol a' fog ki-akar bujni, igen dombos, feszés, és olly kemény, hogy a' fog ki-nem furhattya magát rajta: ekkor hát meg-kell azt okolsan mettzeni, hogy a' fog ki-bujhasson.

A' tapasztalás úgy tanította, hogy az olly gyermekek sokkal könnyebben fogafodnak, a' kiken akkor gyenge, és nem lankasztó has-menés vagyon.

Azok ellenben, a' kiknek akkor hafok meg-szorul, bádgyadtak, szüntelen alusznak, szemek egy helybe áll merőven, többire nyavalya töréshez hasonló, rángatódást szenvednek.

Ha a' kisedet hirtelen hideg levegő-égre viszik, vagy ha keskeny szoros helyen befúvó szél-éri, gyakran nátha és köhögés jó réa a' miatt, torka és szava rekedező lesz, mellyhez néha hideg lelés, forroság és szomjuzás is járul: ezen bajok gyakran könnyen elmúlnak, ha a' Nro. 284 lévő szert adják a' kisednek, és arra a' Nro. 13. lévő théából, gyakran adnak néki inni.

Ha pedig felette rekedező a' torka, ha a' száraz hurut szüntelen gyötri, és ha a' szeméből, orrából, szüntelen, vizes tsipős nedveség foly: ekkor a' Nro. 285. lévő szert kell néki adni.

Ha pedig nyálas turhával kezd hurutolni, és meg tettzik, hogy a' tüdője nyálas turhával megtölt, mellyet ki nem köphet, hanem inkább lenyel, mikor köhög: ekkor a' Nro. 273. lévő szert kell néki adni, az ál-

tal a' hurut gyakran könnyen és fze-
rentséfen el-mulik.

Ha pedig a' nehéz lélekzéből, és
a' fokszori köhögésből meg-tettzik,
hogy nyálas turha van ugyan a' tüdő-
ben, de nem akar onnét meg-mozdúl-
ni, és ki-vetődni: ekkor a' Nro. 286.
lévő szert kell a' kisednek adni: ha
ez által a' nyálas turha fel-olvadt a'
tüdőben, és a' kised hörögéssel köhög,
azután a' Nro. 273. lévő szert kell né-
ki adni.

Gyakran pedig azután-is, fokáig
tartó, száraz, tsiklándozó hurut ma-
rad a' kiseden, melly miatt nem al-
hatik, és fokot nyughatarlankodik: ez
állapotban a' Nro. 287. lévő orvosság
könnyen segít, ha már az előtt a' nyá-
las turha belőle ki-takarodott, és lé-
lekzése könnyű.

Sokszor fokáig tartó, és kemény
hurut van az olly kiseden, a' kinek
belső részeiben, kivált tüdőjében és
gyomrában fok nyálas enyves matéria
van; melly miá a köhögés közben,
nagy fuladozás jö réá, ábrázattyában
el-kékül, lélekzeret nem vehet, úgy
van, mintha mindjárt meg-fulna: ek-
kor a' Nro. 288. 289. 290. lévő sze-
reket kell elő venni.

A' Nro. 289. vagy 290. lévő sze-
rek, az illy veszedelmes, és fokáig
tartó sullyos állapotban, gyakran leg-
halsz-

hasznosabbak: azok által gyakran sok ragados, nyálas turhát okádik - ki a' kisdéd, és azután nagyot könnyebbül, néha pedig azok által, taknyos nedveséggel tellyes has - menés jö a' kisdédre, melly néki könnyebséget szerez, és azután lassanként nyavalyája megszünik. Ha pedig a' nyálas turha femmi efféle utakon nem akarna kiürölni a' kisdédből, az említett szerek - töl meg - kell néha izünni egy napig, és a' helyett, azon nap a' Nro 273. lévő szert kell néki adni.

Vége a' második darabnak.

Ezen Orvos Könyvnek két Darab részeiben elő adott nyavalyakra

MUTATO TABLA.

A.

	Levél.
<i>Agyvelő</i> gyuladása, mi legyen? mi a' jele?	
I. Darab.	58
— felette veszedelmes.....	59
Annak orvoslása.....	—
Ha meg gennyettségeseedik, gyakran fiktettségét, és várfagot szerez.....	61
E nyavalyának materiaja a' fűrtől el-takarodik, más tagokra.....	62
E gyuladásban való urülesei a' tésnek.....	—
Alom-hozó szerekkel ekkor okosfan kell banni.....	63
Bolond Hagymaz, Dühöfködes is eri a' beteget.....	58
Némelly betegek meg gyógyulván e nyavalyából, azután is még ezeken kívül beszélnek.....	63
<i>Alomtalanság</i> a' forro Hidegben, Lásd, Forro Hideg..... I. Darab	
<i>Angliai</i> betegség. Lásd; <i>Kijdedek nyavalyái</i> ..... II. Darab.	
<i>Antal</i> tüze - Lásd, <i>Szent Antal-tüze</i> . I. Dar.	
<i>Arany-er</i> Lásd. Er.	
<i>Aszszonyi rend</i> nyavalyái, különbözen,..... II. Darab.	

- Mi a' Honapfzám: vagy Havi tisztulás, és annak oka? 129
- A' Havi tisztulásban sem a' kevés, sem a' fok vér, nem nyavalya, ha a' mellett az aszszony személy egészes. —
- A' Hozám nem egy formán tart minden aszszony személyen, ... 130
- Nem minden Aszszony személy magtalan azért, hogy soha sem volt rajta hónapfzám: de a' kiken koros időben szünik meg végképpen, azok azután magtalanok. . . . . —
- Nem jó a' Leányt férjhez adni addig, míg a' hónapfzám rajta el nem kezdődik. —
- Az legelső hozám néha könnyen, néha nehezen indul el. 131
- A' hozám néha egy darabig rendszeren kerül elő: de ímért egy néhány hónapokig el marad. . . . . —
- Gyakrabban esik az meg, hogy a' testben levő nyavalya okozza a' hozámnak elmaradását, mint sem az, hogy elmaradt hozám okozná azon nyavalyát. 132
- Jelei az első hozám elindulásának. 133
- Hogy kell segíteni rajta? 134
- Az igen bő vérűekben a' havi tisztulásnak első kerülése; gyakran sok bajt szerez. 135
- A' kikben a' taknyos nedvesleg bűféggel van, szüntollyan bajt szenvednek. 136
- Vagy azok is, kik erőtleneek, és az érző inaik rendezetlen mozgást szereznek. 137

- A hasban, és a méhben lévő meg keményedések miatt igen fájdalmas a hófzám. 138
- A hófzám gyakran minden tudható ok nélkül fenn akad, el marad. 139
- Ho számot erős szerekkel hajtani, mindég ártalmas; gyenge szereket lehet néha elő venni, de mikor? 140
- Hófzús nyavalyák után, és igen bő kiürülés után, a hófzám el marad. —
- Gyakran a nagy indulat után is, vagy a meg fáras után is. 141
- E tfák fekély ok miatt is meg efik a gyenge afzfony személyeken. . . . . —
- Az el maradt hófzám gyakran hirtelen nagy bőféggel adja ki magát. 142
- A hófzám gyakran fokáig tartó vér folyással változik. . . . . —
- Vagy pedig friss új vér helyett, tfák barnas ragasztos, taknyos materiás vér foly. 144
- Melly is néha igen tfpős. . . . . —
- A hófzús vér folyásban, gyakran ártalmas keményedés, vagy rák-fenes fekély található a méhben. 145
- A gyenge személyektől a hófzámok elütte, vagy utánna, gyakran taknyos sejtérés materiá foly. . . . . —
- Ez a sejtér folyás erőtlensé a tfestet, vagy az által hogy igen bőven foly, vagy az által, hogy igen foká tart. . . . . —
- Azon résznek fokszori kemény ingerlés, vagy mottkóffan, és nem tisztán ve-

Levél.

lo tartása is, okozza sokszor ezt a	
fejér folyást.	146
Fejér betegségnek (<i>Chlorosis</i>) jelei, és	
orvoslása.	—
A' fejér folyás gyakran onnet van, hogy a'	
méh taknyos matériával telyes . . .	147
Ha ez bőven foly, vagy sokáig tart, gyak-	
ran el szárad miatta a' beteg.	148
Gyakran ez meg szűnik, és taknyos tur-	
hat köpköd helyette a' beteg.	149
Ez néha tífus, véges, és budus.	—
A' méhnek gyuladása, orvoslása, és ge-	
nyettségeseése.	150
A hozam az öreg koros időben szűnik,	
reudet nem tart, végre meg szűnik	
vegekpen.	151
Ekkor néha sok rendeletlenfégek történnek	
a' testben.	—
Rész szerént a' bü vértől, rész szerént az	
érező inak rángatodásától.	152
<i>Ajulása</i> a' vajudo aszfronynak. Lásd. <i>Vajú-</i>	
<i>do Asz.</i>	

B.

Banyász kolika. Lásd. *Kolika.*

Beleknek fájdalmi. Lásd. *Kolika.*

Bolond Hagymáz. Lásd. *agyalú gyuladás.*

C.

Calculus az epe tarto hójagban. Lásd. *Sar-*
gaség.

— a' vesében és vizellet - tarto hójag-
ban. L. *Kü.*

D.

D.

Dühösség az agyvelőnek, vagy a' mejjnek uregét a' hasból el rekesztő hufos hártyának (*Diaphragma*) meg gyuladástól. Lásd azon szakaszok alatt.

E.

<i>Egetett</i> erős ital, kiknek árt, kiknek jó?	
<i>El-el hagyo</i> Hideg, Lásd, <i>Rózo Hideg</i> .	
<i>Epe hoiagban</i> termett kb. Lásd. <i>Sárgaság</i> .	
— Sartul való has ragas. Lásd. <i>Kolika</i> .	
<i>Er (arany)</i> folyó, és nem folyó. ll. Dar.	67
— — külfü, vagy belfü; meg gyuladt, vagy nem gyuladt.	—
Ha rendszeren foly, egészege.	69
De ha hirtelen meg reked, veszedelmes nyavalyat okoz.	—
Ekkor azon kell leani, hogy ismét folyon.	70
Ha kevésbé foly, hogy kell segíteni rajta.	72
Ha felettebb foly, hogy kell kiűzebbíteni?	—
A' nem folyó vak arany érrel, hogy kell banni?	73
Orvoslása a' meg gyuladt vak arany érnek.	—
Ha sene esik belé?	75
Ha meg gennyettség fedik?	—
Ha töves fekély válik belőlle?	—
A' rendivel járó arany ér orvoslása.	76
Honnét van a' rendeletlen?	—
Hogy kell el távoztatni?	77
Hogy kell vele banni, ha kevény tömőzások vagynak ottan?	78

A' belőlről meg gyuladt arany ér, fokszor nehéz kolikát okoz.	79
Az arany ér folyála helyett, gyakran vért vízzellik a' beteg.	—
Sokan nagy fájdalmat szenvednek miatta, mikor az emésztet, vagy szék meggyen töllök.	80
A' belől támadt arany érből, néha efomos hus tfüng ki az alfelen, melly ott meg szorulván, néha fene esik belé.	—
Néha minden jelei meg vagynak az arany érnek: de az meg sem dagad meg.	82
Némelly aszfzony izemélyek nagy fájdalmat szenvednek az arany ér körül, vala hányszor, a' havi tisztulás reájok kerül.	83

Farjábás köszvény. Lásd. *Köszvény*.

Fene (égető tüzes) *gangraena*. Lásd. *Gyuladás*,

— (hideg) *Sphacelus*. Lásd., *Vad hus*.

— (rak) *Cancer*, *Carcinoma*. Lásd. *Rák*.

Fejérbetegség, *Chlorosis*. Lásd. *Aszfzony rend nyav*.

— *Folyás*. Lásd. *Aszfzonyi rend nyavaly*.

Fige forma tarjagossag az alfelen. Lásd *Frantzu*.

Fogazás, vagy fog növes. Lásd. *Kifedek nyavaly*.

Forro Hideglelés, annak jelei. . I. Dar. 10
Annak szerző okai. . . . . —

Jelei a' gyenge forro Hidegnek, orvoslása.	11
A' keményebb forro Hidegnek orvoslása...	13
Hogy kell orvofolni é nyavalyát, midön a' gyomor, és a' belek is meg gyulad- nak?	14
Okosan kell banni az okádtato és purgáló szerekkel.	—
Hogy kell továbbá is orvofolni ezen forro Hideget?	15
Midön különös vefzedelmes ostromi vagy- nak, hogy kell azokat orvofolni? ..	17
— — ha felette nagy jeje a' betegnek? ..	—
— — ha nem alhatik?	19
— — ha vére rothadni akar?	21
— — ha orra vére foly?	22
— — ha okadik?	23
— — ha hafa indul meg?	24
— — ha turhat köp?	25
— — ha bűyen kezd izzadni?	26
— — ha a' nyavalyának materiaja vala- melly helyre kezd öfzve gyűlni? ..	27
— — ha a' bűrén pattogzások ütnek ki?	28
Meg lehet é tudni előre, hogy lesz-e a' betegnek bűrén ilyen ki pattogzás? ..	29
Jelei a' ki pattogzásnak?	—
Hogy kell orvofolni azokat?	30
Sokféle neme, a' ki pattogzásnak, mint, Paréts. Köleffer pattogzás. s.a't.	31
Hogy kell orvofolni: ha azok vízfzfa tér- nek a' bűr alá?	33
— — — a' hidegedés miatt.	34
— — — az indulat miatt.	—
— — — az étel miatt.	35

— — — — tudható ok nélkül.	35
A' ki pattogásnak materiája a' főre takarodván, hogy kell azt orvosolni?..	36
A' vizsgálta tért pattogásbéli materiának a' testből való ki ürülése.	37
Közönséges meg jegyzések a' forró Hideg körül.	38
Az illy betegnek táplálása, és egyéb körülle való gond.	40
<i>Fojoso</i> vagy Orbántz. Lásd. Sz. Antal tuzé.	
<i>Fő fá'ás</i> a' forró Hidegben. Lásd. Forró Hideg.	
<i>Frantzus</i> nyavalya, szüntelen való peffis.	95
..... II. Darab.	95
Mindég mástól ragad el.	96
Mitfoda modokon ragad el?	—
Ott adja ki magát leg először is, a' melly részre ragadt a' Frantzus materia.	97
De néha semmi kárt nem téfzen a' testbe, vagy pedig a' testből a' szokott ki ürítő utakon ki takarodik.	98
Elő jele az el - ragadott Frantzunak.	99
Azután örökődik, és kivált a' tsontokat érdekli.	100
Vagy fertelmes poklásfágot szerez a' bőrön.	—
Magát bé evő fekélyek is lamadnak a' torokban, nye'ven, orron.	101
A' mondolakra rák fene jü.	—
Gyakran orvosolhatatlan vakágot okoz.	102
Néha a' beleket meg emelzi.	—
— — a' nemzö tagokat is.	—
Többire eleinte csak egy részt foglal el.	103

Jelei a' vizellő tsőben támadott Frantzus fekélynek.....	103
A' makkak és azt bé borító bőrnek nyavalyái.....	104
A' ki folyó materia ha igen mérges é, a' színénél meg lehet tudni.....	105
Ha a' Frantzus fekély igen mélyen hat le a' vizellő tsőbe, onnét orvosolhatatlan tsőves fekély, vizelletnek szüntelen való tsepegése, testnek elszaradása a' makkak szüntelen való folyása miatt.....	106
Orvoslása a' vizellő tsőbe támadt Frantzus fekélynek.....	—
— — — ha a' ki folyó materia szüntelen zöld, vagy barnás.....	107
Okosan kell banni a' vizellő tsőbe való fetskendéssel.....	109
Mikor lehetett az illy folyást el állító, csak gyenge orvosságot bele fetskendezni?.....	111
Onbul készült nád mézet bőven fetskendezni belé, felette igen ártalmas.....	—
Artanak a' balsamos szerek is, ha igen jókor veszik elő.....	—
Hogy kell orvosolni a' már régi Frantzus fekélyt a' vizellő tsőben.....	112
A' makkon és annak bőrén támadt fekélyeknek orvoslása.....	113
A' tzombok tövén lévő mondoloknak, vagy merlgyeknek Frantzus megdagadása.....	114
— — — azoknak orvoslása.....	116

- A' tük golyóinak meg dagadását is úgy kell
 orvosolni. 117
- A' közép husnak (perinæum) meg genny-
 tségefedése. . . . . —
- A' fene gyakran belé esik a' golyókba, a'
 szemérem testbe, es a' izomb töven
 lévő gondolákba. 118
- A' tsontokat ki rapja a' Frantzus matéria,
 annak orvoslása. . . . . —
- Orvoslása a' Frantzus torok és szem fájás-
 nak. 119
- — torok és orrbeli fekélynek. . . . . —
- — affelen lévő fige forma fekélynek. . . . . —
- Kényesös firtal való kényes által is lehet or-
 vosolni az említett Frantzus nyava-
 lyzkat. 120
- De a' kétdős orvoslás, az az, külső, és
 belső orvoslás, leg jobb. . . . . —
- Midőn gyuladásban, vagy Frantzus Hideg-
 lelésben van a' beteg, a' kényeső-
 vel való kenés, akkor mindég árt. 121
- Küles forma patrogzás is jő ki néha a' Fran-
 tzus beteg. 123
- Artalmas az olly orvoslás: mellybe foly-
 szüntelen a' nyála a' Frantzusnak. . 124
- Hogy kell az ilyen nyál fojást el távoz-
 tatni? . . . . . —
- Kényesüből készült leg jobb szerek: de
 ezeket sem szenvedhetik el minden
 Frantzusok. 125
- A' Frantzus affzszony személyt is csak úgy
 kell orvosolni, mint a' férfit. 126

A' méhben tamadt Frantzus fekelynek orvoslása.....	127
<i>Fulaszto lélekzés</i> , és annak jelei. I. Darab.	—
Annak okai.....	128
Orvoslása, ha az erzü inak huzodásátul van.	129
— ha a' tüdü gyengeségétől van.....	130
— ha a' tüdüre rohant vértől van.....	—
— ha a' tüdübe gyült turhátul van....	131
— ha a' vérbe vízfzta tért, podagrás, köszvényes, rühes materiátul, 's'a't, van.....	134
— ha a' meg terhelt gyomortul van.....	135
<i>Fulaszto Hurus</i> , mi az? mik a' jelei? ..... I. Darab.	149
Orvoslása.....	151
Néha inkább a' bö vértul van, mint sem a' taknyos nedvefegtől.....	153
Néha pedig egyikből sem.....	154
<i>Futofo köszvény</i> . Lásd. <i>Köszvény</i> .	
<i>Fülnek</i> gyuladása, és annak jelei. I. Darab.	69
Annak orvoslása.....	—

G.

<i>Geliszta</i> , honnét származik a' hasban? ..... II. Darab.	65
Sokféle neve van.....	—
Jelei.....	—
A' lapos és galand forma gelisztát gyakran nehéz ki vezetni.....	66
Orvoslása.....	—
— a' kisdedekben. Lásd. <i>Kisdedek nyavaly</i> .	

Gennyetsyégfedés. Lásd, *Gyuladás.*

Görts a nyeideklöben mintegy golyobis. Lásd.
torok fájd.

Gutta üres, honnét van.....	I. Darab.	302
Annak okai.....		303
Kik arra leg inkább hajlandok?.....		304
Jelei a' forro, véres gutta ütésnek,...		305
Annak orvoslása.....		306
Hideg ködös időtől lett gutta ütésnek jelei.		309
Annak orvoslása.....		310
A' benn szorult gőzölésétül a' testnek, származott gutta ütés.....		311
Taknyos nedveffégtől való gutta ütés.....		312
Annak orvoslása.....		313
Hogy kell el kerülni a' gutta ütést.....		315
A' gutta ütésben meg holt emberek gyakran olly színben vagynak, mint az egéf- fésebb emberek, melly természeti oktul függ.....		316
Gyermek ágyas Afzfzony nyavalyáji	II. Darab.	171
Hogy kell vele banni?.....		172
Mi a' szülés után való tisztulás? a' Tsets Hideglelés.....		—
A' szülés után ha fok vére foly az afzfzony- nak, vagy ha el ájul, mit kell vélle tenni?.....		174
Ha attól van a' fok vér folyás, hogy meg- tsomozott alust vér, vagy a' Mállanak valami része maradt benn a' méhben, mit kell tünálni?.....		175

- Jelei, és orvoslása az olly, fok vér folyás-
nak, melly onnet van, hogy a' méh
igen ki fészült. 176
- — a' szülés után valo fájdalomnak. . 177
- — a' Tssets Hideglelésnek. 178
- — a' Tssets gyuladásának. 179
- Az illy gyuladás könnyen meg gennyettsé-
gefedik, vagy meg keményedik. . . . . —
- A' meg gyuladott vagy meg sebefedestsets
bimbonak orvoslása. 180
- Orvoslása az igen bő, vagy igen kevés
tisztulásnak, a' szülés után. 181
- a' benn maradt, szülés után valo tisztu-
lásnak. 182
- Néha has menés jö a' gyermek ágyas afz-
szonyra, és a' tisztulása seun akad. —
- A' tssetsből a' vérbe vízfizra, téré téjnek or-
voslása. 183
- Gyakran a' miatt kemény köszvény jö az
afszonyra. 184
- A gyermek ágyas afszonyon valo köleles,
pattogzásnak orvoslása. 185
- Gyomor* emelygés. Lásd. *Okadás*.
- Gyomor* fájás, mellyet a' köz-nép-sziv
tajasnak mond. Lásd. *Gyomor úszve*
huzódása.
- Gyomor* gyuladás, annak jelei. . . . I. Dar. 163
- Orvoslása. . . . . —
- Meg gennyettegefedik, és fene is belé
eshetik. 165
- Gyomor* úszve huzodasa. . . . . I. Darab. 166
- szarmazik gyakran az érző inak huzodá-
sától. . . . . —

Kevel,

— csipőz materiátul vagy nehezen emészt-	
hető eledeltől, ...	167
— savanyu nedveségtől, ...	168
— taknyos nedveségtől, ...	169
— forratlan italtul, mint bortel, fertől,	
a' t, ...	170
— meg keményedett résztől, ...	171
Gyuladás , mi az?, ... I. Darab.	51
Mire szokott ki menni?, ...	53
1) Vagy magába el omlik, ...	54
Ekkor hogy kell orvosolni?, ...	—
Meg jegyzés az ér vagas eránt, ...	—
2) Vagy meg gennyettségesedik, ...	55
Ekkor hogy kell vele bánni?, ...	56
3) Vagy Fene esik belé, ...	—
Ekkor hogy kell vele bánni?, ...	57
Gyulasztó Hideg. Lásd. <i>Forro Hideglelés.</i>	
Hagymáz. Lásd. <i>Bolond Hagymaz.</i>	
Hányás. Lásd <i>Okadás.</i>	
Harmad napi Hideg. Lásd. <i>Rdzo Hideg.</i>	
Hasfájás. Lásd. <i>Kolika.</i>	
— a' kisdedekben. Lásd. <i>Kisdedek nyav.</i>	
Has ménes. mi az?, ... I. Darab.	191
Néha hasznos, ...	—
Gyakran a' Rothasztó Hidegleléssel jár, ...	192
Származik gyakran, a' meg fazástul, ...	193
— Forrai valo italoktul. gyümölcstül, a'	
a' t, ...	195
— a' nagy indulatok után, ...	196

Sokan rendszérint, minden őszön es taváron
has menésbe esnek. 197

Has rágás, has tekerés, köldök tsömör,
Lásd. *Kolika*.

Has üregét a' mejjtől el rekesztő, széles,
búfos keresztül való hársyának, (*Dia-*
phragma) meg gyuladása. . I. Darab. 155

Ez felette veszedelmes. 156

Dühösítéget szerez. . . . . —

Jelei e' gyuladásnak. . . . . —

Orvoslása. 157

Hideg lelés, mi az? . I. Darab. 1

A' vérnek egy két napig tartó Hideglelés
fel buzdulása. Lásd. *Napos Hideg*.

A' Hideglelési szerző matériának meg folyó-
dala, és hogy kell akkor banni a'
beteggel? 5

A' valasztó napokról, vagy időről. 6

Ez időben levő ürülesi a' testnek. 7

A' Hideglelés matériának valamely részébe
a' testnek őzve gyülese. 8

— vagy annak a' testbőrén való ki ütése. 9

El-el hagyo Hideg. Lásd. *Rézo Hideg*.

Minden napi, Harmad-napi - Negyed-napi,
Kettő Harmadnapi, 's a' t. Lásd.
Kézo Hideg.

Allando Forro Hideg. Lásd. *Forro Hideg*.

Epe sarrul való Hideg. Lásd. *Kothasztó*
Hideg.

Vért rothasztó Hideg. Lásd. *Rothasztó Hi-*
deg.

Veres szinnel járo Hideg. Lásd. *Scarlét*
szinnel te barito. Hideg.

Pattagzással járó Hideg. Lásd. *Tsandólos Hideg*. Lásd. *Himlő*. Lásd. *Köleleses pattogás*.

Fatétos Hideg, Lásd, *Ferro Hided*, Lásd *Rothasztó Hideg*.

Tsets - Hideglelés. Lásd. *Gyermek dgyas aszkyonyok*.

Frantzus Hideglelés. Lásd. *Frantzú*.

Köszvényes Hideglelés. Lásd *Köszvény*.

Himlő (hojagos) fokfele... I. Dar. 228

Annak mérges volta nem függ az esziedőnek szakaszától. . . . . —

Jelei a' jó fele hojagos Himlőnek. 229

Annak ki útése a' bőrön. 230

— meg érlelődése. 231

— el száradása. . . . . —

E nyavalyának négy szakasza vagy. 232

A' jó fele, szelid Hojagos Himlő miképpen végződik. 233

Jelei az őszve folyó hojagos Himlőnek. 234

Jelei a' mérges hojagos Himlőnek. . . . . —

Az el ragadott himlőt követő Hideglelés, gyakran az inakban rángatodást szerez. 235

Szelid, jó fele Himlőnek ki útése. . . . . —

Mérges himlőnek ki útése. 236

Gyakran fene követi a' himlőt, midőn annak érni kellene. 237

Ki útése a' leg mérgefebb himlőnek. 238

Érlelődése a' jó és mérges himlőnek. . . . . —

El száradása mind kettőnek. 239

Mikre kell vigyázni a' himlős nyavalyában? 241

A' himlőt, forraló szerekkel hajtani ki a' bőrön, ártalmas tévelygés.....	242
Az el ragadott himlőt követő hideglelést, hogy kell orvosolni?.....	243
A' szabad, tilzta levegő ég leg jobb orvosság.....	244
Hogy kell orvosolni az himlőnek éréfét követő erős Hideglelést?.....	245
Ekkor is a' szabad levegő ég hasznos....	246
A' hirtelen viirzsa bujt himlőnek orvoslása.....	247
A' himlő érésakor fok nyála foly a' betegnek.....	—
A' himlő száradásakor is a' szabad levegő ég hasznos.....	248
Ekkor néha, a' himlős materia valamely részre gyűl, és újabb Hideglelést szerez.....	249
Hogy kell a' mérges himlőt orvosolni?..	254
Ha fene efik a' himlőben, hogy kell orvosolni?.....	—
A' szabad levegő ég, leg jobb orvosság..	255
Ha a' szem meg dagad, hogy kell orvosolni?.....	256
A' himlő éréskor meg dagadott kéznek és labának orvoslása.....	257
A' szem gyuladásnak orvoslása.....	258
Ha a' himlő mérges fehélyt, tsont revedést, köszvényt szerez, hogy kell orvosolni?.....	259
Álom hozó szert okosan kell elő venni....	—
Himlő (Veres) annak jelei.... I. Dar.	276
Annak ki utáta a' bőrön.....	277
Második Reiz	P
	— vég

— végződése, ...	278
— orvoslása, ...	—
Néhez hurut van gyakran velle, ...	280
Néha a' tüdőt is el foglalja e' nyavalya, ...	281
Néha veszedelmes ki menetele van, ...	282
Néha fekélyt szerez a' tüdőben, ...	284
A' veres himlő néha hirtelen visszafu bujik, ...	285
Van mérges veres himlő is, ...	—
<i>Himlőnek</i> bé oltása friss himlős gennyettséggel, a' meg metzett bőrbe, . I. Dar.	262
Sokféle himlős gennyettséggel tett próbák, ...	263
Himlős varnak porával bé oltani a' himlőt, ...	—
Mi követi a' bé oltást?, ...	265
Ki litése, a' himlőnek, ...	267
Annak erefe, ...	—
— el-szaradása, ...	—
Nem szükség előre készíteni a' személyt, ...	268
Sem szoros Diéta nem szükség, ...	269
A' himlőzés közben és azután, hogy kell a' beteggel banni?, ...	—
Szabad levegő égen legyen mindég a' beteg, ...	270
Közönséges jegyzések a' Himlő oltásról, ...	271
<i>Honapszám.</i> Lásd, <i>Aj szonyi rend nyavaly.</i>	
<i>Hörögő lélekzés.</i> Lásd, <i>Fulaszto lélekzés.</i>	
<i>Hurut,</i> annak oka és orvoslása, I. Darab.	147
Füladozást okoz. Lásd, <i>Fulaszto hurut.</i>	
<i>Hypochondriacus.</i> Lásd, <i>Torok fájás.</i>	
Lásd, <i>Gyomor üszve vonodás.</i> Lásd, <i>Kolika.</i>	
<i>Hysterica</i> aj szony. Lásd, <i>Torok fáj.</i> <i>Gyomor üszve vonodása</i> és <i>Aj szonyi rend nyavaly.</i>	

I.

Izzadás a' forro Hidegben. Lásd. *Forro Hideg*.

Ijdedés a' hónap számot meg állittya. Lásd. *Af szonyi rend nyavaly*.

— — Nyavalya törést okoz. Lásd *Nyavalya*.

Izeknek fájdalmi. Lásd. *Küszvény*.

K.

Kettős tagok. Lásd. *Angliai betegség*.

Kisdedek nyavalyaji. . . . . II. Darab. 185

Mit kell meg vizgálni a' most született gyermekben? . . . . . —

Neha bé van forradva az alfele, és a' vizzellő tsüve. . . . . —

Hogy kell bánni a' most született gyermekkel, midőn az olyan, mint a' holt, és sáppadt? 187

— — — — — és kek színü, szederjes ábrázatu, vérről tömött? 189

A' fok taknyos nedvesseg a' friss kisdedben is nagy kart téfzen. 190

Mi a' gyermek-szurok? . . . . . —

Ha a' tshipös; has tekergést, gyuladást, rángatodást okoz. . . . . —

Mikor kell szoptatni leg először a' kisdedet? 191

A' most született kisded gyakran azért nem szophatik, mert a' nyelve, ajaka sebes. 193

Vagy hogy a' nyelve le ragadt; hogy kell azt fel vágni? 194

Jelei, és orvoslása annak, ha savanyu materia van a' kiseded hasában.	193
A' hasmenést el-állító erős szerek, nagy hast, keményedést a' hasban, és neha orvosolhatatlan el száradást okoznak.	195
A' savanyu sfpüs materia a' kiseded hasában, tagok rángatódását okoz: hogy kell azt orvosolni?	—
Fében együtt tahnyas nedvesseg, rángatódást, gyakran halált is szerez.	196
Rángatódást szerez a' dajkanak teje, ha nagy indulat után szopat.	197
Meg kell-e tartani a' dajkát, ha hónapszám van már rajta?	—
Sárgafag elik néha a' most született kisededre.	—
Orvoslása a' kiseded ajkán, nyelven, torokán támadt febnak.	198
— a' fején, szábrázattyan, s a' támadt orbántzos, folyó tsattanásoknak.	199
Az illy orbántzos tsattanásokat, nem kell szárazító szerekkel, vagy onbul készült szerekkel orvosolni.	—
Ha kemény a' has a' kisedednek, hogy kell orvosolni?	200
Orvoslása a' kettős tagoknak, vagy az Angliai betegségnek.	—
A' tiszta, friss, száraz levegő ég az illy kisedednek igen szükséges.	201
Ha geluzta vagy féreg van hasában, hogy kell orvosolni?	202

Mikor a' foga kezd hafadni, hogy kell ve-	
le banni?	202
Hát mikor ütögett ki a' foga?	203
Hideg időben gyakran Natha vagy Hurut	
efik a' kisedre	206
A' fulafzto hurutot orvosolni a' kiseden.	207
Kolika , gyakran gyuladaftul van. I. Dar.	179
Jelei és annak orvoslása	180
Gyakran okádás is járul a' Kolikához, . . .	182
A' meg fazás is kolikát szerez.	183
Származik a' meg romlott epe sartul is, és	
más tífós nedvellettől.	184
— a' belekben meg gyült eméftzettől is. .	185
Leg gonofzabb Kolika a' Bányafz, vagy	
onás kolika.	186
Ennek orvoslása.	187
Korság . Lásd. <i>Nyavalya türés</i> .	
Kö az epés hojagban. Lásd. <i>Sárgaság</i> .	
Kö a' vesékben, és a' vizelletet tartó hojag-	
ba. . . . . II. Darab.	85
Ezek igen sok félék.	—
Jelei a' vesében lévő könek.	—
A' fájdalom meg - meg szünik, meg ismét	
elö jö	87
A' veséből a' kö, a' vizellet - tartó hojag-	
ba mégyen által.	—
Jelei a' vizellet tartó hojagban lévő könek.	90
Orvoslása.	91
Itt leg joob metzés által veuni ki a' kö-	
vet.	93
A' kö miatt néha nem víze'het a' beteg. .	94
A' kö néha a' vizellö tsüben meg szorul, .	—

Az ürögök vizelletében gyakran sok homok .

van 95

Köhögés Lásd. *Hurut.***Köldök** tsönsör, Lásd *Kolika.***Köleses** pattogzás. Lásd *Forro Hideg.* Lásd.*Gyermek dgyas aszifony.* Lásd. *Frantz.***Köppölözés.** Lásd. *Torok fájd.***Köszvény**, mi az; . . . . . I. Darab. 214

Sokféle természetű 215

Jelei a' forro meleg köszvénynek 216

A' köszvény most a' külső, majd a' belső tagokra megyen 217

Orvoslása a' köszvénynek . . . . . —

Okosan kell itt adni a' fájdalmat enyhítő szereket 219

Orvoslása a' puha daganatnak, mellyet gyakran a' köszvény okoz 220

A' köleses pattogzás után gyakran meg gyógyul a' köszvény . . . . . —

Néha vizes daganatokat tamarít a' testen a' köszvény 221

Ha e' daganat a' belső részekre takarodik, gyakran halált okoz 222

Ha pedig a' testből ki ürül a' természeti utakon, hasznos . . . . . —

Néha fokáig erőtlén a' beteg miatta, tagjai meg merevülnek, el száradnak 223

Orvoslása az olly köszvénynek, melly gyógyulás és Hidegletés nélkül van . . . . . —

Farsības köszvényt orvosolni 225

Rheumatismus, a' petfenyés hufoknak fájdalma: néha ennek csöps nedvessége

a' belső részekre hat be 226

A' ta-

- A' tagokban mozdithatatlanságot, a' tson-
tokban meg revededést szerez néha a'
köszvény. 227
- A' tsetsből a' vérbe vízfzta tért tej miatt
is, köszvény származhat. Lásd, Gyer-
mek *ágyas*.
- Köszvényt szerez néha a' Frantzu. Lásd.
Frantzu.

L.

Lélekezés (hürögő) Lásd *Pulafzto lélekezés*.

Magnak szüntelen valo folyása. Lásd, *Frantzu*.

Májnak gyuladása, honnét van, . . . I. Dar. 158
Orvoslása. . . . . —

Az arany ét, orrnak vér folyása izzadás,
pattogzás, s a t. itt néha könnyebb-
séget szereznek. 159

Még geenyettségesedik. 160

Még keményedik. 162

Fene is efük belé. . . . . —

Mejybéli vizi betegség, ezt foká lehet észre
venni. . . . . I. Darab. 136

Szerző okai. . . . . —

Jelei. 137

Orvoslása. 138

Néha a' mejjnek meg nyitása használ. . . . 139

Az illy betegnek lába igen még dagad; an-
nak orvoslása. . . . . —

Mejynek nyavalyájl, mik azok, . . . I. Dar. 85

Mejjnek üregében bé fakadt fekély, (Empyema) Lásd. *Oldal nyillalás*. Lásd. *Tudj gyuladás*.

Mondolák meg dagadása a' nyakban. Lásd. *Torok jájás*.

— — vagy merigyek meg dagadása a' Frankfurtuban, Lásd *Frantzú*.

N.

Napos Hideglelés, annak orvoslása, I. Dar. 2
Nemellyekre tend szerént, őszfeli és tavasz-
szal jő. . . . . —

Nátha. Lásd. *Hurut*.

Nyavalya törés, mi az? . . . . . I. Dar. 322

Ez igen sokféle. 323

Szerző okai. 324

Néha lehetetlen ennek szerző okait meg or-
vosolni, ekkor a' nyavalya törés is
orvosíthatatlan. 327

Mire kell vigyázni az orvoslásban? . . . . . —

Orvoslása, ha a' bő, vagy sürü vértől van. 328

— ha az epe sarnak tőpőfégtől, vagy
ha sürü taknyos nedveffégtől van. . 329

— ha a' test nedvesleginek felettébb valo
ki ürülésétől van. 330

— ha a' test bőreről a' verbe vízfizta ta-
karodott tőpős nedveffégtől van. . . . 331

— ha attul van, hogy a' testnek szokott
ki ürülése meg rekedt. . . . . —

Sokan nem szenvedhetik némelly virágnak
vagy állatnak szagát, és onnét es-
nek nyavalya törésbe. 332

- Némelyek a' nyavalya törés előtt, éreznek valami fájdalmat hasok alórésében. 333
- Vagy a' vér sebeseen takarodik a' főbe. . . . . —
- Orvoslása, midőn a' beteg a' nyavalya törés előtt valamelyik tagjában valamit érez. 334
- midőn semmi okát nem lehet ki tanulni, sem jelet a' közelítő törésnek nem látni. 335
- A' nyavalya törés körbe reá kell vigyázni hogy a' betegben kar ne essek, testébe. . . . . —
- Hogy kell bánni azokkal, kik tettetik, hogy őket a' nyavalya törte? 338
- — — — — hogy őrdög van benne. 339
- Negyed napi* Hidegtelecs. Lásd. *Razo Hideg*.
- Okidás*, ennek főkéle okai, és orvoslása . . . . . I. Dar. 173
- a' Forro Hidegben. Lásd. *Foro Hideg*.
- Oldal-nyilallás*, és annak jelei, I. Dar. 86
- Hogy kell orvosolni? 88
- — — — — ha a' belek és gyomor terhelve vannak? 89
- — — — — ha Hurutol is a' beteg? 90
- — — — — ha turhát is kezd köpni? 91
- Egyébb ürülfek. 92
- Meg gennyettségelés 95
- Meg nyitása a' gennyettség helynek. 96
- A' gennyettség néha a' mejj uregibe be fakad. 98

Neha a' gennyettségefedés helyett, Kölefe-	
pattozás támad a' testen.	99
Fene az Oldal nyilallásban.	100
<i>Onas</i> Kolika. Lásd <i>Báryász kolika</i> .	
<i>Orbantz</i> . Lásd. <i>Sz. Antal tuze</i> .	
<i>Orrbeli vér</i> folyás a' forro hidegben. Lásd	
<i>Forro Hideg</i> .	

P.

<i>Patéts</i> , vagy Nátha szeplő. Lásd <i>Forro Hi-</i>	
<i>deg</i> . Lásd <i>Rothasztó Hideg</i> .	
<i>Pattanások</i> a' <i>Forro Hidegben</i> , <i>Rothasztó</i>	
<i>Hidegben</i> . Lásd <i>ugyan ott</i> .	
<i>Petsenyés</i> húfoknak / közvéenyes fájdalomi	
(<i>Rheumatismus</i>) Lásd. <i>Küfvény</i> .	
<i>Rák</i> fene (<i>Cancer</i> , <i>Carcinoma</i>) az emlőn.	
Lásd <i>Gyermek agyas aszifzouy nyavaly</i> .	
<i>Rázo</i> <i>Hideglelés</i> , mi az? . . . . . II. Dar.	I
Sokféle természetü.	2
Jelsi; a' borzadó hideg, forroság, izzadás.	—
Orvoslása, ha mérséklett a' nyavalya.	4
— ha a' gyomor meg vesztegetődött.	5
Ritkán szűkfég itt eret vágatni, és okofan	
kell itt eret vágni.	7
Ha felettébb való ezen <i>Hideglelés</i> , hogy	
kell orvosolni?	8
Nafzna a' <i>Peruviai fa Héjnak</i>	9
A' felettébb való <i>Hideget</i> gyakran hirtelen	
meg kell fojtani.	10
<i>Misc</i> kell ekkor vizyázni?	—

Midőn a' mindennapi, és kettős harmad napi Hidegnek ostromi felettébb hofzások, mit kell tinalni.	11
Az illy allando Hidegtelelésnek látrzo Hideg felettébb veszedelmes.	13
Ezt a' Hideget mennél hamarébb uog kell állítani Peruviai fa héjjal, és azután többire meg dagad a' beteg.	14
Az öfzi negyednap Hideg többire igen nehezén enged az orvosságnak: annak jelei, és orvoslása.	15
Midőn a' rázo Hideg a' Forro Hideggel egybe van kaptóva, hogy kell azt orvofolni.	16
A' lárvas rázo Hidegről.	17
Orvoslása az olly kemény Hidegnek, melynek ostroma izzadás nélkül szünik meg.	18
Mejibéli Hidegtelelésnek orvoslása.	19
<i>Rekedezés.</i> Lásd <i>Kisdedek nyavaly.</i>	
<i>Rheumatismus.</i> Lásd <i>Küfvény.</i>	
<i>Rothasztó</i> Hidegtelelés. . . . . I. Darab.	43
Okai, és jelei.	44
Orvoslása.	45
Okádtato, vagy purgalo szert, jo eleinte adni.	46
Továbbá hogy kell orvofolni?	47
Patétos vagy köleses szeplők és pattanások is vagynak néha.	48
E nyavalyában gyakran meg tral a' pulsus.	50
A' rothasztó Hideg eleinte néha ugy láttzik, mintha Forro Hideg volna.	—
Ekkor hogy kell azt orvofolni?	—
<i>Rüh,</i> miből áll? . . . . . II. Dar.	48

Levél.

Annak okai	59
Ha gyuladással van, hogy kell orvosolni?	—
Ha a' nélkül van, hogy kell orvosolni?..	61
Külső szerrel mikor szabad azt orvosolni?..	62
Ezüst gléttel, onbul készült nádmézzel, vagy el olvadott rézzel elegyített ke- nőrrsel kenni a' rühött felette vesze- delmes.	63
A vérbe vízfzfa ment rühött, hogy kell orvosolni?	—
A' Frantzuból lett rüh. Lásd <i>Frantzú</i> .	

<i>Sárgaság</i> , mi az? . . . . . II. Dar.	37
Jeiei	38
Szarmazik gyakran a' taknyos nedveffégtől, — a' májnak gyuladásától, a' Forro Hidegben, vagy a' májbell fekély- től.	40
— a' májnak meg keményedésétől.	—
— vagy a' roz/zul orvoslott, vagy ha- mar meg fojtott Rázo Hidegtől.	41
Gyakran meg - meg szünik a' Sárgafag, meg ismét elő kerül.	—
Többire a' sűrű epe fártul van az, vagy az epe hojsgban termett kötől.	42
Annak orvoslása	43
Néha felőltrül okadás által, néha alóltrül frék által megyen el az illy betegből, vagy kő, vagy pépes darabos, sarga baruás matéria.	—

Az

Az el olvasztó és omlato szereket néha nem veheti bé a' beteg; mit kell azután csinálni?	45
Néha a' nagy indulatokat követő, érző inaknak rángatódása szerzi a' fárgaságot.	47
A' fárgaság néha fok holnapokig, sőt esztendőig is el-tart.	48
Ha fokáig tart, és tőpös az epesár, veszedelemes rothasztó betegséget okoz.	49
Scárlát színnel járó Hideglelés, annak jelei. . . . . I. Darab.	286
Orvoslása.	—
Scorbutus , honnét van? . . . . . II. Darab.	50
Közönséges jelei.	51
Jelei a' forró meleg Scorbutusnak.	53
Annak orvoslása.	54
Gyakran fenés fekélyt okoz.	55
Meg gyógyulván a' Scorbutusból a' beteg, azután még szájában nagy fájdalmat érez.	56
Jelei a' hideg Scorbutusnak.	—
Orvoslása.	—
Ez is okozhat fenés fekélyeket.	57
Gyakran a' Scorbutus küleves pattogzással, vagy Rühvel végződik.	—
Sikettsé g az agyvelő gyuladástul. Lásd <i>Agyvelő gyuladás</i> .	
Sipogo lélekzés, Lásd <i>Fuladozó lélekzés</i> .	
Szél ütés, mi az? . . . . . I. Darab.	317
Sokféle az.	318
Származik gyakran a' gutta ütés után.	—

— nehéz betegségek után, vagy a' test nedveffélnok igen bőv ki ürülése után.....	319
— ha a' tüdő taknyos nedvefféggel tellyes.....	—
A' bőv verü szemelyeken hogy kell ezt orvosolni?.....	320
<i>Szem</i> fájás, a' Frantzuban. Lásd. <i>Frantz.</i>	
<i>Szem</i> gyuladás miből lehet meg esmérni azt. ..... I. Dar.	64
Okai.....	—
Orvoslása, ha a' tífös materiátul van.....	65
— a' valóságos szemgyuladásnak.....	66
Hofzfas szemfajás a' szem hélnak ki evödésétül.....	68
<i>Szent Antal</i> tüze..... I. Dar.	287
Néha a' Belső részekre esik.....	—
Meg-meg szűnik, meg elő kerül gyakran azon esztendőben.....	288
Leg inkább az Öregéken van.....	289
Orvoslása.....	291
Ha el mulatnyak orvosolni, gyakran tsunya fekély lesz belőle.....	292
Egyik tagrul a' másikra jár.....	—
Gyakran kemény Hidegleléssel jár.....	293
Néha igen veszedelmes.....	294
A' tüdőt, és a' főt hamar el foglalja.....	297
Gyakran vizes materiával tellyes.....	298
Néha rák fenés meg keményedést okoz.....	299
Vagy fenét is.....	—
Van még több neve is a' Sz. Antal tüzének.....	300
<i>Szív</i> dobogás..... I. Dar.	140

Okai.....	141
Orvoslása, ha attulvan, hogy kevés ned- veffég van a' testben.....	—
— ha az érző inak rendeletlen mozgása- tul van.....	142
— ha a' vérnek bőségétül van.....	143
— ha a' meg rekedt arany értől, vagy el maradott hónap számtul van.....	—
— ha nagy indulat után van.....	—
Gyakran onnét származik, hogy a' szivben a' vérből meg sűrűdött, össze tso- mossodott hús forma materia nőtt össze ve (polypus) vagy hogy a' sziv kö- rül való nagy edények kiszélesed- tek.....	144
Vagy pedig külfü, es belü erőszakos ok- tul.....	145

Sziv fájás. Lásd *Gyomor fájás.*

Szülésben lévő aszfony. Lásd *Vajudo asz-
fony.*

T.

Terhes aszfony. Lásd *Viselős aszfony.*

<i>Torok fájás, mi az?.....</i>	I. Dar.	69
Jelei a' torok gyuladásnak.....		70
Orvoslása.....		71
Meg gennyettségesedése.....		75
Ekkor mint kell orvosolni?.....		—
Orvoslása a' mérges Torok fájásnak.....		77
— az apro fekélyeknek a' torokbar.....		79
— a' vizes daganatnak a' torokbar.....		80
— a' mondolak meg keményedésénél.....		81

- az érző inak rendeletlen mozgásáról va-
lo Torok fájának, melly olly mint
egy golyobis, a' hysterica és hypo-
chondriacus szemé'lyekben. 82
- ha a' szél meg üti a' nyeldeköt. —
- A' Frantzutol valo torok fajas, Lásd *Frantzu*.

Tök golyoinak dagadása. Lásd *Frantzu*.

- Tüdő** gyuladás, annak jelei. . . . . I. Dar. 101
- Néha ezt el teveszük, és szélnek gondol-
ják lenni. 102
- Szükség eret vagni. . . . . —
- Néha a' hirtelen valo meg fazas után, szün-
telen valo hurut következik, melly
rozsztat szül. 104
- Orvoslása a' tüdő gyuladásnak 105
- Tu'ha köpdősés e nyavalyában. . . . . —
- Mas utakon valo ürülés. 106
- Genyettsége'edése a' gyuladott tüdőnek. 107
- Orvoslása, ha a' tüdőnek sekelye a' lélek-
ző gégere fakad meg. 108
- — — a' mejjnek üreibe fakad bé. . 109
- — — meg nem fakad, vagy későre
fakad meg. 110
- Néha a' tüdő csak imitt amott gyulad meg,
és sok apro fekélyek támadnak benne. —
- Néha a' meg gyuladt tüdő meg keményedik, 113
- Vagy fene efik bele. 114
- A' rothasztó Hideglelesben a' tüdő gyuladás
többire hajalos. 115
- A' tagoltnak közlvenyes fájdalma is hozzá
járul néha a' tüdő gyuladáshoz, . . . —

- Noha a' turha meg reked a' gyuladott tüdöben. 115
- Tsalános** ki pattogzás. Lásd *Scórlat fínnet járo Hideglelés.*
- Tsets** Hideglelés. Lásd *Gyermek ágyas aszfony.*
- Tsontnak** meg revesedése, ki tautsorodása. Lásd *Frantzú.*
- Tsömör.** Lásd. *Gyomor emelygés.*

- Vad hus,** hideg fene, Sphacelus. Lásd, *Gyuladás.*
- Vakság** gyakran az agyvelő gyuladástul. Lásd *Agyvelő gyuladásis.*
- Vajudo** aszfony. . . . . II. Dar. 153
- Jelei a' közelítő rend szerént való szülés idejének. 165
- Ekkor mitfoda hibákat ejthet a' Baba. . . . 166
- A jó renden való szülés is, néha foka tart, és el erőtleníti az aszfonyt. 167
- Mint kell banni a' vajudo aszfonyal? 168
- Jelei, és orvoslása az olly fájdalomnak, melly nem igaz fájdalma a' szülésnek, 169
- A' szülés közben ha el ájul az aszfony, vagy ha igen sok vére foly, mit kell tselekedni? . . . . . —
- Orvoslása a' benn szorult vérnek. 170
- A' méhnek meg repedezése vagy szakadása leg veszedelmesebb. . . . . —
- Vér folyás.** Lásd. *Aszfonyi rend nyavaly.*
- Vér has.** . . . . . I. Dar. 198

Levél.

Okai, ...	198
Mit kell meg vizgálni minden vér hasban, . .	200
Orvoslása, ha Hideglelés nélkül van, ...	201
— ha Hidegleléssel van, ...	203
— a' telettebb való vér hasnak, ...	206
Néha patétfos szeplő, vagy köleses pattog- zás is adja magát elő, ...	208
Hogy kell orvosolni az olly beteget a' ki a' vér hast, hamar el állítottak, ...	209
Néha a' vér has, erős okadással kezdődik, —	
Vér köpés. Okai, ... I. Dar.	116
Jelei, ...	117
Orvoslása, ...	119
A' ver köpés után gyakran, a' beteg szün- telen köhög, ...	123
Ez fekeltyt jelent a' tüdőben, ...	—
Aznak, és azt gyakran követő el szára- dasnak orvoslása, ...	125
Vér okidás. annak jelei, ... I. Dar.	174
Származik gyakran, a' vérnek bőségétől, az arany érnek, vagy hofzamuak meg rekedésétől, ...	175
— — a' tífus nedvességétől, vagy küllő erőszakos oktul, ...	177
Veres himlő. Lásd <i>Himlő</i> .	
Vesében termett kö; Lásd <i>Kö</i> .	
Vesének gyuladása jelei, ... I. Dar.	211
Orvoslása, ...	212
Ekkori ürülések, ...	—
Gennyettségesedés, ...	213
Vifelős afiszony, ... II. Dar.	153
Mitfodás állapotokban van az afiszony azután, hogy máheben fogadott?, ...	—

Mikor szükség eret vágni a' vifelős afzfzonyon?, ...	154
Nem tsak a' vérnek bőségetől származnak az említett bajok, hanem az érző inak rendeletlen mozgásatul is.	155
A' vifelős afzfzonyak gyakran fokáig nints széke.	—
Okádtato szert, és erős purgátziót nem kell adni a' vifelős afzfzonymnak.	156
A' vifelős gyakran tsak magátul okadik, melly baja addig tart gyakran, mig nem szül.	157
De meg lehet, hogy azt néha a' sürü taknyos nedvefég, meg romlott epe sár 's a'tokozzs.	—
Vagy pedig az érző inak huzodása.	158
Ezeknek a' vér has, vagy az erős has menés igen veszedelmes.	—
A' vifelőfégnak ideje alatt nem kell vér folyásnak lenni az afzfzonymon.	—
A' bö vétü vifelős afzfzonymon gyakran az első hónapokon, bö vér folyás van.	159
Ha ez a' vér folyás, a' testnek kemény gyakorláfatul, nagy indulattul, vagy külső erőszakos oktul van, annál veszedelmesebb.	—
Gyakran az idétlen szüléft okoz.	—
Hogy kell annak eleit venni.	160
Jelei az idétlen szülésnek.	—
A' melly vifelős afzfzonymban az érző inak rendeletlenül huzodnak, tsékély ok miatt is nagy vér folyásban esik.	161

Levél.

- Az erőtlen afzszony gyakran idéltent szül,
hogy kell azt meg orvosolni?... 162
Jelei, a' méhben meg holt gyermeknek.. 163
A' vífelőffégnek vége felé, az afzszonyt
gyakran erőlteti a' vizellés, vagy pe-
dig vizellete fenn akad..... 164

Vizelletet tartó hojagban termett kö. Lásd
KÜ.

Vizellő többen lévő sekély. Lásd *Frantz*.

E Z E N
ORVOS KÖNYVBEN
ELŐFORDULÓ
ORVOSSÁGOK.

Második Rész után következő.

I.

Végy 20. gránt
nyomo rák sze-
met; 10. gran tisztított
Salétromot, elegyítsd
őszve, törd porrá: lé-
gyen egy dozis.

2.

V. Egy könting
(drachma, melly hat-
van grán) tisztá Salé-
tromot; 2. Lot, tengeri
szőlő szirupot; 12. Lot
Bodza virág vizet: ele-
gyítsd őszve: ebből min-
den két óra mulva, két
kalánnal adja' betegnek.

3.

V. 30 grán el-kézi-
tett bor-követ, szint an-
nyi kétszeres sót, ele-
gyítsd őszve, törd por-
rá: légyen egy dozis.

4.

V. 20. grán el-kézi-
tett - bor követ, és 40.

I.

℞. Lap. Cancr.

gr. xx.

Nitri puri gr. x.
M.

Flat pulvis pro dozi.

2.

℞. Nitri puri dr. j.

Syr. ribes. unc. j.

Aq. Flor. Samb.

unc. vj.

M.

Sumat omni biho-
rio duo cochlearia.

3.

℞. Crenior. tartar.

Arcan. duplic.

aa gr. xxx.

M.

Flat pulvis-

4.

℞. Cremor. tart.

gr. xx.

grán

gránjalapgyökeret. Elegyítsd öszve, törd porrá: légyen egy-dosis.

5.

V. 3. könting polikrest sőt 7. Lot Bétsi, hasindito italt. Elegyítsd öszve. Legyen egy dosis.

6.

V. 6. Lot árpát, főzd fél óráig két itzevizben, szürd-le, azután tégy belé egy könting tiszta Salétromot, 4. Lot, etzettel fott mézet, vagy szin mézet. Ezt igya, ital helyet.

7.

V. 4. Lot páfit fü vagy pörje gyökeret, egy Lot foskagyökeret, vagdald el aprora, főzd elégen-dő vizben fél óráig: szürj-le benne egy itzenyit; azután tégy belé egy könting tiszta Salétromot, 4. Lot ten-geri szőlő Szirupot,

Jalap. gr. xl.

M.

Fiat pulvis.

5.

℞. Salis polychrest. dr. iij.

Aquaë Laxat. Dispens.

Vien. unc. iijβ.

M.

Sumat pro unico

haultu.

6.

℞. Hordei crudi unc. iij.

Aq. puræ lib. iv.

Coq. per $\frac{1}{2}$ hor. dein

Colat. adde,

Nitri puri - dr. j.

Oxymell. simpl. vel

mell. pur. unc. ij.

M.

Pro potu.

7.

℞. Rad. gram.

unc. ij.

— acetos. unc. β.

Consciff. coq. s. q.

aq. per $\frac{1}{2}$ hor. dein

Colat. lib. ij. adde,

Nitr. pur. dr. j.

Syrup. ribes. unc. ij.

Ebből minden két óra
mulva egy fintsiával
igyon a' beteg.

8.

V. 2. Lot fejer mál-
va gyökeret. 2. tele
marok fejer málva le-
velét, apritsad öszve,
föld elegendő viz-
be fél óráig, szürj-le be-
lölle más - fél mezel-
nyit, azután tégy belé
egy könting tiszta Sa-
létromot, etzettel főtt
mézből 4. Lotot. Eb-
ből minden két óra-
mulva igyon a' beteg-
lány melegen, egy fin-
tsiával.

9.

V. Egy könting tisz-
ta Salétromot, Bodza-
fa gyümölsének meg-
fött sűrű levéből 4. Lo-
tot. Soska-fa gyümöl-
tséből készült Szirup-
ból 2. Lotot. Bodza
virág vizéből 16. Lo-
tot. Ezeket elegyítsd
öszve. Minden órá-
ban két kalánnal igyon
belölle a' beteg.

M.

Omni bihorio su-
mat vasculum.

8.

R̄. Rad. althææ

unc. j.

Fol. althææ man. ij.

Consciss. Coq. f. q.

aq. per ½ hor. dein

colat. lib. iß. adde,

Nitr. pur. dr. j.

Oxymell. simpl.

unc. ij.

M.

Sumat omni biho-
rio vasculum repide.

9.

R̄. Nitri pur. dr. j.

Roob Sambuci

unc. ij.

Syrup. berber.

unc. j.

Aq. flor. Samb.

unc. viij.

M.

Sumat omni hora
duo cochlearia.

IO.

V. 16. Lot forrás vizet. 4. Lot len-olajat, ugyanannyiszin mézet, tisztított Salétromból egy köntinget. Elegyítsd öszve. Lágy melegen klisérnek való.

II.

V. Afzalt szilvából 4. Lotot, 3. Lot árpát, 2. könting tiszta bor követ. Aprítsd és zard öszve főzd osztán fél óráig elegendő vízben; azután más fél meszelnyit szürj le benne, és abba tégy egy könting tisztított Salétromot, 3. Lot tengeri szőlő szirupot. Eből minden két óra múlva egy fintsiával igyon a' beteg.

I2.

V. Két könting tiszta bor követ. Főtt szilfa béliből 4. Lotot, ugyan annyit a' Bodza-fa gyilmölsnek megfőtt sűrű levéből. Ele-

IO.

℞. Aq. font.
unc. viij
Olei lini
Mell. puri
aa unc. ij,
Nitri puri dr. j
M.

Fiat enema tepide
adplicandum,

II.

℞. Prunor. exsiccata,
unc: ij,
Hordei crudi
unc. jβ,
Cremor. tart.
unc. jβ,
Conseis. Coq. f. q,
aq. per ½ hor. dein co-
lat. lib. jβ. adde:
Nitr. pur. dr. j,
Syrup. Ribes.
unc. jβ,
M.

Sumat omni bihoria
vasculum,

I2.

℞. Cremor. tart.
dr. ij,
Pulp. prunor.
Roob Samb.
aa unc. ij,

gyítsd

gyítsd öszve. Ebből napjában háromszor vagy négyszer vegyen bé egy egy kalánal a' beteg, és igyon reá két fintsiával a' Nro. 13. lévő theából.

13.

V. Bodza virágból más-fél marokkal; közönséges Malvának leveléből, ugyan annyit. Aprítsd-el, keverd öszve. Éljen thea helyett a' beteg velle.

14.

V. Szenna leveleiből egy Lotot, 3. Lot Mannát. 2. könting tiszta bor-követ. Egybe aprítván, és elegyítvén, tölts reá fél-meszelly forro vizet: hadd úgy állani fél-óraig fedő alatt; azután szűrdele: és egy dosisban add-bé.

15.

V. Más-fél meszely ruta vizet, 3. könting Szalmiak sót. 4. Lot ruta etzetet. Elegyítsd-meg. Eb-

M.

Sumat ter vel quater de die cochleare unum, & bibat desuper bina vascula de infuso ex Spec. Nro. 13.

13,

R. Flor. Samb. •
Fol. Malv.
aa m. jβ.
Consciff. exhibe.

14.

R. Fol. Senn.
unc. β.
Mann. elect.
unc. jβ.
Cremor. tart.
dr. ij.

Consciff. mixt. infunde in aq. ferv. lib. β. relinque vase clauso per ½ hor. Dein Colat. exhibe pro haustu.

15.

R. Aq. rutæ lib. jβ.
Sal. ammoniac.
dr. iij,
Acet. rut. unc. ij.
M.

be ruhát márthatni kö-
tésre.

16.

V. Ruta fűvet, egy
Marokkal; Tser leve-
lű fűből, ugyan an-
nyit; metéld össze,
tölts réá elegendő
forró vizet; hadd úgy
állani fedő alatt fél
óraig; azután szűrj le
két mezelnyit, az-az
egy itzét; abba tégy
4. Lot Contrajerva szi-
rupot, és 20. csepp Ga-
litzkőből való savanyu
Spirituust. Ebből min-
den két óra múlva egy
fintsiával kell bé-adni.

17.

V. Mester gyökér-
ből egy köntinget. Le-
vistikom gyökérből
szint annyit. Méh fű-
ből (melly tzitrom fű-
nek is mondatik) egy
marokkal. Metéld ösz-
ve: tölts réá elegendő
forró vizet: hadd
úgy állani egy fertály
óraig fedő alatt. Azu-
tán szűrj-le benne más
fél mezelnyit; abba

16.

R. Herbæ rut.
— Scordii, aa m. j.
Consciff. inf. f. q. aq.
ferv. per $\frac{1}{2}$. hor. vase
clauso. Dein Colat. lib. ij.

Syrup. Contrajerv.
unc. ij.

Spirit. vitriol. gtt. xx.
M.

Sumat omni bihorio
vasculum.

17.

R. Rad. Imperator,
— Levistic.

aa. dr. j.

Herbæ meliss. m. j.

Consciff. inf. f. q. aq.

per $\frac{1}{4}$ hor. vase clauso.

Dein Colat. lib. jβ.

adde :

Syrup. rub. idæi.

unc. jβ.

Liq. anod. min.

gtt. xv.

tégy

tégy Málna Szirupot
3. Lotot, és a' Hoffman
nevét viselő Spiritusból
15. cseppet. Ugy kell
vele élni, mint az eléb-
bivel.

18.

V. 2. könting kö-
zönséges Baldián (melly
Valeriana) gyökeret.
Metéld-el; töltés réá
elegedendő forró vizet,
álljon úgy fedő alatt
fél óráig: szűrj-le azu-
rán más-fél mezel-
nyit; tégy abba Na-
rants hajból készített
3. Lot Szirupot. Ugy
kell vele élni, mint az
elébbivel.

19.

V. 16. Lot Ruta vi-
zet, amaz öt rendbéli.
öszlato erővel biro,
gyökerekből készült
Szirupból 3. Lotot.
Contraerva gyökér-
tincturából 2. köntin-
get: elegyítsd öszve,
Minden két óra mulva,
két kalánnal adj belőlle.

20.

V. egy grán Kám-

M.

Ufus ut prioris.

forro vizben

18.

℞. Rad. Valer. Sylv.

dr. ij.

Consciss. inf. s. q. aq.

per ¼ hor. vase clauso.

Dein Colat, lib. jβ,

adde:

Syrup. Cort. aurant,

unc. jβ.

M.

Sumat ut prius.

19.

℞. Aq. rutæ

unc. viij,

Syrup. quinque Rad.

aperient unc. jβ.

Tinct. rad. Contra-

erv. dr. ij.

M.

Sumat omni bihorio

duo cochlearia.

20.

℞. Camphor. gr.

fort,

fort. Rák szemet 20.
gránt. Törd porrá.
Készíttesd annyit, hogy
minden két óra mulva
ennyi dosis adjon-bé,
a' míg szükséges, és
mindenik dosisra a' bé-
vétel után, igyon egy
fintsiával, a' következő
theából.

21.

V. Rutát, Méh füvet,
Kakuk füvet mindenik
bül egy egy marokkal
apritsd öfzve; éljen
vele thea helyett.

22.

V. 7. grán Kámfort.
Arábiai, vízben el
olvasztott gyanta sü-
rubb részéből 2. kön-
tinget: ezeket márvány
kö mosárban elegyítsd
öfzve: azután keverj
hozzájok 3. Lot tenge-
ri szölő Szirupot, 12.
Lot, méhfü vizét. Eb-
ből egy vagy 2. kalán-
nal kell bé-adni min-
den óra, vagy két óra
mulva.

23.

V. 8. grán Kámfort,

Lapid. Cancrore.

gr. xx.

M.

Fiat pulv. detur talis
omni bihorio, & bibat
desuper vasculum ex in-
fuso specierum sequen-
tium

21.

R. Herbæ rutæ

— Melissæ

— Serpilli

aa m. j.

Consciss. d. u.

22.

R. Camphor. gr. vij.

Mucilag. gum. arab.

dr. ij.

In mort. marmor. be-

ne subactis adde miscen-
do:

Syrup Ribes.

unc. iß.

Aq. meliss. unc. vj.

M.

Sumat omni hora, vel
bihorio unum vel duo
cochlearia.

23.

R. Camph. gr. viij.

Edes

Édes mondolát 2. Lot.
tot. Ugyan annyi dinnye
magot. Ezeket apránként
törd össze, apránként
töltvén réa forrás vizet,
mig le - szürdegelvén,
más - fel meszelnyi tej
leszen belöle; akkor
tegy abba 2. Lot fejer
nád mézet. Ebböl min-
den két óra mulva egy
fntsiával kell innya.

24.

V. 30. grán hánytato
gyökeret. 10. grán
Polikrest söt. Törd
porrá. Legyen egy
dosis.

25.

V. 3. grán hánytato
bor-követ. 10. grán fejer
nád - mézet. Törd igen
apro porrá. Legyen
egy dosis.

vagy.

V. 20. grán hánytato
gyökere t. Egy grán
hánytato bor-követ, törd
igen apro porrá, legyen
egy dosis.

26.

V. 6. grán hánytato

Amygdal dulc,
Semen. melon.

aa unc. j.

Fiat emulsió cum aq.
font. Dein Colat. lib,
jß. adde:

Sacchar. alb. unc. j.
M.

Sumat omni biberio
vasculum.

24.

R. Ipecacuanh.

gr. xxx.

Salis Polichrest.

gr. x.

M.

F. pulv. pro dosi.

25.

R. Tart. emet. gr. iij.

Sachar. albi. gr. x.

M.

F. pulvis tenuissimus
pro dosi,

val:

R. Ipecacuanh.

gr. xx.

Tart. emet. gr. j.

M. F. pulvis tenuissi-
mus pro dosi.

26.

R. Tart. emet. gr. vj,
bor

bor-követ. Olvaszd-el
12. Lot forrás vizben,
tégý hozzá 2. Lot
erzettel főtt mézet. Eb-
böl minden fél órában
két kalánnal kell bé-
venni, míg t. i. az oka-
dás jól meg-indul.

27.

V. főzött árpának
egy itze és fél - me-
szely levét. 4. Lot bor-
erzetet. 2. Lot fejr-
nid - mézet. Elegyitsd
öszve. Fintsiánként kell
innya.

28.

V. főtt árpa levét,
egy itze és fél - me-
szely levét, tölts belé
6. Lot jó bort, igya-
fintsiánként mint előbb.

29.

V. főtt árpa levét,
annyit mint közelehb.
Elegyits belé más - fél
könting Gálitzkö sava-
nyu Spirtust, 4. Lot
málna szirupot, innya
kell, mint előbb.

30.

V. 16. Lot Ruta vi-

Solve in aq. font.
unc. vj.

Dein adde;

Oxymell. simpl.

unc. j.

S. omni med. hor. 2.
cochlear. donec probe
vomit.

27.

℞. Decoct. hord.

lib. ijβ.

Acet. vini. unc. ij.

Sacch. alb. unc. j.

M.

Sumat vasculatim.

28.

℞. Decoct. hord.

lib. ijβ,

Vini generosi

unc. iij,

M.

Ufus ut prioris.

29.

℞. Decoct. hord.

lib. ijβ.

Spirit. vitriol. dr. jβ.

Syrup. rub. idæi.

unc. ij.

M.

Ufus ut supra.

30.

℞. Aq. rutæ unc. viij.
zet,

zet, 3. Lot, rothadás ellen készített etzetet, 4. Lot, tzitrom hajából készített szirupot, elegyítsd öszve: minden óra vagy két óra múlva két kalánnal kell beölle adni.

31.

V. 2. Lot, igen apró porrá tört Peruviai-fahéjt, 20. Lot ruta vizet, 6. Lot jó bort, 4. Lot fodorménta Szirupot. Ezeket elegyítsd öszve. Ugy kell beadni, mint előbb.

32.

V. egy könting-tiszta Salétromot: Salétrommal edgyütt porrá tört és megégetett, de azután vízzel meg-nem mosott Piszkoltzból (*Antimonium*) egy köntinget, etzettel főtt mézből 3. Lotot. Pipats máknak veres virágából készült Szirupot, ugyanannyit. Bodza virág vizet 16. Lotot. Ezeket elegyítsd - öszve.

Aceti antisept.
unc. jβ.

Syrup. Cort. Citr.
unc. ij.

M.

Sumat omni hora
vel bihorio duo cochlea-
ria. *for: 4. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.*

31.

R. Pulv. subtiliss.

Cortic. Peruviani,
unc. j.

Aq. ruta unc. x.

Vini boni unc. ij.

Syrup. menthae
unc. ij.

M.

Usus ut prioris.

32.

R. Nitri puri
Stibii Diaph. n. abl.
aa dr. j.

Oxymell. simpl.

Syrup. flor. rhæad.
aa unc. jβ.

Aq. flor. Samb.
unc. viij.

M.

Sumat omni bihorio
cochlearia duo cum va-
sculo infusi specierum
herbarum Nro. 13.

Ebből minden két óra mulva, két kalánnal kell adni, és egy fintsia thea italt réá inni, a' Nro 13. lévő theából.

33.

V. fél könting tiszta Salétromot. Salétrommal edgyütt porrá tört azután meg-égetett, de vízzel meg-nem mosott. Piskoltzból (*Antimonium*) más fél köntinget. Tengeri veres hagymával készített etzetes mézből 4. Lotot. Pipats máknak veres virágából készített szirupot 2. Lotot. Édes kömény vizet 16. Lotot. Elegyítsd ezeket öszve, és úgy kell beadni, mint az elébbit.

34.

V. egy grán Kärthufiánulok porát, 10. grán fejer nád-mézet. Törd igen apro porrá. Készíttes annyit, hogy minden két vagy bárom óra mulva, illyen egy dosít lehessen beadni, mig izükség.

33.

R. Nit. pur. dr. β.
Stib. Diaph. n. abl.
dr. jβ.
Oxymell, scillit.
unc. ij.
Syrupi flor, Rhæad.
unc. j
Aq. fœnicul.
unc. viij.
M.
Ufus ut supra

34.

R. Kermes mineral.
gr. j.
Sacchar. alb. gr. x.
M.
F. pulvis tenuissimus.
Sumat omni bihorio vel trihorio talem.

35.

V. más - fél marék sállya leveleit, aprozd-
el: tölts réá elegendő
forro vizet, ályon úgy
fél óráig, azután szűrj-
le más - fél meszelyit:
abba tégy három Lot
sállya szirupot. Ebből
minden három óra r. il-
va egy fintsiával kell
innya.

36.

V. egy Lot Peruviaj
fa-héj port. Zölden el-
aprozott vagy meg tört,
és por nád-mézzel öfzve
kevert Sállya leveléből
3. Lotot. Sállya Sziru-
pot annyit, a' mennyi
szükség Lictariumot tñ-
nálni. Ebből minden
két óra mulva egy kaf-
fés Kalánnal kell bé-
venni.

37.

V. édes mondolát 2.
Lotot, ugyan annyi din-
nye magot. 7. grán
Kámfort. Ezekből ké-
szits más - fél meszelyi
hig italt vízzel, meg-
törvén azokat, azután

35.

R. Herb. salv.

man. jß.

Consciff. inf. f. q. aq.

ferv. per $\frac{1}{2}$ hor. dein

Colat. lib. jß. adde :

Syrup. salv. unc. jß.

M.

Sumat omni trihorio

vasculum.

36.

R. Pulv. cort. peruv.

unc. ß.

Conserv. salv.

unc. jß.

Syrup. salv. q. s.

M.

F. Electuarium.

S. omni bih. cochl.
parv.

37.

R. Amygd. dulc.

Sem. melon.

aa unc. j.

Camphor. gr. vij.

F. Emulsio & colat.

lib. jß. adde :

tégy

tégy belé 3. Lot, fejr
mák fejbül készültfi-
rupot. Ebbül minden
két óra mulva, egy fin-
tsiával kell innya.

38.

Végy 40. grán
Rhabarbarumot ugyan
annyi Polikrest söt, ele-
gyítsd öszve, törd apro-
porrá. Legyen egy do-
s, egyszeri bé - vétel.

39.

V. Tamarindus gyü-
mölsét 4. Lotot. Fe-
jér málvá gyökeret 2.
Lotot, el-aprozván, főz-
zed elgedendő vizben
egy fertály óráig: szürj
belöle más fél melzety-
nyit: abba tégy más
fél künting tiszta Salé-
tromot, Mannát 3. Lo-
tot, és 2. Lot foska - fa-
szirupot. Ebbül min-
den óra vagy két óra
mulva egy fintsiával kell
innya.

40.

V. 2. Lot fejr mál-
va gyökeret, egymarok
fejr málvá leveleit, el-
apritván főzzed egy

Syrup. papav. alb.
unc. jß.

M.

Sumat omni bihorio
vasculum.

38.

R. Rhei elect.

Sal. polichrest.

aa gr. xl.

M.

F. pulv. pro dosi.

R. Tamarind. unc. ij.

Rad. alth. unc. j.

Consciff. coq. s. q. aq.

per $\frac{1}{4}$ hor. Dein Colat.

lib. jß. adde:

Nitr. pur. dr. jß.

Mann. elect.

unc. jß.

Syrup. berber.

unc. j.

M.

Sumat omni hora vel
bihorio vasculum.

40.

R. Rad. altheæ

unc. j.

Fol. alth. man. j.

fer-

fertály oráig elegendő
 dü vízben, azután tégy
 hozzá más-fél marok fe-
 jér málna virágot, 2.
 Lot el - aprozott édes
 gyökeret, és el-vévén a'
 tüz mellől az edényt,
 hadjad úgy állani egy
 fertály oráig: azután
 egy itzét szűrj - le ben-
 ne: ebből lágy melegen
 minden két óra múlva
 egy fintsiával kell inya.

41.

V. 3. Lot édes mon-
 dolát, azt öszve törvén,
 vízzel fel-eresztvén, tí-
 nálj belöle egy me-
 szely mondola tejét:
 szürd-meg, tégy hozzá
 fejer mák fejből készült
 szirupot 2. Lotot. Él-
 jen úgy vele mint az
 elébbivel.

42.

V. 50. grán Jalap-
 gyöker port, kenyese-
 ből készült minden iz-
 nélkül való Sublimac
 Port, 5. grant. Ele-
 gyítsd és öszve törd jól,
 Porrá. Legyen egy
 dosis.

Consciff. Coq. f. q.
 aq. per $\frac{1}{4}$. hor. dein
 adde :

Flor. alth. man. jß.

Glycyrrhiz. rafæ

unc. j.

- Relinque adhuc in

fervida inf. per $\frac{1}{4}$. hor.

Colat. lib. ij. exhibe.

S. omni bihorio va-

sculum.

41.

R. Amygd. dulc.

unc. jß.

F. Emulsió & Colat.

lib. j. adde :

Syrup. papav. albl.

unc. j.

M.

Ufus ut supra.

42.

R. Pulv. rad. Jalap.

gr. L.

Mercur. dulc.

gr. v.

M.

F. pulv. pro dosi.

43.

V. Scammonium gyökérből készített gyantából 15. gránt. Jalap gyökérből készült gyantát 5. gránt, Kényesöböl készült minden iz nélkül való Port, 3. gránt, Fejér nád. mézből 20. gránt. Ezeket edgyutt törd igen apro porrá.

44.

V. Az Auszriai Patikák szám ra írott könyvben, lévő móddal készített. kényesös Pilulák má. tériájából, végy 24. gránt, ebből készíts hat pilulákat, egyfzeri bevétele.

45.

V. Savot, vagy köp-pült vajnak íroját, melly vert téjnek - is mondatik.

46.

V. Keserü öreg lapu-nak gyökerét, melly bojtörjángot terem 4. Lotot, el - aprítván főzd elegendö vízbe egy ertay oráig: azután

43.

R. Scammonii gr. xv.
Resin. Jalap. gr. v.
Mercur. dulc. gr. ij.
Sachar. alb. gr. xx.
M.

F. pulvis tenuissimus
pro doli.

44.

R. Malæ pilular.
Mercurial, P. P.
gr. xxiv.
Fiant inde pill. num.
vj. pro dosi.

45.

R. Serum lactis, vel lac
ebutyratum.
Sumatur pro potu.

46.

R. Rad. Bardan.
unc. ij.
Consciil. Coq. s. q.
aq. pe. $\frac{1}{2}$. hor. dein
adle;
Rad. fœnic. unc. j.
tegy

tégy hozzá 2. Lot, édes-
kömény gyökeret, és ferv. infus. per $\frac{1}{2}$. hor.
ki vévén a' tisztül az
edényt, hadd fedő alatt
lenni még egy fertály
oráig: azután szűrj-le
belőle, egy itzét és fél-
mészelyt, mellybe
tégy földi füst süből ké-
szült Szirupot, 5. Lotot.
Borkö-fonak magában
el-olvadt, osztán meg-
melegített, s égetett
bor etzettel fel-eresz-
tett, azután apadáig ki-
gözülgött, el-laposított,
meg-száradott, de ismét
el-olvadott részéből 3
köntinget, tégy a' már
le-szűrt italhoz, kavard
öszve: Minden két óra
mulva egy fintsiával
kell innya belőle.

47.

V. Jalap gyökér Po-
rát 2. köntinget: tisztí-
tott bor-köből 3. könt-
inget. Bodza-fa gyü-
möltsnek meg-fűtt, és
nád-mézzel elegyített
sűrű levéből 4. Lotot,
és ugyan annyi szilva-
bőlt főve. Elegyítsd

Relinq. adhuc in
dein Colaturæ lib, ijß.
adde:

Syrup, fumar.

unc. ijß.

Liquoris terræ solit-
tæ tartari dr. iij.

M.

Sumat omni bihorio
vasculum.

47.

R. Pulv. rad. Jalap,
dr. ij.

— Crem. tart.

dr. iij.

Pulp. prunor.

Roob, Sambuc.

aa unc. ij.

M.

Sumat omni biho-
öszve:

űzve: ebből minden két óra mulva, egy kis kalánnal kell bé-venni, mind addig, míg megindól a' has.

48.

V. fetét veres virágu kőkőrtsinynek megsűrűdött kemény levéből egy köntinget. Salétrom mágnésiat másfél Lotot, elegyítsd űzve, és törd apro porrá, mellyből annyit kell bé-venni, a' mennyi egy jó késnek hegyire fér, minden nap háromszor,

49.

V. Kü mosárban megtörött nyers búrgnak, ki-fatsart, és azután megsűrűdött kemény levéből egy Lotot. Egybe elegyített fokféle purgáló szereknek sűrű kemény levéből, egy köntinget. Elegyítsd űzve, és készíts 3. gránt nyomo pilulkat belüle: napjába, háromszor, hármatad:

rio parvum cochleare, donec purgetur.

58.

R. Extract. Pulsatill. nigricantis — dr. j.
Magnes. nitr. dr. vj.

M.

F. pulvis tenuissimus
Sumat de die ter, quantum cultri cuspede capi potest.

49.

R. Extr. cicutæ unc. β.
M. P. Extr. Cathol. dr. j.

M.

F. pill. gr. iij. Sumat ter de die tres.

50.

V. 2. Lot friss vaját, egy Lot el-készített tutzia Port. 6. grán kék gálitzkü port, Salétrom Spiritusban el-olvadott kényesüből készített veres porból 25. gránt. Ezeket jól helyesen öszve kevervén, készíts szemre való irt belőlük.

51.

V. 12. Lot rosa vizet, gléttel tfinált etzetből 12. tseppet. Elegyítsd öszve, szem orvofságnak.

52.

V. Zinkum értznek virágából fél köntinget. 12. Lot rosa vizet. Elegyítsd öszve, szem orvofságnak.

53.

V. 6. grán fejer gálitz követ Olvaszd - el 8. Lot rosa vizben, szem orvofságnak.

54.

V. meg-ért alma béli mellynek ize savanyus édes; (mint az

50.

℞. Butyr. recent.

unc. j.

Pulv. tutiæ præpar.

dr. j.

— Vitriol. Cyprii

gr. vj.

Merc. præcip. rubr.

gr. xxv.

Misce exactissime ut

fiat unguentum.

51.

℞. Aq. rosar.

unc. vj.

Aceti litharg.

gutt. xii.

M. Pro collyrio.

52.

℞. Flor. Zinc. dr. β.

Aq. rosar. unc. vj.

M. Usus ut supra.

53.

℞. Vitriol. alb.

gr. vj.

Solve in aq. rosar.

unc. iv.

M. Usus ut prioris.

54.

℞. Pulpæ pomor, acid, dulc.

olasz alma, 's a t) és
 fejr kenér belít, mind
 ketőből, 6, Lotot Bod-
 za-fa virágot két ma-
 rokkal. Ezeket űzve
 aprítván főzd elegenden-
 dü vízbe, míg pép for-
 ma lesz belőlök: akkor
 veis belé 10. grán Kám-
 forr, és 20. grán Béthi
 sáfránt, és kavard jól
 űzve, 's redd gyenge
 ruhában, 's kössék a fá-
 jos szemre: de mihelyt
 hűlni kezd, mindjárt friss
 meleget kell rá kütni.

55.

V. 10. Lot rosa vi-
 zet. Birs alma űzve
 tört magvának sűrű ned-
 vességből, 2. Lotot
 Elegyítsd szem orvosság-
 nak.

56.

V. Tutziával készi-
 tett kenetet.

57.

V. meg-fűtt árpa lév-
 ből más - fél mészelyt,
 elegyíts belé 2. Lot ro-
 sa mézet.

58.

V. Ruta füvet, és tser-

Micæ panis alb.

aa unc. iij.

Flor. Samb. man. ij.

Coq. cum f. q. aq. in

form. cataplasma. sub fi-
 nem adde:

Champhor. gr. x.

Croc. Austr. gr. xx.

M. Ut in molli lin-

teolo Cataplasma oculis

imponatur, & renovetur,

quando frigescit.

55.

R. Aq. rosar. unc. v.

Mucilag. sem. Cy-

don. — unc. j.

M.

56.

R. Unguentum de
 Tutia.

57.

R. Decoct. hord.

lib. jβ.

Mellis ros. unc. j.

M.

58.

R. Herb. rut.

leve.

levelű füvet, egy - egy maroknyit, aprítsd öszve: tölts réá elegendendő forró vizet: álljon úgy fedő alatt egy fertály óráig, azután szűrje belőle más - fél mészelyt; tégy belé 3 Lot rosa mézet, és két könting Myrrha tincturát. Elegyítsd öszve. Haszna mint az előbbi.

59.

V. Bőrök füvet, melly egér szagu, és bodza - fa virágot, egy - egy marokkal, aprítsd öszve: tölts réá elegendendő forró vizet; álljon úgy egy fertály óráig; szűrje le azután más - fél mészelyt belőle, és abba tégy 3 Lot tiszta mézet.

60.

V. kö mosárban megtört nyers bőrögnek kifatsírt, és osztán megsűrűdött levéből egy Lotot, készíts ebből 3 gránt nyomo pilulákat, minden nap háromszor kell ebből bé - venni két

— Scord. aa man. j. Consciss, inf. f. q. aq. ferv. per $\frac{1}{4}$. hor. dein colat. lib. j β . adde: Mell. ros. unc. j β . Tinct. Myrrh. dr. ij. M.

Ufus ut prioris.

59.

R. Herb. Cicut. Flor. Sambuc. aa man. j. Consciss. infund. cum f. q. aq. ferv. per $\frac{1}{4}$. hor. dein Colat. lib. j β . adde: Mellis puri unc. j β . M.

60.

R. Extr. Cicutæ unc. β . F. pill. gr. iij. Sumat ter de die duas; sensim augendo dosin.

két pilulát, azután többet is.

61.

V. Szulák fű (vad venyike) leveleiből két Lorot: ugyan annyi édes gyökeret; aprítsd üszve, thea gyanánt kell vele élni.

62.

V. Bodza - fa virág vizet, más - fél, mezfelyt, 3. Lot rosa mézet; ugyan annyi fűeper szirupot. Rul fűnek ki - fartsart levéből 8. Lotot. Elegyítsd üszve; szájj öblögetésre.

63.

V. Bodza - fa virág vizet más-fél mezfelyt, 3. Lot rosa mézet, ugyan annyi viola virág szirupot. Gálitzkü favanyu Spiritust 20. tseppet. Elegyítsd meg. Haszná mint az elébbinek.

64.

V. 2. Lot rosa mézet, elegyits hozzá 20.

61.

R. Herbæ Flammul. Jovis. Glycyrrh. aa unc. j. Gonsciff. d. u,

62.

R. Aq. flor. Samb. lib. jβ. Mell. rosar. Syrup. moror. aa unc. jβ. Succu semper vivi maj. recen. expressi unc. iv. M. Pro collutorio.

63.

R. Aq. flor. Samb. lib. jβ. Mell. rosar. Syrup. violar. aa unc. jβ. Spir. vitriol. gutt. xx: M.

Ufus ut supra.

64.

R. Mell. rosar. unc. j.

tsepp,

tsepp, közönséges sónak
savanyu spiritusából.

65.

V. Bodza - fa virág
vizét, más - fél me-
szelyt, 4. Lot fái - eper
szirupot, és fél könting
közönséges só Spiritust.
Elegyítsd üfzve, száj öb-
lögteni.

66.

V. főtt árpa levét
más - fél megszelyt. Birs-
alma meg - tört magvá-
ból készült sűrű lévből
4. Lotot. Szent János
kenyerével készült szi-
rupból 2. Lotot. Ele-
gyítsd üfzve: hafzna
mint az elébbinek.

67.

V. 2. Lot rosa mézet,
ugyan annyit Birs - alma
- magvából készült ned-
vefségből. Elegyítsd
üfzve.

68.

V. 5. Lot, földi füst
szőlől készült szirupot,
4. Lot kalános fünek
vizét, 14. Lotot Bodza-
fa virág vizéből. Bor-

Spirit, Sal. acid.
gutt. xx.

M.

65.

℞. Aq. flor. Samb.
lib. jβ.

Syrup. moror.
unc. ij.

Spir. Sal. acid.
dr. β.

M. Pro collutorio.

66.

℞. Decoct. hordei
lib. jβ.

Mucil. fem. cydon.
unc. ij.

Syrup. Diacod.
unc. j.

M.

Ufus ut prioris.

67.

℞. Mell. rosar.
Mucilag. fem. cy-

don. — aa unc. j.
M.

68.

℞. Syrup. fumar.
unc. ijβ.

Aq. cochlear.
unc. ij.

kö-sonak magában el-
olvadott, osztán meg-
melegített, 's égetett
bor-erzettel fel-eresz-
tett, azután apadással ki-
gözülgött, el-laposí-
tott, meg-száradott, de
ismét magába el-olva-
dott levéből más-fél
köntinget. Elegyítsd
jól össze: minden két
óra múlva, két alkalommal
kell be-venni belőle.

69.

V. 12. Lot feje ré-
pát hajától, el-vagdál-
ván, főzd elegendő
vizben egy fertály oráig,
szűrj-le benne más-fél
mészelyt, és a' répat-
is gyengén fatsard hoz-
zá, és a' le-szűrött és
ki-fatsart levébe elegyítsd.
3. Lot fái-eperből ké-
szült szirupot, ebből
vegyen a' szájába, és
ott tartsa a' beteg, vagy
pedig minden 2. vagy
3. óra múlva igyon egy
fintsiával lágy melegen
belőle.

70.

V. Peruviai váloga-

— Flor. Samb.

unc. viij.

Liq. terræ fol. tart.

dr. jß.

M.

Sumat omni bihorio
duo cochlearia.

69.

B. Rapaz. alb. cum
cort. — unc. vj.
Consciss. coq. f. q.
aq. per 4 hor. Colat.
lib. jß. leviter expressz
adde:
Syr. moror. unc. jß.

M.

F. collutorium. vel
interne sumat omni bi-
horio aut trihorio vas-
tulum tepide.

70.

B. Cort. Peruv. se-
tott

tott fa-héjból 3. Lotot, el-vagdolván, füzdelegedeendő vizben egy egész óráig; szűri - le azután más - fél megszelyt belöle, és ahoz tégy 3. Lot fejer nád mézet, és ugyan annyi fa - héj vizet: ebből igyon minden óran, vagy pedig minden két óra mulva egy fintsiával lágy melegen.

71.

V. 3. könting rák szemet, öfzi virág gyökerebül készült erzetet, szint annyit, fejer málvafzirupot, 3. Lotot, édes kömény vizébül, 14. Lotot. Borkö - sonk magában el-olvadt, osztán etzettel fel - eresztett, ki - gözültetés által meg - sűrödött, megszáradt, meg - ismét el-olvadt levébül 2. köntinget. Salctrom édes Spiritusból 20. tseppet. Elegyítsd ezeket öfzve, minden két óra mulva 2. kalánnal kell bevenni belöle.

lectiss. — unc. jß.
 Consci ff. Coq. inf. q
 aq. per hor. dein Colat.
 lib. jß. adde:
 Sacchar alb.
 Aq. Cinnamom.
 aa unc. jß.
 M.

Sumat omni hora vel
 bihorio vasculum tepi-

de.
 R. Lap. cancr. ✓
 Acet. colchic.
 aa dr. iij.
 Syrup. althæ. unc. jß,
 Aq. fenicul.
 unc. vij.
 Liq. terr. fol. tart.
 dr. ij.
 Spir. Nitri dulc.
 gtt. xx.
 M.

Sumat omni biborio
 cochlearia duo.

72.

V. amaz, meg - dugult részeket ki - nyitó erővel bíró, öt rendbéli gyökerekből, egy aránt mindenikből 3. köntinget: el - aprítván, tölts rá clegedendő forró vizet: hadd úgy állani fél óráig, azután egy itzét szűrj-le, ahoz tégy Borkö - soból etzettel készített, azután megszáradott, meg - ismét el - olvadt levét 3. köntinget; édes kőmény szirupot 4. Lotot. Eb. ből minden 2. vagy 3. óra múlva, egy fiatsi - val kell innya melegen.

73.

V. Ammoniakum gyantát, Galbanum gyantát, vagy mézgát, mindenikből más - fél köntinget. Kámfort 15. gránt; Hod nevű állatnak alfele alatt termő sirsból, ugyan annyit. Rufus nevét viselő pilulák szeriből fél - köntinget. Ambra electrum - ből készült tincturát, a

72.

R. Rad. v. aperien.
 aa dr. iii.
 Consciff. inf. f. q. aq.
 ferv. per $\frac{1}{2}$ hor. Dein
 Colat. lib, ij. adde:
 Liq. terr. fol. tart.
 dr. iij.
 Syrup. sœnic.
 unc. ij.

M.

Sumat omni bih, vel
 trihorio vasculum tepti -

73.

R. Gummi ammon.
 — Galban.
 aa dr. jβ.
 Camphor.
 Castor. aa gr. xv.
 M. P. Rufi dr. β.
 Tinct. Succin. q. f.
 M. F. pill. gr. ij.
 Sumat ter de die pill.
 tres, & bibat qualibet
 vice vasculum infus. ex
 speciebus No. 21.

mennyi

mennyi szükség. Készíts ezekből 3. gránt nyomo pülülákat: hárommat vegye-nbé minden nap háromszor, és igyon rá mindenkor egy fintsiával a' No. 21. theából.

74.

V. rosda nélkül való reszelt vas port egy Lotot. Peruviai válogatott fa - hajat más - fél Lotot. Sárgás tzinnamon fa - hajat, és fehéres tzinnamom fa - hajat, mindenikből, 3. köntinget. Zedoaria gyökereiből más - fél köntinget. Elegytsd üszve ezeket, és törd porrá, tölts rá jó féle savanyutska izü bort: egy itzét és fél mészelyt, hadd álljon úgy 24. óráig, azomba néha néha kavargasd, azután szurd - le: ebből minden három óra mulva, 2. kalánnal kell innya eleinte, azután tübbetls, ha szükség.

75.

V. rosda nélkül való

74.

R. Limat. Mart. non rubig. — unc. β.
Cortic. Peruv. selectiss. — dr. vj.
— Cinnamom.
— Winteran.
— aa dr. iij.
Rad. Zedoar. dr. jβ.
M. F. pulvis, cul adfunde vini boni, subacidi, generosi, lib. jβ.
relinque per 24. hor. in digestionem, agitando subinde, dein Colat, exhibe. Sumat omni trihorio cochlearia duo, sensim augendo dosin, usque ad opus fuerit.

75.

R. Limat. Mart. non rubig.

reszelt

reszelt vas-por, és Peruviai fa-héj porát, mindenikből, egy Lotot, válogatott myrrha porát egy köntinget. Mosárba nyersen öszve tört és nád-mézzel öszve elegyített fodor-ménta leveléből 4. Lotot. Fodor-ménta szirupot, a

három óra múlva egy szeretsen dionyt kell bé-venni, és a No. 21. lévő theából, mindenkor egy fintsiával kell réá innya.

76.

V. vad ketskék füvéé egy marokkal, szék füvet - is egy marokkal, el - metélvén és egybe kavarván, tölts réá elegedendő forró vizet; aljon úgy egy fertályig, szürj-le belöle 12. Lotot, add kristélynek.

77.

V. 20. grán Kámfort, Arabiai kükény - fa mézgából készült sűrű levét,

Pulv. Cort. Peruv.
aa unc. β.
— Myrrh. elect.
dr. j.
Conserv. Menth.
unc. ij.
Syrup. Menth. q. s.
M. F. Electuarium.
Sumat amni trihorio

magnitudinem nucis momenth. & bibat desuper vasculum infus. ex specieb. No. 21.

76.

R. Flor. arnicæ.
dr. j.
— Chamom.
man. j.
Consciss. inf. f. q. aq. fervid. per 4. hor. dein Colat. unc. vj.
Exhibe pro clysmate.

77.

R. Camphor. gr. xx.
Mucil. gumi arab.
unc. β.
egy

egy Lotot, ezeket márvány - kö mosárba jól öszve törvén és elegyítvén, elegyíts hozzájuk 12. Lot székfü vizet, add Kristélynek.

78.

V. rofa mézet, 2. Lotot; Kalános fü vizét három köntinget. Elegyítsd öszve.

79.

V. 16- Lot ruta vizet, Szálmák só spirítust, 3. köntinget, ruta etzetet annyit, hogy meg- érezzen jól az ize, azután a' meg- dugulást ki- nyitó erővel bíró öt rendbéli gyökerek szirupjából 3. Lotot tégy belé. Ebből minden 2. óra mulva, 2. kalánnal kell bé - venni.

80.

V. a' hivesítő Tragánt mézgával vagy gyantával készült szerekből, 2. köntinget, Sz. János kenyérével készült szirupból 3. Lotot. Píats veres mik vizet 8. Lotot. Elegyítsd öszve :

In mort. marmor. bene tritis & mistis adde :

Aq. flor. Chamom. unc. vj.

M. pro clymate.

78.

R. Mell. rofar. unc. j-
Spir. Cochlear.
dr. üj.

M.

79.

R. Aq. rutæ unc. viij.
Spir. sal. ammoniac. dr. iij.
Acet rut. q. s. ut fiat
perfecta sifuratio, dein
Syrup. v. rad. aper.
unc. jß.

M.

Sumat omni bihorio
duo cochlearia.

80.

R. Pulv. specier. diatragac. frig. dr. ij.
Syrup. Diacod. unc. jß.
Aq. flor. Rhæad. unc. iv.

M.

Sumat omni hora
ebból

ebből minden óra, vagy vel bihorio cochlearia
2. óra mulva, 2. kalán- duo.
nal kell bé- venni.

81.

V. frífs, ujj édes
mondola tejet egy Lo
tot. Egy tojá.nak a'
fzékít: elegyítsd jól
öszve kö-mosárba: az-
után elegyíts hozzá Sz.
János kenyere szirupot
3. Lotot. Ebből kell
gyakran egy Kaffés ka-
lánnal bé - venni.

82.

V. egy grán tiszta
Áfiumot, az-az, Opiumot,
8. Lot hárs - fa virág
vizében olvaszd - el:
azután elegyíts hozzá
2. Lot Pipats mák fzi-
rupot, ebből minden
óra, vagy 2. óra mulva,
2. kalánnal kell bé-
venni.

83.

V. egy grán tiszta
Opiumot, frífs ujj mon-
dola olajt vagy frífs len-
mag olajt 2. Lotot. Ele-
gyítsd öszve, éjtszakára
egy dosis.

81.,

R. Ol. amygd. dulc.
recent. press. unc. β-
Vitell-ov. num. j.
In mort. matmor. be-
ne subactis adde:

Syrup. Diacod.

unc. jβ.

M. pro Linctu.

82.

R. Laud. puri gr. j.
Solve in aq. flor. tilia.
unc. iv.
dein adde:

Syrup. flor. rhæad.

unc. j.

M. Sumat omni hora

vel bihor. duo cochlea-
ria.

83.

R. Laud puri. gr. j.
Olei amygd. recent.
vel Olei lin. recent.

unc. j.

M. Pro haustu ve-
spertino,

84.

V. Eb nyelvű fűnek gyökerével, 's más egyébbe tsinált Pilulákhoz való szerekből. 6. gránt mellyből tsinalj 2. pilulát, egyszeri bé-vételre. Estve végye - bé.

85.

V. egy grán tisztított opiumot, 15. grán rák szemet, törd porrá. Legeyen egy dozis.

86.

V. tömjént, melly sár, ás színű. (Thus) egy köntinger: ugyan annyit fejez tömjént (Mastic) Édes gyökérből fűt, meg-kenyévedett levét, melly medve tzukor, egy Lotot. Terpentinolajat a' mennyi szükség, hogy amazokból pilulát tsinálhass; 4. gránt nyommo pilulákat készits. Mellyekből minden három óra mulva, kettőt kell bé - venni, és egy vagy két fűtsőt kell innya réá mindenkor a'

84.

R. M. P. de Cynogloss. - - gr. vj.
F. pill. Nro. ij.
Sumat vesperi pro dofi.

85.

R. Laud. pur. gr. j.
Lap. cancr. gr. xv.
M. F. pulvis pro una dofi.

86.

R. Oliban.
Mastic. aa dr. j.
Succ. in' pill. glycyrrh. — unc. β.
Terebinth. q. f.
M. F. pill. gr. iv.
Sumat omni trihorio bins, & bibat desuper unum aut duo vascula infus. ex spec. seq.

következő füves theából.

87.

V. párlo füvet egy marokkal, aranyos istáp füvet szint annyit. ökör fark koro virágot szint annyit: el - metelvén, elegyítsd öszve theának.

88.

V. fejer málna gyökeret, 6. Lotot, 2. marok fejer málna levelet, 2. Lot édes gyökeret. Metéld öszve, és add thea helyett.

89.

V. Kereft fű fejer gyökeret, és édes gyökeret, 2. Lotot mind kétüből, metéld - el, add thea helyett rolla innya.

90.

V. Iszlándiai tudó fű mohot 2. Lotot: édes gyökeret szint annyit: aprítsd öszve, ezzel thea helyett kell élni.

91.

V. Vénétziai szappant, és egér szagu büroknek ki fatsart és meg-

87.

R. Herb. agrimon.

— Virg. aur.

Flor. Verbas.

aa man. j.

Consciff. mista exhibe.

88.

R. Rad. alth.

unc. iij.

Fol. alth. man. ij.

Glycyrrh. unc. j.

Consciff. mista exhibe.

89.

R. Rad. polygal.

Glycyrrh. aa unc. j.

Consciffa d. u.

90.

R. Lychen. Island.

Glycyrrh. aa unc. j.

Consciff. d. u.

91.

R. Sapon. Venet.

Extract. cicut.

aa unc. β.

surd-

sűrűsített nedvességéből, egy aránt mindenikből egy Lotot, készítsz ezekből 3. gránt nyomo pilulákat, mellyekből a beteg napján vegyen bé háromszor, mindég hármat.

92.

V. 40. grán tisztá Salétromot, Sz. János kenyérével készült szirupot, 3. Lotot, Hírsfa virág vizéből 14. Lotot. Elegyítsd öszve, Ebből minden órára két kalánnal kell bé - venni.

93.

V. Pipats mák veres virága vizéből, 16. Lotot, Sz. János kenyérével készült szirupot, 3. Lotot, Gilitzkő savanyu spiritust 15. tseppet. Elegyítsd öszve. Minden órán két kalánnal belöle igyon.

94.

V. Arméniai kövér veres agyagból két kontinget, Sz. Jánoskenyérével készült szirupot

M.

F. pill. gr. iij.
Sumat ter de die tres.

92.

R. Nitri pur. gr. xz.
Syrup. Diacod. unc. jβ.
Aq. flor. til. unc. vjj.
M. Sumat omni ho.

ra duo cochlearia-

mulva két kalánnal kell

bé - venni.

93.

R. Aq. flor. rhæad. unc. viij.
Syrup. Diacod. unc. jβ.
Spir. vitriol. gutt. xv.
M.

Ufus ut prioris.

94.

R. Boli Armen. dr. ij.
Syr. Diacod. unc. jβ.

3. Lotot, Pipats mák virág vizéből 14. Lotot, elegyítsd üszve, éljen vele, mint küzelebb.

95.

V. Arméniai kövér veres agyagot 2. kün-tinget. Indiában termő Aréka magnak meg-sűrűdött száraz levéből fél-kün-tinget, Sz. János kenyerevel készült szirupból 3. Lotot, 14. Lot Pipats mák virág vizet. Elegyítsd üszve éljen vele mint fellyebb ito-
dott.

96.

V. 10. grán timföt, olvaszd el 16. Lot, Pipats mák virág vizben, azután adj hozzá Sz. János kenyerevel készült szirupból 3. Lotot. Elegyítsd üszve, minden órában 2. ka-lánnal kell bé - venni belöle.

97.

V. Tormentilla gyö-keret porrá törve egy kün-tinget, Sz. János gyökerével készült szirupból

Aq. flor. rhæad.

unc. vij.

M.

Ufus ut supra.

95.

R. Bol. Armen.

dr. ij.

Pulv. terr. Catechu.

dr. β.

Syr. Diacod.

unc. jβ.

Aq. flor. rhæad.

unc. vij.

M.

Ut supra.

96.

R. Alum. rup.

gr. x.

Solve in aq. flor.

Rhæad. unc. viij.

Dein adde:

Syr. Diacod.

unc. jβ.

M. Ufus ut prioris.

97.

R. Pulver. radic.

Tormentill. dr. j.

Syrup. Diacod.

unc. jβ.

rupból

rupból 3. Lotot. 16.
Lot Pipats mák virág vi-
zet. Elegyítsd öszve:
éljen vele mint fellyebb.

98.

V. Fekete nádaly
gyökeret 8. Lotot, 4
Lot fejr malva gyö-
keret, 2. Lot édes gyö-
keret, aprítsd öszve, thea
helyett kell élni vele.

99.

V. etzettel fött mé-
zet 4. Lotot. 14. Lot
Pipats mák virág vizet.
Elegyítsd öszve: min-
den két óra mulva ebből
2. kalánnal kell be-venni.

100.

V. 4. Lot, etzettel
fött mézet, Sz. János
kenyerével készült szi-
rupot 2. Lotot. Ele-
gyítsd öszve: ebből
gyakorta vegyen - be
egy kaffés kalánkával.

101.

V. Földi folyo bo-
rostyának nyersen öszve
tört és nád . mézzel
egyben egyelitett leve-
léből. 2. Lotot. Ugyan
annyi, Földi füst süből

Aq. flor. rhæad.

unc. viij.

M. Ut supra.

98.

R. Radicis Consolid.

maj. — unc. iv.

— Althææ unc. ij.

Glycyrrh. unc. j.

Consciss. M. d. u.

99.

R. Oxymell. simpl.

unc. ij.

Aq flor. rhæad unc. vij.

M.

Sumat omni bihorio

duo cochlearia.

100.

R. Oxymell. simpl.

unc. ij.

Syrup. Diacod.

unc. j.

M.

Sumat sæpius parv.

cochl.

101.

R. Conser. he er. ter-

restr.

— Fumar.

Syrup. Diacod.

aa unc. j.

készült Conservát, melly-
is úgy készül, mint amaz,
S7. János kenyérével
készült szirupot - is 2.
Lotót. Elegyítsd üszve,
minden két óra mulva
ebből, egy kaffés kalán-
nal kell bé, venni.

102.

V. kereft fű gyökeret
porrá törve, Peruvia
fa - héit porrá törve,
mindenikből egy Lotót.
Melynek nyavalyai el-
len való ebből, melly
a' Patikában készn áll,
végy a' mennyi szük-
ség, hogy vele lágy
licariumot készíts,
mellyből minden 2 óra
mulva egy kaffés kalán-
nal végyen - bé a' beteg.

103.

V. 40. grán Rhabar-
barumot, 20. grán rák
szén.et. Elegyítsd jól
üszve, elébb porrá tör-
vén. Egyszerre vegye-
bé a' beteg.

104.

V. rothadás ellen va-
ló etzetet, 2. Lotót,
mellynek készítése az

M.

Sumat omni bihorio
parvum cochleare.

102.

R. Pulv. rad. poly-

gal. Cortic. Peruv.
aa unc. β.
Mell. pectoral. q. s.
ut fiat Electuar. molle.
Sumat omni bihorio
parvum cochleare.

103.

R. Rhæi electi
scrup. ij.
Lap. Cancr.
scrup. j.

M.

F. pulvis pro dosi.

104

R. Aceti antisept.
Char. Prov. Austr.
unc. j.
Austri-

Austriai Patikás könyvben meg- van írva.

105.

V. Szarvas szarvából készült spiritust, 2. köntinget.

106.

V. Hod nevű állat, hátulja alatt lévő 'sír- ből készült tincturát 2. köntinget.

107.

V. 8. Lot. ruta vizet. 2. Lot fodor - mentha szirupot. Hod állat hátulja 'sírjával való tincturából 20. tseppet. Sydenhám fájdalmat enyhítő orvosságából, 15. tseppet. Előgyítsd ezeket öszve; minden fertály orában egy, vagy két 'kalánnal végyen - bé. a' beteg.

108.

V. tömjént, melly sárgás színű (*Thus*) 2. köntinget, ugyan annyi fehér tömjént, (*Mastix*). Fgy könting mirrhát. Terpentinát a' mennyi pilula készítésre szükség, mindenik pilula, 3. gránt

Detur usui.

105.

R. Spirit. C. C. dr. ij.

D. u.

106.

R. Tinct, Castor. dr. ij.

D. u.

107.

R. Aq. rut. unc. iv.
Syr. menth. unc. j.
Tinct. Castor.

gutt. xx.

Laud. liq. gutt. xv.

M.

Sumat omni quadran-
te hor. unum aut duo
cochlearia.

108.

R. Oliban
Mastich. $\overline{ss}$ dr. ij.
Myrrh. elect. dr. j.
Terebinth. q. s.

M. F. pill. gr. iij.

Sumat ter de die qua-
tuor, & bibat desuper
vasculum infusi salviae.

nyom-

nyomjon; és napjában háromszor végyen - bé a' beteg, mindég 4. pululát, 's igyon réá minden bé - vételre egy fintsia sállya theát.

109.

V. egy könting polikrest sótt, tedd porrá: egyfzerre végye - bé a' beteg. Minden három óra mulva egy ilyen dosist végyen - bé a' beteg.

110.

V. 3. könting polikrest sótt. Jalap gyökereket porrá törve más - fél köntinget. Földi süstnek nád - mézzel bé - tsinált nyers leveléből, 3. Lorot. Réti tormának nád - mézzel öszve tsinált nyers leveléből, szint annyit. Meg - dugult részeket ki - nyitó, öt rendbéli gyökerek szirupjából, a' mennyi kívántatik, hogy Conserva készittessék. Minden három óra alatt egy kaffés kalánnal kell bé - venni.

109.

R. Sal. polychrest.

dr. j.

F. pulv. pro dosi.

Sumat æger omni tri-

horio talen).

110.

R. Sal. polychr.

dr. iij.

Pulv. rad. Jalap.

dr. jβ.

Conser. Fumar.

— Nast. aquat.

aa unc. jβ.

Syrup. v. radic.

aperient. q. s.

M.

Fiat Conserva.

Sumat omni trihorio

parvum cochleare.

III.

V. 2. könting Ammoniac gummit, vagy mézgát, olvaszd - el tojás székiben, adj osztán hozzá tengeri hagymás etzetes mézet, 4. Lotot. 3. könting Polychrest só. Edes kömény vizét, 16. Lotot. Egyítsd össze: minden két óra mulva két kálannal kell bevenni belőle.

III2.

V. az Auszriai Patikás könyv szerént készült, Melynek hasznos elixir, 6. Lotot, add a beteg számára, melyből napjában háromszor, vagy négyszer vegyen bé, mindenkor egy kálannal, 's igyon réa thea formán, isfopból egy fincsiát.

III3.

V. 16. Lot, majoránna vizet, öfzi virig töviből készült etzetes mézet, 6. Lotot. Bor-kő-sóból etzettel készített, meg - száradott,

III.

R. Gumm. ammoniac, vitell. ov. sol. dr. ij. Oxymell. scill. unc. ij. Sal. polychrest. dr. iß. Aq. fœnicul. unc. viij.

M.

Sumat omni biborio duo cochlearia.

III2.

R. Elixir. pector. dulc. P. Prov. Austr. unc. iij. d. u.

Sumat ter vel quater de die cochl. unum, & bibat desuper vasculum infus. hisopi.

III3.

R. Aq. majoran. unc. viij. Oxymell. Colchic. unc. iij. Liquor. terr. sol.

meg - ismét el - olvadt
levéből. 2. köntinget.
Kalános levelü fünek
Spiritusából, vagy ége-
tett vizéből, szint an-
nyit. Elegyítsd öszve:
minden három óra mul-
va, két kalánnal kell
bé - venni belöle.

114.

V. ruta vizet, 14.
Lotot. 3. Lot. Fodor-
menta szirupot. Szál-
miák sónak, ánis - mag-
gal készült spiritusából
20. tseppet. Fájdalmat
enyhitő Sydenhám or-
vosságából, 15. tseppet.
Elegyítsd öszve: min-
den fél óra alatt, egy
vagy 2. kalánnal kell
bé - venni belöle.

115.

V. Scammonium gyö-
kérből készült gyantá-
ból egy köntiget. Bü-
dös - kö viragjából egy
Lotot. Salétrom mag-
néfiát ugyan annyit.
Elegyítsd öszve, és tedd
porrá. Napjában há-
romszor egy kaffés ka-
linuyit kell bé - venni

Spir. Cochlear.

 $\frac{1}{22}$ dr. lj.

M.

Sumat omni trihorio
duo cochlearia.

114.

R. Aq. rut. unc. viij.
Syr. menth' unc. iβ.
Spir. Sal. ammon.
anifat. — gtt. xx.
Laud. liq. gtt. xv.
M.

Sumat omni $\frac{1}{2}$ hora
unum, vel duo cochl.

115.

R. Scammon. dt. j.
Flor. Sulphur.
Magnes. Nitri
 $\frac{1}{22}$ unc. β.

M. F. pulvis.

Sumat ter de die par-
vum cochleare, & bibat
bina vascula ex inf.
spec. seq.

belőle; minden bé- vé-
tel után 2. fintát kell in-
nya a'következő szerből.

116.

V. keserű széles lapu
gyökerét, melly bojtor-
jángot terem, 12. Lo-
tot. Édes gyökeret 2.
Lotot aprózd - el: thea
gyanánt kell vele élni.

117.

V. 14. Lot, fodor-
ménta vizet, 3. Lot fo-
dor - ménta szirupot. 2.
künting fodor - ménta
spiritust. Elegyítsd ösz-
ve: két kalánnal kell
belőle venni, minden
két vagy 3. óra múlva.

118.

V. tengeri friss hagya-
mat apróra el - met. A ve-
nás - fél Lotot. Édes
kömény - magot tsak
gyengén meg - törve
egy Lotot. Jó féle bort,
de a' mellynek ize sa-
vanyutska légyen, más-
fél mészelyt. Ezeket
elegyítsd. Öszve egy bé-
fedett edényben, és 24.
oráig tartsd melegben.
Csak kistűny tűz mellett:

116.

℞. Rad. Bardan.
unc. vj.
Glycyrrh. unc. j.
Conscilf. exhibe.

117.

℞. Aq. menth.
unc. vij.
Syrup. menth.
unc. jβ.
Spir. menth. dr. ij.
M. Sumat omni bi -
aut trihor. duo cochl.

118.

℞. Scillæ recent. mi-
nut. conscilf. dr. vj.
Semin. fœnic. leviter
contus. — unc. β.
Vini boni aciduli
lib. iβ.
Digere per 24. hor.
vase clauso leni igne.
Colat. exhibe.
Sumat æger omni tri-
horie cochl. unum, sen-
sim augendo dosin.

azután szűrő - le : abból minden három óra mulva egy kalánnal végyen bé a' beteg, ha szükség pedig, azután többet is bé - vehet.

119.

V. száz. lábu, vagy penész bogár port fél Lotot. Terpentinát a' mennyi szükség, készíts. 3. gránt nyomo pilulákat, minden három óra mulva 3. pilulát kell ebből bé - venni, és a' Nro. 89. lévő theából, egy fintsiával kell réá innya.

120.

V. 30. grán, Vénéztiai Borax sót, 3. Lot fejr málva szirupot. 16. Lot ruta vizet. Elegyítsd egyben. Minden két óra mulva, 2. kalánnal kell belüle bé - venni, és a' Nro. 88. meg - irt theából egy fintsiával innya utánna.

121.

V. tiszta Salétromot más - fél küntinget. Bodza - fa gyümölsnek megsűrűdött, nád - mézzel

119.

R. Pulv. milleped. unc. β.
Therebinth. q. f.
M. F. pill. gr. iij.
Sumat omni tihorio tres, superbibendo vasc. infus. spec. Nro. 89.

120.

R. Borac. Venet. gr. xxx.
Syrup. alth. unc. iβ.
Aq. rut. unc. viij.
M.
Sumat omni bihorio duo cochlearia : superbibendo vasc inf. spec. Nro. 88.

121.

R. Nitr. pur. dr. jβ.
Roob. Samb. unc. iv.
Syr. Diacod. unc. jβ.
ele-

elegyes levét, 8. Lotot, Sz. János kenyérével készült szirupot, 3. Lotot, 30. Lot közönséges destillált vizet. Elegyítsd össze. Minden 2. óra múlva egy fintsiával kell innya belöle.

I 22.

V. fehér má'va levelet, és Pipats mák vörös virágot, mindeniket egy marokkal. Édesgyökeret 2. Lotot. Badián nevű gyümölcsöt (ánis izu) 2. köntinget, ugyan annyi hánytató gyökeret. Keresztfü fejt gyökeret egy Lotot, aprozd el ezeket; thea gyanánt kell velel élni.

I 23.

V. Méh-fü vizet 12. Lotot, tztrom léből nád-mézzel készült szirupot 2. Lotot. Hánytató szirupot 2. köntinget. Elegyítsd össze. Ebből minden két óra múlva, 2. kalánnal kell bé-venni.

Aq. destill. simpl.
unc. xv.

M.

Sumat omni bihorio
vasculum.

I 22.

R. Fol. alth.
Flor. rhæad, aa m. j.
Glycyrrh. unc. j.
Anis. stellat.
Rad. Ipecac.
aa dr. ij.
— polygal. unc. β.
Minutim conscil.
mist. exhibe.

I 23.

R. Aq. meliss.
unc. vj.
Syrup. de acetos.
citri — unc. j.
— Emet. dr. ij.
M. Sumat omni bihorio duo cochlearia.

124.

V. egy künting polikrest sôt, Mannával készült szirupot, 6. Lotot. 8. Lot Hárs-fa virág vizet. Elegyítsd öfzve. Minden 2. óra mulva, 2. kalánnal be- löle.

125.

V. gyermekeknek ké- szített méh sert 8. Lotot, ebből minden orában egy kalánnal kell ven- ni, mind addig, míg a has jól meg- indul.

126.

V. Sz. János kenye rével készült szirupot 2. Lotot. Pipats mák virág vizét 8. Lotot. Fájdalmat en, hitö Sydenhám orvofságából ic tseppet. Ezeket ele- gyítsd öfzve.

127.

V. eb nyelvü fünek gyökerével, 's más egyéb piuiákhoz va- ló szerekkel egybe- kevert gyurá ból, 10 gránt. Olvaszd - el 8. Lot hárs-fa virág viz-

124.

℞. Sal. polichrest.
dr. j.
Syrup. mann.
unc. iij.
Aq. flor. til. unc. iv.
M. Usus ut supra.

125.

℞. Hydromell. in- fant.
— unc. iv.
Sumat omni hora co- chlear, donec sufficien- ter purgetur.

126.

℞. Syrup. Diacod.
unc. j.
Aq. flor. rhæad.
unc. iv.
Laudan. liq. gtt. x.
M.

127.

℞. M. P. de Cyno-
d. — gr. x.
Solve in aq. flor. ril.
unc. iv.
dein adde;
Syrup. flor. rhæad.
unc.
ben,

ben, azután adj hozzá,
pipats mák virág sziru-
pot 2. Lotot. Ele-
gyítsd öfzve.

I28.

V. egy könting Kám-
fort, olvaszd - el azt,
elegedendő belénd,
vagy bolondito fü-
olajjában : azután adj
bozzá, fejer málvá irat.
2. Lotot. Elegyítsd
öfzve.

I29.

V. egy Lot polikrest
sót, ugyan annyi Salé-
trom magnésiat, ezeket
törd porrá: reggel és
estve egy káfé kalán-
nal kell bé- venni be-
lölle.

I30.

V. 2. könting poli-
krest söt. Salétrom ma-
magnésiat ugyan annyit;
rák szemet ismét annyit.
4. Lot fodor-méntha
szirupot. 16. Lot fodor-
méntha vizet. Ele-
gyítsd öfzve: minden
2. óra mulva, 2. kalán-
nal vegyen bé- belölle
a' beteg.

M.

I29.

R. Camphor. dr. j.
Solv. in ol. Hyo-
sciam. q. s. dein adde:
Unguent. de alth.
unc. j.

M. d. u.

I29.

R. Sal. polichrest.
Magnes. nitr.
aa unc. β.
M. F. pulvis.
Sumat mane ac ve-
speri parvum cochlear.

I30.

R. Sal. polichrest.
Magnes. nitr.
Lapid. cancr.
aa dr. ij.
Syrup. menth.
unc. ij.
Aq. menth.
unc. viij.
M. Sumat omni bi-
horio duo cochlearia.

I31.

131.

V. egy Lot räk szemet, tedd porrá: napjában kétszer egy kis kalankával vegyen - bé a' beteg belöle.

132.

V. 3. künting polikrest sór, 4. Lotot az ofzlato, és meg - dugult részeket ki - nyito öt féle gyökerekből készült szirupból. 16. Lot fodormenta vizet. Elegyítsd öfzve, és ebből minden 2. óra mulva, 2. kalánnal kell bé - venni.

133.

V. 2. Lot gyomor eröfitö Elixirt. Ebből napjában háromszor kell bé - venni, fél kalánnal mindég, azt - is pedig vízbe.

134.

V. 2. künting Venéztiai szappant, szint annyi Ammoniak gummit. Rufus nevét viselő pilulák szeriböl, 40. gránt, 30. grán mirrhát. Balticum tenger körül termö gyanta tücturából ahyit,

131.

R. Lap. cancr.
unc. β.

F. pulvis.

Sumat bis de die parvum cochlear.

132.

R. Sal. polichrest.

dr. ij.

Syrup. v. rad. aper.

unc. ij.

Aq. menth. unc. viij.

M.

Sumat omni bihorio
duo cochlearia.

133.

R. Elix. stomachic.

temperat. unc. j.

Sumat ter de die me.

dium cochl. cum aqua.

134.

R. Sapon. Venet.

Gumm. ammon.

dr. ij.

M. P. Rufi. gr. XL.

Myrrhæ electt.

gr. XXX.

Tinct. Succin. q. s.

M.

a' mennyi szükség pilulát csinálni. Minden pilula 3. gránt nyomjon. Napjában háromszor kell be - veenni, mindég hármát,

135.

Y. Vénétziai szappant, Ammoniák gummit. Egér szagu nyers bürognak ki - fassirt, és meg - száradt levét, mindenikből egy kontinget. Rufus nevét viselő Pilulás szerekből, fél kontinget. Paracelsus édes Elixirjéből, a' mennyi szükség Pilula készítéshez. Le - gyen mindenik pilula 3. gránt nyomo, úgy kell be - venni, mint közelebb iratott.

136.

V. 6. Lot Perje fügyökeret. 2. Lot Rátáng koro gyökeret, el - aprozván, főzd - meg elegendő vizben fél óráig, azután szűrj - le benne más fél mészelyt, és abba tégy, 3. konting Polichrest sőt, és

Második Rész után következő.

F. pill. gr. ij.
Sumat ter de die tres.

135.

R. Sapon. venet.
Gummi. ammon.
Extr. Cicut.

aa dr. j.

Mass. P. Rufi dr. β.

Elixir. propriet. q. s.

M. F. pill. gr. ij.

Ufus ut supra.

136.

R. Rad. gramin.

unc. ij.

— Cichor.

unc. j.

Consciff. coq. s. q.

aq. per ½ hor. Colat.

lib. β. adde:

Sal. polychr.

dr. ij.

d 4.

4. Lot szirupot az öt féle el - öszlato füvek gyökeréből. Elegyítsd öszve. Ebből minden 2. vagy 3. óra múlva egy fintsiával kell in- nya.

137.

V. egy Lot Véné- ziai szappant, közön séges konyha só, szint annyit: ezeket olvaszd- el egy mezfely innya- való jó vízben: azután adj hozzá 4. Lot mé- zet. Elegyítsd öszve, klisternek.

138.

V. száraz dohány le- velet egy Lotot. Szen- na levelet más fél Lo- tot, öszve aprítván, főzd elegendő víz- ben egy fertály óráig; szűrj - le benne egy mezfelynyit, adj ahöz 4. Lot mézet, adjad klisternek.

139.

V. 2. Lot polikrest só, 6. Lot Mannát, olvaszd - el 30. Lot jó vízben, azután adj hoz-

Syr. v. rad. aper.
unc. ij.

M.

Sumat omni bi - aut
trihorio vasculum.

137.

R. Sapon. Venet.
Sal. commun.

aa unc. β.

Solve in aqua fontis
lib. j.

dein adde:
Mell. unc. ij,

M. pro enemate.

138.

R. Fol. tabac.

unc. β

Senn. dr. vj.

Consciff. coq. f. q
aq. per $\frac{1}{4}$ hor. colatur.

lib. j. bene expres.
adde:

Mell. unc. ij.

M. pro enemate.

139.

R. Sal. polychrest.
unc. j

Mann. elect.

unc. iij.

zá tzitrom levét 6. Lot-
tot, és 20. tsepp Salé-
trom édes spirituust. Eb-
ből minden órában egy
fintsiával kell innya,
mig nem a' has jól
meg-iodúl.

I40.

V. egy könting ter-
jéket, ez egyfzeri bé-
vételre való.

I41.

V. 4. Lot fejer mál-
va gyökeret, el-aproz-
ván, főzd elegendő
vizben fél óráig, szűrj-
le más-fél megszelyt,
adj ahhoz 4. Lot. man-
nát, és 3. könting po-
likrest söt. Minden 2.
óra mulva ebből egy
fintsiával kell innya.

I42.

V. vad ketskék fü-
véből farsart, és meg-
száradott nedveséget 2.,
köntinget; 16. Lot,
édes kömény vizet. 4.
Lot fodorménta sziru-
pot. Elegyítsd öszve,

Solv. in aq. font.
unc. xv.

dein adde:

Succi citri unc. iij.

Spir. nitr. dulc.

gtt. xx.

M. Sumat omni ho-
ra vasculum, donec pur-
getur.

I40.

℞. Theriac. Androm.

dr. j.

d. pro dosi.

I41.

℞. Rad. alth.

unc. ij.

Conseiff. coq. 4. q.

aq. per 1/2 hor. -dein

colat. lib. 1/3. adde:

Mann. elect.

unc. ij.

Sal. polychrest.

dr. iij.

M. Sumat omni bi-
horio vasculum.

I42.

℞. Extr. arnicæ.

dr. ij.

Aq. fœnic.

unc. viij.

Syrup. menth.

unc. ij.

ebből minden 3. óra
mulva, 2. kalánnal kell
bé - venni.

I43.

V. föld epéje fünek
a' tetejét, Pápa fü le-
velét, székes virágot,
mindeniket egy marok-
kal; 2. Lot édes gyö-
keret, metéld öszve, és
adjad thea helyett rolla
innya.

I44.

V. 3. könting poli-
krest söt. Földi füst
fünek leveléből készült
conservát, és réti tor-
ma leveléből készült
conservát, mindenikből
3. Lotot. Ebből min-
den 2. vagy 3. óra
mulva egy kis kalánnal
kell bé - venni.

I45.

V. jól meg - valóga-
tott Peruviai fa - héjból
készült port, 40. gránt,
mellyet egyszerre kell
bé - venni. Illyen
port pedig tizenkettőt
készíts.

M.

Sumat omni trihorio
duo cochlearia.

I43.

R. Summit. Centaur.
Min.

Fol. Card. b. ned.

Flor. chamoni.

aa man. j.

Glycyrrh. unc. j.

Consciss. d. u.

I44.

R. Sal. polychrest.
dr. iij.

Conserv. Fumar.

— Nastur. aquat.

aa unc. jβ.

M. Sumat omni bi -
aut trihorio parvum co-
chlear.

I45.

R. Pulv. Cortic.
Peruv. felectiss. scr. ij.

Et dentur tales,

Nro. xii.

146.

V. jól meg - válogatott Peruviai fa - héjnak porát. egy köntinget; egyfzeri bé - vételre. Készíts nyoltzszori bé - vételre, nyoltz ilyen port.

147.

V. jól meg - válogatott Peruviai fa - héj port 2. Lotot. Fodor - ménta szirupot annyit, a' mennyi szükség Li - ctarium tsinálásra.

148.

V. jól meg - válogatott Péruviai fa - héj port 2. Lotot. Az el - ofzlato és nyitó erővel bíró öt rendbéli gyöke - rek szirupjából 4. Lotot, 10. Lot, méh - fü vizet, ugyanýi székfű virágja vizét. Elegyítsd öszve.

149.

V. jól meg - válogatott Peruviai fa héjat 4. Lotot. 20. grán bor - kö söt. El - aprozván, és öszve elegyítván, főzd elegendő vízben 8. óráig: le - szürvén

146.

R. Pulv. Cort. Pe - ruviani selectiss. dr. j.
Dentur tales
No. viii.

147.

R. Pulv. Cort. Pe - ruvian. select. unc. j.
Syrup. menth. q. s.
M. F. electuarium.

148.

R. Pulv. Cort. Pe - ruvian. select. unc. j.
Syrup. v. rad. aper. unc. ij.
Aq. meliss.
— Flor. Chamom. aa unc. v.
M.

149.

R. Cortic. Peruv. select. unc. ij.
Sal. tart. gr. xx.
Minut. conficiss. m
coq. s. q. aq. per 2.
Colat. lib. j. dein au.

egy meszelyt, adj hozzá 4. Lot, székfű virág szirupot. Zavard öfzve.

150.

V. vízzel ki-főzött Peruviai fa - héjnak mag - sűrűdött vastag levéből, egy Lotot. 16. Lot, székfű virág vizét. 4. Lot székfű virág szirupot. Elegyítsd öfzve.

151.

V. 3. könting polikrest söt. Hideg-lelés ellen való Ličtar iumot az Auszriai Patikás könyv szerént készítve, 5. Lotot. Elegyítsd öfzve, ebből minden 2. óra mulva egy kis kalánnal kell bé - venni, és egy fintsiával réá innya, a' 143. Nro. alatt lévő theából.

152.

V. öfzi virág gyökereivel elegyes etzetes mézet 6. Lotot, ebből fél kalánnal kell bé - venni, napjában négyszer.

Syrup. flor. Chamom. ij.

M.

150.

R. Extr. Cort. Peruv. unc. β.

Aq. flor. Chamom. unc. viij.

Syr. flor. Chamom. unc. ij.

M.

151.

R. Sal. polychr. dr. ij.

Elect. antifebr. P. P. unc. ijβ.

M.

Sumat omni bihorio parvum cochl. & bibat desuper vasc. inf. Nro.

143.

152.

R. Oxymell. Colch. unc. iij.

d. u. quater de die sumat medium cochl.

153.

V. öfzi virág gyökere-
rével készült, etzetes
mézet 4. Lotot. Fe-
jér tövis szirupot szint
annyit. Elegyítsd öfz-
ve. Napjában négy-
szer kell belölle venni,
mindég egy kalánnal.

154.

V. egy köntig Jalap
gyökeret, porrá törve.
Legyen egy dofis.

155.

V. 4. Lot fejer tö-
vis szirupot, más - fel
könting Polikrest söt.
Elegyítsd öfzve. Le-
gyen egy dofis.

156.

V. Scammonium gyö-
kérből készült gyantát
12. gránt. Jalap gyö-
kérből készült gyantát,
szint annyit. Fejér
nád - mézet 10. gránt.
Elegyítsd öfzve, törd
igen apro porrá. Le-
gyen egy dofis.

157.

V. Jalap gyökér
gyantát 20. gránt, ol-
vaszd - el 2. könting

153.

R. Oxymell. Col-
chic.

Syrup. de spin.
Cerv. aa unc. ij.

M.

Sumat quater de die
cochl.

154.

R. Jalap. dr. j.
Sumat pulv. pro do-

fi.

155.

R. Syrup. de spin.
Cerv. unc. ij.

Sal. polychrest.

M. Sumat pro dofi.
dr. jβ.

156.

R. Scammon.

Refin. Jalap.

aa gr. xij
Sachar. albi gr. x.

M. F. pulv. tenuiff.
pro dofi.

157.

R. Refin. Jalap.

gr. xx.

gyalog fenyő - mag spirítusban, azután tégy hozzá egy Lot édes kömény szirupot. Elegyítsd öszve. Legyen egy dosis.

158.

V. az Austriai Patikás könyvben megirt, egybe elegyített sokféle purgáló szereknek meg - süritett levéből, fél köntinget, abból készíts öt pilulát, egyfazeri bé - vételre.

159.

V. 16. Lot, gyalog fenyő - vizet, 3. Lot fejezt málna szirupot, bor - kü sónak magában el - olvadt levét, 2. köntinget. Elegyítsd öszve : ebből minden 2. óra múlva egy kalánnal kell bé - adni eleintén, de azután többet - is lehet.

160.

V. méh - fil vizet, 12. Lotot. Fa - héj szirupot: 2. Lotot. Hoffman nevét viselő spirítusból, melly a' faj-

Solv. in spirit. Junip. dr. ij.

dein adde:

Syrup. foenic.

unc. β.

M. pro dosi.

158.

R. M. P. Extracti Catholici P. P. dr. β.
Fiant inde pill. Nro. v. pro dosi.

159.

R. Aq. Junip. unc. viij.
Syrup. alth. unc. jβ.
Olei tart. per de liq. dr. ij.
M.

Sumat omni bihorie cochl. fenfim augendo dosin.

160.

R. Aq. meliss. unc. vj.
Syrup. de Cinnamon. unc. j.

dal-

dalmat enyhíti, 20. tseppet. Elegyítsd öszve.

161.

V. Báltikum tenger körül termő sirság gyantát, egy Lotot. Gyalog fenyő magot, 2. Lotot. Elegyítsd öszve, és darabosan törd öszve, fűszölni.

162.

V. 4. Lot, darabosan öszve tört fenyő-magot. Édes gyökér port 2. Lotot. Elegyítsd öszve: adjad thea helyett innya rólla.

163.

V. édes kömény gyökeret, spárga fü gyökeret, peterfelyem gyökeret, édes gyökeret mindenikből 2. Lotot, metéld öszve, add thea helyett innya rólla.

164.

V. egér szagu bürögnek nyersen ki - fatsart levelének és szárának meg - sűrűdött levéből egy Lotot. Tengeri veres - hagyma port

Liq. anod. min. 1
gtt. xx.

M.

161.

℞. Succin. crudi.
unc. β.

Bacc. Junip. unc. j.
M. F. pulvis grossus.

162.

℞. Baccar. Junip. le-
viter contus. unc. ij.

Rafur. glycyrrh.
unc. j.

M.

163.

℞. Rad. fœnicul.
— asparagi

— petroselin.
Glycyrrh. aa unc. j.

Conscill. mitt. d. u.

164.

℞. Extr. cicut.
P. P. unc. β.

Pulv. Scill.
M. P. Extr. Cathol.

aa dr. j.

egy köntinget. Sok féle purgáló egybe elegyített szereknek sürti levéből, szint annyit. Elegyítsd öszve: készíts pilulákat belöle, mindenik 3. gránt nyomjon. Napjában háromszor kell belöle bé-venni, hármát mindenkor, és egy vagy két fintsiával kell réá. Innya a' Nro. 162. vagy, 163. lévő theából.

165.

V. egy Lot tiszta falétromot, 4. Lot fejer máiva szirupot. 16. Lot destillált tiszta vizet. Hoffman fájdalmat enyhítő orvosságából 15. tseppet. Elegyítsd öszve; minden órában egy vagy 2. kalánnal kell belöle bé-venni.

166.

V. Bodza-fa virág vizet, 16. Lotot. Fejer máiva szirupot 4. Lotot. Gálitzkö savanyu spiritust 2. köntinget. Elegyítsd öszve, úgy

M.

F. pill. gr. ij.
Sumat ter de die tres,
superbibendo unum, aut
duo vascula, infus. Nro.
162. 163.

165.

R. Nitr. pur. unc. β.
Syrup. de alth. unc. ij.
Aq. destill. simpl. unc. viij.
Liq. anod. min. gtt. xv.

M.

Sumat omni hora
unum aut duo cochl.

166.

R. Aq. flor. Samb. unc. viij.
Syrup. de alth. unc. ij.
Spirit. vitriol. dr. ij.

170.

V. föld epéje fünek. és ürömnök a' tetejekből, mindenikből. 2. Lotot, darabosan megtört gyalog fenyő magot is 2. Lotot, üszve metélvén, és egybe elegyítvén, tölts réá elégedendü veres bort, hadjad úgy állani, 2. óráig fedő alatt, azután 2. itzét szürj-le, melyből a' beteg minden három óra mulva egy fintsiával igyon.

171.

V. grátziola fü gyökerét 2. köntinget, elapritván, tölts réá elégedendü bort, had rajta állani egy óráig: szürj-le, egy mezfelyt: abból minden 2, óra mulva 4. Lotot végyenbé, melly mintegy 4. kalánnyit téssen.

172.

V. grátziola fü gyökeret fél köntinget, tedd porrá. Legyen egy dosis.

170.

R. Summit. Centaur. min.

— absinth.

Baccar. Junip. leviter contus. aa unc. j. Consciff. mist. inf. f. q. vini per 2. hor. vase clauso, dein Colat. lib. iv. exhibe.

Sumat omni trihorio vasculum.

171.

R. Rad. gratiol.

dr. ij. Consciff. inf. f. q. vini per horam. dein Colat. lib. j. exhibe.

Sumat omni bihorio duas uncias.

172.

R. Pulv. rad. gratiol. dr. β.

d. pro dosi.

173.

V. 10. Lot méh- fu
vizet; földi füst fu szi-
rupot 6. Lotot. Bor-
kö sónak etzettel ké-
szült, meg - száradt,
meg - ismét el - olvadt
levéből, 3. köntinget.
Elegyítsd össze. Eb-
ből minden 2. óra mul-
va, 2. kalánnal kell bé-
venni.

174.

V. Venetziái szap-
pant, egér szagu bürog-
nek nyers leveléből
és szárából ki-fatsart,
és meg - sűrűdött levé-
ből, egy aránt minde-
nikből egy Lotot. 2.
könting Rabarbar port.
Föld füst fu szirupot, a'
mennyi szükség pilulát
tsinálni. Legyen min-
denik pilula 3. gránt
nyomo. Napjában há-
romszor, kell bé - ven-
ni, mindég hármat vagy
négyet.

175.

V. édes mondola uj
olajat 4. Lotot, egy to-
jásnak hig székít, ka-

173.

Rx. Aq. meliss.
unc. v.
Syrup. fumar.
unc. iij.
Liq. terr. fol. tart.
dr. iij.

M.

Sumat omni bihorio
duo cochlearia.

174.

Rx. Sapon. Venet.
Extract. Cicut.
aa unc. β.
Pulv. Rhei elect.
dr. ij.
Syrup. fumar. q. s.
M. F. pill. gr. iij.
Sumat ter de die
tres vel quatuor.

175.

Rx. Ol. amygd. dulc.
recent. unc. ij.

vard

vard jól öszve kö - mo -
sárban, a' kavarás köz -
ben, elegyítéd hozzá 4.
Lot fejer malva sziru -
pot. 12. Lot, hárs - fa
virág vizét. Ebből
minden 2. óra mulva,
2. kalánnal kell bé -
venni.

176.

V. reszelt rosdátlan
vas port, és Peruvia
fa - héj port, minden -
ket egy Lotot. Kö -
zönséges terjéket 4.
Lotot, fodor - ménta
szirupot, a' mennyi
elég, Licetariumot tsinál -
ni, ebből minden, 3.
óra mulva, egy kis ka -
lánnal kell bé - venni.

177.

V. 2. itze uj friss te -
jet. 15. Lot bort, melly
kevésé savanyutska lé -
gyen, töltsd öszve a'
kettőt, forald - fel egy
kevésé: azután szürd -
le a' turotól, a' savoba,
hogy tisztább légyen,
nyers tojis fejerét tölts,
az meg - sürüdvén a'
meleg savoban, szedd -

Vitelt. ov. Nro, j.
In mort. marmor. be -
ne subactis, adde mi -
scendo ;

Syrup. alth. unc. ij.

Aq. flor. til.

unc. vj.

M. Sumat omni bi -
borio duo cochlearia.

176.

R. Limat. Mart.
non rubigin.

Pulv. Cort. Peruv.

aa unc. β.

Theriac. Diatessar.

unc. ij.

Syrup. menth, q. s.

M. F. electuar.

Sumat omni trihorio
parvum cochleare.

177.

R. Lact. recent.

lib. iv.

Vini subacidi

unc. viij.

Bulliant simul per
momentum, dein colo -
stro lactis per colatu -
ram ablato, serum albu -
mine ovorum purifica.
& exhibe pro potu.

ki a' favoból, és a' favot osztán add innya a' betegnek.

178.

V. Hodza - fa virág vizet 12. Lotot, kalános fü spiritusát egy Lotot, tzitrom levét 4. Lotot. Földi füst fü szirupot 6. Lotot, elegyítsd öfzve, ebből minden 3. óra mulva, 2. kalánnal kell bévenni.

179.

V. 3. könting bor-követ, réti torma szirupot, és kalános fü szirupot, mindenikből 3. Lotot. Elegyítsd öfzve: ebből minden 3. óra mulva egy kis kalánnal kell bé - venni.

180.

V. Farkas répa nyersen meg - tört, és kifatsart levelének megsűrödött levéből, fél gránt, vagy egy gránt. Fejér nád - mézet, 10. gránt. Törd edgyütt igen apro porrá, ilyen és ennyi mértékü port,

178.

R. Aq. flor. Samb.
unc. vj.
Spirit. Cochl.
unc. β.
Succ. citri unc. ij.
Syrup. fumar.
unc. iij.

M.

Sumat omni trihorio
duo cochlearia.

179.

R. Crem. tart. dr. ij.
Conserv. nast. aquat.
Cochl.
aa unc. jβ.

M. Sumat omni trihorio parvum cochl.

180.

R. Extract. Aconit.
gr. β. vel gr. j.
Sachar. alb. gr. x.
M. F. pulvistenuiff.
Sumat bis vel ter
quotidie unum.

napjában kétszer, vagy háromszor kell bé-venni.

181.

V. tengeri veres hagymás etzetes mézet, 6. Lotot. 2. Lot kalános tü spiritust. 16. Lot sállya vizet. Vadkerek fűve sűrű levéből más - fél köntinget. Elegyítsd üszve ebből minden 2. óra múlva, 2. kalánnal kell bé-venni.

182.

V. réti tormának, kalános fűnek, réti veronikának, mindeniknek nyersen ki - fatsart big levét, egy aránt mindenikből 4. Lotot. Elegyítsd üszve, felét éhóra kell bé-venni, felét pedig azután három órával.

183.

V. R. Lot tormát, 2. Lot, Kálmusz gyökeret, 4 Lot földi füst fűvet, 3. Lot édes gyökeret, üszve aprítván, töltés réá elegendő fejsér

181.

R. Oxymell. scillit.
unc. iij.
Spirit CochL
unc. j.
Aq. Salv. unc. viij.
Extr. Arnic. dr. jß.
M.

Sumat omni bihorio
duo cochlearia.

182.

R. Succ. recent-ex-
pres. Nast. aquat.
cochl.
becabung.
aa unc. ij.

M. Sumat mediam
jejuno ventriculo, & al-
teram mediam post tri-
horium.

183.

R. Raphan. rustic.
unc. iv.
Rad. Calam. arom.
unc. j.
Herb. fumar. unc. ij.
Glycyrrh. unc. jß.
bort,

bort, tartsad 24. orák Minutim consciff. di-
alatt meleg - helyen : gere per 24. hor. in
szőlj osztán - le, 2. it. f. q. vin. alb. dein Co-
tzéti, és abból minden, lat. lib. iv. exhibe.

3. óra mulva 4. Lotot Sumat omni trihroio
kell bé - venni, melly unc. duas.
négy kalán forma.

184.

V. egy Lot Peruvia
fa - héj port. Vad kets-
kék füve gyökere por-
rát, 2. kőntinget, réti
torma Conservát, kalá-
nos fil Conservát, min-
denikből 3. Lotot. Fül-
di füst fü szirupot, a
mennyi szükség Liéta-
riumot tsinálni. Ebből
minden 2. óra mulva
egy kis kalánnal kell
bé - venni.

185.

V. Vad ketskék fü-
ve gyökeret 3. kőn-
tinget : ugyan azon fü-
nek levelét 2. Lotot,
öfzve metélvén főzd
elegedendő vizben, egy
fertály óráig, azután
adj hozzá 2. Lot édes
gyökér port darabosan,
és ki - vévén a' tüztől,
hadd aljon úgy egy fer-

184.

R. Pulv. cort. Pe-
unc. β.
rad. Arnic.
dr. ij.
Conserv. nast. aquat.
— Cochlear.
aa unc. jβ.
Syrup. fumar. q. f.
M. R. Electuar.
Sumat omni Bihorio
parv. cochl.

185.

R. Rad. Arnic.
dr. iij.
Fol. arnic. unc. j.
Consciff. coq. f. q.
aq. per ¼. hor. dein
adde :
Rasur. glycyrrh.
unc. j.
relinq. adhuc in ferv.
inf. per ¼. hor. dein
Colat. lib. ij. exhibe.

Második Rész után következő, e taly

tály óráig melegen :
azután szürj - le egy it-
tztét. Ebből minden 2.
óra mulva, 2. vagy 3.
kalánnal kell bé - ven-
ni.

186.

V. farkas - répa nyers
leveléből ki - fatsart, és
meg - sűrített levéből fél
gránt, vagy egy gránt,
tisztá salétromot 10.
gránt. Rák izemet,
20. gránt. Ezeket ed-
gyütt törd apró porrá,
ilyen 's ennyi mérté-
kü port, kétszer vagy
háromszor, napjában vé-
gyen - bé.

187.

V. más - fél könting
tisztá Salétromot. Bod-
za - fa gyümölts sziru-
pot, 6. Lotot, Ele-
gyítsd üszve, ebből
napjában négyszer vé-
gyen - bé, mindég egy
kalánnal, és igyon réá
egy vagy két fintsiá-
val a' Nro. 13. lévő
theából.

188.

V. 2. könting vitéz

Sumat omni biborio
duo vel tria cochlearia.

186.

℞. Extr. aconit.
gr. β. vel gr. j.
Nitr. pur. gr. x.
Lap. cancr. gr. xx.
M. P. pulvis tenuiss.
Sumat bis vel ter de
die unum.

187.

℞. Nitr. pur. dr. jβ.
Roob. Samb.
unc. iij.
M. Sumat quater de
die cochl. & bibat de-
super vasc. unum vel
duo, infus. Nro. 13.

188.

℞. Rad. Salap. dr. ij.
fü

fű gyökeret, melly nö-
szű fűnek, vagy agár-
tűki fűnek - is monda-
tik, el - aprítván fűzd
elegedendű vízben egy
fertály óráig, szűrj - le
más - fél meszelyt az-
után belöle, tégy ahöz
3. Lot Sz. János ke-
nyerével készült sziru-
pot. Ebből minden
órában, vagy két óra
mulva egy fintsiával
kell innya.

189.

V. 2. könting Ter-
jéket: meg - tört és
vízben meg - főtt Peru-
viai fa - héj meg - süri-
tett sűrű levéből, szint-
annyit. Szegfű virág
szirupot 3. Lotot, 12.
Lot, méh - fű vizet. Ele-
gyítsd üszve. Ebből
minden órában, vagy
minden 2. óra mulva
végyen 2 kalánnal.

190.

V. hánytató gyökér
port, és Rhabarbara
gyökér port, mindenik-
ből, 25. gránt. Poli-
krest söt, 10. gránt,

Consciff. coq. s. q.
aq. per $\frac{1}{2}$. hor. Dein
Colat. lib. jß. adde:
Syrup. Diacod.
unc. jß.

M.

Sumat omni hora vel
bihorio vasculum.

189.

R. Theriac. Androm.
Extr. Cort. Peruv.
aa dr. ij.
Syr. Flor. Tunic.
unc. jß.
Aq. meliss. unc. vj.
M.

Sumat omni hora vel
bihorio cochlearia duo.

190.

R. Pulver. rad. Ipe-
cacuanh.

— — Rhei
— — gr. xxv.
Sal. Polychr. gr. x.
törd

törd edgyütt porrá. Le-
gyen egy dosis.

191.

V füz - fa levelü fu-
nek porát egy köntin-
get. Legyen egy do-
fis, napjában háromszor
kell bé - venni, mindég
egy ilyen dosist.

192.

V. 2. Lot Sz. János
kenyere szirupot. 16.
Lot fodor - ménta vizet.
Indiába termő Aréka
magnak meg - sültött
levéből készült tinctu-
rát, más - fél köntinget.
Fájdalmat enyhítő Sy-
denham orvosságából,
15. tseppet, ezeket ösz-
ve elegyítvén; ebből
kell minden órában,
vagy 2. óra mulva 2.
kalánnal bé - venni a
betegnek.

193.

V. fél könting Ra-
barbarát; tzitrom színü
sárga Myrobalán gyü-
möltsből, 15. gránt,
ezeket törd porrá. Le-
gyen egy dosis.

M. F. pulv. pro
dosi.

191.

℞. Pulv. fol. Salicar.
dr. j.
Sumatur ter de die
unus.

192.

℞. Syrup. Diacod.
unc. j.
Aq. menth.
unc. viij.
Tinct. terr. Catech.
dr. jβ.
Laud. liquid.
gtt. xv.
M.

Sumat omni hora vel
biforio duo cochlearia.

193.

℞. Rhei elect. dr. β.
Myrobal. citr.
gr. xv.
M. F. pulv. pro

dosi.

194.

V. 10. Lot frífs len-
olajat. Tragint fa méz-
ga gummínak meg - sü-
rüdött részéből 4. Lo-
tot, elegyítsd öfzve,
add klístérnek.

195.

V. 2. kőnting ter-
pentinát, tojás székiben
el - olvasztva. Sz. Já-
nos kenyerével készült
szirupot 4. Lotot. 8.
Lot len - mag olajat.
Elegyítsd öfzve: add
klístérnek.

196.

V. egy itze favot,
2. kőnting gálitzkő fa-
vanyu spiritust. Sz.
János kenyerével ké-
szült szirupot, 6. Lotot.
Elegyítsd öfzve: ebből
minden órában fél fin-
tsiával adj - bé.

197.

V. fájdalmat enyhí-
tő Sydenhám orvofsá-
gából egy kőntinget,
ezt tseppenként kell
bé - venni.

194.

℞. Olei recent.
unc. v.
Mucil. gummi Tra-
gac. unc. ij.
M. F. enema.

195.

℞. Thereb. vitell.
ov. subact. dr. ij.
Syrup Diacod.
unc. ij.
Olei lini unc. iv.
M. F. enema.

196.

℞. Serilactis lib. ij.
Spic. vitriol. dr. ij.
Syrup. Diacod.
unc. iij.
M. Sumat omni ho-
ra medium vasculum.

197.

℞. Laud. liquid. dr. j.
Detur usui.

198.

V. 6. Lot száraz szilvát, 3. künting bor-
kővet, ezeket űzve
apritván, elegyítve
füzd elegendő vízben
fél- óráig: azután szűrj-
le egy itzét. Ebből
minden órában, vagy
2. óra múlva, egy fin-
tsiával kell bé-venni.

199.

V. méh- ill. vizez, 6.
Lotot. Fa- héj vizez
2. Lotot. Sz. János
gyökere szirupot 2. Lo-
tot, Fájdalmat enyhí-
tő Sydenham orvossá-
gából 4c. tseppet. Ele-
gyítsd űzve.

200.

V. Polikrest sőt. Ja-
lap gyökér port, egy
aránt, egy küntinget.
Közönséges Baldrián
gyökér port, szint an-
nyit. Tengeri hag-
más ctzeres mézet 8.
Lotot. Elegyítsd űz-
ve. Ebből a' fel- nőtt
személyek napjában,
egy kalánnal, négyfzer,

198.

℞. Prun. exsiccat.
unc. iij.
Cremor. tart.
dr. iij.
Consciss. mist. coq.
f. q. aq. per 1. hor.
dein Colat. lib. ij. ex-
hibe.

Sumat omni hora vel
bihorio vaticulum.

199.

℞. Aq. meliss.
unc. iij.
— Cinnam. simpl.
unc. j.
Syrup. Diacod.
unc. j.
Laud. liquid.
gtt. xl.

M.

200.

℞. Sal. polychr.
Pulv. rad. Jalap.
Valerian. Sylv.
aa dr. j.
Oxymell. scillit.
unc. iv.

M.

Sumant adulti quater
de die cochl. Infantes
omni bihorio parvum
cochleate.

és így négy ízben egy egy kalánnal: a' gyermekek pedig minden 2. óra múlva, egy kis kaffés kalánnal végyenek bé.

201.

V. 40. grán fejér Magnésiat. 10. grán tisztá Salétromot. 5. grán Vénérziai Borax sót. Elegyítsd öfzve, törd porrá.

202.

V. 40. grán fejér Magnésiat. 5. grán Myrrhát. 2. grán aloest, Elegyítsd öfzve, tedd porrá.

203.

V. egy Lot aloest. 6. Lot mézet, fűzd együtt mázos edényben gyenge tűz mellett, míg olyan sűrű nem lesz, hogy has indito tsapot tsinálhatsz belöle: és olyan tsapot egynéhányat tsinálj.

204.

V. belénd fű magolajban el - olvasztott fél könting kámfort,

201.

R. Magnes, alb. scr. ij.
Nitr. pur. gr. x.
Borac. Venet. gr. v.

M. F. pulv.

202.

R. Magnes albæ. scr. ij.
Myrrh. elect. gr. v.
Aloes. lot. gr. ij.

M. F. pulv.

203.

R. Aloes. unc. β.
Mell. unc. iij.
Coq. leni igne in vase vitrato in consistentiam suppositorii.
Massa d. u.

204.

R. Camph. ol. hyosciam. solut. dr. β.

glétes etzettel készített kenetet 2. Lotot. Elegyítsd öfzve, kenetnek, vagy irnak.

205.

V. 2. grán tiszta asfomot, glétes etzettel készült irat egy Lotot. Fekete nyár-fa bimboval készült irat szintannyit. Elegyítsd öfzve irnak.

206.

V. Indiában termő gyümölcsnek Aréka magvának porát, fél köntinget. Arméniai Veres agyag porát, 1. köntinget, glétes etzettel készült irat, egy Lotot. Belénd vagy boldito fu olajt annyit, a' mennyi szükség, hogy irat tsinálhass.

207.

V. glétes etzettel készült irat, és fekete nyár f. bimboval készült irat, mindenikből egy Lotot. Elegyítsd öfzve irnak.

Unguent. nutrit.
unc. j.

M.

F. unguentum.

205.

R. Opii pur. gr. liij.

Unguen. nutrit.

— popul.

aa unc. β.

M. pro unguento.

206.

R. Pulv. terr. Cafeh.
dr. β.— bol. Armen.
dr. iiij.

Ungv. Nutr. unc β.

Olei hyosciami q. s.
ut fiat unguentum.

207.

R. Ungv. nutrit.

— popul.

aa unc. β.

M.

pro unguento.

208.

V. egy mefzely in-
nya való vizet, glétes
etzetet más-fél köntin-
get. Elegyítsd üszve.

209.

V. 10. grán tiszta
falétromot. Bálticum
tenger körül termö
gyantából el-készítve,
szint annyit. Rák sze-
met, 20. gránt, ele-
gyítsd üszve, porrá tör-
vén, egyszerre kell bé-
venni.

210.

V. medve szölö fü-
nek a porát (ennek a
levele hasonlo a' pusz-
páng téli zöld levelé-
hez) fél köntinget.
Legyen egy dosis; nap-
jában pedig kétszer,
vagy háromszor kell
bé-venni, mindég egy
ilyen dosis.

211.

V. medve szölö fü-
port; tsiga héjaknak
porát, mindenikbül fél
köntinget, elegyítsd
üszve, meg-törvén,

208.

R. Aq. font. lib. j.
Acet. litharg. dr. jβ.
M.

209.

R. Nitri puri.
Succin. præpar.
aa gr. x.
Lap. cancr. gr. xx.
M. F. pulv. pro

dosis.

210.

R. Pulv. uvæ urfi.
dr. β.
d. u.

Sumatur talis, bis vel
ter de die.

211.

R. Pulv. uvæ urfi.
— ostracoderm.
aa dr. β.

M.

Ufus ut supra.

ügy élj vele mint küze-
lebb mondatott.

212.

V. 2. Lot Vénétziai
szappant : tsinálj abból
4. gránt nyomo pilulá-
kar, napjában ezekből
háromszor kell bé - veu-
ni mindég hármat, és
azután többet - is, mind
addig öregbitvén lafsan
ként a' dosít, míg osz-
tán annyira telik, hogy
napjában 2. Lot pilu-
lákat, vagy többet - is
bé - veszen, fok részre
osztott dosítokban, a-
zomban pedig igyon a'
beteg háromszor vagy
négyyszer napjában, a'
következendő szerből
4. vagy 6. Lotot min-
denik izben, hasonlo
mertékü téjjel.

213.

V. mész vizet tisz-
tát és ujjat, egy me-
szelnyit, add hogy él-
jen vele.

214.

V. len-magot gyen-
gén darabolsan törve.
Sárga murok répa ma-

212.

R. Sap. Venet.

unc. j.

F. inde pill. gr. iv.

Sumat ter de die tres,

sensim augendo dosin,

donec integram unciam

& ultra divisis dosibus,

de die assumat, bibendo

ptæterea quotidie ter

aut quater, qualibet vi-

ce uncias duas vel tres

remedii sequentis, cum

æquali parte lactis.

213.

R. Aq. calc. pur. &

recent. lib. j.

d. u.

214.

R. Semin. lini levit.

contus.

— Dauci Cretic,

got,

got, édes gyökér port, mindenikből 2. Lotot. Elegyítsd üszve mellyből egy Lotot vévén elő, arra egy mefzely forro vizet kell tölteni, és egy fertály óráig fedő alatt úgy tartani, azután le-szűrni, és inya adni a' betegnek, ilyen italt pedig napjában, kétszer, háromszor - is készíttesen a' beteg.

215.

V. rák fzetet, bor etzetet, egy aránt egy Lotot mindenikből. Fejér málna szirupot, és Sz. János kenyerevel készült szirupot, mindenikből 2. Lotot. Édes kőmény vizét, 16. Lotot. Bor - kü - sonak, etzettel készült, megfzaradt, meg-ismét elolvadt levéből 2. köntinget. Salétrom édes Spiritust 15. tseppet. Elegyítsd ezeket egybe Minden 2. óra mulva, ebből 2. kalánnal kell bé - venni, és

Pulv. glycyrrh.

aa unc. j.

M.

Sumatur inde uncia semis, inf. cum aq. ferv. lib. j. per $\frac{1}{2}$. hor. vase clauso: dein colatura exhibeatur.

Tale infusum bis vel ter die evacuet æger.

215.

R. Lapid. cancr.

Acet. vin.

aa unc. β.

Syrup. alth.

— Diacod.

aa unc. j.

Liq. terr. fol. tart.

dr. ij.

Aq. fœnic. unc. viij.

Spir. Nitr. dulc.

gtt. xv.

M.

Sumat omni bihorio 2. cochl. & bibat subinde vascul. infus. ex spec. seq.

néha néha innya kell
rá a' következő theá-
ból.

216.

V. édes kömény gyü-
keret, 6. Lotot. Édes
gyökeret 2. Lotot, öfz-
ve aprítván, add thea
helyett innya.

217.

V. tsipke rofa veres
gyümöltse magvát por-
rá törve, fél köntin-
get, egyfzeri bé- vétel
re. Ennyi port pedig,
reggel - is, estve - is bé-
vétel kell venni, és két fin-
tsával kell rá innya,
a' Nro. 214. 216. lévő
theából.

218.

V. Ammoniák gum-
mit, Galban gummit.
Belénd fű sűrű levét,
egy köntinget minde-
nikből. Hod nevű ál-
latnak hátulja alatt ter-
mő 'síról, 15. gránt,
kámfort fziot annyit-
Baltikum tenger körül
termő gyantával készült
tincturát, annyit, a'
mennyi, pilula készítés-

216.

R. Rad. foenic.
unc. iij.
Glycyrrh. unc. jβ.
Concili. exhibe.

217.

R. Pulv. acinor.
fruct. Cynosbat. dr. β.
d. p. dosi.
Sumat mane ac ve-
speri talem cum binis
vasc. inf. spec. Nro.

214. 216.

218.

R. Gum. Ammon.
— Galban.
Extr. hyosciam.
aa dr. j.
Castor.
Camph. aa gr. xv.
Tinct. Succin. q. f.
M. F. pill. gr. iij.
Sumat ter de die
tres, cum vasc. inf. flor.
Chamomillæ.

hez szükség, mindenik pilula 3. -gránt nyomjon. Napjában háromszor kell belölle bévenni, 3. pilulát mindenkor, és szék fü virágból való theát kell réá innya egy fintsiával.

219.

V. belénd fü sirtu nedvefségéből 8. gránt. Fodor - ménta szirupot 2. Lotot. Ruta fü vizet, 16. Lotot. Hod nevu állatnak hátulja alatt lévő sirtal készült tincturát, fél - köntinget. Elegytsd öfzve : ebből minden 3. óra mulva, 2. kalánnal kell innya.

220.

V. narants - fa levelet, porrá törve, fél köntinget ; egyszeri bévételre ; illyen dofit pedig napjában háromszor vegyen - bé.

221.

V. narants - fa levelet, 2. Lotot, el - aprit-

219.

R. Extr. Hyosciam. gr. viij.
Syrup. menth.
unc. j.
Aq. rutæ unc. viij.
Tinct. Castor. dr. ß.
M.
Sumat omni trihorio
duo cochl.

220.

R. Pulv. fol. aurant.
dr. ß.
d. p. dosi.
Sumat ter de die
unum.

221.

R. Fol. aurant.
unc. j.
Consciff. d. u.
ván,

ván, add thea helyett rólla innya.

222.

V. az Auszriai Patikás könyv szerént készített, rothadás ellen való etzetet.

223.

V. Belénd - fü sűrű nedvefséget egy köntinget, tsinálj abból, egy gránt nyomó pilulákat. Napjában háromszor végyen - be, mindég edgyet, azután többet - is, mind addig nevelvén a dofsit, míg napjában osztán egy köntingre telik.

224.

V. más - fél Lot keferül sôt. 4. Lot manát. 20. Lot innya való vizet. Elegyitsd öszve, add klisztérnek.

225.

V. Ladanum mézga gyantával készült flastromot, 5. köntinget. Hójjag szirato flastromot 3. köntinget. Elegyitsd öszve.

222.

R. Acet. antisepticum. Pharm. Austr. P.

223.

R. Extr. Hyosciam. dr. j.
Fiant inde pill. gr. j.
Sumat ter de die unam, sensim augendo dofsin, ad dr. j. de die.

224.

R. Sal. amar. dr. vj.
Mann. unc. ij.
Aq. pur. unc. x.
M. pro enemate.

225.

R. Emplastr. de Labdano dr. v.
— Vesicant. dr. ij.
M.

226.

V. fetét veres virágu kökürtsin fu vizét, 8. Lotot, add a' beteg számára.

227.

V. Majoránna vizet 20. Lotot. Kalános fu spiritusát 2. Lotot. Terpetina Spiritust 2. körtinget. Elegendytsd öfzve, add a' beteg számára.

228.

V. 3. könting kámfort. Egett - bort a' mennyl szükség pilula készítéshez. Mindenik pilula 3. gránt nyomjon. Napjában háromszor végyen-bé belölle. mindég 2. pilulát, lafsanként lehet nevelni a' dofsít, ha a' szükség kívánnya.

229.

V. 2. Lot tiszta kényesöt. 8. Lot diszno hájat, vagy 'sirt, keverd és gyurd a' kettöt mind addig, míg a' kényesö egéfszen el - öfzol a'

226.

R. Aq. destil. pulsat. nigr. unc. iv. d. u.

227.

R. Aq. majoran. unc. x.
Splrit. Cochlear. unc. j.
— Terebinth. dr. ij.
M. d. u.

228.

R. Camphor. dr. ij.
Spir. vin. rectific. q. f.
Ut fiant pill. gr. ij.
Sumat ter de die duas, sensim augendo dosin, si opus est.

229.

R. Mercurii vivi unc. j.
Axung. porc. unc. iv.
Tere usque ad Mercur. extinctionem. Unguentum d. u.

'sirba,

'sirba, add azután, ken-
ni vele a' beteget.

230.

V. Kényesüből ké-
szült minden iz nélkül
való Sublimát port, 12.
gránt. Földi füst fü-
vizét egy meszelyt.
Földi füst fü szirupot,
4. Lotot. Elegyítsd
öszve : ebből minden,
3. óra mulva, 2. kalán-
nal kell bé-veoni.

231.

V. Kényesüből ké-
szült ki - rágo, 's ki evő
sublimát port, 6. gránt,
olvaszd - el egy meszely
ros' pálinkában, ebből
reggel, 's estve, egy
kalánnal végy - bé.

232.

V. Kényesüből ké-
szült ki - rágo, 's ki-
evő port, 6. gránt, kö-
zönséges innya való vi-
zet destillálva 24. Lo-
tot, melly egy meszely.
Elegyítsd öszve, men-
nél jobban lehet, úgy
kell vele élni, mint kö-
zelebb mondatott.

230.

R. Mercur. dulc.
gr. xii.
Aq. Fumar. lib. j.
Syrup. Fum r.
unc. ij.

M.

Sumat omni trihor.
duo cochl.

231.

R. Mercur. sublimat.
gr. vj.
Solve exactiss. in
spirit. frument. lib. j.
Sumat mane & veip.
cochl.

232.

R. Merc. sublim.
gr. vj.
Aq. destill. simpl.
unc. xii.
M. exactiss. usus ut
prioris.

233.

233.

V. Kényesüből készült ki-rágo, 's ki-evő sublimát port 3. gránt, uveg mosárban törd igen apro porrá: azután apránként tégy hozzá, de szüntelen kavarván, Bodza-fa gyümölsz szirupot 6. Lotot. Elegyítsd jól öszve: ebből napjában háromszor, vegyen-bé a beteg, mindég egy kis kalánnal, azután ha szükség, többet-is.

R. Merc. sublim. corros. gr. iij. Tere in mort. vitreo in pulv. subtiliss. Dein adde sensim & continuo terendo:

Roob. Samb. unc. iij. Exactiss. mist. exhibe. Sumat ter de die parv cochl. sensim si opus est, augendo dosin-

234.

234.

V. hét csepp Opopobalsamomot, egy tojásnak székít nyersen, márvány-kő mosárban ezeket jól elegyítsd öszve, azután apránként tölts reá 3. Lot édes kömény szirupot, és kavard jól öszve; és kavarásközben tölts hozzá 'sállyá vizet 16. Lotot. Ezeket elegyítsd jól öszve. Minden 3. óra mulva, 2. kalánnal végyen a' beteg belülle.

R. Bals. de Mecch. gtt. vij. Vitell. ov. Nro. j. In mort. narm. bene tritis, & subactis, adde miscendo

Syrup. fœnic. unc. jβ. Aq. Salv. unc. viij. M.

Sumat omni trih. duo cochl.

235.

V. Közönséges málvá levelét, sár kerep virágot, Bodza - fa virágot. Eger szagu bürögnek levelét, vad ketskék fuvének levelét, egy aránt ezek között, mindenikből 2. marokkal; öszve aprítván, és elegyítvén, add hafznos élésre.

236.

V. eger szagu bürögnek nyeren ki - fatsart, és meg - surított nedvességéből egy köntinget, 4. Lot. tisztá színmezet. Elegyítsd jól öszve.

237.

V. kényesüvel készült ki - rágo 's ki - evő sublimát port 10. gránt, uveg mosárban törd igen apro porrá, azután apranként, mindég dörgölve, tégy hozzá eger szagu bürögnek ki - fatsart és meg - surított levéből egy köntinget: azután ismét szüntelen való keverés közben

235.

R. Fol. malv.
Flor. melilot.
— Samb.
Herb. Cicut.
— arnic.
aa man. lj.
Consciff. d. u.

236.

R. Extr. Cicut. dr. j.
Mell. pur. unc. j.
M. exactiff.

237.

R. Merc. subl. corros. gr. x.
Tere in mort. vitr.
in pulv. subtiliff. Dein
sensim adde semper terendo:
Extr. Cicut. dr. j.
Intime subactis, &
permixtis adde quoque
sensim, & continuo miscendo,
Mell. pur. unc. jβ.
apran-

apránként tölts hozzá,
3. Lot szin mézet: így jól öfzve elegyítve, add hogy éljen vele a' beteg.

238.

V. szulák fü, vagy vad venyike levelének porát, 2. Lotot, add a' betegnek, hogy éljen vele.

239.

V. szulák fü, vagy vad venyike virágát, 2. Lotot, el - aprozván, add thea helyett, róla innya.

240.

V. grátziola fünek ki - fatsart, és meg - silitett nedveségéből, egy köntinget, fejer magnésiat 6. köntinget, édes kőmény magot egy köntinget, porrá törvén elegyítsd öfzve, napjában háromszor annyit kell bé - venni belöle, a' mennyi egy kés hegyire fér.

241.

V. grátziola füvet. Édes gyökeret, minde-

Exactissime mista exhibe.

238.

℞. Pulv. fol. Flammul. Jovis unc. j. d. u.

239.

℞. Flor. flammul. Jovis. unc. j. Confell. d. u.

240.

℞. Extr. gratiol. dr. j. Magnes. alb. dr. vj. Sem. fœnic. dr. j. M. Fiat pulv. Sumat ter de die, quantum cultri cuspidè capi potest.

241.

℞. Herb. gratiol. Glycyrrh. aa unc. j.

nikből 2. Lotot, el-
apritván, add thea hel-
lyett rolla innya.

242.

V. egér szagu tarka
száru burköt, 2. marok
kal, el - apritván fűzd
elegedendö vizben egy
fertály óráig fedö alatt,
szűrj - le benne más-fél
mészelyt, és add, hogy
éljen vele.

243.

V. szulák fű, vagy
vad venyike levelét
egy Lotot, el - apritván
fűzded elegedendö viz-
ben egy fertály óráig,
szűrj - le más - fél me-
szelyt, add, hogy éljen
vele.

244.

V. farkas - répa levé-
lének ki - fatsart, és
meg - sürüdütt levébül
3. gránt. Kényesübül
készült, minden iz nél-
kül való Sublimát port,
6. gránt. Fejér nád
mézet egy köntinget.
Ezeket márvány - kö-
mosírbaa törd igen
apro porrá : azután

Consciff. d. u.

242.

℞. Herb. Cicut.

man. ij.

Consciff. coq. vase
clauso per $\frac{1}{4}$. hor. dein
colat. lib. jβ. exhibe.

243.

℞. Fol. flammul. Jov.
unc. β.

Consciff. coq. f. q.
aq. per $\frac{1}{4}$. hor. Colat.
lib. jβ. Dein exhibe :

244.

℞. Extr. aconit.

gr. iij.

Mercur. dulc. gr. vj.

Sacchar. alb. dr. j.

M. Fiat pulv. te-

nuiff. diu terendo in

mort. marm. qui divi-

datur in partes sex

æquales. Sumat æger

ofzd - el hat egyenlő
részre : mellyek közzül
napjában kétszer vagy
háromszor végyen - bé
a' beteg, mindég ed-
gyet.

245.

V. Kényesüből ké-
szült minden iz nélkül
való sublimát port fél
köntinget. Eger ízagu
bürögnek sűrű nedves-
ségébül harmad - fél
köntinget. Elegyítsd
jól öszve, és készíts 3
gránt nyomó pilulákat
belöle, mellyekből nap-
jában háromszor ve-
gyen - bé a' beteg, min-
dég hármát, azután lis-
sanként többetskét - is,
ha szükség lesz.

246.

V. Eger ízagu bürög
sűrű levét egy Lotot.
Farkas - répa levelének
sűrű levét egy köntin-
get, jól öszve elegyit-
vén készíts belöle 3.
gránt nyomó pilulákat,
mellyekből napjában
háromszor végyen - bé,
mindég kettöt.

bis vel ter de die unum
pulv.

245.

℞. Merc. dulc. dr. β.
Extr. Cicut. dr. ijβ.
M. exactiss. F. pill.
gr. iij.

Sumat ter de die
tres, sensim, si opus est,
augendo dosin.

146.

℞. Extr. Cicut.
unc. β.

Extr. aconit. dr. j.
M. exactiss. ut fiant
pilulæ gr. iij.

Sumat ter de die
duas.

247.

V. Ürmüt, tser - le-
velü füvet, fejer peme-
té füvet, vad ketskék
füvét, mindenikből 2.
marokkal, el - aprítván,
add hogy éljen véle.

248.

V. Bodza - fa virágot
3. marokkal, édes gyö-
keret el - aprózva két
Lotot, tölts réajok ele-
gedendü forró vizet,
hadd úgy állani fedő
alatt egy fertály óráig,
azután szűrj - le ber-
ne más - fél nieszelyt,
és tégy abba egy kün-
ting tiszta falétromot.
Bodza - fa gyülmölsé-
nek nád - mézzel ele-
gyes levét, 6. Lotot.
Elegyitsd jól öszve, és
ebbül minden órában
egy fintsiával végyen-
bé a' beteg lágy mele-
gen.

249.

V. az Austriai Patl-
kís könyv szerént ké-
szült, Sz. Antal tüze
ellen való golyobiföts-
kakat.

247.

R. Herb. absynth.
— scord.
— marrub.
— arnic.
aa man. ij.
Consciff. mist. d. u.

248.

R. Flor. Samb.
man. iij.
Glycyrrh. ras.
unc. j.
Inf. f. q. aq. ferv.
vase clauso per $\frac{1}{2}$ hor.
Dein Colat. lib. jß.
adde:
Nitr. pur. dr. j.
Reob. Samb.
unc. iij.
M.
Sumat omni hora va-
sculum tepide.

249.

R. Globulos ad Ery-
sipelas P. P.

250.

V. 7. grán tisztá Sa-
létromot. Baltikum ten-
ger mellett termő gyan-
tát el - készítve, szint
annyit, 20. grán rák
szemet, öszve elegyit-
vén, törd porrá. Nap-
jában háromszor ve-
gyen - bé, mindég en-
nyi port.

251.

V. székfű virágot,
fejér málva virágot, ru-
ta füvet, mindeniket
egy marokkal, öszve
apritván, add thea he-
lyett.

252.

V. fekete hunyor
gyökerét egy Lotot,
fejér málva gyökeret
6. Lotot, fejér málva
levelét egy marokkal,
öszve apritván, add,
hogy éljen vele thea
helyett.

253.

V. igen aprora re-
szelt rosdátlan vas port
3. köntinget. Vizzel
fűtt Peruviai fa - héjnak
sluü levéből 2. köntin-

250.

R. Nitr. pur.
Succin præparat.
aa gr. vij.
Lap. cancr. gr. xx.
M. F. pulv.
Sumat tales tres de

die.

251.

R. Flor. Chamom.
— alth.
Herb. ruta aa man. j.
Consciss. d. u.

252.

R. Rad. Helleb. nigr.
unc. β.
— alth. unc. iij.
Fol. alth. man. j.
Consciss. d. u.

253.

R. Limat. Mart. sub-
tiliss. non rubigin. dr. iij.
Extr. Cort. Peruv.
dr. ij.
Gumm. Ammon.
get.

get. Ammoniák mez-
ga gummit, és Mirrhát,
mind-kettüből egy kön-
tinget. Terpetinát a'
mennyi kívántatik pi-
lula készítésre, minde-
nik pilula, 3. gránt
nyomjon. Minden há-
rom óra mulva 3. pi-
lulát végyen - bé; és
igyon róla egy futsia
méh - sü theát.

254.

V. Rufus nevét vi-
felő pilulás sizerből,
24. gránt. Ebből ké-
szíts 6. pilulákat, egy-
szeri bé - vételre.

255.

V. eger szagu bur-
köt, édes gyökeret,
minderikből 2. Lotot,
űszve aprítván, add thea
helyett.

256.

V. Hod nevű állat-
nak hátullya alatt lévő
síról, 12. gránt, räk
szemet, Salétrom mäg-
réfiát, egy Lotot min-
denikből, porrá tévén
elegytsd űszve öket.
Napjában e' porból két-

Myrrh. elect.

aa dr. j.

M. F. pill. gr. iij.

Sumat tres omni tri-
hor. & bibat desuper
vasc. infus. melissæ.

254.

R. Mass. Pil. Rufi.

gr. xxiv.

F. pill. Nro. vi.

Sumantur p. dosi.

255.

R. Herb. Cicut.

Glycyrh. aa unc. j.

Conscill. d. u.

256.

R. Castor. gr. xii.

Lap. Cancr.

Magu. nitr.

aa unc. β.

M. F. pulv.

Sumat bis vel ter de
die parv. cochl. & bi-

szér, vagy háromszor bat desuper vasc. inf. egy kis kalinnal kell flor. Chamom.

bé - venni, és székfű virágról egy fintsia théát kell réá innya.

257.

V. székfű virágot 2. marokkal, el - aprítván, add thea helyett.

258.

V. Kírmélikák nevét viselő spiritust, mely az Auszriai Patikás könyv szerént van készítve, add hogy éljen vele a' beteg.

259.

V. Rhabarbarummal készült kattang kora szirupot 4. Lotot, add, hogy éljen vele.

260.

V. édes mondola friss ujj olajat egy Lotot. Mannás szirupot 3. Lotot. Elegyitsd üszve, add, hogy éljen vélle.

261.

V. Ful fünek ujjonnan fatsart levét, 2. Lotot. Birs - alma magvának nedveségéből egy Lotot. Viola sziru-

257.

R. Flor. Chamom.

man. ij.

Consciff. d. u.

258.

R. Aq. melissæ compositæ P. P. unc. ij. d. u.

259.

R. Syrup. Cichor. com Rheo. unc. ij. d. u.

260.

R. Ol. amygd. dulc. recent. press. unc. β. Syrup. mannat. unc. jβ. M. d. u.

261.

R. Succ. semper vi recent. press. unc. j. Mucilag. sem. cy-

pot. is egy Lotot. Ele-
gyítsd öszve.

262.

V. 40. grán rákfzem
port. Rhaharbarummal
készült kattang koro fzi-
rupot, 4. Lotot. Ele-
gyítsd öszve: ebből
gyakran kell bé-venni,
kis kalánkával.

263.

V. 40. grán rákfzem
port, édes mandola olá-
jat ujjat, egy Lotot.
Mannás szirupot 4. Lo-
tot. Elegyítsd öszve,
úgy kell vele élni, mint
a' küzelebb valóval
mondatott.

264.

V. rák szem port, fe-
jér magnésiat, fél köntin-
get mindenikből. Rha-
barbarummal készített fzi-
rupból, és Mannás fzi-
rupból, 2. Lotot min-
denikből. Hárs - fa
virág vizet 4. Lotot.
Elegyítsd öszve, ebből
gyakran kell bé-venni
egy kis kalánnal.

Syrup. violar.

aa unc. β.

M.

262.

R. Pulv. lap. cancr.
gr. xl.

Syrup. Cich. cum
Rheo unc. ij.

M. Detur sæpius
parv. cochl.

263.

R. Pulv. lap. cancr.
gr. xl.

Ol. amygd. dulc.
recent. unc. β.

Syrup. mannat.
unc. ij.

M. Usus ut prioris.

264.

R. Pulv. lap. cancr.
Magn. alb. aa dr. β.

Syrup. Cichor. cum
Rheo.

Syrup. mannat.
aa unc. j.

Aq. flor. tilix
unc. ij.

M. Sumat sæpius
parv. cochl.

265.

V. 15. grán Véné-
tzial szappant, olvaszd-
el, 2. Lot hárs fa vi-
rág vizben, azután adj
hozza fél könting rák
szem port. Rhabarbarum-
mal készült kattang ko-
ro szirupot 4. Lotot.
Elegyítsd öszve, gyak-
ran kell belöle bé-
venni kis kalánkával.

266.

V. édes kömény vi-
zét 6. Lotot. Sz. János
kenyerével készült szir-
rupot 6. köntinget. El-
készített fejer agyag
port, és rák szemet, fél
köntinget mindenikből.
Elegyítsd öszve, min-
den órában egy kalán-
nal kell bé-venni-

267.

V. 6. Lot hárs - fa
virág vizet. Ba'sa-ro'sa
szirupot 2. Lotot. Szar-
vas szarvából készített
spiritust 6. tseppet.
Elegyítsd öszve, gya-
kran kell belöle venni
egy kalánnal.

265.

R. Sapon. Venet.
gr. xv.
Solv. in aq. flor.
til. unc. j.
dein adde:
Pulv. lap. cancr.
dr. β.
Syr. cichor. cum
Rheo unc. ij.
M.

Ufus ut supra.

266.

R. Aq. fœnic.
unc. liij.
Syr. Diacod. dr. vj.
Bol. alb. præpar.
Lap. cancr.
aa dr. β.
M.

Detur omni hora
cochl.

267.

R. Aq. flor. til.
unc. ijij.
Syr. Pœoniæ.
unc. j.
Spir. C. C. gtt. vj.
M.

Detur sæpius cochl.

268.

268.

V. Márkgróf porából, 20. gránt, fél könting rák szemet. Sz. János kenyere szirupot egy Lotot. Árva Leány haj szirupot 2. Lotot, hárs-fa virág vizet 6. Lotot, szarvas szarvából való gyantás spiritust, 10. tseppet. Elegyítsd össze, gyakran kell belöle bevenni kalánonként.

269.

V. Bilitikum tenger körül termő gyantát 20. gránt. Ba'sa-ro'sa szirupot 2. Lotot. Hárs-fa virág vizet 6. Lotot. Fájdalmat enyhítő Sydenhám orvosságából, 6. tseppet. Elegyítsd össze, kalánonként gyakran kell venni belöle.

270.

V. Belénd fű kifatsart és meg-sűrűdött levéből 3. gránt, olvaszd-el 6. Lot hárs-fa virág vizben, azután adj hozzá 2. Lot árva leány haj szirupot. Ele-

268.

R. Pulv. epilept.
March. gr. xx.
Lap. Cancror. dr. β.
Syr. Diacod. unc. β.
— Capill. vener.
unc. j.
Aq. flor. til. unc. iij.
Spir. C. C. succinat.
gtt. x.
M. Usus ut prioris.

269.

R. Succin. præpar.
gr. xx.
Syr. de Pœonia.
unc. j.
Aq. flor. til. unc. iij.
Laud. liquid. gtt. vj.
M.
Usus ut supra.

270.

R. Extr. hyosciam.
gr. iij.
Solv. in aq. fl. til.
unc. iij.
dein adde:
Syr. capill. Vener.
unc. j.
gyítsd

gyítsd öfzve, kalánonként gyakran kell bévenni belölle.

271.

V. magában el - olvadt, azután meg - melegített, bor etzettel elegyített, és ismét megsúritett, száraz lapos bor - kö sót fél köntinget. Földi füst fu (zi -
rupot 5. Lotot. Ele -
gyítsd öfzve, kalánkával gyakran kell belölle bé - venni.

272.

V. édes kömény vizet, hárs - fa virág vizet, mindenket 3. Lotot. Földi füst fu (zi -
rupot 4. Lotot. Bor - kö sónak etzettel elegyített, meg - száradt meg - ismét el - olvadt levébül, egy köntinget. Elegyítsd öfzve, minden 2. óra mulva eb -
bül, egy kalánál kell bévenni.

273.

V. 40. grán kétfzeres sót. Mannás szirupot 5. Lotot. Hárs -

M. Usus ut prioris.

271.

R. Terr. fol. tart. dr. β.
Syrup. Fumar. unc. ijβ.
M.
Detur sæpius parv.

cochl.

272.

R. Aq. fœnicul. flor. til. aa unc. jβ.
Syr. fumar. unc. ij.
Liq. terr. fol. tart. dr. j.
M.

cochl.

Sumat omni bihor.

273.

R. Arcan. duplic. gr. xz.

fa virág vizet, 6. Lotot. Elegyítsd össze, ebből minden 2. óra múlva, egy vagy 2. kalánnal kell bé - ven - ni.

274.

V. fejtér nád - mézet 2. Lotot, tiszta timsót 12. gránt, porrá tör - vén, elegyítsd össze.

275.

V. egér szagu bürognak ki - fartsart és megsűrűdött levét 5. gránt, olvaszd - el, 6. Lotot hárs - fa virág vizben, azután adj hozzá földi füst fü szirupot 4. Lotot. Bor - kü sónak el - olvadt, etzettel elegyített, meg - ismét megszáradt, meg - ismét elolvadt levéből fél köntinget. Elegyítsd össze, ebből minden 2. vagy 3. óra múlva, egy kalánnal kell bé - ven - ni.

276.

V. 20. grán Vénétziai szappant. Egér szagu

Syrup. mannat.

unc. ijß.

Aq. flor. til.

unc. iij.

M. Sumat omni bi - hor. cochl. unum vel duo.

274.

R. Sacch. alb. unc. j.

Alum. pur. gr. xii.

M. F. pulv.

275.

R. Extr. Cicut. gr. v.

Solv. in aq. fl. til.

unc. iij.

dein adde:

Syrup. fumar.

unc. ij.

Liq. ferr. fol. tart.

dr. ß.

M.

Detur omni bi - aut trihorio cochl.

276.

R. Sapon. Venet.

gr. xx.

bu.

bürögnek ki-fatsart és meg-sűrűdött levét 5. gránt, olvaszd- el ezeket 6. Lot hárs-fa virág vizben, azután adj hozzá Földi füst fü szirupot 4. Lotot. Rhabarbarummal készült kat-tang kőro szirupot 2. Lotot. Elegyítsd öfzve, minden 2. vagy 3 óra mulva egy kalán-nal kell bé-venni be-lülle.

277.

V. tsiga héjaknak porából, 20. gránt, ennyi mértékű ilyen port napjában két-szer végyen-bé.

278.

V. közönséges Bál-drián gyökér porát, kétszeres sőt, minde-nikből fél köntinget. Mannás szirupot 5. Lo-tot. Varádjts fü vizet 6. Lotot. Elegyítsd öfzve, minden 2. vagy 3. óra mulva, egy vagy 2. kalánnal kell belülle bé-venni.

Extr. Cicut. gr. v.
Solv. in aq. flor.
unc. iij.

til.
dein adde :

Syrup. fumar.
unc. ij.

— Cichor. cum
Rheo unc. j.

M. Usus ut prioris.

277.

R. Ostracodermat.
gr. xx.
F. pulv.

Detur bis de die unus.

278.

R. Pulv. rad. Valer.
filv.

Arcan. dupl.
aa dr. β.

Syrup. Mannat.
unc. ijβ.

Aq. Tanacet.
unc. iij.

M.

Detur omni bi - aut
trihor. unum aut duo
cochl.

279.

279.

V. közönséges Bál-
drián gyökér porát, két-
szeres sót; mindenikből
egy köntinget. Mannás
szirupot 6. Lotot. Ele-
gyítsd üszve, kis ka-
láncával gyakran kell
bé - venni belülle nap-
jában.

280.

V. Kürös-fához ha-
sonló levelű Diptam fü-
gyökerének porát 10.
gránt, ennyit kell bé-
venni reggel - is, este-
is.

281.

V. Kürös fához ha-
sonló levelű Diptam fü-
gyökerének porát 10
gránt. Jalap gyökere
porát 2. gránt. Fejér
nád - mézet 6. gránt,
törd ezeket edgyütt
apro porrá, ennyit kell
bé - venni, reggel - is
estve - is.

282.

V. kényesű szere-
tsent, kürös-fához ha-
sonló levelű Diptam fü-
gyökeret, mindenikből,

279.

R. Pulv. rad. Valer.
silv.

Arcan. dupl.

aa dr. j.

Syr. mannat.

unc. iij.

M.

Sumat sæpius de die
parv. cochl.

280.

R. Pulv. rad. dictam.
alb.

gr. x.

Detur talis mane &
vesperi.

281.

R. Pulv. rad. Dictam.
alb.

gr. x.

— Jalap.

gr. ij.

Sacch. alb. gr. vj.

M.

F. pulv. tenuiff.
Detur mane & vesp.
talis.

282.

R. Æthiop. min.

Rad. Dictam. alb.

aa gr. v.

— Jalap. gr. ij.

5.

5. gránt. Jalap gyökereket 2. gránt, fehérméz - mézet 6. gránt, öszve elegyítvén törd apró porrá, ennyi port kell bé - venni reggelis, este - is.

283.

V. 20. grán tiszta salétromot. Árva leány haj szirupot 2. Lotot. Hárs - fa virág vizet 5. Lotot. Elegyítsd öszve, minden órában, vagy 2. óra múlva, egy kalánnal kell belöle bé - venni.

284.

V. 20. grán tiszta salétromot. Salétrommal edgyütt porrá tört, megégetett, de azután vizzel meg - nem mosott piskoltzból (*Antimonium*) való port - is, 20. gránt. Fejér málva szirupot 3. Lotot. Pipats mák virág vizet 8. Lotot. Elegyítsd öszve; minden órában, vagy 2. óra múlva, egy kalánnal kell bé - venni belöle.

Sacch. alb. gr. vj.
M.

F. pulv. tenuiss.
Usus ut prioris.

283.

R. Nitr. pur. gr. xx,
Syrup. capill. Vener. unc. j.
Aq. flor. til. unc. ijβ.
M.

Detur omni hora vel
bihorio cochl.

284.

R. Nitr. pur.
Sulf. diaphor. non
abl. aa gr. xx.
Syrup. alth. unc. jβ.
Aq. flor. rhæad.
unc. iv.

M.

Detur omni hora vel
bihor. cochl.

285.

V. 15. grán tiszta fa-
létromot. Tragánt-fa
mézga gummival ele-
gyített szereknek porá-
ból egy köntinget. Pi-
pats mák virág szirupot
2. Lotot. Hárs-fa vi-
rág vizét 6. Lotot. Ele-
gyítsd öszve, mint fel-
lyebb, úgy éljen vele
a' beteg.

286.

V. etzettel főtt mé-
zet 2. Lotot. Pipats
mák virág szirupot 2.
Lotot. Hárs-fa virág
vizet 6. Lotot. Ele-
gyítsd öszve, úgy kell
vele élni, mint az előb-
bivel.

287.

V. Tragánt-fa méz-
ga gummival elegyített
szereknek porából egy
köntinget. Sz. János
kenyerével készült szir-
upot 2. Lotot. Pi-
pats mák virág vizet,
6. Lotot. Elegyítsd
öszve, minden órában
egy kalánnal kell bé-
venni belöle,

R. Nitr. pur. gr. xv.
Pulv. spec. diatrag.
frig. dr. j.
Syrup. flor. rhæad.
unc j.
Aq. flor. til. unc iij.
M.
Ufus ut prioris.

f.

286.

R. Oxymell. simpl.
Syrup. flor. rhæad.
aa unc. j.
Aq. flor. til. unc, iij.
M. Ufus ut supra.

287.

R. Pulv. spec. dia-
tragac. frig. dr. j.
Syrup. Diacod.
unc. j.
Aq. flor. rhæad.
unc. iij.
M.
Detur omni hora
cochl.

288.

V. 20. grán polikrest
sót. Tengeri hagymás
etzetes mézet egy Lo
tot. Mannás szirupot
5. Lotot. Elegyítsd
öszve, ebből minden
órában egy kalánnal
kell venni.

289.

V. Kärthusiánusok
porát 6. gránt. Fejér
nád - mézet 3. köntin-
get, aprora törvén, ele-
gyítsd öszve, minden
2. óra múlva egy kés
hegynit kell bé - venni.

290.

V. Kärthusiánusok
porát 3. gránt. Fejér
nád - mézet egy köntin-
get, aprora törvén, ele-
gyítsd öszve, oszd - el
hat egyenlő részekre,
egy részt kell bé - ven-
ni minden 3. óra mul-
va.

291.

V. savanyu kovászt
24. Lotot, közönséges
konyha só, mustár - mag
lisztet, mindenkét 3.
Lotot. Etzetet, a'

288.

R. Sal. polychr.
gr. xx.
Oxymell. scill.
unc. β.
Syrup. mannat.
unc. ijβ.
M. Detur omni hor.
cochl.

289.

R. Kerm. miner.
gr. vj.
Sacch. alb. dr. iij.
M. F. pulv. tenuiss.
Detur omni bihor.
quantum cultri cuspidi
capi potest.

290.

R. Kerm. miner.
gr. iij.
Sacch. alb. dr. j.
M. F. pulv. tenuiss.
Dividatur in sex
æquales doses. Detur
omni trihor. pulvis.

291.

R. Ferment. panis
acid. lib. j.
Sal. commun.
Farin. sem. sinap.
aa unc. jβ.
meu-

mennyi kívántatik, hogy vele amazokat öszve gyurhatsz, add, hogy éljen vele a' beteg.

292.

V. rosdátlan reszelt vas porból készített gálitz követ egy köntinget. Olvaszd - el, 14. Lot Varádits fü vizben, azután adj hozzá 4. Lot Földi füst fü szirupot. Elegyítsd öszve, minden 3. óra mulva 2. kalánnal kell be - ven - ni belölle.

293.

V. reszelt rosdátlan vas porból készített gálitz követ egy köntinget, olvaszd - el 14. Lot Varádits fü vizébe, azután adj hozzá áloes tincturát egy köntinget. Elegyítsd öszve, mint az elébbivel, úgy kell ezzel - is élni.

294.

V. közönséges Báldrián gyökeret 40. gránt. Jalap gyökeret 20. gránt, porrá törvén elegyítsd öszve. Nyolc

Acetl q. f.

Ut fiat pasta. d. u.

292.

R. Vitriol. mart. ar -
tif. dr. j.
Solv. in aq. Tana -
cet. unc. vij.
dein adde:

Syrup. fumar.

unc. ij.

M. Sumat omni tri -
hor. duo cochl.

293.

R. Vitriol. mart. ar -
tif. dr. j.
Solv. in aq. Tana -
cet. unc. vij.
dein adde:

Tinctur. aloes. dr. j.

M.

Ufus ut prioris.

294.

R. Rad. Valer. silv.
scr. ij.
— Jalap. scr. j.
M. F. pulv.

Sumat 6 ger per octo
nap

nap egymás után, min- dies quotidie, jejuno
den reggel éhomra, en- ventriculo talem.
nyi port kell bé- ven-
ni.

295.

V. egy könting ör-
dög szart. Közönséges
Báldrián gyökérnek
éget- borban ázott sűrű
levéből - is egy köntin-
get, tisztított aloest fél-
köntinget. Hod nevű
állatnak hátullya alatt
lévő 'sirrál készült tin-
cturát annyit, a' men-
nyi kívántatik pilula
készítésre, mindenik pi-
lula 3. gránt nyomjon.
Napjában háromszor
kell be- venni e' pilu-
lából, mindég pedig
hármát, és réa kell in-
nya egy fintsia, Var-
dits fübül jó erőssen
készült theat.

296.

V. grátziola fűvet,
szenna leveleit, édes
gyökeret, mindeniket
2. Lotot, öfzve aprít-
ván, add, hogy thea
helyett igyon rolla,
minden reggel éhomra,

295.

℞. Asæ foetid.
Extr. rad. Valer.
silv. aa dr. j.
Aloes puræ dr. β.
Tinctur. Castor. q. s.
M. F. pill. gr. iij.
Sumat ter de die tres,
& bibat desuper vascul.
infus. fortis herb. Tana-
ceti.

296.

℞. Herb. gratiolæ.
Fol. sennæ.
Glycyrrh aa unc. j.
Consciff. d. u.
Sumat per plures dies
quotidie mane, vascula
bina, jejuno ventriculo,

2. fintsíával, egynéhány napoknak el - forgások alatt.

297.

V. Körös-fához hasonló levelü fejer Dipsam gyökerét porrá törve 6. köntinget. Jalap gyöker port 2. köntinget. Üröm conservát 4. Lotot. Földi füst fu szirupot, a' mennyi szükség tsinálni velle listariumot, melyből napjában négyszer végyen - bé a' beteg, mindég egy kis kalánal.

298.

V. Ördög bordája fu gyökerét egy köntinget; törd porrá. Négy nap egymás után minden reggel éhomra egy ilyen port végyen - bé a' beteg; a' negyedik napon pedig, ezen pornak bé - vétele után két órával, végyen - bé a' követhzendő szerekből edgyet, úgy - mint:

V. Grátziola fünek gyökerét fél-köntinget,

297.

R. Pulv. rad. Dictamnini alb. dr. vj,
 — — Jalap. dr. ij.
 Coserv. absynth. unc. lj.
 Syrup. fumar. q. s.
 M. Fiat electuarium.
 Sumat quater de die parvum cochleare.

298.

R. Rad. filicis maris dr. j.

Fiat pulvis.

Sumat æger per quatuor dies quotidie jejuno ventriculo, quarto autem die binis horis post absumtum hunc pulverem, sumat unum ex sequentibus:

R. Rad. Gratiol.

dr. β.
 tedd

tedd porrá, egyfzeri bé-
vételre.

vagy:

V. Jalap gyökérből készült gyantát, Kényesüből készült minden íz nélkül való sublimát port, fejér nád - mézet, mindenikből 15. gránt, öszve elegyítvén törd felette igen apro porrá, ezt egyfzeri dosisban vegye - bé a' beteg, ilyen módon a' keskeny pántlika formalapos gelesztá, gyakran szerentséfen ki - hajtá, de ha az orvoslás elsöben nem lehetne tökéletes: tehát egy néhány napok múlva az orvoslást ujjonnan kell kezdeni.

299.

V. hegyes levelü utifünek levelét egy marokkal. Vad ketskék füve levelét, a' menyit 3. ujjoddal föl tsiphetsz, el - aprozván füzd elegendö vizben fél óráig, azután egy

Fiat pulvis pro dosi

vel:

R. Resin. Jalap.
Merc. dulc.
Sacch. alb.

aa gr. xv.

M. F. pulv. tenuissimus pro dosi; hac ratione sæpe feliciter expellitur tænia; & si cura perfecte non succedat prima vice, tunc potest eodem modo post aliquot dies repeti.

299.

R. Fol. plantag. m. j.
— arnicæ pug. j.
Consciss. coq. s. q.
aq. per ½. hor. Dein
Colat. lib. j. exhibe
pro injectione.

mezelyt szűrj - le benne, bé - fetskendezésre.

300.

V. Vénétziai Borax sôt, hegyi timfot, mindenikböl 10. gránt, egy mezely jó vizet. Elegyitsd öszve, ugyan azon végre, mint fellyebb.

301.

V. Scammonium gyökérből készült gyantát, Kényesüböl készült, minden íz nélkül való sublimát port, mindenikböl egy köntinget. Farkas répa levelének kifatsart, és meg - sűrűdött levéböl. 2. köntinget. Egér szagu bürrög sűrű levéböl 5. köntinget. Elegyitsd jól mind öszve, és készits 3. gránt nyomó pilulákat. Napjában háromszor végyen - bé, mindég kettöt, ha szükség lesz, azután többet is.

302.

V. széles lapu gyökérét melly bojtorjángot

300.

℞. Borac. Venet.

Alum. rup. $\bar{a}a$ gr. x.

Aq. fontan. lib. j.

M. pro eodem usu.

301.

℞. Scammonei.

Merc. dulc. $\bar{a}a$ dr. j.

Extr. aconit. dr. ij.

— cicut. dr. v.

M. exactissime, & fiant pill. gr. ij.

Sumat ter de die duas, augendo dosin, si opus est.

302.

℞. Rad. bardan.

unc. jβ.

te-

terem 3. Lotot. Fejér málna gyökeret 2. Lotot. El - aprítván, főzd elegendő vízben fél óráig, azután szűrj - le egy itzét, és abba olvasz - el Salétrom spiritusban el - olvadott kényesőből készült veres port egy gránt; Földi füst fü szirupot 4. Lotot. Elegyítsd jól - el, egy nap alatt ezt mind meg - igya a' beteg.

303.

V. fehér agyag bo - lust 6. Lotot, kámfort fél köntinget, igen apro - porrá törvén, elegyítsd öszve.

304.

V. egy könting meg - tisztított kényesüt. Ará - biai gummít, melly Ák - ház fának mézgája 3. köntinget, kö mosár - ban addig dörgeld és kavard edgyütt, míg a' kényesü el - öszol egész - len, és el - tűnik : a' ke - verés közbe pedig adj hozzá apránként Földi füst fü szirupot 4. Lo -

— alth. unc. j.
 Consciss. coq. s. q.
 aq. per $\frac{1}{2}$. hor. Dein
 in Colat. lib. jj. solve:
 Merc. præcip. rub.
 gr. j.
 Syrup. fumar.
 unc. ij.
 M. absumat quotidie.

303.

R. Bol. alb. unc. iij.
 Camphor. dr. β.
 M. F. pulv. tenuiss.

304.

R. Mercur. viv. pu -
 riss, dr. j.
 Gumm. arab. dr. iij.
 Terantur invicem,
 donec Mercurius perfe -
 cte dispareat, in mort.
 lapideo. Inter terendum
 probe miscendo adde:
 Syrup. fumar.
 unc. ij.
 Aq. sænic.
 unc. viij.
 tot.

tot. Edes kömény vi-
zet 16. Lotot. Ebből
napjában kétszer vagy
háromszor, egy kalán-
nal kell bé - venni, és
ha a' szükség úgy hoz-
za, többet - is.

305.

V. tisztított kénye-
söt 3. gránt. Scam-
monium gyökeréből ké-
szült gyantát 4. gránt.
Arábiai gummit 15.
gránt. Fejér nád - mé-
zet 10. gránt. Ele-
gyítsd - el, és addig törd
és keverd kü - mosárban
ban, míg a' kényeső
egészlen el - oszik. Le-
gyen egy dosis: illyet
pedig napjában két-
szer vagy háromszor
végyen - bé a' beteg.

306.

V. édes gyökér port
egy Lotot. Terpentí-
nát annyit, hogy pilu-
lákat csinálhatsz vele,
mindenik pilula. 3.
gránt nyomjon. Min-
den 3. óra múlva, 2.
pilulát kell bé - venni.

M. Sumat bis vel ter
de die cochleare unum,
iensim augendo dosin, si
opus est.

305.

℞. Merc. crud. pu-
rif. gr. iij.
Scammon. gr. iv.
Gumm. arab. gr. xv.
Sacch. alb. gr. x.
M. F. pulv. teran-
tur simul in mort. mar-
mor. donec mercurius
penitus dispareat. Su-
matur bis vel ter de
die unus.

306.

℞. Pulv. glycyrrh.
unc. β.
Therebinth. q. s.
M. F. pill. gr. iij.
Sumat omni trihorio
duas.

307.

V. 6. Lot porrá tört,
és 'satskotskába kötött
piskoltzot. Sarsaparil-
la gyökeret 2. Lotot.
Tser-fa gnyöngyöt szint
annyit. Sassafrás fát
egy Lotot, öszve aprit-
ván főzd üt mezfely
vizben, gyenge tűznél,
míg más - fél mezfely
nyire le - fő, akkor
szürd-le. Ebből reggel
és este egy fintsiával
kell bé - venni.

308.

V. 4. Lot Sarsapa-
rilla gyökeret, veres
gyümölt. u eb szőlőnek
vefzsejét, és szárát 3.
köntinget, öszve aprit-
ván, főzd elegendő
vizben 3. óráig fedő
alatt, azután szürj - le
benne más-fél mezfelyt,
és ahoz adj, Földi füst
fü szirupot 4. Lotot.
Elegyitsd öszve. Nap-
jában háromszor, vagy
négyyszer kell innya be-
lülle, mindég egy fin-
tsiával.

307.

R. Pulv. antimon.
crud. in petia ligati.

unc. iij.

Rad. Sarsapar.

Visci quercin.

aa unc. j.

Ligni sassafras

unc. β.

Consciff. mist. coq.

lento igne in lib. quin-

que aquæ, ad remanen-

tiam lib. jβ. Dein co-

latur. exhibe.

Sumat mane & vesp.

vascul.

308.

R. Rad. sarsaparill.

unc. ij.

Stipit. dulc. amar.

dr. iij.

Consciff. coq. vas.

clauso f. q. aq. per 3.

horas, dein Colat. lib.

jβ. leviter expressæ,

adde:

Syrup. fumar.

unc. ij.

M.

Sumat ter vel qua-

ter de die vascul.

309.

V. Kőrös fához hasonló levelü fünek gyökerét porrá törve, 2. Lotot, Ba'sa ro'sa szirupot, a' mennyi kívántatik lic'tarium tsinálásra. Ebből minden 3. óra mulva egy kis kalánnal kell bé-venni.

310.

V. Közönséges Bál-drián gyökér porát, tserfa vagy tölgy-fa gyöngyöt porrá törve, Peruvia fa héj porát, mindenkiből egy Lotot. Contrajerva szirupot a' mennyi elég Lic'tarium készítése. Minden 3. óra mulva egy kis kalánnal kell bé-venni belöle.

311.

V. egér szagu bü-rögnek sürü levét 6. köntinget. Farkas répa levelének sürü levét, és Kárthusianusok porát, mindenikből 3. köntinget. Elegyítsd jól öszve, és készíts belölök 3. gránt nyomó

309.

R. Pulv. rad. Dictam. alb. unc. j.
Syrup. de Pœonia q. s.
M. F. Electuarium.
Sumat omni trihor. parv. cochl.

310.

R. Pulv. rad. Valerian. silvestr.
— Visci quercin.
— Cort. Peruv. aa unc. β.
Syrup. Contrajer. q. s.
M. F. electuarium.
Ufus ut prioris.

311.

R. Extr. Cicut. dr. vj.
— Aconit.
Merm. miner. aa dr. jβ.
M. exactissime, & fiant inde pill. gr. iij.
Sumat ter de die duas vel tres, & bibat pi-

pilulákat. Napjában háromszor kell bevenni, két vagy három pilulát, és két fintsia ruta theát kell rá innya.

312.

V. Zinkum port egy gránt, rák szemet 10. gránt, kö - mosárban törd igen apro porrá, Legyen egy dozis: napjában pedig kétszer vagy háromszor végyen - bé ilyen port a beteg, és így on réa mindenkor egy fintsia rosmaring theát.

313.

V. Körös - fához hasonlo levelü fü gyökérel készült tincturát 4. Lotot: ebből hatvan tseppet végyen - bé a beteg napjában kétszer vagy háromszor, és így on réa egy fintsia rosmaring theát.

314.

V. majoránát, rosmarintot, kakuk - füt, Olajkakuk - füt, mindenikből 2. Lotot, törd porrá.

desuper bina vascula infusi rutæ.

312.

Rx. Flor. zinci gr. j.
Lap. cancr. gr. x.
M. F. pulv. tenuissimus diu terendo in mortario marmoreo.

Sumat bis vel ter die unum: super bina vascula infusi rosmarini.

313.

Rx. Tinctur. rad. Dittamn. alb. unc. ij.
d. u.

Sumat quotidie bis vel ter gtt. lx. & bibat desuper vasculum infusi rosmarini.

314.

Rx. Herb. majoran.
— rosmarini.
— serpill.
— thymi
aa unc. j.

315.

315.

V. Kender forma le-
vellu apro bojtörján fl-
vet 8. Lotot, főzd ele-
gedendő vízben egy
óraig, azután 3. itzét
szilrj - le benne, és fa-
tsard jól - ki, és add kö-
tésnek.

316.

V. Sz. János kenye-
rével készült szirupot
egy Lotot, Pipats
mák virág vizet 4. Lo-
tot. Budös - kö spiri-
tust fél köntinget. Ele-
gyítsd öszve: legyen
egy bé - vételre való.

317.

V. Virginiai kígyo-
fü gyökeret, Salétrom-
mal öszve tört, meg-
égetett, azután meleg
vizzel ki - mosott, és
meg - száraztott Pis-
koltz (*Antimonium*) port,
mindenikből 15. gránt,
porrá törvén, elegyítsd
öszve egy dosisnak.

318.

V. réti torma con-
servát, kalinos fü cou.

M. F. pulvis.

315.

R. Herb. Eupatoriæ
Cannabin. unc. iv.
Coq. s. q. aq. per
horam. Colat. lib. vj.
fort. expressam exhibe
pro fomento.

316.

R. Syrup. Diacod.
unc. β.
Aq. flor. rhæad.
unc. ij.
Spir. sulph. per
Camp. dr. β.
M.
F. haustus.

317.

R. Rad. Serpent.
Virgin. Stibii diaphor.
aa gr. xv.
M.
Fiat pulvis pro dosi.

318.

R. Confer. nasturt.

fer-

servát, tengeri szőlő-
szirupot; mindenikből
2. Lotot. Gálitzkő
savanyu spiritust 2. kön-
tinget. Elegyítsd ösz-
ve, és éljen velle a' be-
teg.

319.

V. büdös - kő virá-
gát 2. Lotot, díszno-
sirt 6. Lotot. Ele-
gyítsd jól öszve, hogy
ír legyen belőle.

— Cochlear.

Syrup. ribes.

aa unc. j.

Spir. vitriol. dr. ij.

M. d. u.

319.

℞. Flor. sulphur.

unc. j.

Axung. porc.

unc. ij.

M. exactiss.

F. unguentum.

AZ ORVOSSÁGOGNAK A' MA- GOK RENDIRE VALÓ FEL- OSZTÁSA.

Allito szerek, mellyek has menést, vér folyást, vér haft, vér okadáft, 's a' é. meg - állitanak: ezek két rendből vétettek. Az elsőre tartoznak, a' Mák főből készült Opium, es mind azok a' szerek, mellyek /fájdalmat enyhítnek, mint, Nro. 80. 82. 83. 84. 85. 93. 94. 126. 127. 192. 197. 199. A' második rendre tartoznak a' Szorito, és Erősítő szerek, mellyeket azon nevek alatt lehet látni.

Arany Ernek folyását segítő szerek, Nro. 120. 201. 202.

Erősítő szerek, mellyek azomba nem ingerlök, nem ösztönözök, Nro. 102. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 292. 293. 310.

Erősítő, de azomba ingerlő szerek pedig, Nro. 31. 35. 36. 70. 74. 75. 86. 108. 133. 143. 176. 184. 189. 220. 234. 253.

Erző inak rágato huzodását tsendesítő szerek: Nro. 23. 37. 41. 73. 77. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 92. 93. 105. 106. 107. 114. 117. 126. 127. 128. 133. 140.

160. 197. 199. 204. 205. 209. 218.
219. 223. 228. 250. 256. 257. 258.
266. 267. 268. 269. 270.

Fájdalmat enyhítő szerek; Nro. 80. 81. 82.
83. 84. 85. 92. 93. 107. 114. 126.
127. 140. 197. 199. 223. 266. 269.
270.

Gelifza és féreg ellen való szerek: Nro.
200. 278. 279. 280. 281. 282. 292.
293. 294. 295. 297. 298. 309. 310.
313.

Hivefitő szerek: Nro. 1. 2. 3. 6. 7. 8. 9.
11. 12. 15. 27. 32. 39. 45. 80. 99.
121. 129. 165. 167. 187. 209. 250.
283. 285. 286.

*Honap számnak folyását meg indító és fe-
gítő szerek*: Nro. 120. 201. 202. 251.
252. 257.

Hojagot szívó szerek: Nro. 225. 291.

Izzasztó szerek: Nro. 23. 37. 76. 77.
104. 105. 185. 228. 247. 248. 257.
317.

Kényesüből készült szerek: Nro. 229. 230.
231. 232. 233. 237. 244. 245. 301.
302. 304. 305.

Klistérek; lágyító klistér Nro. 194.

gyengén ingerlő klistérek, Nro. 10. 137.

erősen ingerlő klistérek, Nro. 76. 77.
138.

állító klistérek, Nro. 149. 195.

tápláló klistért, fűt husnak levéből, vagy
téből kell készíteni.

Köt ki hajto szerek. Nro. 210. 211. 212. 213. 214. 217.

Lágyító szerek: mind azok, mellyekbe vi-
zes, nyálas nedvesség, vagy olajos ma-
téria vagyon, mint Nro. 8. 13. 40. 66.
67. 69. 81. 88. 175. 188. 260.

Okádtató szerek, Nro. 24. 25. 26. 190.

Olvaszto, ofzlato szerek, sokféle modon ofz-
tatnak - el, ezek egyszer 's mind higitnak is.
Gyengén higitó és ofzlato szerek, Nro.
6. 7. 45. 46. 68. 71. 73. 79. 99. 100.
101. 116. 132. 136. 144. 173. 178.
179. 271. 272. 287. 288.

Jobban higitó és ofzlato szerek, Nro. 111.
113. 134. 142. 182. 183. 212. 215.
308. 318.

Még inkább olvaszto és higitó szerek,
kivált a' Piskoltzói (*Antimonium*) készült
szerek, és mások is, mellyek változást
szerző szereknek is (*Alterantia*) mondat-
nak, mint Nro. 134. 122. 123. 171.
172. 185. 240. 241. 289. 290. 296.
307.

A' vért leg-inkább olvasztya, higitja, tsi-
püské, és a' rothadásra hajlandová téfzi, a'
kényeső, és a' kényesöböl akár melly
formában készített szer. Lásd, *Kenyserü*.

A' leg-hathatobb olvaszto, ofzlato sze-
rek, Nro. 48. 49. 59. 60. 61. 91. 135.
164. 171. 172. 174. 180. 186. 235.
236. 237. 238. 239. 240. 242. 243.
244. 245. 246. 275. 276. 301. 311.

A' fok próbák bizonyityák ezen szereket
leg

leg-hasznosabbaknak lenni a' keményedésekben; a' Frantzus, rák tenés fekélyekben; a' hosszúas küszvényben; az izeknek mozdithatatlanságában; a' belső fehéres hályogban (*Cataracta*); a' belső fekete (*Amaurosis*) hályogban; a' külső hályogban (*Macula in cornea*) a' tsontoknak Frantzus ki tsutsorodásában; a' tsontok meg reveledésében; és a' bőrön lévő nehezen orvosolható nyavalyákban. Ezek a' szerek akkor is használtak, mikor a' kényeső semmit nem használhatott.

Purgáló szerek; sok-féle módon osztatnak el: Első rendbeliek azok, melyek gyengén ürítnek, és a' forroságot enyhítik, a' gyomrot és a' beleket úgy ürítik - ki, hogy azomban a' vérnek folyását az edényekben nem siettetik, a' pulzust nem teszik sebessé: illyek, Nro. 3. 5. 11. 12. 14. 39. 47. 109. 124. 125. 129. 139. 141. 167. 198. 224. 259. 260. 273.

Másik rendbeli purgáló szerek azok, melyek egyszersmind a' vérnek kerengő folyását siettetik, a' pulzust gyorsabbá teszik, és forroságot enyhítő szereknek nem lehet nevezni. Erejekre nézve különböznek. Gyengébbek ezek: Nro. 38. 110. 115. 155. 193. Erősebbek pedig ezek, Nro. 4. 42. 43. 44. 154. 156. 157. 158. 254.

Rothadásnak ellent álló szerek; ezek különbözfélek; és nem mind egy az, hogy akármellyikkel éljen az ember ezek köz-

zül: mert míg gyuladás van a' testben, és a' vérnek keringő folyása sebes, addig, erősítő, szorító, fűszerzamos, és erős spiritusokból készült szerekkel nem szabad élni: hanem akkor a' plantákból és a' minerákból készült savanyus szerek legjobbak. Hanem, midőn a' pulsus gyenge, tántorgó, gyors és kitsiny, akkor kell erősítő, fűszerzamos, és Spiritusokból készült szereket elő venni. El-lehet hát ezen szereket osztani:

A' savanyus, kivált a' mineralis savanyus szerekre, millyek Nro. 7. 27. 29. 166. 196.

Az erősítőszerekre, millyek Nro. 31. 35. 36. 70. 102. 145. 146. 147. 148. 149. 150.

A' szorító, öfzve húzó szerekre: ezeket lásd azon név alatt.

A' fűszerzamos, és spiritusokból készült szerekre, millyek. Nro. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 28. 30. 58. 74. 75. 76. 77. 104. 108. 170. 177. 222. 227. 228. 247.

Savanyuságot a' gyomorban, 's a' t, meg-olto. szerek, Nro. 1. 103. 130. 131. 209. 213. 250. 256. 262. 264. 265. 277.

Szem gyógyító szerek, Nro. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56.

Szorító, öfzve húzó szerek, Nro. 95. 96. 97. 191. 192. 206. 208. 210. 211. 274. 300.

Tisztító külső szerek, Nro. 57. 58. 59. 62.
63. 64. 65. 69. 78. 261.

Turhának ki köpését segítő szerek, Nro. 32.
33. 34. III. 112. 113. 284. 288.

Vizelletet hajtó szerek, elsöben a' lágyító és
gyenge szerek, mint, Nro. 8. 13. 40.
46. 68. 69. 71. 72. 79. 88. 89. 90.
116. 162. 163. 216. 255. Másodszor,
az ingerlö, tsipös, és balsamos szerek - is,
mint Nro. 86. 111. 115. 113. 119.
122. 152. 153. 159. 168. 181. 214.
215. 306.

A' nyomtatásban eszet hibákat, így
 jobbítsa meg az Olvasó, elébb mint
 lem 'e Könyvnek olvasásához fogna.

I. Darab.

Levél. rend.		olvasd.
47	— 1 — Ifa — —	Ha
55	— 21 — borzodást. — — —	borzadást.
83	— 3 — spírutust.	— spírutst.
84	— 4 — utziánal.	— unziánal.
—	— 18 — levő	— lévő
85	— 7 — in ainak.	— in aik.
108	— 10 — apránként.	— apránként.
120	— 10 — no. 80. 81. 82.	— 94. 95. 96.
	188.	97.
	és add. hozzá. Ha azomba a' beteg gégejét tsiklándoztató, szüntelen va- lo hurut terheli, melly miá a' vér köpés öregbedik: ekkor a' most em- litett orvosságok mellett, éljen a' beteg, köhögést enyhítő szerekkel is, mint no. 80. 81. 82. 188. vagynak.	
122	— 28 — fintsiával.	— fintsiával.
125	— 11 — add. hozzá: no. 6. 8. 9.	
126	— 22 — nó. 37.	— nó 35.
128	— 26 — tartván.	— tartván.
136	— 1 — ketegség.	— betegség.
137	— 19 — fehetik.	— fekhetik.
142	— 9 — levő	— lévő
170	— 3 — add. hozzá: ha azután estve, még is hideg és nehéz a' betegnek gyom- ra: tehát a' nó 140. lévő szert vé- gye bé: melly által egész éjtszaka jól	

jól fog alunni, és más nap többire
friss egészségben kél fel.

174	— 3	— tüköfteget.	— tüköfteget.
179	— 6	— FÁJASRPL.	— Fájásrol.
	—	— Tegergésről.	— tekergéstől.
183	— 29	— fintfiával.	— fintsával.
198	— 5	— hofzfufon.	— hofzfufon.
203	— 31	— nő 80.	— nő 8.
210	— 13	— va. türüld el.	
211	— 18	— türhetik.	— türheti.
213	— 31	— vehonyen.	— vékonyan.
224	— 29	— azt is.	— alig.
239	— utol, — min.		— folyo.
265	— 31	— karokrak.	— karoknak.
274	— 30	— lanteget.	— beteget.
286	— 6	— színü járo.	— színnel járo.
302	— 4	— folyo.	— folyoso.
303	— 16	— tagjak.	— tagja.
309	— 1	— nő 141.	— nő 142.
317	— 19	— szelt.	— szel.
334	— 11	— szokot.	— sokat.
335	— 9	— nő 120.	— 220.

II. Darab.

36	— 15	— scorbatusos.	— scorbatusos.
50	51		
53	55 57	— r — SVLYRÖL.	türüld el.
68	— 10	— háborgata.	— háborgattya.
80	— 11	— kakas	— Kakao.
92	— 19	— gyulalást.	— gyógyulást.
96	— 18	— mely	— személy.
—	— 14	— kü. türüld el.	

97	— 2	— vége.	— vérbe.
99	— 29	— Claviculæ, <i>add. hozzá:</i>	váll-peretzek.
112	— utol.	— Mi.	— eny.
117	— 21	— szerekel.	— szereket.
120	— 30	— Lotot.	— köntinget drach.
122	— 24	— ha, <i>öröld el.</i>	
146	— 11	— fejërt.	— fejér.
159	— 4	— lábokon.	— karjokon.

Az Orvostárok rendiben.

9 no.	20 utol.	— Camphor. gr.	— gr. j.
18 no.	46 6	— ertály.	— fertály.
21 no.	50 2	— Lot.	— könting-drachma.
24 no.	62 5	— Fai eper.	— Fai szederj.
25 no.	65 3	— eper.	— szederj.
26 no.	69 10	— eperből.	— szederjből.
30 no.	76 6	— 4	— 4
37 no.	101 1	— ké er.	— heder.
46 no.	127 7	— unc.	— unc. j.
52 no.	144 4	— réti tormá,	<i>add. hozzá:</i> petrofe- lyem forma leveléből.
63 no.	179 2	— szirupot	— Conservát.
— — —	3	— szirupot.	— Conservát.
82 no.	236 5	— 4	— 2.
89 no.	258 2	— spiritust,	<i>add. hozzá:</i> 4. Lotot.
90 no.	264 4	— készített :	<i>add hozzá:</i> kattang koro.
96 no.	282 1	— kényeső,	— kényesős.
115 — —	9	— reves.	— redves.

2822

461

31

57